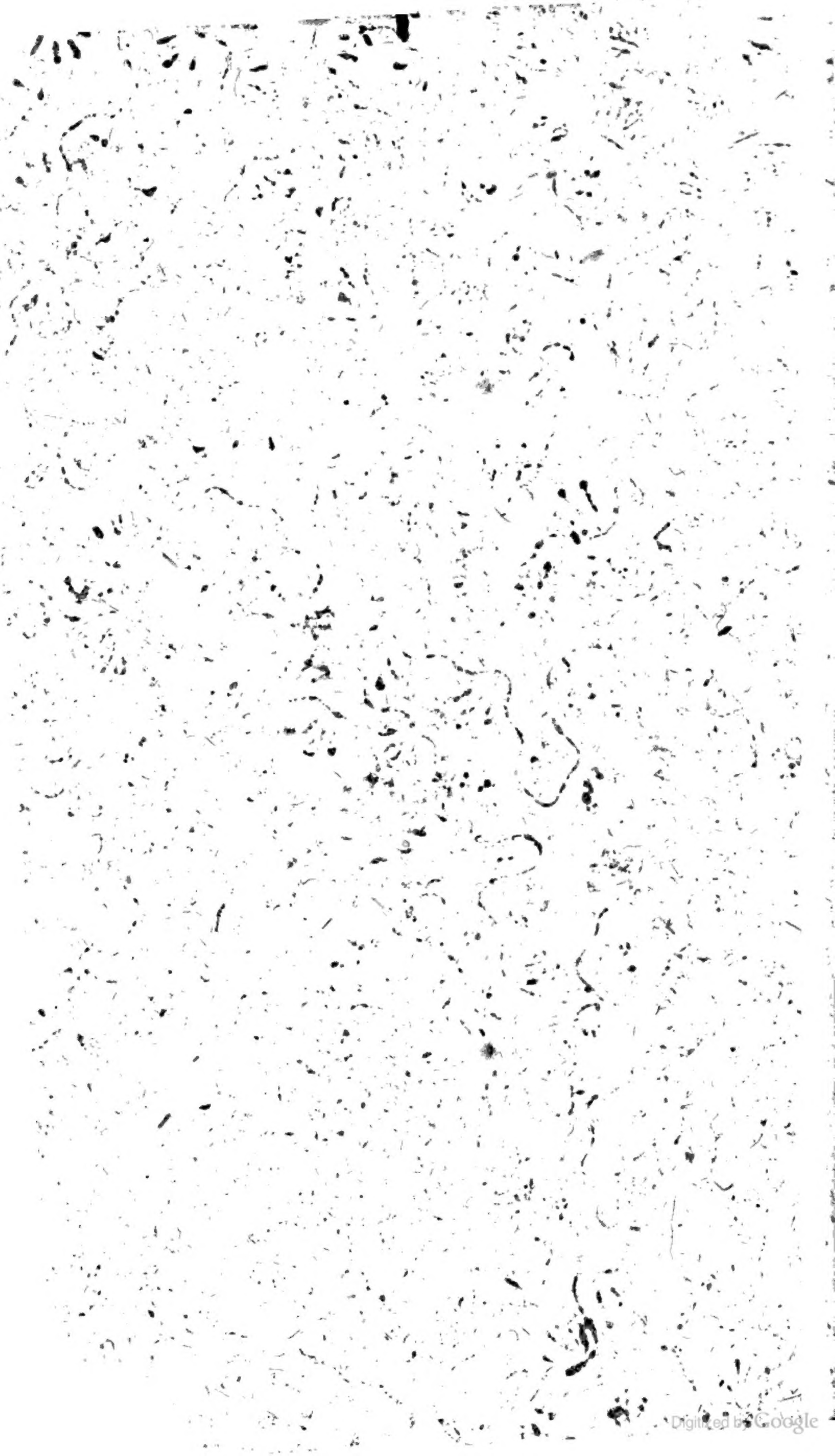
Digitized by Google

4.3.7.

Digitized by Google

NOVA
SUBSIDIA DIPLOMATICA
AD
SELECTA JURIS
ECCLESIASTICI GERMANIAE
ET
HISTORIARUM CAPITA ELUCIDANDA
CONGESSIT ET EDIDIT
STEPHANUS ALEXANDER WÜRDTWEIN
EPISCOPUS HELIOPOLENSIS SUFFRAGANEUS WORMATIENSIS.

TOMUS UNDECIMUS.

C. W. Haffner inv. del. & sc. 1788

HEIDELBERGAE,
SUMTIBUS TOBIAE GOEBHARDT,
MDCCLXXXVIII.

4. 2. 7.
4.1

Digitized by Google

BIBLIOTHECA PALATI
VINDOBONENSIS.

Digitized by Google

LECTORI AMICO SALUTEM IN DOMINO.

Nova Sigillorum Archiepiſcopalium hoc Tomo ſiſtitur epocha; poſt *Urielem* enim Sigilla Majeſtatica formam induunt inſigniorem & Ornatu Pontificali Archipræſules conſpicui in ſede elegantius adornata dextra crucem, pedum ſiniſtra tenent. In Sigillo quoque *Sebaſtiani* ſub num. XLIII. ad dextram pilei Electoralis Galeæ ſuper impoſiti *Gladium* prima vice obſervavimus.

XLI.

SIGILLUM *URIELIS* ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI

ab an. MDVIII — MDXIV.

Duo reperimus Archipræſulis hujus Sigilla, ad imitationem eorum, quæ paulo ante dedimus, affabre inciſa. Primum figuræ ovalis *Urielem* in Ornatu pontificali dextra librum, crucem ſiniſtra tenentem, ſedentemque refert cum inſignibus Moguntinis a latere dex-

Digitized by Google

tro, illorumque de *Gemmingen* (faſcijs nempe nigris aureæ inſcriptis areæ) cum epigraphe: S. URIELIS. DEI. GRATIA SANCTE. MAGUNTINE SEDIS ARCHIEPISCOPI SACRI ROMANI IMPERII PER GERMANIAM ARCHI CANCELLARII PRINCIPIS ELECTORIS.

In Altero, quod rotundum eſt, ſtans cum mitra & pallio Archiepiſcopus cernitur tenens dextra crucem, librum ſiniſtra. Ab utroque latere inſignia quæ ſupra; cum inſcriptione: S. URIELIS ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI PRINCIPIS ELECTORIS. 1509. *)

Pauca quæ reperire licuit documenta, annotamus.

I. *Uriels* revers, das die änderung des alten eydes der Stadt *Erfurt* derſelben an den alten Concordatis und privilegiis keinen abbruch bringen ſolle. *explicit* Haben wir unſers capitels inſiegel, das wir zu den Sachen gebrauchen an dieſen brief, bey unſers gnädigen lieben herrn inſiegel hencken laſſen. Gegeben aufm Montag in den Pfingſt heiligen tagen Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo. *Lünig part. ſpec. Cont. IV. th. II. forts. p.* 470.

II. *Joannes* Monaſterij conſtituitur in Pontificalibus Vicarius. *finis*: Has literas.. noſtri ſigilli juſſimus appenſione communiri. Date apud *Arcem S. Martini* in civitate noſtra Ma-

*) Singulare eſt, quod huic Sigillo inſcriptus ſit annus.

Digitized by Google

Maguntina die IV. Novembris Anno Domini MDX. *joann.* T. 2. p. 441.

III. Mandatum Archiepiſcopi ad examinandum omnes curatos denotandumque minus idoneos. *deſinit:* Date *Aſchaffenburgi* ſub ſecreto noſtro. Die prima menſis januarij Anno Domini MDXI. *de Gud.* T. IV. p. 576.

IV. Mandatum adverſus Concubinarios. *finitur:* Date *Aſchaffenburgi* ſub ſecreto noſtro. Die prima menſis januarij Anno. MDXI. *de Gud.* T. IV. p. 578.

V. *Uriel* Hebræum *Beyfus* medicum denominat Rabbi ſeu correctorem utriusque ſexus judaici per univerſam provinciam Moguntinam, tribuens eidem Salvum Conductum una cum ampliſſima exemptione a vectigalibus. . *finis:* Des zu urkunde haben wir unſer jnſigel an dieſen brief thun hencken. der geben iſt zu *Wormbs* uf Dinſtag nach dem Sontag Exaudi MDXIII. *de Gud.* T. IV. p. 580.

VI.

VERGONNUNGE KEYSS. MAIESTET DAS JUBELGELT UFZUHEBENN.

Wir *Uriel* von Gottes gnaden des heyligen Stuls zu *Mentz* Ertzbiſchoue des heiligen romiſchen reichs durch Germanien Ertzcantzler und churfurſt fugen allen und yecklichen prelaten ſtiftern cloſtern Vytzthumben commiſſarien Kellern und amptleuten Burgermeiſtern rethen und gemeynde unſer und un-

Digitized by Google

sers stiffts *Menntz* zu wissen nach dem der allerdurchleutigst Grossmechtigst Furst unnd herr herr *Maximilian* Erwelter romischer Keyser zu allen zeiten Merer des Reichs &c. unser allergnedigster her uf dem vergangen Reichstag zu *Costenntz* Churfursten fursten geystlichen unnd weltlichen auch anndern stennden des heyligen Reichs alda versamelt gewest zu erkennen geben hat wie unser heyliger vatter der Bapst us redlichen und beweglichen ursachen seiner Keyserlichen Majestat das Jubil oder ablass geldt, bey weylent hern *Raymunden* Romischen Cardinalen und Bapstlichen legaten Zeit, und durch sein legation in teutzen Landen gefallen one alle widerrede zu heben und zu nemen vergonnet und erleubet habe daruff auch und uf sonderliche ernstlich begernn und erfordern gedachts unsers allergnedigsten hern unser nehster vorfhar loblicher gedachtniss solich Jubil geldt: durch Keys. M. gesamten und verordenten in seinem stifft zu heben und zu nemen nit gewidert, des auch etlichs bey seinen Zeiten Romischen Keys. M. volgen lassen unnd uns demnach Keyserlicher M. deshalb auch Ernnstlich hat thun ersuchen, das wir demselben nach gleicher weyse wie unnser vorfare zugelassen haben Kayserlich M. das uberigk ablas gelt, so noch jn unnserm stifft ligt durch unser Maj. darzu verordenten unser oder unsern halbers unuerhindert zu heben und nemen und des khein verhinderunge oder jrrunge zu thun

son-

ſonder die keyſerlichen verordenten domit nach jrem Beuelch hanndeln unnd gewerdenn zu laſſen wolten wir euch jn gutem unnd ſonderheit unuerkhundet nit laſſen, darnach mogen haben zu richtenn Geben zu Sant *Martinsburgk* jnn unnſer ſtat *Menntz* unther unſerm zuruck uff getruckten Secret, uf Sannt *Elizabethen* Tag anno Domini Milleſimo quingenteſimo octavo.

19. Nov.

VII. *Uriel* Dei gratia ſancte Maguntin. ſedis Archi Epiſcopus ſacri Romani Imperij per Germaniam Archi Cancellarius ac Princeps Elector honorabili *Caſpari Weſthuſen* Doctori Scolaſtico &c. Commiſſario ac ſigillifero noſtro Maguntin. devoto & fideli nobis in Chriſto dilecto ſalutem in Domino ſempiternam. In negotio permutationis, quam honorabiles devoti noſtri dilecti *Philippus Nickel* Altariſta altaris beate *Marie* Virginis in parochiali Eccleſia in *Montzenheim* noſtre dioc. ex una & *johannes Engelmore* Altariſta altaris ſancti *Kiliani* in anmario collegiate Eccleſie ſancti *Mauritii* in civitate noſtra Maguntin. ſiti ex altera partibus de jam dictis ſuis beneficiis ad invicem fieri deſiderant, dummodo ex juſtis & rationabilibus cauſis fiat, nihilque ſimoniace pravitatis aut illicite pactionis interveniat, nec aliud canonicum obſiſtat, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, ac conſenſus patronorum & aliorum, quorum intereſt, ad id accedat, diſcretioni tue in hac parte com-

Digitized by Google

mittimus vices noſtras mandantes tibi ſub debito officij tui, quatenus in dicto permutationis negocio etiam usque ad totalem ipſius conſumationem previa ratione procedas faciendo quod decreveris auctoritate noſtra Eccleſiaſticam per cenſuram firmiter obſervari. Date noſtro ſub ſecreto quinta decima die menſis junij Anno a Nativitate Domini Milleſimo quingenteſimo Undecimo.

XLII.

SIGILLUM
ALBERTI II.
ARCHIEP. MOGUNT.
ab an. MDXIV — MDXLV.

Duo itidem damus *Alberti* ſigilla. In primo ſatis magnifico duas inter columnas & ſub laquearibus refertur Archiepiſcopus ſedens habitu Pontificali, pallio & mitra exornatus dextra crucem, ſiniſtra pedum tenens. In columnarum capitellis duo ſtant Genij Rotam Moguntinam ſuſtinentes. Ex utraque parte in ſcutulis repræſentantur arma *Brandenburgica*, *Stetinenſia Pomeraniæ &c.* quorum deſcriptionem ampliſſimam & exactam ſubminiſtrat *Speneri Opus Heraldicum part. ſpec. pag.* 71 — 98. Sigilli inſcriptio duos efformat circulos his verbis: S. ALBERTI: ARCHI EPI: MOGUNT: ET: MAGDEBURG:

BURG: PRINCIP: ELECT: AC: PRIMATIS: ADMINISTRAT: HALBERSTAD: ECCLIAR: MARCHION: BRANDENBURGI STETIN: POMERAN: ETC. DUCIS ETC.

Sigillum alterum exhibet *Albertum* ſupra delineatum Cardinalitia dignitate auctum; Duo genij ſupra caput ejus geſtant rubrum pileum. Arma Gentilitia infra Archiepiſcopum ſedentem in tres diſtincta ſeries conſpicua a *Spenero l. c.* explicantur. In ſerie armorum media apparet Rota Moguntina & cum inſigni Magdeburgenſi Halberſtadenſe cum ciffris 2 ex una & 1. ex altera partibus, quo anno ſcilicet vigeſimo primo ſupra Milleſimum & quingenteſimum ſigillum hoc æri inciſum fuit. Inſcriptio tres vix non integros efficit circulos & talis eſt: S. REVE. ET. ILLUS. D. D. ALBER. T. T. S. PETRI. AD VINC. S. S. R. ECCL. PRESB. CAR. ET. LEGADUS. NADUS. ARCHIEP. MOG. ET MAGD. PRIN. ELEC. S. R. IMP. P. GERM. ARCHI. CAN. AC PRIM. ADMIN. ECCL. IN HALB. MARCHI. BRAN. STET. POME. CASS. AC SCLA. DUC. BURG. NOR. AC. RUGI. PRI. In originali ambæ voces *Legatus Natus* vitioſe cum *D.* ſcriptæ ſunt loco *T.*

Sigillum *Alberti* Cardinalis adhuc majus, quam illud ad XLII. occurrit apud *Dreyhaupt Magdeburg. Saal-Creyſs* 1. *Theil. pag.* 956.

in ſummitate inſculptus eſt annus 15. 22. Inſcriptio quatuor vix non efficit circulos.

Ibidem quoque extat ſigillum figuræ ovalis ejusdem cum priore altitudinis, quod *Dreyhaupt* vocat contra-ſigillum, cui ſimile vix aliquod oſtendetur, circumſcriptio duarum linearum eſt. Utrumque ſigna habet characteriſtica cum noſtro ſuperius deſcripto. In ſigillo autem ovali repræſentatur *Albertus* ſub imagine *S. Martini* pro mendico veſtimentum dividentis.

SEQUUNTUR QUAEDAM DIPLOMATA SIGILLO *ALBERTI* MUNITA.

I.

Friede- Gebott Kurfürſten *Alberti* an Rath und burgerſchafft zu *Erfurth*. *Zu Ende*: Doch Halten wir hierinnen unſern Stifft *Maintz* ſein obrigkeit herrligckeit und gerechtigkeit, ſo er von alters an und in gemeldter unſer ſtadt gehabt und noch hat, desgleichen unſerer ſtadt *Erfurth* ihre recht, herrlichkeit und erbare gewonheiten und obrigkeit, ſo viel ſie der von unſerm ſtifft *Meintz* herbracht hat, daran uns zu beyden theilen ſolch friden-gebot unſchädlich und ohn abbrüchich ſeyn ſollte, ſonder alle gefehrde. Des zu urkunde haben wir dieſen brieff zu ewiger und beſtändiger feſtigkeit mit unſerm anhangenden inſiegel thun befeſtigen. Der geben iſt zu

Meyntz

Digitized by Google

Meyntz Uf Montag nach *Converſionis Pauli* Anno 1515. *Lünig part. ſpec. Cont. IV. Th. II. fortſ. pag.* 470. 29. jan.

II.

INDULGENTIAE PRO CAPELLA B. M. V. EXTRA MUROS.

Albertus Dei gracia ſancte Moguntine ſedis ac Magdeburgenſis Eccleſie Archi Epiſcopus, Princeps Elector, ſacri Romani Imperii per Germaniam Archi Cancellarius ac Primas, Adminiſtrator Halberſtatenſis, Marchio Brandenburgenſis, Stetinenſis, Pomeranie, Caſſuborum ac Sclavorum Dux, Burggravius Nurembergenſis & Rugie Princeps honorabilibus Decano & Capitulo Eccleſie S. *Petri* Fritzlarienſis devotis nobis in *Chriſto* dilectis ſalutem in Domino ſempiternam. Cum Capella beate *Marie* Virginis extra muros opidi noſtri Fritzlarienſis apud portam das Schuldertor vulgariter nuncupatam noviter ex *Chriſti* fidelium elemoſinis conſtructa exiſtat, et ymago dicte glorioſiſſime & intemerate Dei genitricis Virginis *Marie* miraculis clarescentis ibidem *Chriſti* fidelium devocione elemoſinis frequenter honoretur, nos cupientes laudem glorioſiſſime Virginis Divinum cultum & animarum ſalutem in dicta capella continuum ſuscipere incrementum & ordinaria noſtra auctoritate in ea diſponere & ordinare que Divine Majeſtati grata fore conſideramus; curam, re-

regimen & adminiſtracionem dicte capelle vobis in ſpiritualibus tenendum, regendum & gubernandum comittimus & comendamus, ita quod liceat vobis ex presbiteris veſtre Eccleſie unam perſonam deputare qui in Divinis dicte capelle miſſas celebrando, predicando, legendo & cantando & alia que ad cultum Divinum pertinent exercendo ad nutum veſtrum ſerviat, ſimiliter vobis concedimus & indulgemus ut una cum proconſulibus & conſulibus in temporalibus ciſtas ſeu truncos pro colligendis oblacionibus & elemoſinis ponere, colligere, recipere & tociens quociens adjuncto noſtro pro tempore commiſſario aperire, numerare, diſponere & ordinare poſſitis & valeatis, ita ut tercia que nobis jure ordinario debetur, dicto noſtro Commiſſario tradatur; dantes & concedentes in premiſſis & circa ea omnia & ſingula alia faciendi, agendi & exercendi, per que ſtatus dicte capelle & hominum ad ea confluencium ſalus & devocio lausque dicte virginis amplietur, cum poteſtate inhibendi quibuscunque, ut ſe de regimine & adminiſtracione dicte capelle illiusque oblacionibus & elemoſinis nequaquam intromittant niſi cum veſtro ſpeciali conſenſu. Et ut *Chriſti* fideles ad eandem capellam libentius confluant, manusque adjutrices porrigant promptiores, quo ad hoc ibidem dono celeſtis gracie uberius ſe conſpexerint refectos, nos de omnipotentis Dei miſericordia & meritis ſancti *Martini* patroni noſtri confiſi, omnibus &

ſin-

ſingulis utriusque ſexus ad dictam capellam devocionis cauſa confluentibus, manus adjutrices porrigentibus, centum & quadraginta dies indulgenciarum de iiunctis eis penitencijs miſericorditer in Domino relaxamus, preſentibus usque ad revocacionem noſtram duraturis. Date apud arcem ſancti *Martini* in civitate noſtra Moguntina ſub ſigillo noſtro die decima ſeptima menſis Aprilis Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo decimo quinto.

17. Apr.

Eytlvvolff vom *Stain* Ritter hofmeiſter &c. ſcripſit.

III.

HERNACH VOLGT DER VORBERURTE VERTRAGK. 1515.

Wir *Albrecht* von Gotts Gnaden des heyligen Stuls zu *Meintz* und des Stiffts *Meidebuꝛgk* Ertzbiſchoff Churfurſt des heyligen Romiſchen Reichs durch Germanien Ertzcantzler und primas Adminiſtrator zu *Halberſtadt*, Marggraff zu Brandenburgk zu Stetin pommer der Caſſuben und Wenden Hertzog, Burgraue zu Nurenbergk und Furſt zu Rugen. Bekennen und thun kunth offentlich mit diſſem brieffe als ſich zwuſchen den Erſamen unſern lieben andechtigen Dechant und Cappittell Sanct *Peters* Kirch jn unſer ſtadt *Fritzlar* an einem und Burgermeiſter Rath und gemein daſelbſt andertheils jrrunge und ge-

prechen erhalten, derhalben zu beidenteilen, für etwan Ertzbiſchoffe *Urieln* unſern neheſt uerſcheiden furfarn Seliger gedechtnuſs erſtlich zu guitlichen verhore, und dornach von ſeinen dorzu gegebenen comiſſarien In recht gewachſen, aber unenſcheiden jn jrrung anhengig pleiben und ſoliche jrrunge uf uns als Ertzbiſchoff zu *Maintz* gewachſen derohalben wir commiſſarien zu rechtlicher verhor und handelunge bedenteilen gegeben aber umb fridde lebens willen gemelte Parthien zu guitlicher verhor und handelunge fur uns vertagt jn meinunge ſie derſelbigen gebracht guitlich zu enſcheiden das wir dem nach uff gnugſam von beiden theiln entphangen underichtung aus beweglichen und gegrundten urſachen ſie ſolicher jrrunge und Zweitracht, gericht entſcheiden vertragen und geordent haben und thun das in Crafft dieſſes breffs.

Erſtlich als ſich zwuſchen gemelten Parthien der zweien Mulen, nemlich der Monche molen und der Stein Bruck molen halb, ſo zu *Fritzlar* ligen, und gedachten Dechant und cappittel zuſtendig ſeindt, jrrunge erhalten, haben wir nach beider parthien furbringen entſcheiden und thun das hiemidt, alſo das die gerurten zwo mulen ſampt den Oley Schleff und andern Mulen, ſo dorneben auch ſtehent und gemelten Dechant und Cappittel zuſtendig ſein, gedachten dechandt und cappittel ahn einen, und Burgermeiſter rath und gemein zu *Fritzlar* andertheils gemeyn

meyn und zu gleichem teyl, mit eigenthumb und aller nutzbarkeit und gerechtigkeit und zu gleichen Burden Koſten und Beſchwerunge Es mit auffrichtunge und unterhaltunge, der baw, wehr, heuſer, oder verluſt ſein ſollen, und domit beide parthien ſolliche Mulen, die etwa faſte Baw fellig worden iſt, deſto Stadtlicher widderumb ufrichten Bawen und alſo in guthen Baw und weſen erhalten mogen, ſo wollen und ordenen wir das ein jglicher Becker zu *Fritzlar* Eyn halbe gehauffte Metzen von einem fertell frucht zu multer geben, doch ſoll dieſe Ordenunge des multers halben, ſechs jar die neheſten noch dato diſſes unſers Spruchs weren, und noch verſcheinunge derſelben jare durch dechandt und Cappittel, auch burgemeiſter und raith ſemptlich geraithſchlaget worden. ob ſie halbe geſtrichen metzen vorberurten Beckern und ein halb gehauffte metzen von berurten gemein geiſtlichen und burgern je von einem vertell frucht nemen wollen, und beide parthien ſich des nicht vereinigen, als dan ſolten wir oder unſere nachkomen bede partheien uff jr beider oder jr eins anſagen, fur uns vertragen ſollicher ordenunge des multers halber, verhor und dornach dieſelbigen derhalben entſcheiden und wes wir alſo ſprechen erkennen unt entſcheiden werden, dapey ſoll es pleiben und von beyden teylen ungeweigert gehalten und vollenzogen werden.

Dweil

Dweil auch under den berurten molen ein ander mulen ligt, die Jtzo einer *Gerhart* gnant Jnnehat und ſich uber kurtz oder lang begeben das Burgermeiſter Rath und gemein die genante *Gerhardes* mulen zu Jhnen bringen wolten.

Alſo dan ſoll ſolliche mulen gleich wie die berurten des gedachten ſtiffts mulen dem gemelten ſtifft burgermeiſter rath und gemeyne zu gleichen theilen, mit zu nutzen zuſtehen. Es hat auch als dan beyden theil zu erlangunge daruon entphaen, Es ſall auch gedachter Dechant und capittel rath und gemein ſemptlich und ſonderlich furbehalten ſein, ob ſie oder Eynhortheil aus jnen furnemen wolte, das Jnhaber ehegedachter andern, nemlich *Gerharts* mulen ſchuldig ſein ſolten, die wehr der ober zweier mulen helffen uffzurichten oder zu erhalten das ſie das ahn die Jnhaber der ſelbigen mulen forden und geſinnen und wo ſie das nicht thun wolten. derohalben mit recht furnemen mogen.

Fürtters als gemelte dechant und Cappittel etliche burger zu *Fritzlar* vor dem probſt doſelbſt umb den zehent ſchilling ſo die ſelbige burger von etlichen garten zwiſchen *vvilhelms* acker und ruben garten gelegen zugeben ſchuldig ſein, zu recht beclagt, und aber die burger Jhnen deſshalb nichts pflichtig zu ſein vermeint gehapt, doruff entſcheiden wir, das dechant und cappittel obgemelt dieſelbige forderunge der zehentſchillinge halber ſo

bis-

bishero uf obgerurten gartten erſcheinen und noch zur zeit nicht bezalt ſein, fallen und die unſern derhalb weiter unangefochten laſſen ſollen, aber den zehend Schilling ſo hinfur uff obgemeltem garten erſcheinen und ob kunfftiger zeit durch waſſerfluſſe oder ſunſt In unbaw oder verwuſtung kommen, davon gedachte dechant und cappittel zehent gehapt und dornach widderumb jn baw bracht alſo das ecker oder garten daraus gemacht worden, ſollen die Inhaber und beſitzer derſelbigen garten und ecker dechant und capittel widderumb zehend dauon zu geben ſchuldig ſein, des auch ſo derſelben ecker und garten tragen werden zehend geben und zalen ſondern alle geferde.

Weiter bedreffen den Erb und grundzinns ſo dechandt und cappittel auch etliche ſonder perſon jres ſtiffts zu *Fritzlar* haben, das ſich aber die burger uff viel urſachen zu geben geweigert entſcheiden, und ſprechen wir nach beidentheil gnugſamlichen uns gethain unterrichtung das die heuſer ſo uff des ſtiffts zu *Fritzlar* zinsbarn flecken gebawet ſein oder hinfuro von neuwen gebawet werden ſollen, der dieſelbigen heuſer alſo gebawet haben oder künfftiges zeit bawen werden, lebenlang und nicht lenger zeins freij ſein, aber noch jrem thotlichen abgange ſollen ire erben oder Inhaber und beſitzer derſelbigen gebaweten heuſer uf des ſtiffts zinsbar flecken dechant und cappitel auch den ſonder perſonen deſſelbigen ſtiffts, den grundt zins wie von alter

zu geben ſchuldig ſein, den auch ahn alle weigerunge jerlichs geben und bezalen, ob aber der grund zinſs ſo ſchwer wehr, das velichte die baw und uffrichtung der zerfallen heuſſer dadurch underlaſſen werden mochten ſo ſoll zu unſer und unſern nachkommen meſſigung und bekentnuſs ſtehen, denſelbigen zins noch geſtalt eines Iglichen baws zu geringern und wir und unſer nachkomen denſelbigen grundtzinſs meſſigen und ſetzen darbei ſoll es gelaiſſen und durch die partheien gehalten und vollenzogen worden.

Und als ſich der geiſtlicher freyer guther halber, zwuſchen obgemelten partheien zweitracht erhalten gehapt derohalben haben wir ſie entſcheiden, und thun das hiemit alſo und in der geſtalt, das der geiſtlich gütter ſo von alter in der geiſtlichen freiheit herkomen ſein, durch die unſern von *Fritzlar* frey und unbeſchwerdt pleiben ſollen.

Was aber die geiſtliche von unfreyen odder burger gutter Inwendig dreiſſig jaren an ſich bracht hetten, die ſollen geſchoſs und thun wie ſich gepurtt doch zimlich und Leidelich, damit deshalb kein urſach zu clagen geben werden.

Fürters als die geiſtljche frembt wein und bier zu *Fritzlar* ingefurt, deſſen ſich unſer burger daſelbſt beſchwerdt zu ſein vermeinen &c. doruff ſprechen und erkennen wir, das die geiſtliche gemelts ſtiffts zu jrer not-

turff-

turfftiger imsion und jrer haushaltungen fremb-der wein und bir zu *Fritzlar* jn iren Keller furen und legen mogen.

Doch sollen sie solichen wein und bir aufs jren heuffern nicht verzapffen oder sunst geferlich zu abbruch nachteil und schaden des gemeinen nutzes domit handelen.

Item des spiefs zehenden halben, des sich das cappittel entsetzt zu sein/beclagt aber die burger Inen keines besefs gestanden haben &c. Auff sollichs entscheiden wir das das Capittel zw *Fritzlar* solliche forderunge fallen und die borgere deshalben unangefochten lassen sollen.

Und als sich die clerisey weitter beclagt das der rath zu *Fritzlar* jre weltliche obrigkeit jn sie und jre geistliche gutter zu vben offt understanden haben und noch teglich understehen doruff sprechen und entscheiden wir das burgemeister und raith zu *Fritzlar* unser geistlichen In jren geistlichen freiheiten und privilegien hinfur ungeirret und unturbirt pleiben lassen, und mit jren weltlichen zwengen jrren oder turbiren und ob sie sampt oder besondern zu unserm geistlichen spruche und forderunge zu haben vermeinten, sollen sie sich laut vertregs zwischen jnen hiemit uffgericht einander rechtuertigen ahn enden und wen sich gepurt sonder geuerde.

Ferner als die unsern zu *Fritzlar* in des cappittels geholtze ein grofs tayl abgegangen haben sollen, defs aber die unsern dermassen

nit geſtendig geweſt ſein &c. Auff ſolichs ſprechen und entſcheiden wir das iglicher teyl nemlich das Cappittel zwene und der raith zwene jrer freunde kieſen und erwelen dieſelbigen vier ſollen uff den augenſchein gehen, beſichtigung und undergang thun und was dieſelbigen vier erwelten oder der merentheil auſs Inen ſprechen und erkennen dobey ſoll es ohn alle weygerunge pleyben und durch beide theil vollenzogen werden, ob ſie aber zweiſpeltig wurden und nit ein merers machen ſo ſollen und wollen wir einen aus unſern rath dorzu geben, und was derſelb nach erkundigunge des handels erkennen wardt, dorbey ſoll es ahne widderrede pleiben und vollenzogen werden ſonder geuerde.

Weitter als ſich unſere geiſtliche von unſerm rath zu *Fritzlar* beclagt gehapt, als ſollen ſie underſtehen jrer heuſer halber die uberbew und anders belangend beſichtigunge zu thun und ordenunge zu machen und die unſern von Rath vermeinten ſollichs uff ſie herkomen were &c. doruff entſcheiden ſprechen und wollen wir das ſo und wohe ſie hinfur jrrunge und zweitracht zwiſchen zween oder mehr burger der uberbaw oder anders halber bew oder heuſſer belangendt begeben wurden, ſo ſollen burgermeiſter und rath zu *Fritzlar* allein beſichtigunge thun und dorumb entſcheiden ob aber zwiſchen zweien geiſtlichen unſers ſtiffts zu *Fritzlar* der bew halber jrrunge erwachſen werde, ſo ſollen dechant

und

Digitized by Google

und Cappittel drumb beſichtigen und entſcheden. Wo aber zwiſchen zweien geiſtlichen und einer weltlichen perſon der bew oder anders halber die heuſer oder dergleichen bedreffendt, beſichtigunge und entſcheidt von notten ſein wurde. ſo ſoll uff jre beden oder jrer eins anſuchen und bitt, durch dechant und Cappittel und burgemeiſter und rath zu *Fritzlar* beſichtigunge ſollicher jrrunge geſchehen und was alſo noch Iglichs teil ſonder gehapten rade und bedencken erkennen wurden dobei ſol es ahn alle weigerunge pleiben und durch die partheien vollenzogen werden, wo aber dechant und Cappittel und der rath ſich eins einhelligen Spruchs nit vertragen ſonder dorin zweiſpeltig wurden ſo ſoll ſolichs zu Ider zeit ahn uns oder unſer nochkomen bracht werden, dorein die pillicheit zuhaben zuſehen und zu hinlegunge ſolicher geprechen zu handeln und zu beſten, ſo wollen wir das die zween opffer knechte nemlich *Joannes Keppell* und *Heinrich Feling* und jre nachkomen ahn daſſelbige ampt als der Kirchen und geiſtlichen diener der Scharwacht und thorhutens zu *Fritzlar* frei ſein. doch ſollen ſie von allen jren weltlichen guther geſchoſs geben, wie ander unſer burger ſonder alle geferde, und heiſſen hiruff die Erſamen unſer lieben andechtigen und getrewen dechandt und Cappitel, auch burgemeiſter und rath und alle die diſſer handel zu *Fritzlar* betrifft ſolichen unſerm vertrag und entſcheit, jn allen ſeinen ſtucken puncten. Inhaltungen und meynun-

gen ſtede und veſte und unuerbrochlich zu halten und zu uolenzihen dor widder nit zu thun noch ſchaff gethan werden jr zu male keine weiſe bey vermeidunge unſer ſchweren ungenaden und ſtraff doch wollen wir mit dieſem unſerm vertrage den andern hiebeuor zwiſchen obgemelten partheien uffgericht vertregen keinen abbruch oder verlegung thun oder gethain haben, ſondern dieſelbigen in alle jren inhaltungen gantz unuerlezt unuerſert pleiben laſſen und ob ſich uber kurtz oder lang begeben wurde zwiſchen obgemelten partheien ein miſsverſtandt diſs unſers entſcheidts in ainem oder mehr puncten und artikeln begeben wurde, ſo ſoll ſolchs an uns oder unſer nackomen zu Ider Zeit gelangen und decleratien und beſcheids erwartten und dem nachgangen und vollenzogen werden, ſonder alle geverde und argeliſt Und des zu urkunde haben wir unſer Ingeſigell ahn dieſen brieff thun hencken Der geben iſt zu *Hoeſt* uf dinſtag nach dem ſuntag *Iudica* Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo quinto.

27. Mart.

VI.

VERTRAG ZWISCHEN DEM STIFFT UND DER STADT *FRITZLAR* UNTER ERTZB. *ALBRECHT.*

Albrecht von gots gnaden zu *Meintz* und *Medeburgk* Ertzbiſchoff Churfürſt Primas

mas &c. Administrator zu Halberstadt Margraue zu Brandenburgk zu Stetin und Pommern der Cassuben &c. Hertzogk. &c.

Den Ersamen unsern lieben getreuwen Burgemeister Rath und gemeine zu *Fritzlar*.

Unsern gruss zuvor Ersamen lieben getrewen alss wir in unserm stifft *Meintz* komen sein, wir der Irrunge und zwietracht, zwischen euch und etlichen sonder Ewerer stadt burgern eins, und den Ersamen unsern lieben andechtigen Dechant und Cappittel bei euch anderteils, der Manichmallen und anders halber schwebende vilfeltiglich bericht, dorumb jr In Zeit unsers neheſt verscheiden vorfarn Ertzbischoff *Uriels* seliger und loblicher gedechtnuss, mit einander in rechtfertigunge gewachsen seidt, diweil aber uff die rechtvertigunge viel zeit gehet und ohne grosse beschwerunge darlegen und verseumnisse der parthien wo die sollen uss gefurtt werden, dortzu so die geendet zu zeitten zwuschen dero parthien keine fruntschafft bringen, so haben wir auch allen theillen zu gnadèn und der sachen zu guth auch weitter unrath, so euch und gemeiner unser stadt *Fritzlar* auss solichen jrrunge und angehender rechtfertigung erwachsehn mocht, zuuerkomen euch kurtz verschienen Zeit, vor uns zu guitlichen verhor und handelung vertagt gemuhte willens und meynunge solliche gebrechen noch zimlich pillichen dingen hintzulegen und zuuertragen und alsо noch genugsamer und nothurfftiger verhor beidertheil geschickte furbringen etli-

che mittel furgeſchlagen, und die geſondren allenthalben dieſelbig uf und anzuhoren kein volkomende gewalt gehapt, ſo haben wir Inen diſſen abſcheit geben wir wolten uf die heudt Inbracht clagen und antwort und dieſe beſte geſchehen vorher, und gungſten bericht uns und unſern Rethen durch beedertheil gethain, Ein vertrag den gemeinen recthen und aller pillicheit und Herkommen der ſachen gemeſs ſtellen und auch beiden parthien denſelbigen under unſerm anhangendem ſigell nach oiftern durch unſere rethe ubergeben laſſen und haben demnach die Erſamen und veſten unſere Rathe und lieben getrewen *Rudolff von Schwalbach* unſerm Amptmann zu *Ammeneburgk* und ... *von Lauter* doctor zu euch gefertiget mit beuelch, euch ſolichen unſern uffgerichten uertrag zu ubergeben, begeren demnach an euch alle ſampt und beſudern mit gantzen ernſt gnediglich geſinnende Ir wollen als unſere und unſers ſtiffts *Maintz* getrewe underthan geſtadt, und herkomen der ſachen gruntlich ermeſſen dorzu unſern gnedigen willen und wolmeinung betrachten und denſelbigen vertrag der durch uns unſere treffliche rethe nach folliger erkundigunge der gebrechen alſo unſers verſehens, gemeinen rechten und aller pillicheit gemeſs iſt uf und annehemen dem ſelbigen jn allen ſtucken puncten a tikeln Inhaltungen und meinungen halten und volnziehen und in dem ewer ſelbſt und gemeiner unſer ſtadt *Fritzlar* ehr und nutz betrachten und dan die angehangte jrrungen zwuſchen

euch

euch und unſer geiſtlicheit zu *Fritzlar* die allerwegen als wir glaublich bericht werden in gutem willen und einigkeit ſi auch gewohnet und gelobt haben, abegethan, uffgehebt und verloſchen ſein laſſen, und mit einander hinfur friddenlich und in guter freuntlichen nachparſchafft, ſitzen und lieben.

Daſs wolten wir uns zu euch, als unſern frommen unterthain gentzlich verſehen, und das mit gnedigen willen gegen euch, und gemeiner unſer ſtadt *Fritzlar* in allen gnaden zu erkennen unuergeſſen ſein wir haben auch gedachtem Dechant und Cappittel derglichen vertrag eurem von worten zu worten gleich lautende thun zuſenden und ernſtlich ſchreiben. denſelbigen anzunemen und zu halten verſehen uns ſie werden uns dorin ungeweigert follgen und euch und ſich ſelbeſt weiterunge verlaſſen.

Das wolten wir euch denen wir Inſondern gnaden geneigt ſein nit verhalten. Dornach wiſſen zu richten geben zu *Diepurgk* uff Sambſtag nach dem ſontag *Miſericordias Domini* (28. Apr.) Anno &c. Vto.

V. *Albertus* Archiep. concedit litteras indulgentiarum pro fraternitate *S. Crucis* in oppido *Schwartzach* . . *finis* Datæ *Aſchaffenburgi* ſub ſigillo noſtro, die prima menſis Auguſti Anno Domini Milleſimo, quingenteſimo decimo quinto. *Gropp Script. Wirceburg. Tom.* 1. *p.* 20.

Digitized by Google

VI.

VERTRAG ZWISCHEN DEM RATH UND DEN GEMEINEN ZU *FRITZLAR*.

Wir *Albrecht* von gots gnaden des heyligen ſtuels zu *Mentz* und des ſtiffts zu *Madeburgk* Ertzbiſchoff churfurſt des heyligen Romiſchen reichs durch Germanien Ertzcantzler und primas adminiſtrator zu *Halberſtadt* Margraue zu Brandenburgk zu Stetin Pommern der Caſſuben und wenden Hertzog Burgraue zu *Nurnbergk* und furſt zu Rugen. Bekennen und thun kundt offentlich mit dieſem brieffe als wir vergangen zeit die Irrungen und zweitracht, zwiſchen den Erſamen unſern lieben andechtigen dechant und cappittel *S. Peters* Kirchen in unſer ſtadt *Fritzlar* eins und den Erſamen unſern lieben getrewen burgemeiſter und rath und gantzer gemein doſelbſt anderteils, der munche molen und anderer ſachen und artikel halber geſchwebt vertragen und ſondere form und maiſs geben wie und wilcher maſſe des molters halber die 6. jare neheſt kunfftig gehalten werden ſoll, und die zunffte und gemeynne worte, als wie itzt anhero komen ſein uns undertheniglich angeſucht und etliche beſchwerunge auſs ſolichem unſerm uffgerichten vertrage flyſſend und entſpringendt bericht und dornach auch zu erkennen geben haben, etliche anliegen und beſchwerung, ſo ſie des Innemens und ausgebens, des gemeinen guits unſer ſtadt *Fritzlar* auch ſpitals halber mit underthäniger bitt

ſie

ſie in dieſem allem gnediglichen zu bedenken und ſie der beſchwerunge der molen und molters halber gnediglich zu erlaſſen und zu andern zuuerſchaffen domit das Innemens und usgebens halber gemeiner ſtadtguth, auch rechnung auch der ſtadt vorrath entbloſſunge gethain werden, doruff haben wir nach erkundigunge und grundliche ermeſſigung des handels die munche molen und molter bedreffendt, den unſern von der gemein thun ſagen und zuerkennen geben, das wir noch hieuor gehapter handelunge und grundlicher und waren bericht von beiden theilen und andern unſs geſchehen den obgemelter vertrag uffgericht hetten und alhie nach beſichtigunge und ferner glaublicher bericht nit anders befinden mogen, dan das diſſer vertrag noch geſtalt herkomen und gelegenheit der ſachen Inen von beiden theilen und ſunderlich gemeinem nutzen Ehrlich nutzlich und Guith ſei, dorumb wehr unſer ernſt beuelch das derſelb unſer uffgericht vertragk jn allen ſeinen ſtuck puncten Inhaltungen und meynungen ſtede und veſte und unuerbrochlich gehalten werde doch ſo wollen wir das molter von dem Maltz hierin nit gezogen, ſondern das wir bisher herkomen und der gebraucht geweſt iſt. beſteen und pleyben laſſen, mit vorbehaltunge ob wir uber kurtz oder Langk befunden das der vertrag diſs artikels der molen und molters halber beſchwerlich und unliderlich wehre das wir und unſer nachkomen denſelbigen molter andern oder gantz abethun und

nach

nach unſerm gubeduncken das beſſer mechten.

Zum andern das Innemens und ausgebens der ſtadt gemein guith bedreffendt dauon die Gemeine wortt rechnung zu haben begert haben wir mit den Erſamen unſern lieben getrewen burgermeiſter und raith dorunne redde und handelung gehapt, doruff ſie ſich erpotten, uns oder weme wir das beuelen wurden, Erbare und uffrichtige rechung zu thun das wir alſo gnediglich angenomen und daruf beuolen haben ſich zu ſolicher rechnung zu ſchicken ſo wir ſie dorumb beſchreiben als in kurtzen geſcheen ſoll das ſie dornach uns oder unſern jn einen monat Erbare und gnugſame rechnung thun, das ſie zu thun ſich underthenıglich erpotten haben mit meldunge, das ſie dorein erbarlich erfunden werden, dorab wir ein gnediges gefallen entpfangen und haben ſolten, ſollichs wir unſer gemein auch haben thun fur halten die ſettigung gehapt und dorbei pleiben laſſen.

Und als die gemeine furter gepoten Inen zuuergnugen die glocken zu jrer verſamelunge ſo dicke jre noitturfft erfordert zuleuthen zugeſtatten, diweil aber durch weylandt unſern vorfarn Ertzbiſchoff *Bertholden* ſeliger loblicher gedechtnuſs in ſeiner liebe reformation den unſern von *Fritzlar* geben ſonder form und macht ausgedrucket iſt, wie und wilcherlei moiſs ſoliche glocke geluetet werden wie da ſelbſt unſers vorfarn reformation weiter

ter Inhelt und begreifft und wollen domit die jrrungen zwiſchen gedachtem dechant und Cappittel, und burgermeiſter rath und gemein gentzlich gericht entſcheiden und vertragen haben, und gepietten Inen allen ſamptlich und ſonderlich das ſie bie und neben ein ander einig, friddenlich und freuntlich leben und wohnen und keiner dem andern derhalben mit wortten oder wercken nimmermehr zu ewigen tagen, beleſtigen oder beleidigen auch die obgemelten Irrungen mit andern oder... ſoll ob aber Imants were der wehr geiſtlich oder weltlich ſolliche unſere beuehle und gepott jn einem oder mehr puncten und artickeln ubertretten und uberfaren wurde der oder dieſelben wollen wir unſerm willen und gefallen nach geſtalt ſeiner uberfarunge ahn leib und guith zu ſtraffen uns vorbehalten haben dornach mag ſich ein iglicher wiſſen zu richten. Des zu Urkunde haben wir unſer Ingeſigell ahn diſſem brieff thun hencken der geben iſt zu *Fritzlar* uff dinſtag unſerer lieben frawen tag *Aſſumptionis* Anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo quinto.

15. Aug.

VII. *Albertus* Archiep. conſtituit hæreticæ pravitatis inquiſitores. *finis*. Und des zu urkund haben wir unſer ſiegel zuruck des brieffs thun hencken. Der geben iſt zu *Aſchaffenburgk*, uf Dornſtag nach dem Sontag Exaudi Anno Domini MDXVII.

28. Maji.

VIII.

VIII. *Albertus* nomine tam proprio quam Quardiani Ordinis Minorum Conventus Moguntini ceu collegæ ſui vigore mandati Pontificis intimat ſub commiſſarijs, ne gazophylacia in Archiepiſcopatu & Moguntino & Magdeburgenſi pro cuſtodia pecuniæ ex indulgentijs collectæ, poſita reſerentur, niſi coram *jacobo Fucker* aut ejus procuratore, Notario & teſtibus; æs vero in ijsdem repertum (deductis prius expenſis) inter Pontificem Romanum & *jacobum* dividatur, conficianturque deſuper tria inſtrumenta publica. *de Guden. T.* 4. *p.* 587.

IX. *Albertus* Archiep. publicari facit litteras indulgentiarum Göttingenſibus. *explicit* Datum in *Göttingen* ſub ſigillo per Nos ordinato, die prima menſis julij Anno Domini MCCCCCXVII. *Hiſtor. Götting. T.* 2. *p.* 253.

X. *Albertus* Archiep. cum *Sigismundo* I. *de Kirchberg* & *Margaretha Reuſs* de *Plauen* in tertio conſanguinitatis gradu diſpenſat... *deſinit*. In quorum fidem preſentes litteras fieri ſigillique fabrice predicte, quo in talibus utimur, juſſimus appenſione muniri. Datum *Maguncie* Anno jncarnationis Dominice MD XVIII. XVI. Kal. Auguſti... *Aveman Kirchberg. Hiſt. p.* 128.

XI. *Alberto* Archiepiſcopo promovente Eccleſia parochialis in *Nicklashauſen*, juſſu anteceſſoris *Dietheri* olim funditus diruta atque ſuppreſſa, reædificatur.. *finis*. Datum ſub

ſub ſigillo noſtro in civitate Auguſtenſi XXVI die menſis julij Anno Domini MDXVIII. *de Gudenus Tom. IV. p.* 598.

XII. Rheiniſche kur ver-ein. *terminatur.* Des zu urkund hat unſer jeglicher ſein eigen inſigel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Oberwieſel* auf ſontag *Laetare* anno Domini Milleſimo quingenteſimo decimo nono. *Lünig. part. Spec.* 1. *Th. p.* 243.

XIII.

CONFIRMATIO MISSAE DE CORPORE CHRISTI IN VILLA *GRENE.*

Albertus imperatione divina ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli Sancti *Chriſogoni* presbyter Cardinalis, Sanctæ moguntinæ ſedis ac Magdeburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, Princeps Elector & Primas Adminiſtrator Halberſtadienſis, Marchio Brandenburgenſis, Stettinenſis, Pomeraniæ, Caſſuborum, Sclavorumque Dux, Burggravius Nürenbergenſis, ac Rugiæ Princeps. ad futuram rei memoriam non immerito noſter inclinatur animus ad roborandum ea, quæ in divini cultus cedunt augmentum, & præcipue, per quæ nobis dominicæ paſſionis ſalutifera memoria in Veneratione & reverentia ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento principaliter fundata reducitur. Sane cum nobis dilecti, incolæ Villæ *Grene* noſtræ moguntinenſis diœcœſis Zelo fidei & devotionis in reverentiam

Cor-

Corporis Domini noſtri *Jeſu Chriſti* Salvatoris noſtri, ſeu paſſionis ſpeciali memoria accenſi capellani in præfata villa *Grene*, ubi quondam venerabile Sacramentum per hoſtes furatim effuſum fuerit, ibique indies multa miracula eluceſcant ſuis impenſis ædificari ac conſecrari fecerunt, Fraternitatemque ſub nomine *Corporis Chriſti* ibidem erexerint, ac ſingulis quintis ferijs miſſam ſuper altare in eadem Capella conſecrare per ſacerdotem ibidem pro tempore exiſtentem perpetuis futuris temporibus celebrare ordinaverint atque fundaverint, deſiderentque ut idem ſacerdotes ſingulis quintis ferijs ſub miſſa accenſis candelis, ſolennitateque debita venerabile Sacramentum Euchariſtie aperte ſub velamine tamen cum cantu verſiculi: *Ecce Panis Angelorum:* ex armario ad altare juxta armarium deferri, & finita miſſa cum ſimili ſolennitate recondi poſſit, prout per eos latius & celebrius ordinatum fore, nobis fuit expoſitum, ac demum ſupplicatum, ut fraternitatem, hujusmodi celebrationem miſſæ, ac delationem ſacramenti modo præmiſſo gratioſe admittere, confirmare ac roborare dignaremur; Nos igitur advertentes per ea divinum cultum augeri ac chriſticolas ad devotionem & reverentiam dominici corporis imitari, dictam fraternitatem, celebrationem miſſæ ac delationem ſacramenti modis & formis prædictis tanquam juſta & rationabilia, prout juſta & rationabilia ſunt, authoritate noſtra ordinaria praeſentium ſerie admittimus, confirmamus & autorizamus;

mus; & ut *Chriſti* fideles eo devotius ad dictam miſſam confluant, atque interſint, ſeque cœleſtis dono gratiæ eo uberius conſpexerint refectos de omnipotentis Dei miſericordia, beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum, nec non ſanctorum *Martini*, *Mauritij* & *Stephani* patronorum noſtrorum, meritis & auctoritatibus confiſi, omnibus & ſingulis utriusque ſexus *Chriſti* fidelibus vere confeſſis & contritis, qui ſe ad fraternitatem prædictam fecerint celebrationi miſſæ ac delationi Venerabilis Sacramenti uſque ad finem interfuerint, manusque adjutrices pro hujusmodi fundatione & conſervatione miſſæ & capellæ, ac augmentatione ornamentorum ad dictam capellam ſpectantium præſtiterint, totiens quotiens id fecerint, ratione Cardinalatus noſtri centum, ex indulto vero Apoſtolico nobis ſpecialiter conceſſo centum, & noſtra ordinaria auctoritate quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentijs miſericorditer in Domino relaxamus. datum *Aſchaffenburgij* noſtro ſub ſigillo die viceſima ſecunda menſis Iulij Anno Domini Milleſimo Quingenteſimo Decimo Nono.

XIV. Kurfürſten verein, ausgenomen Kur Böhmen, aufgerichtet zu *Worms* . . . *finis*: Und das alles zu uhrkund und ganzer ſtättigkeit ſo haben wir obgenannte Kurfürſten, unſer jeglicher ſein inſiegel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu *Wormbs* auf Donnerſtag nach dem heiligen Pfinſtag Anno Do-

mini Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo. *Lünig part. ſpec. I. th. p.* 244.

XIV. Vertrag zwiſchen kur *Maintz* und kur-*Sachſen* der umfrage halber in gemeiner Reichs verſammlung . . *finis.* und des zu rechter ſicherheit ſo haben wir *Albrecht* Cardinal Ertzbiſchoff zu *Maynz* und . . unſer jeder ſein inſiegel auch hieran zu hängen verſchafft . . . geben *Speyer* ſonntags Cantate Anno Domini 1529. *Lünig. part. ſpec. I. th. pag* 395.

XV. Vertrag zwiſchen *Albrechten* kurfürſt zu *Mayntz* und der ſtadt *Erfurth* . . . *deſinit.* ſo haben auch unſer gnedigſter herr der Cardinal und Ertzbiſchoff &c. für ſich und ſeiner kurfürſtlichen Gnaden Ertzſtifft zu *Mentz* . . ir ingeſiegel an dieſen brieff gehangen, der geben iſt auf den vierdten tag des Monats Mertzen nach *Chriſti* geburth funffzehen hundert und im dreiſigſten jare. *Lünig part. ſpec. cont. I. forts. III. p.* 24.

XVI. Vergleich durch vermittlung des Ertzbiſchoffs *Alberti* zu *Maintz* zwiſchen denen Grafen zu *Mansfeld* . . an einem dann *Albrechten* und *Philippen* am anderen theil unterſchiedener ſpän und irrungen halber aufgerichtet worden . . . *explicit.* des zu urkund und ſteter veſthaltung haben wir uns mit eigner hand unterſchrieben auch unſer innſiegel an dieſen vortrag wiſſentlich hängen laſſen. Geſchehen und geben zu *Halle* auf S. *Morizburgk* Dienſtag nach *Exaltationis Crucis* nach *Chriſti*

Digitized by Google

Christi unsers lieben herrn geburth tausend fünff hundert darnach in ein und dreyssigsten jahre. *Lünig spicil. secul. I. th. p* 537.

XVII. Neben vergleich zwischen denen Grafen zu *Mansfeld*, die verwahrung der lehenbrieff betreffend .. *finis*. Des zu urkund haben wir unser insiegel an diesen brieff hängen lassen. Der gegeben ist zu *Halle* auf St. *Morizburg*, Dienstag nach *Exaltationis Crucis* nach *Christi* unsers herrn geburth tausend funff hundert und darnach im ein und dreyssigsten jahre. . . *Lünig spicil. secul. I. th. p.* 539.

XVIII. Vertrag zwischen kurfürst *Johann Fridrichen zu Sachsen* auch dem rathe und der stadt *Erfurt*, so wohl des vergleitens oder vor reitens in besagte stadt *Erfurt*, als auch anderer irrungen halber . . . *desinit*. Des zu urkund wir *Albrecht* Cardinal, Legat, Ertzbischoff, Ertzcantzler und kurfürst . . jeglicher unser gros insiegel wissentlich an diesen brieff hat hengen lassen, der geben ist zu *Leipzig* Dienstags nach *Andree* des heiligen zwölff botten tag, nach *Christi* unsers lieben herrn geburt funffzehen hundert und darnach im drey und dreissigsten jahre. . . *Lünig pa.t. spec. I. th. p.* 50.

XIX. *Joanni Alberto* March. Brandenburgico coadjutori Magdeburg. & *Halberstad.* intuitu officiorum ac consanguinitatis *Albertus* omnem promittit operam, ad disponendum Capitulum Moguntinum, ut ab hocce pariter

in coadjutorem cum ſucceſſione eligatur. . . *finis.* Und unſer inſiegel an dieſen brieff wiſſentlich henngen laſſen. der geben iſt zu *Halle* uf ſanct *Moritzburg* Mitwochs nach *Omnium Sanctorum* nach *Chriſti* unnſers lieben herrn geburt funffzehen hundert unnd im fünff und dreiſſigſten jahr. . . *de Gud. T. IV. p.* 633.

XX. *Michael Helding* ab *Alberto* Archiep. denominatur ſuffraganeus . . . *terminatur.* Has litteras fieri noſtrique ſigilli juſſimus & fecimus appenſione communiri. Date die XVIII menſis Octobris Anno Domini MDXXXVII. *joann. T.* 2. *p.* 443.

XXI. Gegenbündtniſs der Catholiſchen wider den ſchmalkaldiſchen bund deren Proteſtanten aufgerichtet zu *Nürnberg* . . . *finis.* Zu urkund haben wir *Albrecht* Cardinal, Ertzbiſchoff &c. unſer inſiegel . . an dieſſen brieff anhangen laſſen . . geſchehen zu *Nürnberg* am 10ten tag des monats junij nach *Chriſti* unſers ſeligmachers geburt 1538. *Lünig part. ſpec. I. th. p.* 252.

XXII. *Albertus* Archiep. certas preces in memoriam paſſionis Dominice ad pulſum campanæ majoris recitantibus indulgentias concedit &c. *ad finem.* in cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus appendi *fecimus*. . Datum die XXX menſis Auguſti Anno . . . MDXXXIX. *de Gud. T.* 4. *p.* 646.

XXIII. Vergleich, welcher durch vermittlung Ertzbiſchoff *Albert* zu *Maintz* und *Mag-*

Digitized by Google

Magdenburg zwiſchen denen ſammtlichen Graffen zu *Mannsfeld* wegen verſchiedenen ſchweren verbrechen aufgerichtet worden .. daz wir zu uhrkundt unſer inſiegel wiſſentlich an dieſen brief und vertrag haben hängen laſſen . . der geben iſt zu *Halle* auf St *Moritzburgk* freytags nach *Viſitationis Mariæ* nach *Chriſti* unſers lieben herrn und ſeligmachers geburt tauſend fünff hundert und im vier und vierzigſten jahre. *Lünig ſpicil. ſecul. I. th. p.* 559.

XLIII.

SIGILLUM *SEBASTIANI* ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI

ab an. MDXLV — MDLV.

Sedens Archiepiſcopus mitratus & palliatus dextra tenet crucem & pedum ſiniſtra. a dextris appoſita eſt rota cum ſex radijs, ſuper ea prominet galea pileo electorali tecta, cui rota cum ſex radijs inſiſtit, a galeæ dextra gladius conſpicitur. a latere ſiniſtro arma gentilitia Baronum de *Heuſenſtain* (hodie *Heuſenſtamm*) runcinæ tres coccineæ exornant. ex galea impoſita aſſurgit caput moloſſi argenteum. In circumferentia legitur: S. SEBASTIANI. D. G. SANCTAE. MOGUNT. SEDIS ARCHIEPI. SACRI. RO. JMPERIJ P. GERMANIA. ARCHICANCEL. AC. PRINCI. ELECTORIS.

Paucas addimus chartas ſigillo *Sebaſtiani* munitas.

I. *Sebaſtianus* Archiep. clerum ſecularem & regularem ſerio & paterne hortatur, ut ſacrarum litterarum lectionem, bonarum rerum ſtudia & orationis ſedulitatem frequentent, preces horarias, pſalmos & quidquid eſt precationum, plena intelligentia & attentione dicant, in templis ſint frequentes, apud caupones, in popinis & tabernis rari; veſtitu decorem gerant ſacerdotibus & clericis dignum non Thraſonico more diſciſſas veſtes, ſunt enim animi levitatis indices, ſed integras & ad decorem compoſitas . . . ut vetus illa tandem & diu expectata redeat clericorum & ſacerdotum vitæ puritas, exiſtimationis & nominis dignitas . . . Datum *Aſchaffenburgi* die XXVIII. menſis Martij Anno MDXLVII. *de Guden. Tom. IV. p.* 692.

II.

SUBSIDIUM CHARITATIVUM PETITUR AD AVERTENDAS TURCARUM INVASIONES &c.

Sebaſtianus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus ſacri Romani Imperij per Germaniam Archicancellarius, Princeps Elector, Honnorabilibus Sanctorum *Petri* & *Alexandri* Aſchaffenburgenſis ſancti *Petri* Fritzlarien, Beatæ *Mariæ*, & ſancti [illegible]*ri* Erffurdienſis, ſancti *Bartholomæi*, M[illegible]is Beatæ *Mariæ*,

Mariæ, & Beatorum *Mariæ*, & Beatorum *Mariæ* & *Georgii* alias, ſancti *Leonhardi* Franckfurdienſis, ſancti *Martini* Pinguenſis, ſanctæ *Catharinæ* in *Oppenheim. Moxſtatenſis*, *Cellen. Lichenſis*, *Heyligenſtatenſis*, *Iſnacen. Gothen. Dornalen. Burslanen. Bebracen. Northeimen. Ameneburgenſis*, *lechburgen: Northuſien. Eimbicen. Caſſellen. Rodenburgen. Geiſmarien. Bleidenſtaten.* omniumque aliarum & ſingularum Eccleſiarum Collegiatarum noſtræ Maguntinæ diœceſis, Præpoſitis, Decanis, Scholaſticis, Cantoribus, Cuſtodibus, Theſaurarijs, Subcuſtodibus, Canonicis & Capitulis. Nec non univerſis Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, Prioriſſis, Præpoſitis, Præpoſitiſſis, Commendatoribus, præceptoribus, conventibus, & officiatis quibuscunque Monaſteriorum, & conventuum, ac domorum, tam regularium quam ſecularium perſonarum quorumcunque ordinum utriusque ſexus hominum, cujuscunque gradus, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtant, ſeu quocunque nomine nuncupentur. Nec non Decanis ruralibus, Archipræsbyteris, diffinitoribus & Camerarijs ſedium, & paſtoribus præpoſiturarum prædictarum ac præfatarum collegiatarum, Monaſteriorum, Conventuum, & Parochialium Eccleſiarum, & Capellarum Rectoribus, plebanis, viceplebanis Vicarijs perpetuis, Capellanis, Altariſtis, Ebdomadariis, præsbyteris, officiatis, & aliis beneficiatis per dictam noſtram diœceſim Moguntin. Ubilibet conſtitutis, devotis

noſtris dilectis. Ad quos præſentes noſtræ literæ pervenerint, ſeu quos præſens tangit negocium, ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum conjunctim & diviſim, ſalutem in Domino ſempiternam, & præſentibus noſtris literis cum obedientia dare fidem, Honorabiles & religioſi devoti nobis dilecti: Dum nuper ſereniſſimus & invictiſſimus princeps, & Dominus, Dominus *Carolus* divina favente Clementia *Quintus* Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus &c. Proximis Auguſtanis Comitijs, pro conſervanda, & retinenda pace, ac ſacri Romani Imperii ſubditorumque ejus tranquillitate, præcipueque Nationis Germanicæ libertate & quiete omnibus & ſingulis eiusdem imperii principibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ducibus, aliisque Imperii ſtatibus & proceribus, tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus, quacunque præeminentia fulgentibus collectam ſeu contributionem impoſuerit, in eum uſum reponendam, & conſervandam, ut ſi impoſterum aliqua extera natio ſeu hoſtes, indies creſcente dierum malitia, plures iniquitatis filii, & perditionis alumni hoc parvi pendentes, humani generis hoſte procurante, ſacrum Romanum imperium, eiusque ſubditos armis affligere, bellum inferre, aut ex improviſo & inopinatos quod ſæpe experti ſumus, violenter auſu temerario invadere, Aut etiam aliqui ſubditi rebelles, & facinoroſi homines publicam imperii pacem & tranquillitatem perturbare, pacis fœdera rumpere, aut ſeditionem & tumulum concitare

tare niterentur, & a tam execrabili ſcelere facilius & frequentius reprimuntur, hiisque ea ratione maturius & fœlicius armis reſiſti, Illique comprimi & debellari poſſent, & ſubinde quoque ſereniſſimus Princeps, & Dominus, Dominus *Ferdinandus* Romanorum Rex ſemper Auguſtus &c. Eisdem Imperii proceribus, & ſtatibus ſignificaverit ſuam Regiam Majeſtatem incurſionibus Turcarum, finitimisque bellis propulſandis, ac dominiis, & Regnis, ac oppidis ſuis muniendis ac propugnandis aliquot centenis Millibus florenorum egere & opus habere, ut eidem Turcæ, aliisque Barbaris hoſtibus, aditum ad invadenda tam ipſius Regiæ Majeſtatis propria, quam Germaniæ, aliarumque Chriſtianarum nationum regna, atque dominia præcludere, & ſucceſſive amiſſa & vi occupata regna, e faucibus eorundem hoſtium eripere, & recuperare poſſet, poſcens ob id ab eisdem, ut his perpenſis & quantum imperii interſit, ea præmature fieri ſimiliter in aliquam contributionem, ſeu collectam ſibi ſolvendam, conſentire deſiderabat. Licet autem principes & alii Imperji ſtatus, conſiderata ſubditorum ſuorum conditione, ac præſenti rerum ſtatu pro virili cum eisdem Cæſarea, & Regia Majeſtatibus ſimiliter egerint atque tractaverint, ut hujusmodi collectæ & contributiones, ſi fieri poſſet, a ſe ſuisque ſubditis averterentur, & tamen præteritorum malorum, & tempeſtatum adhuc memores, & ex eis futuros caſus, & calamitates metientes, quodque ſi Thurca, aut

alius exterus hoſtis imperium expugnare, libertatemque Germanicæ Nationis opprimere. Aut aliquis intra imperium rebellis, & factioſus publicam pacem & tranquillitatem turbare conarentur, quod admodum difficiles & infœliciter exhauſtis nunc Imperii Aerariis eisdem obviam iri, & reſiſti poſſet, eademque de cauſa tandem in præfatarum Imperatoriæ & Regiæ Majeſtatum ſententias, prout ſubditos, pacisque & tranquillitatis amatores decet, reverenter conceſſerunt, ac conſenſerunt, quod eidem Cæſareæ Majeſtatis impoſitæ collectæ ſub duobus terminis videlicet, in feſtis Natalis Domini proxime futuris dimidia, & altera dimidia pars hujusmodi collectæ eisdem feſtis anni ſequentis, Milleſimi quingenteſimi quadrageſimi noni *Norimbergæ*, *Spyræ*, aut *Coloniæ* civitatibus expenderentur, & exolverentur: Regiæ autem Majeſtati in aliquot centena millia florenorum ad portus, & confinia ſua adverſus Turcam & alios hoſtes præmunienda conſenſum eſt, A quibus eidem contributionibus ſeu collectis nulli hominum Eccleſiaſtici ſive profani ſtatus, ſub quorumcunque privilegiorum & exemptionum prætextu immunes, & exempti eſſe debeant, prout hæc & alia ex actis in eisdem proxime celebratis Auguſtanis comitiis, habitis clarius deprehenduntur. Igitur tractatibus, & conſultationibus plurimis cum Venerabilibus & honorabilibus Decano, & capitulo Eccleſiæ noſtræ Moguntin. deſuper habitis. Motisque tandem rationibus ſupradictis, aliisque multis

urgen-

Digitized by Google

urgentibus, efficacibus, prægnantibus cauſis collectas ſeu contributiones duos, ut puta duorum majorum ſubſidiórum & ſex procurationum taxandarum de omnibus & ſingulis proventibus, reditibus, & emolumentis quotidianis diſtributionibus, quæ præſentiæ nuncupantur, duntaxat exceptis, nec non de prælaturis, dignitatibus, præbendis, Monaſterius, domibus, beneficiis & altaribus veſtris Eccleſiaſticis, quæ in titulum, vel commendam obtinetis loco debiti ſubſidii imponendam, & per Commiſſarios noſtros infra nominatos exigendam, & levandam decrevimus, & in Dei nomine poſtulamus, imponimus, & exigimus per præſentes. Quocirca has noſtras poſtulationem & impoſitionem, ac ſubſidii debitam præſtationem vobis omnibus & ſingulis ſupradictis conjunctim & diviſim tenore preſentium intimamus, inſinuamus, & ſignificando notificamus. Vosque omnes & ſingulos ſupradictos, tanquam obedientiæ noſtræ filios, cum affectu vere charitatis requirimus, & monemus primo, ſecundo, tertio, & peremptorie, vobisque omnibus & ſingulis ſupradictis communiter, & diviſim in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub infra ſcriptis ſententiarum pœnis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus unam ad feſtum ſancti *Martini* Epiſcopi proxime futurum hujus anni Mileſimi quingenteſimi quadrageſimi octavi, & alteram integras collectas, ſic ut præmittitur, loco dicti debiti ſubſidij impoſitas, ad idem feſtum ſancti *Martini*, anni Mileſimi quingenteſimi

qua-

quadrageſimi noni. Seu ſi per vos non ſteterit quo minus præſentium noticiam habueritis infra ſex dierum ſpacium, poſt quodlibet dictorum feſtorum immediate ſequentium, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies vobis & veſtrum cuilibet pro tertio, ac peremptorio termino, ac canonica Monitione præfigimus unam dimidiam partem dictæ collectæ prætactis duabus feſtivitatibus, prout veſtrum quemlibet, ſecundum quotam ipſum concernentem ſpectat, noſtris collectoribus venerabilibus, & honeſtis videlicet devotis nobis in Chriſto dilectis *Joanni Fock* de *Vualſtatt*, *Vuilhelmo Bicken*, canonicis majoris Eccleſiæ, Nec non *Iudoco Selbach*, Decano ſancti *Petri*, protonotario noſtro, & *Antonio Vuedemeyger* ſigillifero in civitate noſtra Mog. quos ad hoc negotium commiſſarios noſtros fecimus, & deputavimus, facimus, & deputamus per præſentes de veſtris beneficijs Eccleſiaſticis tradatis, & ſine contradictione ſolvatis & veſtrum quilibet juxta quotam ſe contingentem tradat, & ſolvat expedite realiter & cum effectu. Alioquin ſi vos prepoſiti, Decani, Scholaſtici, Cantores, Cuſtodes, Theſaurarii, Subcuſtodes, Canonici, Capitula, Nec non Abbates, Abbatiſſæ, priores prioriſſæ, præpoſiti, præpoſitiſſæ, commendatores, præceptores, officiati, & conventus, Decani rurales, Archipresbyteri, diffinitores, camerarii ſedium, Paſtores, plebani, viceplebani, vicarii, Altariſtæ, Ebdomadarii, presbyteri, officiati & bene-

beneficiati Ecclesiarum, Monasteriorum, conventuum, domorum, & capitulorum prædictorum quilibet prout ipsum concernit præfatam impositionem, & subsidium hujusmodi, ut præmittitur, infra terminos prænominatos, vel per Commissarios nostros prædictos statuendos, non solveritis aut aliquis vestrum non solverit, sed in ipsius subsidii solutione negligentes seu rebelles inventi, aut deprehensi fueritis, aut nobis in hac parte rebellibus, seu etiam suo, seu collectores nostros predictos, in exactione solution. vel levatione eiusdem subsidii impedientibus quovis modo vel pacto auxilium, consilium, vel favorem publice vel occulte, directe vel indirecte prestiteritis.

Nos *Sebastianus* Archiepiscopus Moguntin. prædictus in vestrum singulos excommunicationis, in capitula vero & conventus delinquentium, suspensionis a divinis, & in ipsorum delinquentium Ecclesias, Monasteria, domos, & capellas interdicti sententias ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc dicta monitione canonica præmissa ferimus in hiis scriptis, & etiam in Dei nomine promulgamus. Insuper prefatis nostris Collectoribus & Commissariis & ipsorum cuilibet insolidum comittimus & mandamus quatenus ad executionem omnium, & singulorum præmissorum juxta harum litterarum nostrarum continentiam, & tenorem authoritate nostra ratione prævia procedant, aut alter eorum procedat petendo, exigendo, levando, recipiendo,

&

Digitized by Google

& colligendo prædicti ſubſidij impoſitionem a vobis omnibus, & ſingulis ſupradictis nulli ſuper hoc deferendo perſonæ cujuscunque conditionis & ſtatus exiſtat, cum poteſtate hos noſtros proceſſus ſeu alios per eos emittendos, & fulminando, continuandi, aggravandi, & reaggravandi deſolutione præfatæ collectæ & impoſition. in toto, vel in parte quietandi, liberandi, & abſolvendi pactum de ulterius non petendo ſoluta, faciendo, terminos & dilationes dandi & concedendi: Vnum vel plures ſubcollectorem, vel ſubcollectores, de noſtra tamen ſcientia ſubſtituendi, eosque revocandi quotiens oportunum fuerit. Nec non omnes & ſingulas perſonas, capitula, collegia, conventus, Eccleſias, monaſteria, domos & Capellas, qui vel quæ præfatas noſtras, vel a Collectoribus noſtris, aut eorum altero latas, vel ferendas ſententias, aut earum aliquam incurrerint quoquomodo in forma Eccleſiæ conſueta abſolvendi, agendique dicendi, gerendi, exercendi & ordinandi quæ pro execution. premiſſorum coniunctim vel diviſim fuerint utilia, & quomodolibet oportuna. Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, eisdem noſtris collectoribus, & commiſſariis, ac ipſorum cuilibet inſolidum tenore præſentium plenarie committimus vices noſtras, donec eas ad nos duximus revocandas. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt ſubimpreſſum. Datum apud *Arcem Sancti Martini* in civitate noſtra Mag. Anno Domini 1548 quarta Septembris.

III.

III. Acta & Decreta ſynodi Diœceſanæ Mogunt. . . Indictio hujus ſynodi. . . In cujus rei teſtimonium ſecretum noſtrum præſentibus eſt ſubimpreſſum vigeſima octava die menſis Septembris Anno Domini M. D. XLVIII.

IV. *Sebaſtianus* Archiep. promulgat mandatum de Reformatione per ſacram Cœſaream Majeſtatem propoſita aliisque canonicis & ſanctæ ſynodi Diœceſanæ Moguntinæ ſanctionibus obſervandis. . . Datum apud *Arcem S. Martini* in civitate noſtra Moguntina, viceſima octava Novembris Anno MDXLVIII.

V. Acta Concilijs Provincialis ſub Archi præſule *Sebaſtiano* celebrati ſexta Maji &c.

VI. *Sebaſtiani* Archiepiſcopi ſtatuta Conſiſtorialia deren geiſtlichen gerichtem im Ertzſtifft *Mayntz*. . . In quarum rerum fidem juſſimus ſigillum noſtrum præſentibus appendi, pridie calendas julias Anno MDXLIX.

VII. *Sebaſtiani* Archiep. ſeria & paterna adhortatio cleri ad diſciplinam Eccleſiaſticam. Datum apud arcem *S. Martini* in civitate noſtra Moguntina XII. Maji Anno MDLI. *Inter concilia Moguntina.*

Digitized by Google

XLIV.

SIGILLUM *DANIELIS*

ARCHIEPISCOPI MOGUNTINI

ab an. MDLV—MDLXXXII.

Sigillum *Danielis* minus. quadripartitum. in area prima & quarta rotam Moguntinam cum ſex radiis, in ſecunda & tertia exhibet cochleatam faſciam rubeam in ſolo aureo, *Brendeliorum* ab *Hohenburg* (*Homburg*) inſigne. Superius eminet crux cum gladio. Inſcriptum eſt peripheriæ Sigilli:

S. *DANIELIS*. D. G. CONFIRMATI. ARCHIEPI. MOG. S. RO. IMP. ARCHI CANCELLARI. ELE.

Unam alteramve chartam ſigillo *Danielis* munitam ſuppeditabit Tomus ſequens poſt ſigillum Eiusdem Majeſtaticum.

In Corpore libri a num I — XXIII proferuntur inſignis argumenti documenta *Friderici*. II. Imp. cum ultima voluntate ſua, charta pacis admodum notabilis *Othacarum* Regem Bohemiæ inter & *Stephanum* Regem Hungariae &c. *Henrici* VII. Imp. circa rebelles. Litterae *Balduini* Archiep. Trevirenſis ad *Fridericum* Siciliae Regem, *Caroli* IV. Imp. circa clerum Herbipolenſem, Ejusdem cum *Eduardo* Rege Angliæ initi fœderis — circa admiſſionem

Digitized by Google

nem *Ruperti Palatini* ad Electionem Romanorum — &c. *Ruperti* Rom. Regis de revocandis privilegiis a *Wenceslao* Anteceſſore Rom. Rege conceſſis &c.

Quæ ſubſequuntur Mindenſis Eccleſiæ Cathedralis documenta a num. XXIV. uſque ad finem huius Tomi pro conficienda ſedis hujus Epiſcopalis hiſtoria haud parum ſubſervient. Hæc ſi in lucem prodierit, Novo ac inſigni Germania ſacra gloriabitur incremento. Codice uſi ſumus pergameno partim & chartaceo in folio minori aut quarto majori, quem vocant librum cenſualem & jurium Antiquorum Mindenſis Eccleſiæ. Compactura codicis ſolidiſſima eſt. *)

*) Auf der mitte und den ecken der deeken ſind meſſinge Knöpffe und der rucken iſt mit dieſem metal beveſtiget.

Singula exhibet ſequens

Digitized by Google

ELENCHUS
DIPLOMATUM ET CHARTARUM.

I.

Fridericus II. Imp. decernit paenas in quosdam detentores terrae Comitatus Mathildis Ecclesiae Romanae resignati. an. 1221. *pag.* 1

II.

Fridericus II. Imp. disponit circa subsidia Terrae sanctae. 1225. 6

III.

Idem Imperator Conrado Regi filio suo, dat monitiones paternas. c. 1237. 10

IV.

Epistola apologetica Friderici II. Imp., quod Romam occupasset aut potius circum circa vallasset. 1120. 12

V.

Fridericus II. Imp. Obligationem CCC. marcarum a Conrado Rege Rom. Aquis factam Arnoldo de Gimmenich confirmat. 1243. 21

VI.

Wilhelmi Rom. Regis juramentum Innocentio IV. PP. praestitum circa terras Ecclesiae Romanae. 1247. 22

VII.

Testamentum Friderici II. Rom. Imp. 1250. 25

VIII.

Digitized by Google

VIII.

Mandatum circa pacis ineunde articulos inter Othacarum Regem Bohemiae &c. & Stephanum Regem Hungariae. 1270. pag. 31

IX.

Arbitrium ſuper armis, ſcutis & feudis nobilium de Raidenpuchen. 1292. 48

X.

Henrici VII. Rom. Imp. declaratio: quando & quis reputandus ſit rebellis? 1313. 50

XI.

Balduini Trevirenſis Archiep. litterae ad Fridericum ſiciliae Regem directae, in quibus agitur de nuptijs inter hujus filium & nepotem ſuam proxime contrahendis. 1314. 52

XII.

Carolus IV. Imp. libertatem & immunitatem Cleri Herbipolenſis de novo ſtabilit. 1347. 54

XIII.

Litterae mutui foederis inter Carolum IV. Romanorum & Eduardum Angliae Reges initi. 1348. 59

XIV.

Recognitio praememorati foederis ex parte Eduardi Angliae Regis. 1348. 62

XV.

Rupertus Comes Palatinus Rheni ad electionem Romanorum Regis admittendus. 1356. 64

XVI.

Carolus IV. Imp. filio ſuo Wenceslao Eliſabetham Friderici Marcgravij Norimbergenſis filiam deſtinat uxorem. 1361. 66

Digitized by Google

XVII.

Idem Imperator Henrici avi ſui famam cordi habet. 1361. *pag.* 72

XVIII.

Ruperti Rom. Regis diploma, quo certa quaedam privilegia a Wenceslao Rege indulta revocat ac nullius valoris eſſe declarat. 1401. 75

XIX.

Ruperti Regis litterae ad Florentinos, quibus conqueritur de attentato in ſe ſuosque facinore ex parte joannis Galeazij Mediolanenſis. 1401. 77

XX.

Wenceslai Regis exauctorati litterae contra Rupertum electum ſucceſſorem. 1402. 79

XXI.

Sigismundus Rex Rom. ſibi confoederat nobilitatem Equeſtrem. 1424. 83

XXII.

Fridericus Rom. Imp. de civitate Mediolanenſi ad Imperium pertinente. 1477. 85

XXIII.

Matbias König in Boheim und Ungarn clagt, daz er ungehört von den Chur- und fürſten zu Regensburg verſammlet, geurtheilt und wider in ein hülf erkennet ſey, bittet geleyth und verhör. 1481. 88

XXIV.

Alexander III. PP. donationem donorum in Leſynghre ab Henrico IV. Rom. Imp. Eccleſiae Mindenſi factam litteris confirmat. c. 1160. 99

XXV.

Digitized by Google

XXV.

Litterae Thietmari Epiſcopi Mindenſis ſuper varijs bonis Eccleſiae ſuae traditis. c. 1187. *pag.* 100

XXVI.

Super decima in Dodenbuſen Abbati Alberto Paderbornenſi in feudum conceſſa. c. 1215. 104

XXVII.

Ludolphus Epiſcopus Mindenſis ab Adolpho Imperatore petit determinationem: qualiter contra Miniſterialem fidem datam & iuramentum Domino ſuo praeſtitum violantem ſit procedendum? poſt 1295. 105

XXVIII.

Epiſcopus Mindenſis vi compoſitionis cum comite de Roden & de Wunſtorpe initae proprietatem iuris & ſervitutis habeat, duodecim naves in mari juxta Wunſtorpe conſtituendi. c. 1297. 106

XXIX.

Capitulum Mindenſe majus bona in Welpingebuſen Aſcuino militi & uxori ejus ad dies vitae confert. c. 1312. 107

XXX.

Super villicatione in Runeberg illis de Alten a Ludolpho Mindenſis Epiſcopo cum conſenſu Capituli impignorata. 1325. 108

XXXI.

Godefridus Mindenſis Epiſcopus villicationem in Brach a Conrado praedeceſſore Henrico militi de Hallis venditam certis ſub conditionibus nunc fratribus praefati Henrici concedit pacifice poſſidendam. 1325. 110

XXXII.

Ludovicus Mindenſis Epiſcopus curiam Conradi de Berchuſen una cum curia quondam Johannis de

Heverſtede &c. Capitulo Majori jure perpetuo condonat. 1325. pag. 112

XXXIII.

Uppe dat richte to Wyterſen. 1325. 113

XXXIV.

Super Caſtro Limberghe recepto in feudum. 1325. 114

XXXV.

Super curia in Dilingen. 1325. 115

XXXVI.

Quod bona ſine conſenſu Capituli Mindenſis non obligentur. 1326. 116

XXXVII.

Super decimis novalium apud Walesrade. 1326. 117

XXXVIII.

De cenſu novorum ortorum in Brulone. 1326. 118

XXXIX.

Ludovicus Epiſcopus Mindenſis medietatem caſtri novi oppignorat. 1326. 119

XL.

Super curtibus in Holtbuſen & Meynſen. 1326. 122

XLI.

Stacius de Retbin cum Lodowico Mindenſi Epiſcopo tractat circa cuſtodiam in caſtro novo habitam. 1326. 124

XLII.

Super uno manſo in Rodenbecke. 1327. 126

XLIII.

Super villicatione Lauwerdesbuke.. 1327. 127

XLIV.

XLIV.
Super curia in Sweghe & novalibus in Rysne. 1327. *pag.* 128
XLV.
Super bonis in villa Redere. 1327. 129
XLVI.
Super decima in Snatborſt. 1327. 130
XLVII.
Super dimidietate decime in Blidingenbuſen. 1327. 132
XLVIII.
Super medietate oppidi Münder. 1327. 133
XLIX.
Redditus unius marce preſtandi in vigilia Simonis & judae. 1327. 134
L.
Super bonis in Roden. &c. 1328. 135
LI.
Super minuta decima in Hemmentinchuſen. 1327. 137
LII.
Super bonis in Raden. Verlo & Rodesweden & decima in Haledum. 1328. 138
LIII.
Super duobus manſis in Suntbennungbern. 1328. 139
LIV.
Super duabus marcis dandis de quadam curia canonicali Minde. 1328. 140
LV.
Super proprietate duorum ortorum. 1329. 142

LVI.
Super certis curtibus in Gheſtorp impignoratis 1329. pag. 143

LVII.
Super uno orto extra valvam Kodor. 1329. 143

LVIII.
Super bonis in Geſterungen redimendis. 1329. 145

LIX.
Super decima in Elenbuſen. 1330. 145

LX.
Super uno orto extra valvam Kodor. 1330. 146

LXI.
Super uno campo circa Mindam. 1330. 147

LXII.
Super uno orto extra valvam Kodor. 1331. 148

LXIII.
Super uno manſo extra valvam Halredor. 1331. 149

LXIV.
Proprietas unius horti extra valvam Kodor. 1331. 150

LXV.
De miniſterialibus a Borchardo Bremenſi Archiepiſcopo dimiſſis &c. 1331. 151

LXVI.
Redditus varij in Visbecke. 1331. 152

LXVII.
Super decima in Grovede. 1331. 153

LXVIII.

Digitized by Google

LXVIII.

Super uno manſo in Holtbuſen. 1331. *pag.* 153

LXIX.

Super proprietate trium ortorum. 1331. 154

LXX.

Super decima in Grovede an. 1332. 155

LXXI.

Super advocatia in Colete. 1332. 155

LXXII.

Super una caſa in Veltheim. 1332. 157

LXXIII.

Super quatuor manſis in Wetberge. 1332. 158

LXXIV.

Super una curia cum tribus manſis in Groten-Ricklingen. 1332. 158

LXXV.

Mandatum Imperatoris contra Mindenſes ſuper jurisdictione temporali. c. 1332. 159

LXXVI.

Super novem jugera extra Mindam. 1333. 160

LXXVII.

Super decima in Eylenbuſen. 1333. 160

LXXVIII.

Super curia in Hemmye cum duobus manſis. 1333. 162

Digitized by Google

LXXIX.
Super decima in Grauen. 1334. *pag.* 162

LXXX.
Super certis bonis in Wertzingehuſen. 1334. 164

LXXXI.
Super decima in Oderinghuſen. 1334. 165

LXXXII.
Super quatuor manſis in Mandelslo receptis in feudum. 1334. 166

LXXXIII.
Super quatuor manſis in Mandelslo. 1334. 166

LXXXIV.
Super quadam area in Minden. 1335. 167

LXXXV.
Super certo ſpatio aree in Minden. 1335. 168

LXXXVI.
Super una curia in Hilla dicta Upboff. 1335. 169

LXXXVII.
Super una caſa in Meyſen. 1336. 169

LXXXVIII.
Super decima in Lutteckenheuſtede. 1336. 171

LXXXIX.
Super Brulone empto ab Epiſcopo. 1337. 171

XC.
Super uno manſo in Gherden. 1337. 172

Digitized by Google

XCI.

Uppe dem Amercamp receptum in feudum. 1338. *pag.* 173

XCII.

Super XVI. agros & unam aream in Helben. 1338. 173

XCIII.

Permutatio certorum litonum. 1338. 174

XCIV.

Super oppidum Mundere. 1338. 175

XCV.

Super duobus manſis in Immendorpe. 1338. 176

XCVI.

Super uno manſo in Nortesle. 1338. 177

XCVII.

Super uno Campo circa Myndam. 1338. 178

XCVIII.

Super quatuor manſis in Erveſſen. 1338. 179

XCIX.

Super duobus manſis in Marteslo. 1339. 178

C.

Super duobus manſis in Marteslo. 1339. 181

CI.

Super duobus manſis in Marteslo. 1339. 181

Digitized by Google

CII.

Super certis bonis in ſtemwede. 1339. *pag.* 182

CIII.

Super Advocatia in Nammen. 1340. 184

CIV.

Super bonis in Wenenbecke. 1340. 185

CV.

Super una curia in Lembecke. 1340. 186

CVI.

Super duobus manſis in Mandeslo. 1340. 187

CVII.

Super una curia cum quinque manſis in Groten Richlingen. 1342. 189

CVIII.

Super una curia in Vegchendorff cum duobus manſis. 1342. 190

CIX.

Super decimis in Netel reder. &c. 1342. 191

CX.

Super Caſtro Steyerberch. 1342. 191

CXI.

Super bonis in Varlo, Roden & Rodeswede reemendis. 1342. 193

CXII.

Super quatuor manſis in Erveſſen. 1342. 194

CXIII.

Digitized by Google

CXIII.
Super certis bonis feudalibus in Velſede. 1342. *pag.* 196

CXIV.
Super una domo in Holtbuſen. 1343. 196

CXV.
Super decima in ſteubecke & una curia in Oldenbaghen. 1344. 197

CXVI.
Super duabus domibus in ſinderinchbuſen. 1344. 198

CXVII.
Super bonis in Groten Riclingen. 1344. 190

CXVIII.
Super decima in Ruberch conceſſa in feudum. 1344. 200

CXIX.
Super bonis in Merlo, in Huda & in aquis Dummer. 1344. 201

CXX.
Super curia in Venenbecke pertinente Capitulo Mindenſi. 1344. 202

CXXI.
Super decima curie in Venebecke. 1345. 203

CXXII.
Super curia in Venebecke. 1345. 204

CXXIII.
Dotacio Vicarie ſancte Elizabeth. 1348. 205

CXXIV.
Super domo in Vordeſſen. &c. 1348. 208

CXXV.

CXXV.

Super campo Eymerſpol. 1349. *pag.* 209

CXXVI.

Quod Dominus Montis jura & bona Prepoſiture Mindenſis non occupabit ſed ea in ſuo eſſe conſervabit & defendetur. 1349. 210

CXXVII.

Super certis bonis Dalhove dictis &c. 1349. 212

CXXVIII.

Super una curia in Ufflen & XXVII. pecijs agri adherentibus &. 1349. 213

CXXIX.

Super bonis in Borne. 1350. 215

CXXX.

Super XVIII. ſolidis de quadam curia Canonicali dandis. 1350. 215

CXXXI.

Super caſtrum Bocklo redemptum a Ducibus de Luneborch. 1352. 217

CXXXII.

Super vicaria S. Thome in Eccleſia S. Martini. 1353. 219

CXXXIII.

Super certis bonis in Reme & Eydinghuſen. 1353. 220

CXXXIV.

Super liberas ſedes Vemeding unam ante villam Halen prope Lubbek alteram ante villam Walluen prope Myndam. 1354. 225

CXXXV.

Digitized by Google

CXXXV.

Fundacio Capelle ſeu Vicarie ſancti ſilveſtri. 1356. *pag.* 227

CXXXVI.

Super quemdam ortum extra valvam Kodor. 1356. 230

CXXXVII.

Super una area verſus Auſtrum apud viam &c. 1358. 231

CXXXVIII.

Super una marca danda de ſecunda curia ab aula Epiſcopali. 1361. 234

CXXXIX.

Fundacio Vicarie beate Virginis & beati jacobi in capella beate Virginis circa pontem Weſere. 1361. 235

CXL.

Super duobus manſis in Dalboff. 1361. 238

CXLI.

Super quadam area & domo in Minden &c. 1374. 239

CXLII.

Super molendinum Cronlage & ſuper ſex manſos in Haddenbuſen. 1375. 243

CXLIII.

Super quadam domo in platea piſtorum pertinente Capitulo Mindenſi. 1375. 248

CXLIV.

Super una vicaria in Yenſen dotata. 1375. 251

CXLV.

Digitized by Google

CXLV.
Super una vicaria in Eccleſia Yenſen dotata. 1375. *pag.* 252

CXLVI.
Super quinque jugera agrorum in campo Mindenſi. 1375. 255

CXLVII.
Karoli IV. Imp. mandatum contra Conſulatum Myndenſem pro Epiſcopo ibidem. c. 1378. 256

CXLVIII.
Super duobus manſis ante Petersbagen. 1373. 258

CXLIX.
Super quinque pecijs terrae in campo Myndenſi. 1375. 260

CL.
Super duobus manſis cum dimidio in campo Mindenſi. 1376. 262

CLI.
Super uno manſo extra valvam beatae Virginis, 1377. 268

CLII.
Quod una domus & duae areae circa muros civitatis Myndenſis pertineant Capitulo Majori. 1379. 270.

CLIII.
Super uno orto circa Brulonem. 1379. 271

CLIV.
Super certis agris ſitis circa brulonem. 1379. 273

CLV.
Super dimidio manſo in campo Mindenſi cum uno orto. 1379. 274

CLVI.

Digitized by Google

CLVI.

Super redditus de molendino Capituli Majoris. 1380. *pag.* 275

CLVII.

Super una domo uppe dem Weverberch. 1381. 277

CLVIII.

Fundatio Vicarie beate Eulalie ad altare Marie Magdalene in Eccleſia Mindenſi. 1481. 279

CLIX.

Super curia ante valvam Kodor pertinente ad altare omnium ſanctorum. 1381. 283

CLX.

Reſignatio altaris S. Marie Magdalene reſervata penſione annua. 1381. 288

CLXI.

Super una marca de uno manſo. 1383. 290

CLXII.

Super una curia data Eccleſie in Monichhuſen. 1386. 291

CLXIII.

Super una domo in platea S. Johannis pertinente conſulatori in Hille. 1387. 293

CLXIV.

Dotatio Succentorie Eccleſie Mindenſis. 1393. 297

CLXV.

Fundatio Collegij in Mandelslo. 1393. 301

CLXVI.

Fundatio & dotatio boſpitalis Mindenſis & quod proviſores annuatim Capitulo dabunt I. flor. 1396. 309

CLXVII.

Super quendam ortum &c. 1397. 315

CLXVIII.

Dut is defundatio up den altar in der kerkenn to Brack. 1397. pag. 317

CLXIX.

Frederici & Karoli Imperatorum Charta conſervatoria privilegiorum Eccleſiae Mindenſi conceſſorum. 1400. 321

CLXX.

Fundatio Commende exaltationis ſancte crucis ſite in paraliſo pro Organiſta. 1407. 327

CLXXI.

Unio cleri civitatis Mindenſis. 1409. 331

CLXXII.

Concordia inter Vicarios S. Karoli & S. Silveſtri. c. 1409. 336

CLXXIII.

Super redditus praebendarum Ste Crucis in ſtemwede exiſtentibus. 1410. 338

CLXXIV.

Super incorporationem Eccleſie in Adenoys factam monaſterio Wulſſinbuſen &c. 1415. 341

CLXXV.

Ordinatio molendi pro panibus praebendalibus. 1420. 343

CLXXVI.

Emptio XVI. ſolidorum per Rectorem fabrice Canonicis & Vicarijs certis temporibus miniſtrandorum. 1421. 346

CLXXVII.

Statutum Vicariorum de annis Gratie. 1426. 348

CLXXVIII.

Super obedientia Gerboldeſen. 1427. 353

CLXXIX.

Super area Canonicali. 1428. 356

CLXXX.

Digitized by Google

CLXXX.
Fundatio Vicarie ſancti Andrea in Eccleſia ſancti johannis Baptiſte forenſi .1428. pag. 358
CLXXXI.
Quod monaſterium de Lucka debet annuatim Archidiacono in Pattenſen de parochia Gheſtorpe XLVIII. ſolidos. 1428. 363
CLXXXII.
Conſervatorium Cleri Myndenſis datum in Concilo Baſileenſi. 1434. 365
CLXXXIII.
Super monaſterio Molenbeck de novo reſtaurato. 1441. 368
CLXXXIV.
Duae Vicariae in Eccleſia Majori Mindenſi fundantur. 1441. 373
CLXXXV.
Super bonis in Knatenbuſen & ſotſerem. 1441. 378
CLXXXVI.
Super una curia in Runnenbergbe. 1448. 380
CLXXXVII.
Super transformatis hoſtijs ſpeciem rubedinis habentibus per ſacerdotes ſumendis &c. 1451. 382
CLXXXVIII.
Ordinatio circa cultum Divinum. 1451. 385
CLXXXIX.
Quod judaei debent portare circulum crocei coloris. 1451. 386
CXC.
Super executione ſtatutorum & ordinationum. 1451. 389
CXCI.
Quod non ponatur interdictum in levibus cauſis, niſi ultra annum in excommunicatione permanſerint. 1451. 391

Digitized by Google

CXCII.

Contra concubinarios &c. 1451. *pag.* 393

CXCIII.

Conſtitutio, quod non fiant nove confraternitates. 1451. 395

CXCIV.

Contra concubinarios &c. 1451. 397

CXCV.

Quod clerici non teneantur dare in molendinis datias. 1451. *&c.* 399

CXCVI.

Beneficium SS. Trinitatis in Eccleſia parochiali ville Afferde. 1458. 401

CXCVII.

Commenda SS. Fabiani & Sebaſtiani dotatur. 1458. 404

CXCVIII.

Littera Unionis Bursfeldenſis. 1468. 409

Vale Lector Amice! & meis hiſce laboribus Diplomaticis in publicae Rei commodum ſuſceptis & per tria jam luſtra continuatis utere. Dabam e Muſeo apud Vangiones VI. Idus Auguſti MDCCLXXXVIII.

Digitized by Google

DIPLOMATA IMPERATORUM, REGUM PRINCIPUM &c. ILLUSTRIS ARGUMENTI.

I.

FRIDERICUS II. IMP. DECERNIT POENAS IN QUOSDAM DETENTORES TERRAE COMITATUS *MATHILDIS* ECCLESIAE ROMANAE RESIGNATI.

Fridericus Divina favente Clementia Rom. Imp. (1) ſemper auguſtus, & Rex ſiciliae per praeſens ſcriptum notum facimus tam praeſentibus, quam futuris, quod nobis exiſtentibus in praetorio menſe Novembris IX indictione in Caſtris apud *S. Leonem*, ad monitionem Reverendiſſimi in Chriſto Patris, domini *Honorii* S. R. Eccleſiae ſummi Pontificis, & Nuntiorum ejus, fieri fecimus quoddam ſcriptum Bulla aurea roboratum, quod continebat.

Fridericus dei gratia Rom. Rex ſemper auguſtus & Rex ſiciliae, per praeſens ſcriptum notum facimus univerſis, tam praeſentibus quam futuris, quod cum ad reſignationem comitatus terrae & poderis (2) quondam comitiſſae *Mathildis* faciendam S. R. Eccleſiae, Venerabili matri meae,

Digitized by Google

ad quam pertinet pleno jure, ſerenitas noſtra contra quoslibet detentores ſpeciale mandatum dederit, ac etiam generale, tam per litteras, quam per dilectum fidelem *Conradum*, venerabilem Metenſem & Spirenſem Epiſcopum, Cancellarium noſtrum, ſub poena mille marcarum argenti, & dictus cancellarius caſtrum *gonzaga* cum pertinentiis ſuis, quod eſt de comitatu comitiſſae praedictae, invenerit occupatum a filiis comitum *alberti de Caſalodi & Nereſy*, quibus ſub poena praedicta injunxerit reſignandum, & eidem ſuper hoc parere contempſerunt ad non modicam injuriam Regiae majeſtatis, propter quod ſine alia citatione in metum aliorum propter poenam praedictam animadvertendum erat in eos; tamen ut Excellentia noſtra potius ad veniam, quam ad vindictam pronior videretur, laboravimus per ipſorum amicos & conſanguineos, cum citati non comparuerint, coram nobis, ut ſine metu poenae nobis reſignarent caſtrum ipſum, & mandatum noſtrum contempſerint in hac parte, de conſilio venerabilium Principum noſtrorum, Patriarchae aquilegienſis, Epiſcoporum Tridentini, Brixinenſis, vicentini, paduanenſis, feltrenſis, mantuani, Cremonenſis, Bergomenſis, Laudenſis, parmenſis, aſtenſis & Taurinenſis, taliter contra eos duximus procedendum.

Confirmantes primo, quod factum eſt contra eos de banno, & poena injuncta per Cancellarium memoratum, & ex nunc perſonas ipſorum ponimus ſub perpetuo banno Imperii, & omnia bona

Digitized by Google

bona eorum jubemus, ubicunque fuerint, confiſcari, ſine aliqua ſpe remiſſionis aut revocationis, ſi usque ad diem dominicum proxime venturum, dictum Caſtrum cum omnibus pertinentiis detentis ab eis, non reſignaverint in manibus *Martini* & *Romani*, Capellanorum domni Papae, vel eorum alterius, vel in noſtras, ſanctae Romanae Eccleſiae reſignandum; quodſi non fecerint, quicunque de bonis ipſorum detineant, vel ex tunc occupaverunt, ſive alio quocunque modo acquiſiverunt, libere poſſideant, & authoritate noſtra detineant. et ſuper hoc praecepimus Cremonenſibus, Parmenſibus, Regienſibus, mutinenſibus, Bononienſibus & generaliter omnibus fidelibus noſtris, ut memoratis nobilibus & aliis adjutoribus, fautoribus, & detentoribus memorati Caſtri faciant vivam guerram, firmiter inhibentes, mantuanenſibus, Veronenſibus ferrarienſibus, Brixinenſibus, & omnibus aliis fidelibus noſtris, ſub obtentu fidelitatis & gratiae noſtrae, communitati praedictorum cuilibet ſub poena mille marcharum, marchionibus, comitibus, & Baronibus ſub poena ducentarum marcarum, militibus centum, & aliis inferioribus quinquaginta, quod eis nullum praeſtent auxilium, Conſilium, adjutorium vel favorem, & tam de Caſtro praedicto, quam de aliis Caſtris, ſcilicet *Regugnani* & *Bordeni*, nec non de toto ipſo comitatu poderis ac terris comitiſſae praedictae, dictos Capellanos, nomine Eccleſiae Romanae inveſtivimus, & eos conſtituimus poſſeſſores & mandavimus de Caſtris praedictis per venerabilem Epiſcopum Taurinenſem,

ſem, vicarium noſtrum, in Corporalem poſſeſſionem induci; praecipientes tam militibus, & habitatoribus Caſtrorum ipſorum, quam omnibus aliis vaſallis de ipſo comitatu, ſive terris & podere comitiſſae praedictae, quos omnes ad praeſens abſolvimus ab omni juramento, quo nobis tenentur ratione terrarum ipſarum, quod dictis nuntiis domini Papae vel alteri eorum, ſeu cuilibet, praeſtent fidelitatis nomine Romanae Eccleſiae juramentum; quodſi non fecerint, ſciant ſe ex nunc omnibus bonis comitatus, poderis, ſive terrarum ab eisdem poſſeſſis hac noſtra ſententia in perpetuum fore privatos &c. & ut haec firma ſemper & inconvulſa permaneant, majeſtatis noſtrae aurea bulla juſſimus communiri.

Principes autem Imperii & Praelati & nobiles Italiae, quibus praeſentibus haec omnia facta ſunt, hi ſunt:

Patriarcha aquilegienſis, *Conradus* metenſis & ſpirenſis Epiſcopus; Imperialis aulae Cancellarius, totius Italiae Legatus. Epiſcopus Patavienſis. *Sigifridus* auguſtenſis Epiſcopus. *Albertus* Tridentinus Epiſcopus. *Bertoldus* Brixienſis Epiſcopus. abbas augienſis. *Ludovicus* dux Bavariae & Comes Palatinus. *Romanſelmus* Mareſchalcus Imperii. *Guarnerius* de *Bolando* ſeneschalcus. Epiſcopus Taurinenſis, Italiae Vicarius. *F.* papienſis. *O.* Laudenſis Epiſcopus. *M.* mutinenſis Epiſcopus. *Henricus* Bononienſis Epiſcopus. *Azio*, marchio Eſtenſis. *Mathaeus* de *Corugia*, poteſtas papienſis *Higer*. *Marianus* poteſtas parmenſis. *Biſſila* poteſtas Regienſis. *Egidius* poteſtas mutinenſis. *Thy-*

ſus

Digitized by Google

ſus de *Campis* S. *Petri*, & alii plures. datum in Caſtris apud S. *Leonem* VIII Kalend. octobris, anno domini MCCXX indict. VIII.

Nos autem prae oculis habentes dilectionis & gratiae puritatem, quam praedictus Pater noſter ſummus Pontifex in noſtra promotione Laudabiliter dignoſcitur habuiſſe, & quod de bono in melius ad exaltationem noſtram intendit, ſcriptum ipſum, ſicut continetur ſuperius, confirmamus, & volumus ab omnibus obſervari & ad majorem ſecuritatem praeſens ſcriptum fieri fecimus, bulla aurea typario noſtrae majeſtatis impreſſa firmatum.

Datum *Capuae* poſt curiam ſolemniter celebratam; anno dom. Incar. M.CCXXI. menſ. Januarii IX indict. & anno Imperii noſtri primo feliciter, amen.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican.

(1) *Romae* coronatus eſt in feſto S. *Coeciliae*, die XXII. Novembris. Chronic. Auſtrale ad an. 1220. *Fridericus* filius *Henrici* Imperatoris, nepos *Friderici* Imperatoris Rex Romanorum ac Rex Siciliae, Apuliae, Calabriae ac Dux Sueviae, Caeſar & Imperator *Romae* Conſecratur ac Ordinatur ab *Honorio* III. X. Cal. Decembris. *Conradus* Moguntinus p. 584. Urspergenſis p. 334. ait *Fridericum* ab *Hugolino* Pontificis legato coronatum eſſe, id quod vero praeſente tunc Pontifice nulli facile perſuadebit. Neo-Imperator Pontificis in ſe coronando promptitudinem multis donis eſt remuneratus & inter coetera Fundi ducatum ſponte ſua Eccleſiae in perpetuum donavit, quodque *Aquisgrani*, dum prius coronaretur, promi-

Digitized by Google

promiſerat, ſe ad recuperandam terram ſanctam profecturum, hic iterum confirmavit. De terra Comitiſſae *Mathildis* Confer. *Baluzij Miſcellan. lib.* 1. p. 448.

(2) Podere idem ac poſſeſſio, Gallis poteſtas. charta anni 1195. Tom. 2. Bullar. *Caſin.* p. 225. *Philippus Dei Gratia Dux Tuſciae & Dominus totius poderis Comitiſſae Mathildis.* Charta *Ottonis* V. Imp. an. 1212. pro monaſterio Aquae frigidae in Italia: *Venam ferream, quae eſt in praedicto monte ſuper podere, ſive in terra, quae eſt illius monaſterij &c.*

II.

FRIDERICUS II. IMP. DISPONIT CIRCA SUBSIDIA TERRAE SANCTAE.

Fredericus Dei Gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Rex ſiciliae, per praeſens ſcriptum notum facimus Vniverſis, quod nos tranſibimus in ſubſidium *Terrae ſanctae* ab inſtanti Auguſto praeſentis XIII. Indictionis, ad duos annos, & per biennium tenebimus ibi mille milites ad minus; itaque ſi aliquos de ipſo numero ſtatuto tempore deeſſe contigerit, in quinquaginta marchis argenti, per annum, defectum militis redimemus; pecuniam autem de hujus redemptione collectam, Nos, ſi ibi fuerimus, ad teſtimonium & Conſilium Regis, & Patriarchae Hieroſolymitanorum, ac Magiſtri Domus Theutonicorum, & aliorum proborum hominum de

Terra

Terra ibidem, ad ſervitium *Jeſu Chriſti* expendemus, vbi eis magis viſum fuerit expedire.

Paſſagium (a) dabimus, ſi venerint in primo paſſagio, vel in duobus ſequentibus paſſagijs, duobus millibus militum & familijs eorundem, & pro milite tribus equis.

Ducemus nobiſcum Centum Calendras & tenebimus quinquaginta Galeas, (b) ſimiliterque per totum biennium, ſi neceſſe fuerit, bona fide armatas; quod ſi aliquo tempore illius biennij non eſſet neceſſe illas tenere, vel ſi forſitan non poſſent inveniri homines neceſſarij apparatui earundem, aeſtimabuntur fideliter ſumptus illi, qui in eis tenendis neceſſarij haberentur & tenerentur armatae, eo modo quo debuiſſent armari, & tandem in pecunia numerata perſolvemus in ipſius *terrae* negotio expendendo, eo modo per omnia, quo ſuperius de quinquaginta marchis militum eſt expreſſum.

Praeterea, deponemus in manibus praedictorum Regis & Patriarchae, ac Magiſtri, & Fratrum domus Theutonicorum, centum millia vnciarum auri, vel aequipollentia in argento, his ter-

 minis

(a) Tranſitus. Statuta Maſſil. lib. 2. C. 2. §. 46. *Item excipimus omnes controverſias pecuniarias, quas peregrini cruce ſignati habebunt ad invicem cum civibus vel alijs perſonis, occaſione paſſagij ſui vel eorum quae ad paſſagium pertinuerint.*

(b) Genus navigij velociſſimi. *Ebrardus* in Graeciſmo: *Armo Caput Galeâ, pelagus percurro Galeâ.* Alius poëta apud *Mathaeum* Paris an. 1243. *In terris Galeas, in aquis formido Galejas.*

Digitized by Google

minis perſolvenda: in inſtanti paſſagio ſubſequentis auguſti ejusdem XIII. Indictionis, viginti millia, alia quadraginta millia in duobus ſequentibus paſſagijs Martij, & Auguſti, anni ſequentis ſecundi; ita, quod partes memoratae peccuniae perſolutae per terminos antedictos, ultra mare in ſingulis paſſagijs deportentur: ſi vero in alio termino plus perſolverimus, quam ſuperius eſt expreſſum, tantum minus ſolvere tenebimur paſſagio ſubſequenti; quando autem nos in fine biennij ad paſſagium aſſignatum transferre continget, reddentur nobis dicta centum millia vnciarum ad expeditionem in ſervitio Dei, & terrae ſanctae; & ſi nos, quod Deus avertat, in terra illa, vel circiter ante paſſagium memoratum obire contigerit, vel alia quacumque cauſa forſitan non tranſierimus; Rex, & Patriarcha, & Magiſter domus Theutonicorum, praedicti, ad laudem & Conſilium Magiſtrorum & hoſpitalis templi, & aliorum proborum hominum de Terra, expendent eandem pecuniam bona fide, ſicut melius viderint expedire vtilitati *terrae ſanctae*, in ſervitio *Jeſu Chriſti*, & *Terrae*, in ſalutem animae noſtrae, & anteceſſorum noſtrorum: ſi vero, quod abſit, infra praeſcriptum terminum paſſagio aſſignatum, quicquam humanitus de nobis contigerit, ſi aliquod vel aliqua, forte defecerint de his, quae ſuperius expreſſa ſunt & promiſſa, Regnum noſtrum ſiciliae remanebit ad ea omnia obligatum, ita quod quicumque illud tenebit, ea integre tenebitur adimplere.

Nos

Nos autem perſonaliter juravimus, quod tranſibimus vltra mare in ſubſidium *Terrae ſanctae* in paſſagio ſupraſcripto, & *Raynaldum*, ducem *ſpoleti*, jurare fecimus in anima noſtra, nos firmiter & fideliter ſervaturos reliqua omnia, ſicut ſuperius ſunt expreſſa, & praedicta omnia obſervabimus, bona fide, lata ex nunc excommunicationis ſententia, in quam incidemus, ſi non tranſiverimus in paſſagio ſupraſcripto, vel non duxerimus & tenuerimus nobiſcum mille milites, vel non miſerimus praeſcriptam pecuniam, ſicut ſuperius eſt expreſſum: ſi autem defecerimus in aliquibus vel in aliquo caeterorum, Eccleſia Romana ſententiabit in Nos, Terram noſtram, de ſpontaneo etiam praeſtito conſenſu noſtro.

Ad hujus autem rei majorem evidentiam, praeſens ſcriptum fieri fecimus, & bulla aurea, noſtro Typario expreſſa, juſſimus inſigniri.

Datum apud S. *Germanum*, Anno D. MCC XXV. menſe julij XIII. Indictionis.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatic. num. 6223.

Digitized by Google

III.

FRIDERICUS IMPERATOR, *CONRADO* *) REGI FILIO SUO DAT MONITIONES PATERNAS.

Gloria Genitoris eſt filius ſapiens, & obedientia filij paterna quotidie benedictione beatur. Gaudium eſt igitur Nobis & Caeſareo ſanguini, quod laudabilis jndoles tua laudabiliter moribus clareat, quod & ſcientia quottidie proficias & aetate, ut honorificetur nomen auguſti Patris in Rege filio, & jam impleat virtute regnantem. Benedicit itaque dextera noſtra Tibi, & tuorum incrementis honorum, ac felici ſtatui tuo; hortantes filiationem tuam per gratiam noſtram quam in te gerimus paterno corde diffuſam, quatenus de bono in melius decoros & felices mores tuos, de virtute proficiens in virtutem, proferas. Conſilio procerum, quorum Conſilium & prudentiam non abhorreas, informari, ſervos bilingues aſpernari, viros honeſtate conſpicuos, audire te volumus & amare. Leves & levia non admittas, palpans adulator in aula tua locum non habeat, & detractoribus, qui ſerpunt circa limina praepotentum, aures Regias nunquam impendas. Praelatos, Nobis & Imperio devotos, ac omnes Eccleſiaſticos indifferenter honora, ob auctoris reverentiam, qui Regna conſtituit & jmperium. In ſerenitate militum & militiae delecteris, affabilem te praebeas & exaudibilem ſubditis, juſte pius & pie juſtus exiſtens, pacificus & verax. Juſtitia ſimul & pax tuum Regale

ſolium

ſolium complectantur. Aucupationes & Venationum ſolatia, Regibus aſſueta, tibi non interdicimus, loco & tempore cum exercitatis hominibus exercenda, monemus tamen, & iſtud fore volumus ad cautelam, quod te non adhibeas adeo familiarem venatoribus, ut gravitatem Regiam frivolis verbis offendant, & ſuis confabulationibus alterent & inficiant bonos mores. Aſſiſtentium lateri tuo, de ordinatione noſtra, Conſiliariorum Conſilio inhaereas; & ut ſcias evitare noxia, & diſcas ſalutaribus informari, improviſa tui fratris quondam *Henrici*, & incauta temeritas, veniat frequenter in mentem, qui pro eo quod Nobis decredere voluit, & obedire Patri filius recuſavit, ſecutus eſt adulationes, blanditias, & ſuggeſtus malevolorum, & tu, bonae Indolis fili, locum ejus, Nobis concedentibus accepiſti. Sis igitur Nobis obediens & devotus, verba noſtra memori corde retineas, & tam affectu, quam opere proſequaris, ut augeatur benedictio noſtra continue, & regimen tuum optata felicitate firmetur, Nobis quoque de proceſſu laudabili, & optatis ſucceſſibus tuis, laetitiae cumulus & gloriae proveniat jncrementum.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican. num. 957.

*) *Conradus Friderici* ex altera uxore *jolanta* filius eſt natus circa annum 1226. Hunc Pater depoſito & defuncto *Henrico* primogenito, primum *Viennae* in Auſtria an. 1237. conſenſu Principum in Regem Germanorum fecit eligi, quod *Ratisbonae* atque *Spirae* fuit confirmatum, idemque coronatus. *Fragment. hiſtoricum* ad an. 1237

Venit

Venit (Imperator) ad Civitatem *Viennae*, quae ſimiliter ipſius dominio ſe ſubjecit, ubi etiam *Cunradum* filium ſuum, de uxore transmarina genitum eligi fecit in Regem; quem elegerunt Archiepiſcopus Moguntinus & Treverenſis & Rex Bohemiae & Dux Bavariae, qui & Palatinus Comes Rheni, conſentientibus coeteris, qui aderant, tamen paucis. Acta electionis extant apud *Balucium Miſcell. Tom.* I. pag. 472.

IV.

EPISTOLA APOLOGETICA *FRIDERICI II.* IMP. QUOD *ROMAM* OCCUPASSET. *) AUT POTIUS CIRCUM CIRCA VALLASSET.

Sanctiſſime Pater & Domine. Deus mihi tribuat auditorem, & deſiderium meum omnipotens audiat, ut Sanctitati veſtrae non ſint gravia verba mea. miror equidem quod ſumma clementiae veſtrae prudentia, cujus mentis oculis patent omnia, ſe patitur doloſis ſuggeſtionibus, fraudibus & aſtutiis malignorum, contra me veſtram humillimam creaturam moveri, nihil in hoc veſtrae urbis novo, a Deo dato, quod nuncupor exercere, regimine reperiri poterit quod laudabile non exiſtat, praeſertim cum populus urbis, cujus (ut vidi) tantum & totiens afflictionibus veſtra benignitas eſt praecordialiter compaſſa, ambulans tamdiu in tenebris tyrannicae ſervitutis emittente tandem Deo lucem ſuam & veritatem ſuam ad lumen libertatis, pacis & juſtitiae mirabiliter eſt traductus, & domina gentium, ſanctiſſima

ſima urbium, quae tot Sanctorum Corporum Venerabile meruit ſepulchrum exiſtere, de tributo erepta, & quae ſpelunca erat latronum expurgata latronibus dinoſcitur: Late namque patent viae & itinera, ſylvae colles, & loca quaelibet ſecure undique peregrinantibus.

Praeterea Deum teſtor, qui conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat, quod nulla me ad hujus regiminis aſſumptionem, in quo omnia interiora mea efferbuerunt, ſine ulla requie, & adhuc efferbent, dignitatis induxit ambitio: ſed Communis boni deſiderium & ſalus omnium populorum in urbe quippe ad pacem redacta ſalutem nunc reperiunt omnes gentes. et credo indubie, quod depreſſiſſe tyrannos cum Eccleſiae Sanctae Vexillo, relevaſſe pauperes, pupillos & viduas defendiſſe, Eccleſias, monaſteria, & alia pia loca adjuviſſe, aequa lance omnibus exhibuiſſe juſtitiam, conſervaſſe bonos, & puniviſſe malos, uxores diſcordes ad viros, ad cultum divini nominis reduxiſſe diſſolutos, adulteris publicis & malignis aliis, quorum ingens Copia erat *Romae* ulteriorem peccandi aditum praecluſiſſe, fundorum comitem, contra quem vires regiae non ſuffecerant, domuiſſe, & ab oppreſſionibus ejus in manu forti liberaſſe Caugetam, praefectum autem, (qui qualiter res Eccleſiae, & Eccleſiam ipſam tractaverit notum eſt) proſtraviſſe, & ab ejus pedibus patrimonium retraxiſſe, comiti quoque Campaniae contra *johannem Cajetanum*, qui *Freſolonum* obſederat, optima dediſſe auxilia, *Friſolono* ab obſidione liberato;

to; haec praefata omnia credo esse opera Sanctae matri Ecclesiae non inimica.

Caeterum; quod si Sanctitati vestrae placeret quod ab isto meo officio per amotionis beneficium amoverer reputans Sanctum & justum quicquid eidem Sanctitati placitum & gratum existit, paratus sum regimini cedere, disponens nunquam vestris beneplacitis contraire, & ad id non oportet curiam fatigare, vel urbem intonizare processibus, sufficiet enim & sufficit ad hoc, quando placitum erit Vobis, vel unus minimus vester cursor. Deus enim major est homine, & vos majores estis Regibus & principibus orbis terrae. unum est quod me taedet, videlicet quod bonis operibus belialicae praevalent actiones; & quod alienos non advertentes dolos, & non cernentes insidias, eis annuitis quorum aliqui cuperent semper in urbe regnare tyrannidem, alii moti odio nationis urbem funditus vellent everti, ne ad eam unquam reduceretur Ecclesia quam reformatio urbis exigeret decentius quam aliae mundi urbes, & proinde nituntur assidue multifariis multisque modis meam innocentiam impugnare. Quod si in concha, in qua baptizatus extitit *Constantinus* lavacrum militare susscepi, unde redarguor? nunquid pagano licuit mundari a lepra, christiano mundanti urbem & populum a lepra servitutis tyrannicae non licebit? quod si dicor auxisse nomina, & titulos ampliasse, coronasque frondeas assumpsisse, quid refert fidei antiqua officiorum Romanorum nomina cum antiquis ritibus renovasse? nec est verum quod cum Vicario

rio veſtro vocatus fuerim, imo ſolus vocatus extiti a toto populo, imo a Spiritu Sancto, qui pro ſalute Rom. populi ſuſcitavit ſpiritum pueri junioris; Vicarium autem Veſtrum Coaſſumpſi mihi non cauſa auctoritatis: Sed pro honore & reverentia veſtrae clementiſſimae ſanctitatis, cujus Vicarii puſillinimitate comperta & diebus pluribus palliata populus unaniniter me ſolum refirmavit. Igitur, ſi me ad militiam permiſi promoveri, & tribunitia laurea coronari noverit ſanctitas veſtra quod non pro inani gloria (neſcio enim quamdiu ſubſiſtam, cum de mane ad veſperam vita hominis finiatur) ſed ſolum pro honore officii tribunatus; & ſi Sancti Spiritus, a quo ſibi placuit meam decorari militiam, militare nomen aſſumpſi, cauſa fuit, quia in ipſo pentecoſtes feſto, quod eſt recte Spiritus Sancti feſtum, mea parvitas ad officium iſtud eſt promota, & quia officium hujus regiminis ipſius Spiritus Sancti volui & volo bonitati adſcribere, & non mihi, & quia in ipſo & non in me glorior, & in ſuae pietatis caritate confortor. Reliqua vero frivola, quae mihi ad culpam doloſae linguae conantur impingere, pulchrius reputo praeterire, ſunt enim apud prudentum mentes penitus deriſiva; propterea non obmittens, quod ſi Vocationis principum & ordinationis, in veſtra urbe factarum, varios eventus veſter praevideret, & provideret intuitus, agnoſceret liquido quod aliud quam bona & pura intentio me non movit, & ſi in vocatione ipſa Bavarus fuit dux Bavariae appellatus, non proceſſit ex zeli malitia, cum ipſum habeam

&

& habebo continue pro eo pro quo eum ſancta mater Eccleſia & S. V. habet per hujusmodi autem Imperatoris adventum urbs deſtructa, & ejus Eccleſiae dilapidatae, ſacraque earum rapacitate deſtructa fuere, & *Romae* & in tota Italia commiſſa praelia & homicidia infinita, nec eſt Italia diſpoſita tolerare introitum ab experientia tam nocivum.

Supplico itaque pro Deo clementiſſime Domine quatenus de me veſtra humillima Creatura, judicium aliunde quam a veſtra Sancta Conſcientia trahatis, & non a calliditate & aſtutiis detrahentium mihi, qui non ſolum audent me calumniari, ſed jam in coelum os ponere, & manus in ipſum *Jeſu chriſti* Vicarium praeſumpſerunt injicere, quorum nefanda proditio ſe & totam eorum foedavit progeniem in futuro, imo pro Criminis magnitudine urbem & Italiam confoedavit cum pudore perpetuo totius fidei chriſtianae; Ipſi namque ſunt genimina Viperarum maternorum viſcerum Sanctae videlicet matris Eccleſiae impiiſſimi Corroſores. Sed qui in Deum ſaeviunt in quem hominum pii erunt? Certe urbi melius extitiſſet, ſi tam infructuoſos palmites, tam peſtiferos, tamque nocivos, nunquam poſt unam ſucciſionem eorum Eccleſiae pietas replantaſſet, quorum errores tanto fuerunt poſtea pejores prioribus ad Veſtri Romani populi nocumenta, quo impunitate potiti, & in malitiis gloriati, effrenatius proruperunt. & hi tamen habent in Curia qui eos pallierit, habent & qui excuſent. & diebus deo teſte non longe praeteritis ipſi de eorum potentia

tentia confisi, cupientes & alios urbis magnates opprimere, procurabant istam vestram urbem in alienae gentis manus tradere, & assignare in detrimentum & opprobrium Sanctae matris Ecclesiae, & totius fidei christianae: sed destructa sunt Consilia eorundem.

Nova urbis simul vestrae Clementiae intimare decrevi videlicet: quod nuper Ambassiatores Regis ungariae venerunt ad urbem à me & populo Romano tria in publico parlamento postulantes. primum; quod per me & populum de lugubri morte jnnocentis Regis *Andreae* justitia fieret, & patratores tanti sceleris justa sententia condemnaret. secundum, quod cum ipse Rex sit, & progenitores sui semper fuerint fideles Sanctae Rom. Ecclesiae & amici, ac devoti pop. Rom. placeret mihi, & populo acceptare amicitiam, & Ligam perpetuam dicti Regis, volentis ad idem velle & idem nolle semper concurrere mecum & cum pop. Rom. tertium; quod non obstante prohibitione per me & pop. Romanum facta, quod gens armata numerosa non intraret Italiam, ego & idem pop. Romanus dicto Regi concederemus introitum qui per S. Vam. sibi non fuerat denegatus, offerentes ambassiatores praefati pro parte Regis praedicti, quod per gentem dicti Regis urbi, terrisque sui districtus, & aliis benivolis & amicis Rom. populis novitas ulla non fieret, imo gens ipsa ad omnem requisitionem et oportunitatem Rom. populi erit ad servitium ejus statim. Ad quorum primum responsum per me & ipsum pop. Romanum ita fuit. quod eis & omnibus justitiam petenti-

bus non denegabimus eandem. ad alia vero, quod non recuſabamus amicitiam alicujus juſtitiam diligentis: Ligam tamen facere cum eis nec poteramus nec volebamus abſque S. V. Scientia & mandato, & etiam non Conſultis aliquibus civitatibus Italiae confoederatis & pop. Romano counitis, ad quas propterea ambaſſiatam direximus ſpecialem, de quibus omnibus fiet id quod S. Va. mandabit. quanquam rectores veſtri Campaniae & patrimonii ſic me & pop. Romanum tractare conantur, quod oportebat nos ligare cum Vngaris; comes namque Campaniae modo contra pop. Romanum ſe confoederat cum *johanne Cajetano* a cujus faucibus favore meo & pop. Romani eſt retractus, tenetque carceratos illos qui tempore rebellionis comitis fundorum in exercitu Victualia portaverunt. Ecce, quid mihi retribuit de ſervitio quod recepit, ſiquidem ipſe, & patrimonii rector in turbationem ſtatus Romani populi fideliſſimi veſtri ſeſe confoederarunt cum Tyrannis, & qualia operentur in ſubditos impotentes & pauperes *Chriſti*, non juſticiae cultores, ſed pecuniae extortores, tacere praeſtat. Volui ob reverentiam veſtram uniri cum eis, & elevare ſcandala Eccleſiae contra omnes rebelles, id quod fuiſſet Eccleſiae magis expediens & magis honorabile ipſis ſed nihil potui ab eis obtinere boni.

Finaliter; deſiderarem toto cordis & mentis affectu fore pro parte ſ. Vae in his partibus aliquem Deum habentem prae oculis, qui de ipſorum Rectorum & meis operibus, cauſis, & juribus diligenter inquireret, & cum fidelitate cuncta refer-

Digitized by Google

referret; nam in domino confido & non in pecunia, in veritate & non in mendaciis ſicut ipſi, non in humanis potentiis ſed in orationibus pauperum tam Romanorum quam aliorum, & peregrinorum, & Eccleſiarum pro iſto Sancto ſtatu indefeſſe orantium. Deus autem omnes contra hunc ſtatum nitentes in veritate ſua diſperget, & inopinato ſuae juſtitiae gladio feriens puniet, & puniendo confringet, ſi Spiritus domini non eſt mendax.

Rotam, in qua *Petrum de pileo* filii & frater fratrem inhumaniter occiderunt, de qua multae erant discordiae, & multi eam conati ſunt invadere, nec non & rotam filiorum domini *Matthaei*, rotam *montis longi*, & multa alia fortalitia in Romana provincia, retinemus, & haec omnia ſine ictu, de quibus dom. Cardinalis *de Columpna* dicit habere ſe evictionem; nullae namque vel paucae ſunt in Campania rotae, prout in Romana Provincia, quae non ſunt talibus praefati Domini Cardinalis emptionibus irretitae; pars quaedam de ſuis juribus non confidens pars de patratis exceſſibus laeſam habens Conſcientiam vendebat taliter dicto Dom. Cardinali, & ſub ſcuto ejus & capello rubeo ibi picto Viciniam affligebant & bona circumquaque per Violentiam occupabant, fiebantque in locis ipſis homicidia, parricidia, fratricidia, & exceſſus innumerabiles abſque poena. Sed modo virtute Spiritus Sancti praevalente, ubi dictus Cardinalis habebat titulo emptionum, ego ſuſcepi & habeo titulo ultionum. de

his autem omnibus V. *Sti* ſignifico ut ſciam ſi hujusmodi emptionibus deferre debeam.

Ex Cod. M. S. in Archivio Eccleſ. Colleg. *S. Andreae* Worm.

*) *Gregorius* PP. IX. an. 1240. Principes Electores Germaniae Eccleſiaſticos ſuper electione alterius in locum *Friderici* II. Imp. ſollicitat, ſed nihil proficit, quia iſti ei reſcripſerunt, non eſſe ſui juris, Imperatorem ſubſtituere, ſed tantum legitime electum coronare. Pontifex igitur legatis & litteris miſſis convocat omnes per totam Eccleſiam Romanam Magiſtratus & principes Eccleſiaſticos & alios, celebraturus paſchatos feſto concilium apud Lateranum, ipſo primum Imperatore conſentiente, *Mathaeus Pariſienſis* p. 475. *Fridericus* autem Concilium contra ſe indictum audiens, publico edicto omnes dehortatur atque advenientibus ab omni parte claudit vias; eademque opera *Romam* obſidet. *Mathaeus Pariſ. p.* 485. ait. ſubſcriptis igitur et quibusdam alijs cauſis rationabilibus Dominus Imperator turbatus & timens, ſibi laqueos praeparari in Concilio celebrando, coepit illud impedire his admonitus cauſis pro parte praelibatis. Primo igitur Dominus Imperator tempus reprehendit inopportunum & nimis feſtinum, ad quod nunquam conſenſit praefigendum. Item, quod, ſicut praelocutum fuit, et tam papali quam imperiali aſſenſu determinatum, non vocat Dominus Papa vocandos ad Concilium; cum utriuſque cauſa ſit in ipſo ſpecialiter pertractanda. Item cum pro pace reformanda inter eos & confirmanda vocandum fuit concilium, & non ob aliud, in ſcripto vocationis ſuae, non facit ſuper hoc Dominus Papa mentionem; niſi tantum ſic exprimens, pro arduis Eccleſiae Romanae negotijs, ſuppreſſo penitus,

Digitized by Google

penitus, pro qua cauſa vocari debuit Concilium principaliter; & ſic obviat Papae promiſſis utrobique formatis & firmatis, Item dicit Dominus Imperator, quod Dominus ad Concilium publicos hoſtes & manifeſtos jmperij vocavit et eosdem jmperialibus corrupit muneribus, ut vertantur in arcum pravum, ut traditorum nominibus in perpetuum probroſe cum ſuis generationibus deturpentur, quibus non ſunt tam ardua ſtatus Imperialis committenda. Idem *Mathaeus pag.* 493. 495.

V.

FRIDERICUS II. IMP. OBLIGATIONEM CCC MARCARUM A *CONRADO* REGE ROM. *AQUIS* FACTAM, *ARNOLDO* DE *GIMMENICH* CONFIRMAT.

Fridericus Dei gratia Rom. Imperator ſemper Auguſtus Ieruſalem & Siciliae Rex.

Habentes prae oculis grata & devota ſervitia quae *Arnoldus* de *Gimmenich* *) ſcultetus aquenſis, fidelis noſter, Nobis & Imperio exhibuit obligationem trecentarum marcarum quam ſibi dilectus filius noſter *Conradus*, in Romanorum Regem electus, in domo noſtra, in qua panni integri venduntur *Aquis* fecerat, ratam & acceptam habere volentes, eandem Imperialibus litteris confirmamus, ita quod de eadem Domo noſtra infra & ſupra, prout ibidem ſita eſt, ſuam vtilitatem per omnia debet & poterit ordinare, donec ei

trecentae marcae praedictae a Nobis & Noſtris ſucceſſoribus fuerint integraliter perſolutae.

Collationem etiam, quam ipſi & ſuis haeredibus praedictus filius noſter feudalem fecerat de domo noſtra *Aquis* ſita, quae *Blandin* dicitur, de Imperiali gratia ratam habemus.

Datum *Crepacacij* Anno Dom. MCCXLIII.

Ex Archiv. Blanckenheim.

*) Occurrit *Arnoldus* de *Gimmenich* inter teſtes in Charta an. MCCXVIII. apud *Aubertum Miraeum* in *Notitia Eccleſiarum Belgij* p. 548. & in ejusdem *Diplomatibus Belgicis* p. 334. & in *Aegidij Gelenij S. Engelberto* p. 69. ubi *S. Engelbertus* Archi Epiſcopus Colonienſis & *Theodoricus Heinsbergae* Dominus benefaciunt Monaſterio Heinsbergenſi.

VI.

WILHELMI *) ROM. REGIS JURAMENTUM *INNOCENTIO* IV. PP. PRAESTITVM CIRCA TERRAS ECCLESIAE ROMANAE &c.

In nomine Sanctae & Individuae Trinitatis. Ego *Willelmus*, Dei gratia, Rom. Rex & ſemper auguſtus. Tibi Domino meo Sanctiſſimo, & Patri cariſſimo *Innocentio* Papae IIII. Tuiſque ſucceſſoribus, & Eccleſiae Rommanae; praeſentibus ſubſcriptis Principibus Imperij, & Nobilibus ſpondeo, polliceor, promitto, & juro, quod omnes poſſeſſiones, honores, & jura Romanae Eccleſiae pro poſſe meo, bona fide, protegam & ſervabo.

Poſſes-

Digitized by Google

Poſſeſſiones autem, quas Eccleſia Romana recuperavit, liberas & quietas ſibi dimittam, & ipſam ad eas retinendas bona fide juvabo: quas autem nondum recuperavit, adjutor ero ad recuperandum, & recuperatarum, ſecundum poſſe meum, ero ſine fraude defenſor, & quaecumque ad manus meas devenient ſine difficultate reſtituere procurabo. Ad has pertinet tota Terra, quae eſt a *Radicofano* vſque *Ceperanum*; Exarchatus Ravennae, Pentapolis, Marchia Anconitana, Ducatus ſpoletanus, Terra comitiſſae *Mathildis*, comitatus Bretenorij cum adjacentibus Terris expreſſis in multis privilegijs Imperatorum a tempore *Ludovici*. Has omnes pro poſſe meo reſtituam & quiete dimittam cum omni jurisdictione, diſtrictu & honore. Verumtamen, cum ad recipiendam coronam Imperij, vel pro neceſſitatibus Eccleſiae ab Apoſtolica ſede vocatus acceſſero de mandato ſummi Pontificis accipiam procurationem ab eis. Adjutor etiam ero ad retinendum & defendendum Eccleſiae Romanae Regnum ſiciliae. Tibi etiam Domino meo *Innocentio* Papae, & ſucceſſoribus tuis, omnem obedientiam & honorificentiam exhibebo, quam devoti & Catholici Imperatores, & Reges, conſueverunt ſedi Apoſtolicae exhibere. Et ſi propter negotium meum Romanam Eccleſiam oportuerit incurrere guerram, ſubveniam ei ſicut neceſſitas poſtulaverit in expenſis. omnia vero praedicta tam juramento, quam ſcripto, firmabo, cum Imperij fuero coronam adeptus. Principes autem Imperij, & Nobiles, quibus praeſentibus juravi, ſunt hi:

Digitized by Google

Sigefridus, Archiepiſcopus Moguntinus, Germaniae Archicancellarius.

Henricus, Electus ſpirenſis, Regalis aulae Cancellarius.

Albertus, comes de *Dillingen.*

Ulricus, comes de *Wirtemberg.*

Conradus, comes *Sylveſter.*

Gerardus, comes de *Dietz.*

Emicho, comes de *Liningen.*

Anſelmus, Mareſchalcus de *Vinſtingen.*

Wernerus de *Bolandia*, dapifer & *Wernerus* filius ejus, *Pincerna.*

Ulricus de *Minzimberg*, Camerarius.

Conradus de *Smedevelt.*

Fridericus de *Randenberg.*

Godefridus de *Bingen.*

Sigefridus de *Runckel.*

Crafto de *Bochberg.*

Willelmus, Advocatus aquenſis.

Wiricus de *Duna*, & alij plures.

Datum in Caſtris apud *Engelbeim*, Anno Dom. MCCXLVII. XI. Kal. Martij, Indict. VII. Regni noſtri Anno I.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican. num 6108.

19. Febr.

*) *Friderico* Imperatore denuo, excommunicato, agente *Innocentio* PP. ac *Petro Capocio* Cardinale legato rem urgente *Wilhelmus* Hollandiae comes opibus, aetate, viribus quam florentiſſimus, multorum principum affinitate atque amicitia ſuffultus Romanorum Rex eligitur. Extant Pontificis litterae ad Archiepiſcopum Moguntinum

eju-

Digitized by Google

ejusdemque ſuffraganeos datae, queis egregium ipſius in eligendo novo Rege ſtudium maximopere effertur. Scriptae ſunt *Lugduni* XIII. Kal. Decembris Anno *Innocentij* V.

VII.

TESTAMENTUM FRIDERICI II. ROM. IMP.

In nomine Dei aeterni & ſalvatoris noſtri *Jeſu Chriſti*, Anno ab Incarnatione ejus milleſimo ducenteſimo quinquageſimo, die ſabbati, ſeptimo decimo menſis decembris, *) nonae Indictionis.

Nos *Fridericus ſecundus*, divina favente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Ieruſalem & Siciliae Rex, memores conditionis humanae, quam ſemper comitatur innata fragilitas, dum vitae Nobis inſtaret terminus, loquelae & memoriae integritate in Nobis vigente, aegri Corpore, ſani mente, ſic animae noſtrae Conſulendum providimus, ſic de Imperio, & Regnis noſtris duximus diſponendum, ut rebus humanis aſſumpti, vivere videamur in Filijs noſtris, quibus Nos divina clementia foecundavit, quos praeſenti diſpoſitione noſtra, ſub poena benedictionis noſtrae, volumus eſſe contentos, indignatione ſublata, omnis materia ſcandali ſopiatur.

I. Statuimus itaque *Conradum*, Romanorum in Regem electum, & Regni Iheroſolymitani haeredem, dilectum Filium noſtrum, Nobis Hae-

redem in Imperio, & omnibus alijs compertinentijs provincijs quoquo modo acquiſitis, & ſpecialiter in Regno noſtro Siciliae, quem ſi decedere contigerit ſine liberis, ei ſuccedat *Heinricus*, Filius noſter, quo defuncto ſine liberis, ſuccedat ei *Manfredus*, Filius noſter. *Conrado* autem manente in Alamannia, vel alibi extra Regnum, ſtatuimus praedictum *Manfredum*, Balivum dicti *Conradi* in Italia, & ſpecialiter in Regno ſiciliae, dantes ei plenam poteſtatem faciendi omnia quae perſona noſtra facere poſſet, ſi viveremus, videlicet: in concedendis Terris, caſtris, villis, parentelis, dignitatibus, beneficiis, & omnibus alis juxta diſpoſitionem ſuam praeter antiqua domania Regni ſiciliae, & quod *Conradus* & *Henricus* praedicti Filij noſtri, & eorum haeredes, omnia, quae ipſe fecerit, firma & rata teneant & obſervent.

II. Item; Concedimus & confirmamus dicto *Manfredo* filio noſtro, Principatum *Tarenti*, videlicet a porta *Roſedi*, uſque ad *portum* fluminis *Pradani*, cum comitatibus montis *Caverſi*, & *Cavei*, & *Gravinae*, prout comitatus ipſe protenditur a maritima terrae Bari vſque ad pallinarium, & ipſum pallinarium cum terris omnibus a Pallinario per totam Maritimam vſque ad praedictam portam *Roſeti*, ſcilicet Comitatibus, caſtris & villis infra contentis cum juſtitijs, & pertinentijs, & rationibus omnibus tam ipſius Principatus, quam comitatuum praedictorum.

Concedimus etiam eidem civitatem montis S. Angeli cum toto honore ſuo, omnibus civitatibus, caſtris, & villis, terris, pertinentijs & juſtitijs, & rati-

rationibus, eidem honori pertinentibus, ſcilicet: quae de domanio in domanium, & quae de ſervitio in ſervitium. Concedimus etiam & confirmamus eidem, quidquid ſibi in Imperio eſt a noſtra Majeſtate conceſſum, ita tamen, quod praedicta omnia a praedicto *Conrado* teneat, ac etiam recognoſcat; cui *Manfredo* indicamus etiam pro expenſis ſuis decem millia vnciarum auri.

III. Item: ſtatuimus, quod *Fridericus* Nepos noſter, habeat Ducatus Auſtriae & ſtyriae, quos a praedicto *Conrado* teneat & recognoſcat; cui *Friderico* indicamus pro expenſis decem millia vnciarum auri.

IV. Item; ſtatuimus: ut *Henricus* Filius noſter habeat regnum Ieroſolymitanum, vel regnum Arolatenſe, quorum alterum idem *Conradus* praedictum *Henricum* habere voluerit; cui *Henrico* indicamus pro expenſis ſuis centum millia vnciarum auri.

V. Item; ſtatuimus & mandamus: ut centum millia unciarum auri expendantur pro ſalute animae noſtrae in ſubſidio terrae ſanctae, ſecundum ordinationem dicti *Conradi*, & aliorum Nobilium cruce ſignatorum.

VI. Item; ſtatuimus, quod omnia bona militiae domus templi, quae curia noſtra tenet, reſtituantur eidem, ea ſcilicet quae de jure habere debet.

VII. Item; ſtatuimus, ut omnibus Eccleſijs, & Domibus religioſis reſtituantur jura earum, & gaudeant ſolita libertate.

VIII.

Digitized by Google

VIII. Item; ſtatuimus, ut homines Regni noſtri ſiciliae ſint liberi & exempti ab omnibus quibuslibet collectis, ſicut conſueverunt eſſe tempore Regis *Guillelmi II.* conſobrini noſtri.

IX. Item; ſtatuimus, quod comites, Barones, & milites, & alij pheudatarij Regni noſtri, gaudeant juribus ſuis & rationibus omnibus, quae conſueverunt habere tempore Regis *Guillelmi*, in collectis & alijs.

X. Item; ſtatuimus: *Luceriae*, & *Sorore*, & ſiquae aliae loeſae ſunt per officiales noſtros reficiantur & reſtituantur.

XI. Item; ſtatuimus, quod tota Maſſaria Terra, quam habemus apud S. *Nicolaum* de *Anſido*, & omnes proventus ipſius, deputentur ad reſervationem & reparationem prioris ibi conſtituti vel conſtituendi.

XII. Item; ſtatuimus, ut omnes captivi in carcere detenti liberentur, praeter illos de Imperio, & praeter illos de Regno, qui capti ſunt ex proditionis nota.

XIII. Item; ſtatuimus, quod praefatus *Manfridus* filius noſter, omnibus bene meritis de familia noſtra provideat vice noſtra, in terris, caſtris, & villis, ſalvo dicto domanio Regni noſtri ſiciliae, & quod *Conradus*, & *Henricus*, filij noſtri, ratum & firmum habeant, quidquid dictus *Manfredus* ſuper hoc duxerit faciendum.

XIV. Item; volumus, quod nullus de proditoribus Regni, aliquo tempore reverti audeat in Regnum, immo haeredes noſtri teneantur de eis vindictam ſumere.

XV.

XV. Item; ſtatuimus, quod mercatoribus creditoribus noſtris debita ſolvantur.

XVI. Item; ſtatuimus, quod ſacroſanctae Romanae Eccleſiae, matri noſtrae, reſtituantur omnia jura ſua, ſalvis in omnibus & per omnia, jure & honore Imperij, & haeredum noſtrorum, & aliorum fidelium noſtrorum; ſimiliter ipſa Eccleſia reſtituet jura Imperij.

XVII. Item; ſtatuimus, quod ſi de praeſenti infirmitate Nos mori contigerit, in majori Eccleſia *Panormitana*, in qua divi Imperatoris *Henrici* & divae Imperatoricis *Conſtantiae*, parentum noſtrorum, memoriae recolendae, tumulata ſunt corpora, corpus noſtrum debeat ſepeliri, cui Eccleſiae dimittimus uncias auri quingentas, pro ſalute dictorum noſtrorum parentum animarum, & noſtrae, per manus *Berardi*, Panormitani Archiepiſcopi familiaris & fidelis noſtri in reparatione ipſius Eccleſiae erogandas.

Praedicta autem omnia, quae acta ſunt in praeſentia praedicti Archiepiſcopi, *Bertoldi* Marchionis de *Boniburgio*, dilecti Conſanguinei & familiaris noſtri; *R.* Comitis *Taſtani*, dilecti generis noſtri. *Ruffi* de *Calabria* Mariſtalliae noſtrae Magiſtri. *Richardi* de *Monteurgio*, magni curiae noſtrae Magiſtri juſtitiae; *Fulconis Ruffi*, *Johannis* de *Ocrea*. *Nicolai* de *Brunduſio*, Tabellionis Imperij, & Regni ſiciliae, & curiae noſtrae notariorum noſtrorum, quos praeſenti diſpoſitioni noſtrae mandavimus intereſſe, per praedictum *Conradum* filium, & haeredes noſtros, ſub poena benedictionis noſtrae, tenaciter volumus obſervari,

vari, alioquin haereditate noſtra non gaudeant. Idem autem univerſis fidelibus noſtris, praeſentibus & futuris, ſub Sacramento fidelitatis, quo Nobis, & haeredibus noſtris tenentur, injungimus, quod praedicta omnia illibata teneant & obſervent.

Praeſens autem Teſtamentum noſtrum, & ultimam voluntatem noſtram, quam robur firmitatis volumus obtinere, per praedictum Magiſtrum *Nicolaum* ſcribi, & ſigno Sanctae crucis propriae manus noſtrae, ſigillo etiam noſtro, & praedictorum ſubſcriptionibus juſſimus communiri.

Actum apud *Florentinum*, in *Capitanata*, Anno, menſe, die & indictione praemiſſis, Anno Imperij noſtri XXXII. Regni *Jeruſalem* XXVIII. & Regni *Siciliae* LI.

Ex Cod. MS. Biblioth. Vaticanae num. 6206.

*) Falluntur ij, qui *Fridericum* II. Imp. die *Luciae* (XIII. Dec.) obijſſe referunt, cum decima ſeptima hujus menſis & anni ſupra fati ſuum condiderit Teſtamentum. Vero propius accedit *Matthaeus Pariſienſis* ad an. 1251. p. 792. dicens. completis autem eodem anno diebus Natalitijs & imminente feſto Purificationis beatae *Mariae*, increbuit rumor per partes occidentales de morte *Friderici* quondam Romanorum Imperatoris, quod ſcilicet die Sanctae *Luciae* virginis morbo percuſſus irremediabili, die Sancti *Stephani* obierit. Verum haec explicanda ſunt ex verbis anterioribus, dum ad an. 1250. p. 695. dicit: Objit autem circa eadem tempora Principum mundi maximus *Fridericus*. . . die S *Luciae*, ut non videretur ea die Terrae motus ſine ſignificatione & inani-

inaniter eveniſſe . . celata autem fuit mors ejus per aliquos dies, ne hoſtes ejus cito exultarent. ſed die S. *Stephani* facta eſt in publico manifeſta & nuntiata in populo.

VIII.

MANDATUM CIRCA PACIS INEUNDAE ARTICULOS INTER *OTHACARUM* REGEM BOHEMIAE &c. ET *STEPHANUM* REGEM HUNGARIAE &c. *)

Othacarus Dei Gratia Rex Boemiae, Dux Auſtriae, Styriae, Carinthiae, Marchioque Moraviae, Dominus Carniolae, Marchiae, Egrae, & portus Naonis, univerſis praeſentium notitiam habituris ſalutem in ſalutis auctore.

Licet aeterni Regis Imperio generali, poſt caeli & terrae tranſitum, teſte veritate Evangelica, duraturo, parere deceat univerſos, ſpeciales tamen perſonas ſublimitate Regia decoratas, ipſius praeceptum in pace, quae caritatis eſt vinculum, obſervanda, mentis ſuae habere continue convenit in Archivis, ſubtili conſiderationis libramine attendendo, quod ex ea, & per eam, eisdem quies corporis, animi tranquillitas, & ſubjectis votiva opulentia praebeatur; praeſertim cum aeterni Regis filius, in ſinum Patris, unde venerat, regreſſurus, Apoſtolici ordinis coetui, per quem orbem inſtrui voluit univerſum, poſt ſalutaria praecepta, pacem ſervandam reliquerit & tenendam, quae etſi, ex mandati coeleſtis latitudi-

tudine, ad universos & in universos intentionis suae extendere soleat incremento; tamen eo ampliori sinceritate inter eos eamdem decet esse radicatam, quos multiplicis attinentiae unio copulat & connectit.

I. Proinde, noverint universi, quod post longa Guerrarum discrimina, quae inter Dominum *Stephanum*, Regem Hungariae illustrem, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Ludomeriae, Cumaniae, & Bulgariae, Ducem totius Sclavoniae, charissimum cognatum nostrum, ex una parte, & Nos ex altera suscitatae fuerant, suggerente humani generis jnimico, cum Nos pro votivae pacis puritate reformanda, dilectos fideles nostros, Dominum *Brunonem*, venerabilem Episcopum Olomacensem; Fratrem *Hartpertum*, Ministrum ordinis Fratrum Minorum per Austriam; *Hartlibum*, Camerarium; *Bubulconem*, Marschallum; *Nozamizlonem*, Pincernam; venientes cum Praelatis & Baronibus Regni Hungariae, Domino *Paulo*, venerabili Episcopo Vesprimiensi, *Aegidio* summo Camerario, *Rolando Bano*, & Magistro *Benedicto*, Praeposito Gradiensi, Vicecancellario, a praedicto Rege Hungariae similiter cum pleno mandato destinatis, tractare, ordinare, & definire possent omnia ad reformationem pacis facientia, quae Nos ipsi, si praesentialiter cum ipso Rege Hungariae convenissemus, ordinare & definire possemus pro nostri quiete animi, & nostrorum tranquillitate subjectorum, ijdem Barones nostri, considentes cum praedictis Baronibus Regni Hungariae, ordinaverunt, & assum-

assumpserunt, juxta mandati traditi sibi formam, ut de caetero perpetua pax inter Regem Hungariae, ac Nos, debeat esse & observari, nec eidem Regi, vel suis, turbationes vel molestias inferemus, vel inferri per nostros patiemur, includentes eidem paci, & eadem vallantes, Regnum nostrum Bohemiae, terrasque nostras, Austriam, Styriam, Carinthiam, Moraviam, Carniolam, Marchiam, Egram & portum Naonis, cum omnibus attinentijs eorundem, secundum signa, distinctiones, & metas antiquas, prout etiam progenitores nostri Reges Bohemiae, & Marchiones Moraviae, nec non antecessores nostri, Duces Austriae, Styriae, & Carinthiae, Domini Carniolae, Egrae, & portus Naonis, usque tempus vitae Domini *Belae*, inclytae recordationis, Patris Domini Domini *Stephani*, Regis Hungariae, possederunt, & tenuerunt. Verum, si Termini hinc inde fuissent avulsi, vel mutati, venerabiles Patres Dominus Archiepiscopus Strigoniensis, & Episcopus Olomucensis Deum, et justitiam habentes prae oculis, super ipsis terminis & limitibus cognoscent, & id, quod legitime definiverint, per censuram ecclesiasticam, Partes faciant observare, hoc adjecto; ut occasione terminorum seu limitum, de quibus dicti Archiepiscopus, & Episcopus, cognoscent, pacis puritas inter Regem Hungariae, & Nos non turbabitur, nec Nos cum eodem Rege relabemus in Guerrarum discrimina rediviva.

II. Pace igitur hujusmodi inter Ipsum Regem, & Nos, reformata, & cautionibus tam litterarum

authenticarum, quam jurisjurandi religione firmata, ut eodem robore valeat ſubſiſtere firmiori; infra terminum inter jlluſtrem Regem Hungariae, & Nos, ſtatuendum, ſeu moderandum, pro pacis multiplici firmitate, eidem Regi Hungariae dari procurabimus & faciemus literas magnificorum virorum, Domini *Henrici*, Misnenſis, & Domini *Othonis* Brandeburgenſis, inclytorum Marchionum, cognatorum & amicorum noſtrorum, praeſenti pace, ex parte noſtra, incluſorum, ſuper eo, quod ijdem paci, conventioni, ſeu compoſitioni, nunc factis per Nos, & noſtros Barones, adhibebunt conſenſum, & opitulationem omnimodam, inviolabiliter obſervandis, eo expreſſim cauto tam in litteris Marchionis *Henrici* Misnenſis, quam Domini *Ottonis* Brandeburgenſis, praedictorum, ut ſi Nos pacem contingat (quod abſit) infringere vel turbare, ex tunc ijdem Marchiones Nobis non aſſiſtent auxiliis, Conſilio, vel favore: ſed ſe a Nobis penitus ſeparabunt. Rex autem Hungariae, ſub eadem ſeu conſimili forma, Nobis dari faciet literas Magnifici Domini *Caroli*, jlluſtris Regis Siciliae, &c. Nec non, literas Domini *Henrici*, inclyti Ducis Bavariae, amicorum ſuorum, ſub ea forma: ut ſi Rex Hungariae aliquid contra pacem fecerit, vel attemptaverit, violando ſeu infringendo Eandem, ex tunc ijdem Rex, & Dux, a ſocietate & amicitia Regis Hungariae ſe penitus retrahentes, eidem contra Nos non impertientur Conſilium, auxilium & favorem. Et hoc expreſſim continebatur in eorundem Regis & Ducis patentibus literis, ſigillis eorum

rum authenticis pendentibus, consignatis, quae ut dictum est, infra terminum, per Dominum Regem Hungariae, & Nos, moderandum, nobis debet similiter assignari.

III. Caeterum; quaedam castra, intra limites Regni Hungariae constituta, quorum principale Dominium ad ipsum Regem spectat; *Keuwzeg* videlicet, de monte *Sancti Viti*. *Zloymuck*, *Perusteyn* de *Kertus*, ac castrum *Farcasy* de *Zaguria*, quae *Henricus*, & duo castra, *Sirigo* vocato, quae *Joannes*, filius ejusdem *Henrici*, ac castrum *Dobra*, quod *Nicolaus*, & *Stephanus*, filij *Pauli*; & castrum *Row* vocatum, quod *Merck*, filius *Gijariwir*, qui a Rege Hungariae transfugientes, se ad Nos transtulerant, detinent occupata, juxta ordinationem Baronum nostrorum, & ipsius Regis Hungariae, recuperanda & habenda, de nostra bona voluntate, deseruimus adijciendo, & expresse cavendo, quod detentores praedictorum castrorum, nec per Theutonicos, nec per Boemos juvabimus, nec juvari aliquatenus permittemus palam vel occulte; Et nominatim non patiemur eos juvari contra Regem Hungariae in ipsis castris detinendis; promittendo firmiter, juxta eorundem Baronum ordinationem, quod de castris nostris nullum nocumentum hominibus Regni Hungariae inferri patiemur per supradictos *Henricum*, *Joannem* filium ejusdem; *Nicolaum* & *Stephanum*, filios *Pauli*, & socios eorundem, & adhaerentes eisdem; Hoc expresse declarato, quod si ijdem damna, insultus & depraedationes aliquas hominibus Regni Hungariae quolibet ingenio inferre

praesumpserint, & super hoc Nobis per *Hartlibum*, Camerarium nostrum (qui secundum formam compositionis inpraesentiarum factae, ad investigandum hominem suum, cui super praemissis credi possit, transmittere tenetur) facta fuerit certa fides, ex tunc eosdem omnibus possessionibus, in quacunque Regni nostri, & terrarum nostrarum parte, a nobis concessis & datis, spoliabimus & privabimus, nullo regressu ipsis ad possessiones easdem reservato. Et ut expresse appareat eosdem per Nos in sua malitia non foveri, ipsos sic privatos praedictis possessionibus de Regni, & Ducatuum nostrorum, terrarumque Nobis adhaerentium partibus excludere tenebimur, utpote pacis necessariae perturbatores.

IV. Promisit etiam Rex *Stephanus* saepedictus, secundum ordinationem praedictorum Baronum, quod non recipiet in gratiam suam *Henricum*, *Joannem*, *Stephanum*, *Nicolaum*, & *Laurentium*, filium *Petri*, & complices eorundem supradictos, cum castris & munitionibus, a Nobis eisdem traditis & concessis in Regno & terris, vel inposterum concedendis.

V. Sane; quia per infideles & transfugas, huc illucque inter mundi Principes discurrentes, seminari solent pestifera, pacis turbantia puritatem, quae interdum ipsis Principibus non tam temporalis tranquillitatis commodum, quam vitae futurae subsidia per guerrarum discrimina adimunt oportuna; promittimus, juxta ordinationem praedictam, non receptare infideles ex parte ipsius Regis Hungariae ad Nos transfugientes, nec

Digitized by Google

nec eis ſubſidium vel benignitatem aliquam impertiemur; ſed ipſos potius, tanquam male meritos, excludemus, nec per amicos noſtros, vel ſubditos, receptari vel foveri aliquantenus patiemur.

VI. Porro; quia multiplex tam conſanguinitatis, quam affinitatis affectio, ad correlativum amorem Nos poſſunt & debent mutuo incitare; pro obſervatione pacis nunc factae, & in perpetuum duraturae, promittimus & aſſumimus: ut ſi aliqua, temporis proceſſu, contingeret ſuboriri hinc inde, quae turbare poſſent pacis & concordiae unionem (pace eadem nunc facta in ſuo robore permanente) ſuper gravioribus, quae ex parte hominum noſtrorum contra homines Regis Hungariae attentata fuerint, ſive facta, Epiſcopus olomucenſis tam extraordinaria jurisdictione, quam ex ipſius jurisdictionis in eos, qui eidem Epiſcopo ſubjecti non ſunt, prorogatione facta, cognoſcet, & quae, judiciaria maturitate ſervata, invenerit, perperam attentata, ſeu facta in praejudicium Regis Hungariae, & hominum ſuorum, praelata diffinitiva ſententia reformabit, poſtquam de cauſae meritis cognoverit, ut eſt juris, & quae diffiniverit, per cenſuram Eccleſiaſticam faciat conſervari; cum id ipſius Regis Hungariae, ac Noſtri Barones ordinaverint, juxta traditam ſibi formam, & ipſe Rex Hungariae, ac Nos, aſſumpſerimus, approbaverimus, & homologaverimus praemiſſa omnia & ſingula, ſpontanea voluntate. Si vero aliqua graviora per homines Regis Hungariae, vel Barones eiusdem attentatae

Digitized by Google

fuerint, ſive facta, per quae Nobis, & hominibus Regni, terrarumque noſtrarum, poſſet praejudicium generari, ſuper ijs venerabilis pater Dominus *Philippus*, Strigonienſis Archiepiſcopus, ex ordinaria jurisdictione, quam omnes Barones, & homines Regni Hungariae, in ſe prorogaverunt, cognoſcet juxta formam articuli proxime expreſſi, & quod diffiniverit, executioni mandabit, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas diſtrictius compeſcendo. Et in hujusmodi cognitionibus, diffinitionibus, & executionibus cauſarum procedent ijdem Archiepiſcopus & Epiſcopus, Deum & juſtitiam habentes prae oculis, poſtpoſitis gratia, odio, timore, & favore. ijdem quoque Archiepiſcopus & Epiſcopus in perſonam Regis Hungariae, atque Noſtram, ſinguli ſigillatim promulgandi excommunicationis ſententiam, plenam habeant facultatem, cum ipſe Rex, et Nos, in praemiſſis ſubjeceremus perſonas noſtras jurisdictionibus eorum. In minoribus vero cauſis, quae hinc inde inter ipſius Regis, & noſtros homines, emerſerint circa confinia Moraviae, duo ex parte ipſius Regis Hungariae, videlicet: Comes Poſonienſis, & comes Mitrienſis; ex parte vero Noſtra; Camerarius Moraviae & Burchgravius de *Bruino*. Circa confinia Auſtriae; ex parte Regis Hungariae; comites Inprunienſis, & Muſunienſis; ex parte vero Noſtra, Caſtellanus de *Haſelowe*, & Caſtellanus *novae civitatis*, judices provinciales. circa confinia Styriae, ex parte Regis Hungariae; Comites *Caſtriferrei*, & de *Zala*; ex parte vero Noſtra: Capitaneus, & Notarius Styriae.

Circa

Circa confinia Karinthiae, Carniolae, Marchiae; ex parte Regis Hungariae: Banus totius Sclavoniae; ex parte vero noſtra; Capitaneus Carinthiae, Carniolae, deputabuntur, qui quaerulantibus hinc inde, juſtitiae facient complementum, & id, quod fecerint, tam ipſius Regis Hungariae, quam Noſtra auctoritate facient obſervari. Quod ſi aliqui ex ipſis fuerint diem functi, ſucceſſores ipſorum dignitatis haereditarij, vel per alterutrum Regnum inſtituti, fungentur vice & partibus eorundem.

VII. Item, ſi inter amicos Regis Hungariae, & Noſtros, aliqua fuerit diſcordia ſuſcitata pro cauſa hujusmodi, contra pacem promittimus non venire, ſed diſcordantes ſtudebimus, ſi poterimus, ad pacem & concordiam revocare; alioquin cauſa inter ipſos diſcordantes exorta, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum judicio vel ordinationi relinquetur, quam ipſi recipient, & eidem parebunt, ſive ſtabunt. Quod ſi amici noſtri hanc renuerint adimplere, nullum conſilium & auxilium eisdem impendemus contra Regem Hungariae; ſi vero (quod abſit) Rex Hungariae pacis violator ex quacumque cauſa propria, vel amicorum ſuorum, ac hominum Regni ſui, inventus, vel turbator, ipſo facto incidet in ſententiam excommunicationis, quam ex nunc venerabiles Patres Archiepiſcopi Strigonienſis, & Colocenſis, eorumque ſuffraganei Epiſcopi Hungariae, protulerunt in ſcriptis ſolemniter, & quod eadem ſententia teneat, & adſtringat violatorem pacis & concordiae cum effectu, ipſe Rex Hungariae

ſubjecit ſe jurisdictioni Ipſorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, non obſtantibus aliquibus literis, jndulgentijs, ſeu privilegiis a ſede Apoſtoliça impetratis, vel impoſterum impetrandis.

VIII. Praeterea; ut multiplicatus funiculus pacem faciat pleniorem, venerabiles Patres: Electus Salzeburgenſis, Patavienſis, Friſingenſis, Ratisbonenſis, Pragenſis, Olomucenſis, & ſecovienſis, Epiſcopi Regni, terrarumque noſtrarum, juraverunt, quantum in eis eſt, pacem praeſentem inter ipſum Regem, & Nos, ordinatam, tenere & ſervare, & Nos inducere, juxta pomiſſionis a ſe factae formam, ad eandem mutuo obſervandam, & tenendum ea, quae in praeſentiatiarum promiſimus & promittimus, ſpopondimus & ſpondemus, ſicut in ipſorum literis plenius continetur. promiſerunt quoque etiam per idem juramentum, & promittunt, quod ſi Nos (quod abſit) pacem infiringere contingeret, vel ea, quae in praeſens placitum ſunt deducta violare, jdem Salzeburgenſis electus Eccleſiae, & Epiſcopi nominati, Regnique noſtri Barones, Nos deſerent, & Regi Hungariae adhaerebunt ex debito juramenti praeſtiti. verum, ſi Regem Hungariae, pacem, vel ea, quae in placitum devenerunt, infringere, contigerit vel turbare, Archiepiſcopi, & Epiſcopi Regni ſui, & Barones & comites eiusdem, juxta formam praeſentis conſtitutionis & ordinationis, eum deſerent, & Nobis adhaerebunt ſimiliter ex debito praeſtiti juramenti, ſicut in ipſorum patentibus literis continetur.

IX.

Digitized by Google

IX. Item; electus Salzeburgenſis, & venerabiles Patres Patavienſis, Friſingenſis, Ratisbonenſis, Pragenſis, Olomucenſis, & Secovienſis, Epiſcopi, de Noſtra, & Baronum noſtrorum voluntate, ex nunc ſententiam excommunicationis promulgarunt, quam ſi Nos (quod abſit) pacem transgredi contigerit, ipſo facto incurremus, & nihilominus ijdem electus, & Epiſcopi, totum Regnum, Terraſque noſtras, Eccleſiaſtico ſubiicient in ſuis Dioeceſibus interdicto, non obſtantibus literis ſeu jndulgentijs impetratis vel impoſterum impetrandis. Archiepiſcopus etiam Strigonienſis, qui ordinarius Regis Hungariae exiſtit, Archiepiſcopus Colocenſis, ipſius Cancellarius, ac Suffraganei Eorundem Praelati Regni Hungariae, conſimilem excommunicationis ſententiam in ſcriptis ſolemniter tulerunt, quam ipſe Rex Hungariae, ipſo facto, incurret, ſi transgreſſor pacis extiterit, vel turbator. Et, ſi, in hac parte Archiepiſcopi, & Epiſcopi praedicti, tam Regnorum Regni Hungariae, quam Regni noſtri, & caeterarum Terrarum noſtrarum, negligenter in exequendis praemiſſis extiterint, vel remiſſi, puniuntur a Dominis Cardinalibus, quorum jurisdictioni ſe, in hac parte, ſubjecerunt, tanquam juramenti praeſtiti transgreſſores.

X. Barones inſuper Regni noſtri, videlicet: *Andreas*, Camerarius Bohemiae, *Yeroichius* de *Wſperch; Iaroslaus* de *Lewenberch*, *Boiſchero* de *Liſemburch; Ziwizlaus*, Burggravius Pragenſis; *Iaurbo* de *Waldemberch; Dytricus* ſubcamerarius Boemiae; *Rovarus* de *Seratawiz; Hymberto* de

Luchtemburch; *Stencho*, Frater *Zmyrlonis*; *Zlabko*, Filius *Botſcheronis*; *Hartlibus* Camerarius Moraviae; *Bobuſch*, Mareſchalcus; *Bneza* Dapifer; *Nezamizlaus* Pincerna Moraviae; *Milota*, Frater *Beneſy*; *Chuno*, Frater *Zmizlonis*; *Otto* de *Haſelowe*; *Otto de Perhſtellom*, *Heutefus* de *Howvelde*, & alij quamplures, juraverunt (quantum in eis eſt) pacem nunc factam fideliter obſervare, & Nos inducere, juxta poſſe, bona fide, ad praemiſſa Noſtra & ſua ſervanda, ſuis ſuper hoc Regni Hungariae literis traditis & conceſſis.

XI. Adhoc; ut concordiae, & amoris dulcedo inter ipſum Regem Hungariae, & Nos, Propagines noſtras faciat largiores, ordinatum extitit a praedictis Baronibus Regis Hungariae, & noſtris, ad tractatum praeſentis pacis ſpecialiter deputatis; ut idem Rex Hungariae, *Philippum*, Electum Aquilegienſem, & Nos *Stephanum Lombardum*, Nepotem Marchionis Eſtenſis, excludere a noſtra ſocietate & amicitia deberemus. Nos itaque (juxta placita & ordinationem Baronum noſtrorum, juramento firmata) excludimus & excluſimus a noſtra ſocietate & amicitia omnimodis, eundem *Stephanum Lombardum*; promittentes eum non receptare, nec fovere in noſtris, & amicorum noſtrorum Finibus ſive terris, ſed excludi, & excludere facere penitus de eisdem; cum Rex Hungariae, *Philippum* Electum Aquilegienſem excluſerit de ſua ſocietate, familiaritate, & amicitia, omnimodis; non obſtantibus literis conceſſis eidem, & promiſſionibus ſibi factis; imo penitus removerit, & omnino & ſpecialiter adſump-

ſumpſerit, non receptare vel fovere eundem in ſuis & amicorum ſuorum Finibus, ſive Terris; promittens eum excludere & excludi facere de eisdem. Excluſit etiam Rex Hungariae ſupradictus, *Wilhelmum* de *Scharfembercb*, & *Nicolaum* de *Leumbercb*, Terrarum noſtrarum profugos, a ſuo ſervitio, gratia, & favore; promittens in defendendis & detinendis caſtris ipſorum, eos contra Nos, & noſtros homines, non juvare.

XII. Inſuper; Dominus *Stephanus*, Rex Hungariae, renuntiavit omni juri, & actioni, quod, & quae ſibi videbantur competere, ſeu etiam competebant in Ducatibus Styriae, Karinthiae, & Dominijs Carniolae, Marchiae; nullam de caetero, ſuo, vel Haeredum ſuorum nomine, contra Nos, & Haeredes noſtros, ſuper illis moturus materiam quaeſtionis.

XIII. Renuntiavit etiam Rex *Stephanus* Hungariae ſaepedictus, juri, & actioni, ſibi, & ſuis Haeredibus competentibus de inſigniis, regalibus, corona videlicet, gladio, monili, ſella, ſcutellis, & alijs clenodijs, ac theſauro, delatis per Dominam *Annam*, ſocrum noſtram, in Regnum Boemiae.

XIV. Item; praedictae ordinationi, & paci, includi volumus & includimus Excellentes & Illuſtres Dominos, Regem Hiſpaniae; Regem Angliae; Dominum *Riccardum*, Fratrem Regis Angliae, Electum Romae in Imperatorem, cum Filiis eorundem. Venerabiles Patres, Dominos Archiepiſcopum Moguntinum, cum ſuis ſuffraganeis;

neis; Archiepiſcopum Salzburgenſem, cum ſuis Suffraganeis; Dominum *Ludovicum*, comitem Palatinum Rheni; Dominum *Henricum*, Marchionem Misnenſem; Dominum Ducem *Brabantiae*; Dominum Ducem de *Lympurch*; Dominum *Albertum*, Langravium *Turingiae;* Dominum *Theodoricum*; Marchionem de *Lantſperch*; Dominum *Ottonem;* Marchionem de *Brandburch*, cum Fratribus ſuis cariſſimis, avunculis noſtris; Filios Domini *Joannis*, videlicet: Dominum *Joannem*, Marchionem *Brandburgenſem*, cum Fratribus & Filiis ſuis. Dominum *Waleslaum*, Ducem Sileſiae, & Fratrem ſuum Ducem *Henricum*, ac alios Filios ſuos; Dominum *Chunradum* Ducem Sileſiae, cum pueris ſuis. Dominum *Henricum*, Filium Ducis *Henrici* de *Uratislavia*, Dominum *Leskonem;* & Fratrem ejus, Duces cujaviae; alioſque fideles, Fautores, & familiares noſtros, cum filljs omnibus, Terris, Regnis, Ducatibus, juribus & poſſeſſionibus eorundem.

XV. Inſuper promiſimus, & promittimus, juxta ipſorum Baronum noſtrorum ordinationem, quod a Dominis Cardinalibus, vacante nunc ſede Apoſtolica obtinebimus, transmiſſis noſtris Nuncijs, Confirmationem pacis nunc factae; hoc adjecto: quod ipſius Regis Hungariae, & Noſtri Nuncij, circa feſtum Sancti *Michaelis* nunc venturum iter arripient, & in feſto omnium Sanctorum proxime ſubſequenti, ſe Dominorum Cardinalium conſpectui praeſentabunt, & Confirmationem noſtris ſumptibus, Nobis dandas; creato autem Papa, confirmationem eamdem ſub ſimili viciſſitu-

ciſſitudine alterutri noſtrum dandam, faciemus, largiente Domino, impetrari. Damna autem illata hinc inde, compenſatione mutua ſunt ſublata, juxta ordinationem ſaepius memoratam.

Vt igitur praemiſſa univerſa & ſingula per Nos inviolabiliter obſerventur, nec ſucceſſivorum temporum mutatione infringi valeant, vel aliqualiter vacillare, juravimus, & juramus, tactis corporaliter ſacroſanctis Evangeliis, multorum Sanctorum Reliquiis, & vivificae Crucis Ligno; adiicientes: ut transgreſſor praemiſſorum, praeter jnfamiae notam quam ex transgreſſione juramenti incurret, divinae acrimoniam ſentiat ultionis, & cum *Chore*, *Dathan*, & *Abiron*, recipiat portionem; Dei omnipotentis, & glorioſſimae virginis, ac Sanctorum omnium ſuffragiis deſtitutus. jn cujus rei teſtimonium & perpetuam memoriam ac munimen, praeſentes conceſſimus literas, duplicis ſigilli noſtri munimine roboratas.

Datum, & actum *Pragae* Anno Domini MCCLXXI. Coronationis noſtrae Anno X. II. Idus Julij.

Ex Cod. MS. Bibl. Vaticanae num. 7183.

14. Jul.

VIII.

Digitized by Google

VIII.

SUBSCRIPTIO *STEPHANI* REGIS HUNGARIAE.

Stephanus, Dei gratia, Vngariae, Dalmatiae, Croatiae, Raemae, Serviae, Galliciae, Ludomeriae, Comaniae, Bulgariaeque Rex universis praesentium notitiam habituris salutem in salutis auctore.

Licet aeterni Regis Imperio Generali, post coeli & Terrae transitum &c. ut supra.

Proinde, noverint universi, quod post longa Guerrarum discrimina, quae inter Dominum *Othacarum*, Regem Boemiae jllustrem, Ducem Austriae Styriae &c. carissimum cognatum nostrum, ex parte sua, & nos ex altera suscitata fuerant suggerente humani generis inimico, cum Nos pro votivae pacis puritate reformanda, dilectos Fideles nostros Dominum *Paulum* Episcopum vespremiensem; *Egidium*, summum camerarium Aulae nostrae; *Rolandum Banum*, Magistrum *Benedictum*, Praepositum Gradiensem, aulae nostrae vice cancellarium, Barones Regni nostri, misissemus, Dato eisdem pleno sufficienti & legali mandato, ut convenientes cum Praelatis & Baronibus Regni Boemiae, similiter cum pleno mandato destinatis, tractare, ordinare, & definire possent omnia ad reformationem pacis facientia &c.

Prout in tractatu Regis *Othacari* usque ad Articulum XIV. Cujus tenor in *Stephani* Regis litteris est talis.

Item;

Digitized by Google

Item; praedictae ordinationi, & Paci, includi volumus & includimus Excellentiſſimos Dominos *Philippum* Francorum & *Carolum*, Siciliae, Reges jlluſtres; *Carolum* juniorem, primogenitum ipſius Regis *Caroli*, Generum noſtrum; *Michaelem Angelum Paleologum*, Imperatorem Graecorum, *Andronicum* juniorem Imperatorem Graecorum, Generum noſtrum; *Boizlaum*, Majoris Poloniae, *Henricum* Bavariae, inclytos Duces, Generos noſtros; *Belam*, Ducem de *Machoxe* & de *Bozna*, Fratrem noſtrum. *Uroſſium*, Regem Serviae, & *Stephanum*, filium ejus, juniorem Regem Serviae, Generum noſtrum; *Swetislaum* Imperatorem Bulgarorum, & *Leonem* generum noſtrum Ruthenorum Ducem, *Mitizlaum* fratrem eiusdem, & *Wazulem* filium *Wazuli* Ducis Ruthenorum; aliosque Fideles, fautores, & Familiares noſtros, cum filijs, omnibus Terris &c.

Datum, & actum in caſtris apud *Pozonium*, Anno Domini MCCLXXI. Regni vero noſtri Anno II. V. Nonas Julij.

3. Jul.

*) Chronicon Pulkavae apud *Dobner Monumenta hiſtorica Boemiae Tom. III.* p. 234. refert. Anno Domini M. CC. LXXI. *Ottakarus* qui & *Przemyſl* illuſtris Rex Boemiae. . . cum ſuis exercitibus ydus Aprilis intravit Vngariam nemine reſiſtente. . . *Poſſonium* alias *Presburg* obſedit & tandem vi exercitus ſui expugnavit deſpolians cameram Regiam plenam theſauris auri pariter & argenti. . . Quaedam Caſtra & civitates fortiores pro ſe retinuit, quae cum ſuis attinentiis ſibi ſolverent annuam penſionem. . . Tunc Rex cum Boemis

Boemis habito consilio, cum dubitaret, quid amplius faceret, in civitatem suam *Viennam* revertitur cum triumpho.

IX.

ARBITRIUM SUPER ARMIS, SCUTIS ET FEUDIS NOBILIUM DE *RAIDENPUCHEN*. (a)

Wir *Heinrich* (b) von Gots gnaden Bischove zu *Regenespurg* als obman, und wir *Ludewig*, und *Steffan* der junge von Gots gnaden palzgraven bey Rhein, Herzogen in Bayern als erbetten zusetz bekennen mit dism brieff: als sich unwillen gehalten haben zwischen unsern lieben getruwen *Friderichen* Ritter, *Wilbold*, und *Sigismunden* von *Raidenpuch* eins auch *Dietrichen*, *Ulrichen*, und *Seyfrieden* von *Raidenpuchen* anders teils: nemlich von wegen herkommens ihres geschlechts, Wappen und Schilde, auch ihrer helmlehen, und ankommender Lehen, darum sie vor uns erschinen sein und aust uns bewilliget und gelobt das wir darinn sprechen das sie ihre Erben und nachkomen solich trewlich halten wollen ohne gewerde. Also haben wir sie und sonderlich ihre urkunde und briefe, die bei dreihundert jar alt sein gesehen und verhort, darinn wir lauter erfunden das sie von alter aus einem blut geborn und eines geschlechts sein und zwen schilde gehabt, nemlich: der eine Schildt hat einen gantz Gern zwischen zweyer halber weisser Gern; der ander

ander Schild drey weiſs fannen an Stangen uber Eylhe in einem roten Velde. als aber ihre Eltern ihre Erben voneinander geteilt haben der ein teil den Schild mit der gern und der ander teil den Schild mit fannen angenommen, aber ihr Cleinot auff dem helm haben ſy beiderſeits alweg gleich gefurt: nemlich zwo Stangen mit hermel uberzogen und oben uf jeder Stangen ein Puſch von Swartzen Hannen feder, und ſolchs ihr Cleinot haben ſie auff dem Helm in einer gelben Croon, oder in roter und weiſſen ſeyden gewunden wie ein Crantz gefurt und gebraucht. dem allen ſprechen wir das es zwiſchen ihnen noch alſo dabey bleiben und dermaſs gehalt ſein ſoll, und auch jeder theil die macht haben welcher will und dem das geliebt iſt des andern Schild bey dem ſeinen zu fuhren und ſeines gefallens zu gebrauchen ſie ſollen auch wie ihre Eltern geton in den Turniren und andern Ritterlichen ſpielen zuſammen ſetzen dann der helm lehen halb, haben wir gnugſam bericht emphangen das ſolche helm lehen halbweg die von *Quaideneuch* ſo die gern im Schild fuhren haben gelihen, aber die andern ankommende lehen haben die von *Quaideneuch* ſo die fannen im Schild furen gelihen ſprechen wir das es noch gänzlich dabey bleiben, und jeder teil ſein lehen verleihe dermaſſen ime vor ſtehet one geverde ez des zu urkunde haben wir jedem teil ein brief geben nach Chriſti geburt Tauſent zweyhundert zwey und neunzig Jar, den St. *marxen* Evangeliſten tag.

25. Apr.

(a) Circa an. 1230. *Heinricum de Raitenpuch* cum patre ſuo cenſum V. denariorum ſuper aram S. *Pancratii* nobilis in Bavaria Canonicorum Regularium S. *Auguſtini Ranshofae* caenobij tradidiſſe reperi in *Monumentis Boicis volum. III.* p. 302. imo jam occurrunt hi nobiles an. 1180. Vid. *T. VII. p. 485. 492.*

(b) *Henricus* II. Comes de *Roteneck*, Comitis *Rheinhardi* de *Roteneck* filius, Archidiaconus & Canonicus Ratisbonenſis, ejusdem Eccleſiae factus eſt Epiſcopus anno 1277 *Rudolpho* Romanorum Rege imperante. Hic vendito ſuo patrimonio & Caſtro *Roteneck Ludovico* Duci Bojariae Eccleſiae Ratisbonenſi uſuris & debitis oneratae ſuccurrit &c. *Hundii Metrop. Salisburg. T. I.* p. 203.

X.

HENRICI VII. ROM. IMP. DECLARATIO, QUANDO ET QUIS REPUTANDUS SIT REBELLIS.

Henricus ſeptimus, divina favente clementia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus &c. Cum nuper eſt ad auditum noſtrum deductum, quod inter nonnullos fideles & ſubditos noſtros provinciae Lombardiae, aliorumque locorum Italiae, diſceptationes & dubia ſaepius oriuntur, an infidelis & rebellis Imperij quisquam reputari debeat, niſi prius per noſtrae Majeſtatis ſententiam condempnatus appareat; Nos attendentes quod, acta privata malorum potius quam verba ſententiarum ipſos faciunt poena condignos, & eo quod quis

quis peccat correctionem meretur, & quanto plus differtur punitio, tanto magis culpa creſcit, & gentibus in exemplum perniciosius tranſit, tenore praeſentium declaramus, decernimus, & pronuntiamus: quod illi omnes & ſinguli ſunt rebelles, & infideles, noſtri & Imperij, qui quandocumque publice vel occulte, contra noſtrum honorem Infidelitatis vel rebellionis opera faciunt, & in noſtram, ſeu Imperij proſperitatem aliquid machinantur, ſive contra officiales noſtros in ijs, quae ad commiſſum eis officium pertinent, rebellant.

Datum *Piſis* *) IIII. Nonas Aprilis. Regni noſtri Anno quinto, Imperij vero primo. Anno a Nativitate Domini MCCCXIII.

Ex Cod. MS. Bibl. Vatican.

2 April.

*) *Henricus* VII. Imp. Celebrato *Piſis* concilio gravem ſententiam in *Robertum* Neapolitanum Regem, cauſa ejus per juris conſultos Italos examinata tulit, eundemque tanquam Vaſallum, quod Florentinos Senenſesque contra Caeſarem ſtimulaverit, cum ijsdemque foedera fuerit pactus *Cremonam*, *Rhegium* & *Parmam* ad rebellionem concitaverit, *Johannem* fratrem *Romam* miſerit, qui urbem occupaſſet, atque Imperatoris inaugurationem impedire fuerit conatus, rebelles foverit, Piſanos Imperatoris fideles infeſtaverit, ad Imperialem curiam vocatus non comparuerit, proſcribit, omnesque vaſallos ac ſubditos a vinculo fidelitatis abſolvit. *Vecerius p. 71. Muſatus lib. XIII. rubr. IV.*

XI.

LITERAE *BALDUINI* ARCHIEP. AD *FRIDERICUM* (a) SICILIAE REGEM DIRECTAE, IN QUIBUS DE NUPTIIS AGITUR, INTER HUJUS FILIUM, ET NEPOTEM SUAM PROXIME CONTRAHENDIS.

Excellenti Principi Domino *Friderico* Dei gratia, Siciliae Regi jlluſtri, *Balduinus*, eadem gratia, Archiepiſcopus Trevirenſis &c. Dilectionis integrae Conſtantiam, ſincerumque affectum in omnibus complacendi.

Serenitatis veſtrae litteras, cum ea, qua decuit Reverentia recepimus, & quae Nobis prudentes viri Domini *Thom.* & *Thicius*, veſtri Familiares, ex parte veſtra, curaverunt provide & ſapienter exponere, pleno collegimus intellectu, ex quibus ſtatum ſerenitatis veſtrae ſanum & hilarem cognoſcentes, conſolationibus ſumus uberius recreati; & quia ſuper ſtatu inclyte Dominae *Beatricis*, Matris noſtrae, & jlluſtris Domini *Johannis* Regis Bohemiae & Poloniae, Nepotis noſtri, noſtro, ac inclytae *Lo*. . . Filiae veſtrae, grata nova, veſtri gratia libenter ſuſcipitis, eum vobis favente divina Clementia incolumem nunciamus, & id ipſum de vobis ſcire ſaepius, affectamus. Super eo autem, quod inclytam *Beatricem*, Nepotem noſtram, natam felicis recordationis Domini quondam *Henrici* Imperatoris Romanorum, noſtri Germani Kariſimi, pro inclyto *Petro* veſtro primogenito, ad matrimoniale conjugium (b) (quod, prout per eundem Dominum noſtrum Imperatorem tractatum exſtitit, inclyti mater,

mater, et Nepos noſtri, ac Nos ratificamus, & approbamus) veſtra ſerenitas tam ſolempniter requirere dignata eſt, animadvertentes: procul dubio hoc ex ferventi dilectionis Zelo, quem erga quondam praedictum Dominum Imperatorem geſſiſtis, procedere, ſpeciales veſtrae Dominationi actiones inceſſanter referimus gratiarum. Sane pro eo, quod ambaxiatores ſuper tempore quo eandem Nepotem noſtram ad vos vellemus transmittere, nec non de loco, ubi veſtrae Majeſtati eam debeamus praeſentare, inter caetera duxerunt Nos requirendos; ſuper quibus, ſic expoſitis, volentes Magnificentiae veſtrae mentem noſtram exprimere, praehabito diligenti Conſilio, de conniventia inclytae Matris noſtrae, nec non illuſtris Principis *Johannis* Bohemiae & Poloniae Regis, cum praedictis veſtris Ambaxiatoribus exſtitit ordinatum, quod a menſe Aprilis venturo proximo, anno revoluto, cum tempus anticipare nequeamus, inſpecta puerili ipſius aetate, & terrarum noſtrarum conditionibus, ſi votis noſtris faveat altiſſimus, transmittemus, de loco ſiquidem ubi deliberari debeat, vos certos reddere non poſſumus ea vice, ſed ſatis breviter Ambaxiatores praefati jlluſtris Regis Bohemiae, attributa eis poteſtate plenaria, eidem pro ſaepefata noſtra Nepote promittendi, ac aſſignationem donationis propter Nuptias, nomine ipſius veſtri primogeniti, ad opus eiusdem noſtrae Nepotis recipiendi, nec non de loco conveniendi, in quo vobis tradi debeat, cooperante ſuper hoc veſtro Conſilio, curabimus deſtinare &c.

Datum *Treviris* Anno MCCCXIV. Die XXVIII. ſeptembris.

Ex Cod. MS. in Archiv. S. *Andreae* Worm.

(a) *Fridericus* hic ex Arragonijs, qui poſt Veſperas ſiculas in Sicilia imperabant. Et licet *Robertus* etiam adfectaret ſiciliam atque Utriuſque Siciliae Rex audiret, Arragoniis tamen regnum relinquere fuit coactus.

(b) *Albertus Argentin:* p. 118. Convenit autem Caeſar cum Rege Siciliae, de danda filia ſua filio ſiculi & diſpoſuit ſe iturum *Neapolim* & in partes illas. Rex quoque *Robertus* diſpoſuit recedere de regno Caeſare veniente & in provinciam ſe transferre. Decrevit autem Caeſar ſe *Apuliam* & terram *Roberti* Siculo commiſſurum. Praeceperat enim omnibus Civitatibus Epiſcopis & aliis Magnatibus Alemanniae ut transmitterent novam gentem, quae jam erat in itinere veniendi.

XII.

CAROLUS IV IMP. LIBERTATEM ET IMMUNITATEM CLERI HERBIBOLENSIS DE NOVO STABILIT.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Bohemiae Rex venerabili Epiſcopo & Principi ſuo dilecto & honorabilibus Praepoſito, decano & Capitulo Eccleſiae *Herbipolenſis*, Caeterisque Praelatis, perſonis Eccleſiaſticis, Saecularibus & Regularibus praeſentibus & futuris Capitulis & conventibus Eccleſiarum & monaſteriorum civitatis & ſuburbiorum, ac dioeceſis *Herbipolenſis*, devotis ſuis dilectis, quorum & quarum gubernatio ſeu defenſio in Spiritualibus & temporalibus

Digitized by Google

ralibus conjunctim vel divisim ad Episcopum & Ecclesiam praedictam ex nunc spectat, & in futurum spectabit, gratiam suam & omne bonum.

Officiosum Regimen nostrae Regiae majestatis ad dei gloriam & honorem Romani Imperii & pro Conservatione Libertatum ac jurium Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, quarumlibet ob augmentum Cultus divini Numinis, gratia inspirante divina, satagit ineessanter, nos igitur ad vestram supplicationem devotam hoc regali decreto & Edicto statuendo sanctimus, ut nulla communitas vel universitas, nullique magistri, Rectores sive proconsules, consules & consilium, neque scultetus seu sculteti, centgravius seu centgravii, scabini seu judices sive justitiarii saeculares, eorumque potestas in partibus franconiae, statuta, edicta, plebiscita, condicta, pactiones, compromissiones, conventiones vel ordinationes contra Libertatem seu immunitatem Ecclesiasticam vobis & Ecclesiis ac monasteriis vestris per Sanctiones Canonicas ac imperiales concessam seu de consuetudine sive antiqua observantia introductam, vel in ipsius Libertatis seu emunitatis derogationem edere, statuere, condicere, pacisci, convenire vel alias verbo aut scripto quomodolibet ordinare; nulla etiam persona singularis seu privata cujuscunque praeeminentiae vel status existit, contra eandem Libertatem seu emunitatem vel in ejus derogationem quicquam suis subditis praecipere, injungere aut alias ullatenus facere seu attentare in praejudicium Ecclesiarum & monasteriorum vestrorum, suarumque Ecclesiasticarum

perſonarum conjunctim vel diviſim praeſumant ullo tempore ſeu praeſumatis. Siquis autem hujusmodi noſtri decreti, edicti, ſtatuti ac ſanctionis transgreſſor exſtiterit, ſi communitas, ſeu univerſitas, vel Rectores magiſtri ſive proconſules, aut Conſilium, aut ſcultetus aut ſculteti, centgravius vel centgravij ac ſcabini ſeu judices ſeu juſticiarii Saeculares, eorumque poteſtas fuerit vel fuerint, Centum Libras auri, ſin vero Singularis aut privata perſona, quinquaginta Libras auri componat, medietatem Librarum ipſarum utrarumque ſummarum Camerae noſtrae ſeu Fiſco Romani Imperii, ac reſidua medietate communiter ipſi Epiſcopo Herbipolenſi pro tempore exiſtenti, ac etiam Eccleſiae ſeu Eccleſiis, ac monaſterio ſeu monaſteriis veſtris, cuius vel quarum ſeu quorum Libertas ſeu Emunitas Eccleſiaſtica in ſe ſive perſona ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ut praemittitur, fuerit violata, irremiſſibiliter utique applicanda.

Praeterea hoc decreto noſtro regali ſtatuimus ac ſancimus, ut ſi communitas ſive univerſitas ſive magiſtri, Rectores ſeu proconſules &c. eorumve poteſtas, aut etiam privata, ſingularisve perſona ante hanc ſanctionem noſtram in contrarium facere, ut praedicitur, praeſumpſerint, quomodolibet, ſive praeſumpſerit, tunc hujusmodi fore facta quantocius poſt hujusmodi decreti & ſtatuti noſtri notitiam verbaliter & effectualiter revocent aut retractent, ſeu revocet & retractet, nec non communiter ipſi Epiſcopo Herbipolenſi *) pro tempore exiſtenti, ac Eccleſiae ſeu Eccleſiis, mona-

monaſterio vel monaſteriis veſtris cujus vel quorum ſeu quarum libertas ſeu emunitas hujusmodi, in ſe ſuive perſona ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ut praefertur, fuerit violata, emendam debitam & condignam ad arbitrium noſtrum ſeu Regis ſive Imperatoris Romanorum ſucceſſoris noſtri pro tempore exiſtentis, vel noſtri ſeu noſtrorum in ipſo Regno ſeu Imperio Romano ſucceſſorum pro tunc in hac parte Commiſſariorum unius vel plurium, vel ipſo Regno ſeu Imperio Romanorum vacante commiſſarii, ſcilicet venerabilis archi praeſulis *Moguntinenſis*, ipſius Romani Imperii per germaniam Archicancellarii, Metropilitani veſtri pro tempore exiſtentis infra VIII hebdomadas proximas a requiſitione deſuper facienda tempore numerandas, faciat ſeu faciant, ut tenentur.

Ut autem praeſens Regale noſtrum edictum efficaciore diligentia obſervetur, quanto contra transgreſſores ejusdem edicti per exactionem poenarum in eo contentarum, non ſervato etiam juris ordine uſquequaque facilius procedi valeat, ſimpliciter & de plano, de plenitudine noſtrae poteſtatis regalis, hoc indulto concedimus gratioſe, ut ipſe Epiſcopus Herbipolenſis pro tempore exiſtens & praelati Eccleſiarum veſtrarum nec non perſonarum, quarum intereſt in praemiſſis, in noſtra & ſucceſſorum noſtrorum in ipſo Regno ſeu Imperio Romano curia, aut extra ipſam curiam coram uno vel pluribus noſtris vel eorundem ſucceſſorum noſtrorum in partibus franconiae ſeu germaniae Vicariis ſeu certis Commiſſariis in praemiſſis &c. libere proſequi, poenaſque praeſcriptas

cum ſuis acceſſoriis, concomitantiis, & ſequelis, ac violatoribus hujusmodi Libertatis ſeu emunitatis, exigere & accipere valeant in uſum quidem ipſius Epiſcopatus Herbipolenſis & Eccleſiarum ac monaſteriorum veſtrarum praedictarum injuriam praeſertim paſſarum debite Convertendas, non obſtantibus ſiquiden contra praemiſſa vel aliquod praemiſſorum Legibus, vel juribus Imperialibus & ſtatutis, locorum conſuetudinibus, reſcriptis ac conceſſionibus quibuscunque &c. in Cujus rei roboris & teſtimonii firmitatem mandamus haec Sacra ſcripta noſtrae majeſtatis Regalis Sigilli appenſione ſolemniter Communiri.

Actum *Nurenberg* **) Anno Domini milleſimo trecenteſimo, quadrageſimo ſeptimo. indict. XV. VIII Kal. Decembris Regnorum noſtrorum Anno II.

Et Ego *Nicolaus*, olomucenſis Decanus, aulae Regiae Cancellarius, vice & nomine Reverendi Patris & Domini *Gerlaci* Archiepiſcopi moguntinenſis S. R. I. per germaniam Archi Cancellarii, recognovi.

24. Nov.

*) *Clemens* VI. PP. Eccleſiam Herbipolenſem ex obitu *Ottonis* de *Wolffskeel* viduatam *Alberto* I. Comiti de *Hohenburg* in Suevia oriundo Decretorum Doctori Canonico Constantienſi Capellano ſuo regendam commiſit, reſiſtente Capitulo Wirceburgenſi jus liberae electionis firmiter tuente. Cauſa haec litigioſa cum ultra triennium perduraſſet, *Albertus* tandem recedens Epiſcopatum Friſingenſem obtinuit atque legitime nuper electus Herbipolen-

polenſis *Albertus* II. de *Hohenlohe* ſedi impoſitus eſt.

**) *Karolus* IV. Imp. *Ulma* cum *Norimbergam* tenderet, a Captivitate vix abfuit, haud dubie capiendus, niſi mutato itinere *Ludovici* Brandenburgici inſidias evitaſſet. *Albertus Argentin*: *pag.* 144. Veniens autem *Ulmam*, ibidem a XXIV. ſueviae oppidis ſub quibusdam pactis juramentis per ea praeſtitis, eſt receptus. Volens autem ire *Noremberg* & deinde Bohemiam, poſitis ſibi inſidijs per Marchionem de Brandenburg reverſus eſt *Ulmam* & deinde per aliam viam veniens *Norenberg*, Bohemiam eſt reverſus.

XIII.

LITERAE MUTUI FOEDERIS INTER *CAROLUM IV.* ROMANORUM ET *EDUARDUM* ANGLIAE, *) REGES INITI.

Karolus Dei gratia, Romanorum Rex ſemper Auguſtus, & Boemiae Rex. Conſtare volumus & facimus praeſentium Inſpectoribus, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, vniverſis; quod conſideratione verae dilectionis, & ſincerae amicitiae, quas cum excellenti, & potenti Principe Domino *Edwardo*, Rege Angliae jlluſtri, habere cupimus, quasdam ligas, confoederationes, ſive pacta cum eodem Rege inter Nos mutuo adjutorio duximus ineundum, promittentes firmiter. . . . quod ex nunc amicitiae purae, & ſince-

*) Fuit is *Eduardus* hujus nominis VI.

Digitized by Google

ſincerae confoederationis foedera inter Nos inita abſque omni dolo, fraude, & deceptione quibuscumque fideliter obſervabimus, nec unquam contraveniemus pro quacumque cauſa, actione, dampno injuria, transgreſſione, querela, emenda, vituperio ſive facto Nobis, aut noſtris qualitercumque competentibus de praeſenti, ſive per dictum Regem, ſuosve Nobis, aut noſtris procuratis hactenus ſive factis, quae omnia ſibi remittimus, & quibus omnibus, ex nunc, ex ſcientia noſtra, palam per praeſentes renuntiamus, & expreſſe, & dictum Regem inde penitus quittamus. Promittimus inſuper bona fide, quod nunquam ... cum aliquo adverſario dicti Regis, Rege duce, Principe, ſeu quocumque alio, confoederationem aut ligam aliquam, compoſitionem aut concordiae unionem inibimus, de novo recipiemus, aut faciemus in praejudicium praeſentium ligarum & conventionum, ſine ipſius Regis Angliae tractatu mutuo, ſed eundem Regem Angliae fideliter juvabimus Conſilijs noſtris ſanis, & etiam potentia, cum idem facere poterimus commode, & ſuper eo congrue fuerimus requiſiti, jure tamen noſtrorum tam Imperij quam Regni Boemiae ac aliarum terrarum noſtrarum ſemper ſalvo. Eundem tamen Regem ad invadendum ſeu ad debellandum Regem Franciae juvare non intendimus, nec ad hoc volumus coarctari niſi ſpecialiter in eventum, cum pro juribus Imperij noſtri, contra Regem Franciae, vel perſonam eiusdem Regni quamcumque, quavis auctoritate vel dignitate praefulgeat, aut utatur, quaeſtionem habuerimus, ſive bellum,

Digitized by Google

bellum, quo caſu, eundem Regem Angliae, propter auxilium & conſilium, quae Nobis juxta confoederationem & ligam inter Nos initas tanquam contra jurium Imperij invaſores impendere tenetur, ſtatim a tempore quaeſtionis hujusmodi motae, ſeu belli, vice mutua pro jure ſuo, quod habet, in Regno Franciae recuperando, contra quaſcumque ipſius Regni occupatores juvare, & dicto Regi Angliae opem, conſilium atque auxilium impendere, & ad hoc aſtringi volumus per praeſentes.

Ad haec etiam adjicimus, & ſpondemus, quod neminem Nobis ſubditum, quovis colore impediemus aut permittemus, quantum in Nobis eſt, aut procurabimus impediri, quominus ad ſervitium dicti Regis Angliae, ſive in bello, ſive extra, aliave occaſione quacumque, etiam pro recuperando jure ſuo in Regno Franciae, ſe conferat, tranſeat, & libere revertatur, nec Anglicum aliquem, aut alium dicti Regis Angliae familiarem, litteras ſuas Regias deferentem, quominus per quamcumque partem Imperij noſtri libere tranſire morari, aut reverti valeat, per Nos aut alios impediri, quantum in Nobis eſt, ſinemus faciemus, aut procurabimus clam vel palam, ſed quodcumque impedimentum hujusmodi procurabimus & faciemus, abſque more diffugio, quantum poterimus amoveri. Quae omnia & ſingula, prout de Nobis ſcripta ſunt, promittimus bona fide, juramento per Nos praeſtito Corporali Nos abſque omni calumpnia, dolo, fraude, & deceptione ſeu colore quocumque fideliter

ſerva-

Digitized by Google

ſervare. In cujus&c. Datum *Pragae*, VIII. Kal. Iulij Anno Dom. MCCCXLVIII.

Regnorum noſtrorum Anno ſecundo.

24. Jun.

XIV.

RECOGNITIO PRAECEDENTIS FOEDERIS EX PARTE *EDWARDI* ANGLIAE REGIS.

Edwardus Dei gratia Rex Franciae & Angliae & Dominus Hiberniae. Conſtare volumus & facimus praeſentium Inſpectoribus, quorum intereſt, vel intereſſe poterit vniverſis, quod conſideratione verae dilectionis & ſincerae amicitiae, quas cum excellenti & potenti Principe, Domino *Karolo*, Rege Romanorum ſemper Auguſto, & Boemiae Rege, habere cupimus quasdam ligas, confoederationes cum eodem Rege de & ſuper Nos mutuo adjuvando inter Nos duximus ineundas, promittentes firmae, & ſincerae fidei puritate, quod ex nunc purae & ſincerae confoederationis foedera inter Nos inita abſque dolo fraude, & deceptione quibuscumque fideliter obſervabimus, & nunquam contraveniemus in aliquo clam vel palam.

Promittimus inſuper bona fide, quod nunquam cum aliquo dicti Regis Romanorum adverſario, Rege, Duce, Principe, ſeu quocumque alio confoederationem aut ligam, compoſitionem, aut concordiae unionem, quominus idem Rex ſuper Imperio, & ejus poſſeſſione gaudere, libere valeat,

Digitized by Google

leat, & habere inibimus, de novo recipiemus, aut faciemus in praejudicium praeſentium ligarum & conventionum ſine ipſius Regis tractatu mutuo & aſſenſu, ſed eundem Regem fideliter juvabimus conſilijs noſtris ſanis, & etiam potentia, cum idem facere poterimus commode, & ſuper eo fuerimus congrue requiſiti, jure tamen Regnorum noſtrorum tam Franciae, quam Angliae, ac aliarum terrarum noſtrarum ſemper ſalvo.

Volumus tamen & concedimus, quod cum idem Rex pro juribus Imperii ſui contra Dominum *Philippum de Valeſio*, noſtrum adverſarium habuerit quaeſtionem, vel indixerit eidem bellum, in quo caſu cum Rex Romanorum Nobis pro acquiſitione juris noſtri in Regno noſtro Franciae teneatur aſſiſtere, tunc eundem Regem pro acquiſitione jurium Imperii ſui contra dictum Dominum *Philippum*, & Regni Franciae occupatores quoſcumque juvare, & opem, conſilium atque auxilium ſibi impendere fide mutua tenemur.

Quae omnia & ſingula, prout de Nobis ſcripta ſunt, promittimus bona fide, juramento a Nobis praeſtito Corporali, Nos abſque omni Calumpnia, dolo, fraude, & deceptione, ſeu colore quocumque, fideliter ſervaturos. jn cujus rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Datum apud *Veſtimonaſterium* XXIII. die Aprilis Regni noſtri Franciae Anno IX. Regni vero noſtri Angliae XXII.

Ex Cod. MS. Archivii Eccleſ. Colleg. S. *Andreae* Worm.

XV.

XV.

RUPERTUS COMES PALATINUS RHENI AD ELECTIONEM ROMANORUM REGIS ADMITTENDUS. *)

Nos *Karolus* Dei gratia Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus & Bohemiae Rex, recognoſcimus publice per praeſentes, & notificamus cunctis ipſas intuentibus ſeu legi audientibus, quod nos cum omnibus Principibus Electoribus, Eccleſiaſticis & ſecularibus, & ipſi Nobiſcum, voluntate communi & unanimiter, in Imperiali noſtra curia *Nurenbergae* deliberavimus & concordavimus, & cum jure & ſententia invenimus, declaramus, & pronunciamus, pro jure, tanquam Rex Bohemiae, ſacri Romani Imperij Achipincerna & Coelector praefatorum Principum; ex quo Magnificus *Rupertus* ſenior comes Palatinus Rheni, ſacri Romani Imperii Archidapifer, Dux Bavariae eſt in poſſeſſione vocis & electionis, in electione Romanorum Regis futuri Imperatoris, & etiam in poſſeſſione & dominio ſeu uſu habet Principatum Palatinatus, Archidapiferiam, Terras, Vaſallagia, cum omnibus pertinentiis, ſuper quibus electio & vox comitatus Palatini Rheni fundata eſt, ſicut hoc nobis & omnibus Principibus praefatis & cuilibet liquidum eſt, & notum ſine haeſitatione quacunque, quod merito dictus *Rupertus* admittendus eſt, & Nos ipſum de jure admiſimus, & admittere volumus & debemus, ad quaslibet cauſas & omnia facta, quae Nos & antefati noſtri Coelectores tractabimus vel faciemus pro honore & utilitate ſacri Romani

mani Imperii & ejus fidelium ſubditorum, omnimode ſicut de jure & de honeſta & laudabili conſuetudine Comes Palatinus Rheni, Archidapifer ſacri Imperii, & Princeps Elector, merito admitti debet.

2. Etiam invenimus & pronunciamus, tanquam jus & pro jure, ſi ita contingeret, quod aliquis antedictum Ducem *Rupertum* pro eisdem electione & voce electionis Rom. Regis futuri Imperatoris impetere vellet, quod hujusmodi impeditionem facere non poſſet nec deberet, niſi prius impeteret Principatum & terras praenarrati Palatinatus, Archidapiferiam ſeu officium Dapiferiae, vaſallagia, & quidquid ad hujusmodi Palatinatum pertinet, & eam obtineret, ſicut juris eſt. Quia nos cum jure & per ſententiam invenimus, quod electio & vox ſuper Principatum & ſuper terras Palatinatus, & ſuper Archidapiferiam taliter fundata ſunt, quod unum ſine alio perſiſtere non poteſt; ſed oportet ea, ſimul in omni impetitione tam in damno quam in luero inſeparabiliter permanere.

Harum teſtimonio litterarum, noſtro Imperiali ſigillo ſigillatarum.

Datum *Nurmbergae*, Anno Domini MCCCLVI. quinta feria poſt *Epiphanias* Domini; Regnorum noſtrorum anno decimo; Imperij vero primo.

13. Jan.

*) In Comitiis *Norimbergae* hoc anno celebratis *Carolus* Imperator cum reliquorum Electorum conſenſu Decretum promulgat, quo Electoralia jura *Ruperto Rufo* comiti Palatino Rheni contra *Stepha-*

num Fibulatum Bavariae Ducem adſeruntur, ipſo tamen *Stephano* non praeſente nec conſentiente. *Rebdorfenſis* ad hunc annum: Hoc decreto Imperator evertit pactum Ticinenſe anno 1329. initum, quo alternatio inter Bavariae Duces & Comites Palatinos Rheni fuerat conſtituta.

XVI.

CAROLUS IV. IMP. FILIO SUO *WENCESLAO ELISABETHAM FRIDERICI* MARGGRAVII NORIMBERGENSIS FILIAM DESTINAT UXOREM. *)

Wir *Karl* von Gots gnaden Romiſcher Keyſer &c. Kunig zu Beheim Bekennen, daz wir angeſehen haben die getruwen ſteten dinſt, die uns, und dem Reich, der edel *Friderich* Burgrawe zu *Nuremberg*, und auch die edeln *Johannes*, etwann ſin vatter, und *Albert* ſein vetter, Burgraven zu *Nuremberg*, mit iren freunden, offt williglich und nutzelichen getan haben; und meinen und welln in durch ſunderliche liebe und genade, die wir allewegen zu dem ſelben burgrawen *Friedrich* gehabt haben, umb tugent und frumikeit, die wir alle zyt an ime funden haben, gnediglichen betrachte von unſern ſunderlichen gnaden, alſo: daz Er und ſein Freunde uns, und unſern Freunde ze dinſt und ze freuntſchafft ewiglichen deſter forderlichen verpunden weren, und haben mit wohlbedachtem mut, mit rate unſer furſten und getrewen, und auch mit rechter wizzen den hochgeborn *Wentzlaen*, unſern lieben ſun, *Eliſabethen* deſſelben Burgraffen *Friedrich* tochter,

tochter, zu ainem elichen Wirte, und zu rechter elicher Kontſchafft geben, als er auch herwider dieſelbe ſeine tochter *Eliſabeth* dem egenanten *Wenzlaen* unſerm ſun, Zu ainem ehlichen gemahel, und zu rechter konſchafft geben hat. davon ſprechen wir von unſern ſunderlichen gnaden, daz wir denſelben unſern lieben ſun der egenanter unſer Snure *Eliſabethen*, Burgrave *Friedrich* tochter, ynwendig Zehen jaren, die von dieſem heutigen tag zu zelen ſint, zu legen welln on allez hindernuſs, und verzihen zu rechter konſchafft als davor begriffen iſt. und were daz ſache, daz der egenant unſer lieber ſun *Wentzlaw* inwendig ſulcher friſt ſturbe, do got fur ſey, und ob uns gott eines andern ſuns oder mer begnade, ſo meinen und welln wir ainen andern unſern ſun, darnach den eldeſten, der egenanten *Eliſabethen* unſer lieber ſnure zu einem ehlichen wirt, und zu rechter konſchafft geben in aller der mazze, und in dem rechten als da vor und hernach geſchriben ſtet. auch ſoll der egenant Burgraff *Friederich* daſſelb tun, ob leicht die egenant *Eliſabeth* ſein tochter ſturbe ee wenn ſulche konſchafft geendet wurde, daz er dann ein andere ſeine tochter ob Ime die got beſchert, an dieſelbe ſtat geben ſol, die alleweg die eldeſt ſey. auch meinen und welln wir, wer daz geſcheen, daz der egenant Burgraff *Friedrich* leicht ſturbe, daz er eliche mannes erben hinder ime nicht lizz, oder ob Er ſune gewunne, oder dieſelben ſune furbaz ſune gewunnen, die leicht auch alle ſturben, ſo ſol in allen ſulchen geſchiechten allewege ſein Lant,

leut, gut und Herſchafft in aller der mazze, als er, und ſein Eltern die herbracht haben, uf den egenanten unſern ſun, und Burgrafen *Friderich* tochter unſer Snure, beſampt, und uf ir Erben beider, on allez hindernuzze, gefallen: were aber daz er alſo ſturbe, und eliches mannes erben hinder Ime nicht enlizz und daz er nach der vorgenanten ſeiner tochter, eine oder mehr tochter liezze, oder ob ſein ſun, oder ſunnes ſun, wie vil der auch were, alſo ſturben, daz ſie nur tochter liezzen, ſo ſol er jeglicher tochter zu konſchafft VIII tuſent gulden geben, ob er daz gelebt; geſchet aber daz er ſturbe, und ſein lant und herſchafft uff den egenanten unſern ſun und ſeine gemaheln unſer ſnure gevielen, ſo ſulln wir, oder egenanter unſer ſun, und des Burgraffen tochter, unſers ſuns Wirtin, oder ir beider Erben, ob ſie abgingen, iglicher ſeiner, ſeiner ſun, oder ſunes ſun tochtern zu den egenanten acht tuſent gulden, damit ſie beſorgt werden ſolln, ander acht tuſent gulden geben zu den erſten acht tuſenden, und damit ſol in genugen, daz ſie und ir Erben furbaz keine zuverſicht, vorderung, oder anſprach zu den egenanten Landen und Herſchefften haben ſulln. were auch daz man der tochter dehein oder mer in Kloſter geben wolt, ſo ſolt man einer yglichen zwey hundert gulden, jerlicher gult beweiſen, dweil ſie lebt.

Wer auch, das die egenanten unſer ſun, und des Burgraven tochter unſer ſnure, erben mit einander gewunnen, und der ſelber unſer ſun, ee wenn ſin Wirtin, abgienge, ſo ſoll ſie, die

weil

weil ſie iren witwen-ſtul nicht verkeret, bey dem Lande ungehindert beleiben, dieweil ſie Lebt, alſo: daz ſie von dem Lande nicht verkouffen, verſetzen, oder empfremden ſol, und ſulln auch alle amptleut der Lande ſweren den Kindern zu rechtem Erbe, und der frawen zu Leipgedinge, und ſie ſol auch keinen amptman verkeren, anders denn nach der Kinder oder ir vormunde rat, und ſulln auch die Kinder, und ir vormunde ſulch amptleut auch nit verkeren an der egenanten frawen rat; und ſol auch ein yglicher amtmann, den man von newes alſo ſetzen wurd, alle die eyd glubde, und gewisheit tun, ee er an das ampt geſetzt wirdet, die ander amptleut getan haben, die vor in geweſen ſint. Ez ſol auch nach tod der egenanten des Burgraven tochter unſer ſnure, das lande lediglichen an die egenante ir erben on allez hindernuſſe gevallen; wer aber daz ſie iren witwenſtul verkeren wolt, und einen man nemen, ſo ſol man ir zehen tauſent Schock grozzer prager munze geben, und bezalen, und ſol ſie furbaz mit dem Land nicht zu ſchicken haben.

Auch ſol der egenant graf *Friederich* aller ſiner Lande, Lute, gut und Herſchafft gewaltig ſein ungehindert, dweil er lebt, und ſolt auch ganz macht haben, ob im des kuntlich not wirdet, dieſelben Lande, Lute ez zu verkouffen und zu verſezen nach ſiner notdurft, an alles geverde. wer auch daz er elich mannes erben gewunne, ſo ſulln die egenanten unſer ſun, und unſere ſnure ſine tochter, kein vorderung, oder anſpruch haben zu ſeinen Landen, Luten, guten, oder

Herſchefften, ſunder ſie ſullen ſich gnugen Lazzen, an dem daz er in zu rechter heimſteur geben wirdet; wer auch daz der ſelb Burgraf *Friederich* an elich mannes Erben verſchied, und die egenanten ſine lant an die vorgenanten unſern ſun, und unſer ſnure ſine tochter gevielen, ſo ſulln wir, und derſelb unſer ſun, alle brief und glubde die der ſelb Burgraf *Friederich*, ſein vatter, ſein vetter, oder ſein vorfarn, ſeiner mutter, ſeinem weibe, oder ſeines vettern graffen *albrechtes* Wirtin umb ire Leipgedinge, morgengabe, und wiederlegung ir heimſteur geben und getan haben, ſtet und ganz halten, und ſie daby ungehindert beleiben Lazzen; wer auch daz der egenant Burggraf *Friederich* an eliche mannes-Erben abgieng, und die land an die egenanten unſerm ſun, und unſer ſnure, ſine tochter, gevielen, als davor begriffen iſt, ſo mag er Burgraf *Friederich* uff funff tuſent marck lotiges ſilbers, oder darunter, geben, ſchaffen, oder vermachen fur ſein ſele, und zu ſel gereht, oder ſuſt wem er will, und darum ſol in niemant hindern.

Auch ſol und will der egenannt Burgraff *Friederich* des vorgenantes Burgraven *Albrechtes*, ſeines vettern dochter, die wertlichen bleiben ſol, X tuſent gulden geben zu ainem manne: wer aber daz burgraff ane ehliche mannes Erben ſturbe, und ſein Land an die vorgenant unſern ſun, und unſer ſnure, ſein tochter gevielen, ſo ſullen wir oder derſelb unſer ſun, derſelben tochter darzu auch X tuſent gulden geben fur iren erbtail, und ſie auch der erſten X tuſent guldein richten ob ſie

der

der vor nicht gericht were, alſo: daz ſie oder ir Erben darnach zu deſſelben Burgaven *Friederich* Landen, Luten, guten oder Herſchefften kein zuverſicht, vorderung, oder anſpruch in keine wiſe haben oder gewinnen ſulln, und die andern tochter deſſelben ſeines vettern, ſoll er in ein erber Cloſter geben, als er Burgraf *Albrecht* an ſeinem todpett ſelber geſchikt hat, und wil und ſol Burgraf *Friederich* ir zwey hundert gulden, jerlicher gult, beweiſen, dweil ſie lebt, und wan ſie geſtirbt, ſo ſulln dieſelben CC. gulden geltes wider an die erben gevallen.

Und des ſein gezeug die Erwirdigen *Arneſt* Ertzbiſchoff zu *Prag*, *Johans* zu dem *Leutmuſchel*, unſer Canzler, *Johanns* zu *olmuz*, *Bertolt* zu *Eyſtet*, *Dietrich* zu *Munden*, und *Prezla* zu *Brezzlaw*, die Biſchoffe. und die hochgeb. *Rudolff* Herzog zu *Sachſen*, des heiligen Rom. Reichs oberſter marſchalck *Otto* margraff zu *Brandenburg*; *Wilhelm* margraf zu *Meibſen*; *Bolck* zu der *Swindniz*, *Bolck* zu *opul*, und *Przmiſl*, zu *Teſchin*, Herzogen. die Edlen *Burchart* Burgraff zu *meidburg* unſer hofmeiſter; *Johans* Lantgraf zum *Leuhtenberg*, *Iesko* von *Wartemberg*, und *Boiſſe* von *Riſenburch*, und vil ander furſten, graffen, Fryen, Ritter, und Knecht, unſers und des Riches lieben getruwen, mit urkund diſs briefs verſigelt mit unſer Keyſerlichen majeſtat inſigel, der geben iſt zu *Prag*. nach Criſtus gepurt MCCCLXI. an dem achten tag des heilgen *Lichnams unſers Herrn*.

3. Jun.

*) Imperator natum sibi filium *Wenceslaum* ex *Anna* conjuge an. 1361 *Norimbergae* die 26 Februarij, sacro ibidem fonte ablui III. idus Aprilis & solemnes ludos equestres institui jubet, *Wenceslaus* per Moguntinum & Colonienſem alioſque in Ecclesia S. *Sebaldi* ibi e sacris undis levatur. Huic *Wenceslao* post aliquos menses jam destinatur uxor suo tempore attribuenda.

XVII.

CAROLUS IV. IMP. *HENRICI* AVI SUI FAMAM CORDI HABET.

Romana Ecclesia quae pro conservatione jurium aliquas ordinat vel disponit constitutiones oportunas ac legitimas prout exigit pastoralis officii debitum ejus credenda est mentis existere ut per constitutiones ipsas famam celebrem famosorum principum quos alias praeclara gesta & perpetuis digna praemiis opera multipliciter, dum in humanis agerent, extulerunt laedere non intendat. Sane pro parte carissimi in Christo Filij nostri *Karoli* Romanorum Imperatoris semper Augusti ac Boemiae Regis illustris per venerabiles Fratres nostros *Arnestum* Archiepiscopum Pragensem, & *Johannem* Episcopum Argentinensem, ac dilectum filium *Guillelmum* Decanum Ecclesiae wissegradensis prope *Pragam*, Ambassiatores suos in nostra praesentia constitutos fuit humiliter supplicatum quod cum in duabus Decretalibus olim per felicis recordationis *Clementem* Papam V. praedecessorem nostrum editis, quarum una incipit *Ro-*

mani

mani principes (1) alia *Paſtoralis cura* (2) nonnulla fuerint poſita, quae ſecundum nonnullorum opinionem clarae memoriae *Henrici* Imperatoris avi ſui famam laedere, ſuorumque Laudum praeconiis derogare videntur, idemque *Henricus* inter Catholicos Principes propter ejus magnifica geſta ac praeclara opera, vita conſpicuus nomine clarus & fama inſignis dum viveret haberetur, ac etiam talis poſtquam de hac luce fuit ſubtractus, ſuper haec ſibi, prout nobis melius videretur providere de benignitate apoſtolica dignaremur.

Nos igitur praemiſſa nobis propoſita debita meditatione penſantes, ac ſimul conſiderantes quod licet idem *Henricus* quaedam verba protulit quae ſi omnino fuiſſent ſub ſilentio praetermiſſa in magnum & evidens ejusdem Romanae Eccleſiae praejudicium poterant redundare, nec non contra inclitae memoriae *Robertum* Regem Siciliae, Romanae Eccleſiae ſubditum, ac ipſius hominem ligium, & vaſallum, inpraemeditate inconſulte vel praecipitanter quandam ſententiam promulgavit, prout in dictis conſtitutionibus ſeu Decretalibus plenius continetur. Tamen cum alias in ſuis operibus ac magnificis geſtis Imperialibus, utique manſuetudinis & juſtitiae libramine ponderatis, tam ante quam poſt unctionem & coronationem ſuas in devotione & obedientia ac fidelitate Romanae Eccleſiae uſque ad ſuae vitae terminum perſiſtendo, prout hoc memorabilis ſuae famae praeconium aperte demonſtravit, haec potius fuerunt turbati temporis, & Guerrarum fremitibus quibus tunc multipliciter . . . quam inſtabilis de-

Digitized by Google

liberationis consilio ad scribenda . . . praehabita de ipsorum consilio dicti Imperatoris supplicationibus invitati decrevimus . . . constitutiones seu decretales ipsas vel aliqua in eis contenta, quibus tamen non intendimus . . . intelligi volumus, vel notatam, sed per eas juribus ejusdem Ecclesiae, exigente justitia, provisum . . . quin imo ejusdem *Henrici* Catholici Principis memoriam apud posteros multipliciter suorum . . extollendam; nostrae tamen . . . vim constitutionis seu decretalis habeant sed per eandem famae *Henrici* Imperatoris duntaxat specialiter providere. Actum anno M. CCC. LXI.

Ex Cod. MS. Eccles. *S. Andreae* Worm.

(1) *Clementinarum lib. II. tit. IX. Cap. unico.* De jure jurando. *juramenta, quae Romanae Ecclesiae praestant Romani Principes, fidelitatis existunt. Joann. Andr. Clemens V.* in Concilio Viennensi.

(2) *Clement. lib. II. Tit. IX. Cap. II. Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso jure. Joann. Andr. Clemens V.* in Concilio Viennensi.

Digitized by Google

XVIII.

RUPERTI ROM. REGIS DIPLOMA, QUO CERTA QUAEDAM PRIVILEGIA A *WENCESLAO* REGE INDULTA REVOCAT AC NULLIUS VALORIS DECLARAT.

Wir *Ruprecht*, von Gots gnaden, Romiſcher Kunig, zu allen zyten merer des Richs. bekennen — als wir von gnaden des allmechtigen Gots. zu dem heiligen Romiſchen Riche herfurdert und herwelt ſin; ſo ſin wir willig mit unverdroſſener arbeit alleſs daz zu tuwen nach unſerm vermogen daz Gote zu eren, dem heiligen Romiſchen Riche und eime gemeinen Nutz der heiligen Criſtenheid kommen mochte, und auch underſten zu wenden alle undigliche ſachen davon ſie gemynnert, und geſweckert mochte werden, und wand nu der durchluchtige Furſt Kunig *Wentzlawe*, unſer furfare an dem Riche, vil friheid, gnaden, privilegia, und brieffe geben hait vil Furſten, Geiſtlichen und weltlichen, Graven, Freyherren, Rittern &c. die widder daz heilige Riche und ſin herlickeid, und einen gemeinen not ſint, und auch umb gelts willen dicke und vil ſine frunde geſant hat mit ungeſchrieben brieffen die man nennet *membrane*, die doch mit ſiner majeſtat Ingeſiegel verſiegelt waren, an die ſelben membrane ſine frunde oder die den ſie dan wurde, ſchrieben was ſie wolten, daz dem Riche auch zu groſſem ſchaden komen iſt. Darumb und auch umb vil ander redelichen ſachen willen der vorgenant Kunig *Wenzlaw* von den Kurfurſten mit rech-

rechten ortel von dem heiligen Romiſchen Riche entſetzt, und des entweltiget iſt, herumb ſo haben wir mit Rate unſer Furſten, Grawen, Fryenherren, und andern unſern und des Richs getruwen mit wolbedachten mute und rechter wiſſen widderrufft, vertilget, und vernichtet alle und igliche friheit, gnade, privilegia und brieffe die der vorgenant Kunig *Wenzlaw* von nuwen geben hat wie die lutent, und widderruffen, verdilgen und unmachten ſie auch in crafft dies briefs und Romiſcher Kuniglicher mechte vollnkommenheid und wollen daz dchein Furſt geiſtlich und weltlich, Grave, Freyeherre &c. des obgenant Kunig *Wentzlaw* frijheid, gnaden, privilegia &c. die er von nuwen geben hat behelffen mogen in gerichte oder uſſer gerichte in deheine wiſſe oder wege, ſunder gentzlichen uz geslozzen und widderufft, vertilget und vernichtet verbliben, als vor geſcriben ſtet. Orkund diz briefs verſiegelt mit unſer Kuniglichen Majeſtat Inſigel. der geben iſt zu *Heidelberg* uff den dinſtag nach ſant *Jacobs* tag des heiligen zwolff botten in dem Iare da man Zalte nach *Chriſti* geburte, Vierzehen hundert, und ein Iare, unſers Riche in dem erſten Iare. *)

Ex archiv. Epiſc. Worm.

26. Jul.

*) Sententiam depoſitionis *Wenceslai* Regis Electores tres Eccleſiaſtici ferebant in tribunali ſedentes extra portas *Superioris Landſtein* propre *Rhenum* coram magno populo praeſente, cui ſententia alta voce fuit lecta XX Auguſti 1400. Nihilomi-

nus

nus magna Principum & civitatum Alemaniae pars eundem adhuc poſtea pro Romanorum Rege colebat, ipſeque *Wenceslaus* titulo Regis Romanorum in diplomatibus ſuis etiam poſt depoſitionem fuit uſus. *Wencker apparat: Archiv.* p. 301.

XIX.

EJUSDEM *RUPERTI* REGIS LITERAE AD FLORENTINOS, QUIBUS CONQUERITUR DE ATTENTATO IN SE, SUOSQUE FACINORE EX PARTE *JOANNIS GALEAZII* MEDIOLANENSIS.

Robertus, Dei gratia Rom. Rex ſemper Auguſtus &c.

Magnifici, Fideles;

Fraudis commentarius ſerpens, tortuoſus ille malitiae artifex, dolo & aſtutiis ad noſtrum interitum ſerpentinum virus evomuit, ſed conſilio *Architofel* diſſipato, pro hac vice, a negotio perambulante in tenebris, Deus coeli, ſua nos protectione non minus pie quam mirifice praeſervavit *) ſane, die XX menſis praeſentis, in oppido noſtro *Sulzbach*, *Johannes* de *Oberingolitz*, Familiaris & ſecretarius magiſtri *Hermanni*, phyſici noſtri, de partibus Italiae, ubi aliquamdiu moras traxit, miſſus ad eundem, ſine tormentis faſſus eſt quomodo *Johannes Galeaz* comes virtutum, proh pudor! deſtabiliter horrendo ſcelere, nos, prolemque noſtram, veneno perimere diſponebat per opus & operam praeſcripti magiſtri *Hermanni*,

manni, quem diligebamus ex intimis, & in noſtris fovebamus deliciis, cui inſuper ſalutem noſtrae perſonae, ac conthoralis, & ſtirpis noſtrae, praeteritis aliis medicis, commiſimus fiducia ſingulari. Demum praeſcriptus medicus noſter Magiſter *Hermannus*, quem & in vinculis detinemus, hoc idem fatetur, tanquam facti & pacti conſcius, quomodo cupiditate allectus ſponſione magnorum munerum praeſcripti *Johannis Galeaz*, & perſuaſionibus Magiſtri *Petri* de *Tuſignano* phyſici ejusdem, cujus notitiam familiarem, ipſo quondam exiſtente in ſtudio Papienſi acquiſivit, ad perpetrandum hoc ſcelus ſit inductus. Prodidit etiam alia quae calamo committi non expedit pro praeſenti: ſed ſupraſcripta Fidelitatibus veſtris pro nunc intimare decrevimus, certiſſime tenentes, ut ſicut noſtris felicitatibus congaudetis, ita, ſi quae forent, doleretis ſimiliter de adverſis. Datum *Amberg* XXXI. Aprilis Anno Dom. M. CCCC. I. Regni vero noſtri Anno primo.

Superſcriptio.

Magnificis Viris, Prioribus arcium & Vexillifero Iuſtitiae Populi & communis *Florentiae*, fidelibus noſtris Kariſſimis.

Ex Cod. MS. Bibl. Palat. in Vatican. num. 686.

*) *Martene T.* 1. *p.* 1653. Non deerant equidem, qui *Ruperto* Regi ſuaderent, ut potius cum *Galeatio* firmam atque bonam concluderet amicitiam, ipſi plurimum profuturam. Patet hoc e *Conradi* Comitis de *Autisberg* litteris ad *Rupertum* apud *Martene T.* 1. *pag.* 1645. ubi ſcribit. Notificans reverenter, ut teneor, ſicut veſter fidelis, quod ad

ad obtinendam Majeſtatis veſtrae in partibus iſtis intentionem nihil melius, nihil utilius & nihil operis exequendi celerius invenire poteritis, quam cum praefato Domino meo Duce Mediolanenſi firmam & bonam amicitiam tenere, ſuumque ſalubre conſilium exequi totaliter in agendis.

XX.

WENCESLAI REGIS EXAUCTORATI LITTERAE CONTRA *RURERTUM* SUCCESSOREM ELECTUM.

Wenceslaus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, Boemiae Rex, honorabilibus ancianis populi & communi civitatis Bononienſis, noſtris & Imperii ſacri dilectis.

Honorabiles, fideles, dilecti. diu, credimus, ad notitiam veſtram fama perambula pervenit, qualiter *Rupertus* dictus *Clem*, de Bavaria, fraudis commentator & figulus falſitatis, ſui juramenti nobis praeſtiti prorſus immemor, & honoris literarum ſuarum ſerenitati noſtrae Regiae de obedientia & ſubjectione tanquam vero Romanorum Regi & ſuo Domino naturali & ordinario legitime praeſtitis fidefragus violator adverſus nos & Imperium ſacrum Romanum ſociatis ſibi quibusdam Electoribus, videlicet duobus Archiepiſcopis & tertio valetudinario & pro tunc nusquam compotationis, factionis ſuae Complicibus, & aliis fautoribus inobedientiae & rebellionis erigens Calcaneum, nedum ingratitudinis vitio denigratus, verum auſu temerario ſe Romanorum Regem nominare conatus mutatus in angelum ſatanae angelum lucis

ſe

se fingens, sedem locare nititur in latere aquilonis quae factionis Immanitas & crimen laesae majestatis Regiae, tum omnis potestatis, quae a Domino deo est, molitur conculcare Dominia, tum a subditis exemplo simili jugum excutere debitum servitutis . . . ne ergo tam pernicioſae rebellionis temeritas dicti *Ruperti* sibi redeat ad gloriam, nos cum sereniſſimo Principe Domino *Sigismundo*, *) Ungariae, Dalmatiae, Croatiae Rege & Sacri Rom. Imperii per totum Romanum Imperium vicario Generali, fratre noſtro Kariſſimo, unanimis voluntatis indiſſolubili vinculo foederati, eundem fratrem noſtrum Kariſſimum fecimus, ordinamus, & conſtituimus meliori modo & forma, quibus fieri poteſt noſtrum & Imperii Sacri Romani tam per allemaniam, quam Italiam ac alias per totius Sacri Rom. Imperii ambitum verum legitimum ordinarium, & irrevocabilem vicarium Generalem, & in hoc nos mutuo infiximus, ſolidavimus, & firmavimus inviolabiliter mentes noſtras, quatenus dicto *Ruperto* noſtro & Imperii infideli, aliisque ſuis in hac parte complicibus, qui ſe noſtrae opponere voluerunt poteſtati, penitus conculcatis & ad obedientiam condignam redactis, ſublimitatem Sac. Rom. Imperii ad optatum pacis & tranquillitatis commodum reducere valeamus, nolentes in hoc pareere noſtris Corporibus, Regnis & oportunis impenſis, nec a proſecutione Sacri Rom. Imperii quaevis temporis imminentis qualitas totius vitae noſtrae temporibus nos poterit ſequeſtrare, ſicut ad hoc ipſum realiter conſummandum brevi temporis intervallo victri-

ces

ces Imperiales aquilas ad conculcationem noſtrorum Rebellium per nos & dictum fratrem noſtrum Kariſſimum in campis publicis ſolemniter extendemus in auras celebres magnifice pervolandas, prout egreſſionis noſtrae tempus ad campos fidelitati veſtrae per certos nuntios noſtros dignabimur ſecretius aperire. & quia veſtra & progenitorum veſtrorum radicata devotio, quacunque etiam temptationis aura pulſante ab obedientia Caeſarum, Regum, & Principum Imperii Sacri Romani in antea nunquam eſt reverſa retrorſum, nec clypeus fidelis aſſiſtentiae veſtrae quolibet declinavit, haeret indubiae Regiae menti noſtrae praeſumptio, quod & vos progenitorum veſtrorum claris inhaerentes veſtigiis in obedientia & fidelitate noſtris immobiles maneatis. idcirco fidelitatem veſtram affectuoſius requirimus & hortamur, imo ſub fidelitate, qua nobis & Imperio Sacro Romano aſtricti noſcimini, diſtricte monemus, quatenus in aſſiſtentia, obedientia & devotione noſtris & Sacri Romani Imperii conſtantius permanentes & ad nos & ad Sacrum Rom. Imperium & etiam ad dictum fratrem noſtrum Ungariae Regem, vicarium Imperii Sacri Romani, & nullum alium reſpectum habentes, dicti *Ruperti* de Bavaria, & complicum ſuorum machinamenta, & verſipelles aſtutias, quas in honoris & ſtatus veſtri demolitionem poſſent vergere, transeatis; per hoc enim nedum augmenta ſtatus & commodi veſtri votiva Praeſidia procurabitis cum redibitione favoris gratiae principalis, verum futura pericula (ſiquidem non credimus contrarium)

quae vos manent, declinabitis in effectu. volumus enim per nos ipsos adversus hostes nostros & Imperii Sacri Romani potentiae nostrae vires & Brachium excire, ac etiam dicto fratri nostro Karissimo Ungariae Regi dedimus plenariam facultatem, omnes rebelles nostros dicto *Ruperto* publice vel occulte faventes, prout demeriti poscet qualitas, efficaciter compescendi, adeo, ut morbus pestilens, qui lenimento unctionis totus non fulvitur, ferri remedio curetur, ne putrefactione crescente furrepat in medullam, totius Imperii, vitalem fidelium nostrorum fomitem exstincturus. in praemissis nobis intentionem vestram, quam confidimus ad desideria nostra prorsus ultroneam, per litteras vestras & certos nuntios placeat nuntiare.

Datum in *montibus Cutinis* MCCCCII die 1 Januarii. Regnorum nostrorum Boemiae anno XXXVIII. Romanorum XXVI.

Ad mandatum Domini Regis *W.* Patriarcha Cancellarius.

Ex Cod. MS. Bibl. Paullin. Lipf.

*) *Sigismundus* alter ex *Caroli IV.* filijs ex *Elisabetha* stettinensi natus, qui mortuo *Ruperto* Imperatori fuffectus eft. *Dubravius lib. XXII. p. 592.* Haec caeteroquin litterae calumnijs plenae produnt animum *Wenceslai* felle plenum, cum vitam in Bohemia duxiffet inglorius. *Aeneas Sylvius c. XXXIV.*

XXI.

Digitized by Google

XXI.

SIGISMUNDUS REX ROM. SIBI CONFOEDERAT NOBILITATEM EQUESTREM.

Wir *Sigmund* von Gottes gnaden Römiſcher Koenig zu allen Zeiten mehrer des Reichs in Hungarn, Boheim, Dalmatien Croatien Koenig &c. bekennen und thun kund offenbahr mit dieſem Brieff allen denen die ihn ſehen oder horen leſen. Sintemal uns der Allmaechtige Gott von ſeiner Göttlichen Schickung darzu gerufft hat, als wir gantzlich hoffen, dem heiligen Romiſchen Reich vorzuſeyn, und einem jeglichen unſerm und des Reichs unterthanen wiederfahren laſſen, und bey ſeinem ordentlichen Weeſen zu bleiben, als billig iſt. So iſt doch unſer Betrachtung nicht allein darauf gewand, wie unſer und des Reichs Ritterſchafft, damit der Adel beſtellt iſt, alſo verſorgt werde, das er beſtehe, und nicht zerrütte, noch zerſtoeret, oder alſo getrungen ſey an ſeinem Rechten, ſondern das er bey unſern Zeiten an ſeinem Weſen glucklich und Seeliglich bleibe, und auffnehme; und wann wir wohl vernommen haben, das die Ritterſchafft in Teutſchland viel Zwang leidet, und faſt Getrungen wird an ihrem Rechtem von etlichen, vnd aufhaltung ſolches unrechtens wohlbedurfft, und wiewohl ſie offt gern zu uns zuflucht hetten, von ſolches unrechtens wegen, und uns anruffen ihn das zu wenden. ſo ſein wir ihnen offt zu ferne von anderer unſerer Geſchefft wegen, die wir vor handen haben, das ſie uns nicht fuglich moegen

erreichen; darumb mit wohlbedachtem und gutem rath, und rechtem wiſſen geben wir Vollmacht und Gewalt der obgenanten Ritterſchaft uberal in Teutſchland, und gönnen ihnen das ſie ſich miteinander verbinden und vereinen ſollen und moegen, wie ſich das am beſten zu ſein geduncken wird, das ſie bey gleich und Recht bleiben, und ſie auch unſer und des Reichs ſtaette in denſelben Bund wohlnehmen moegen, die ſich zu ihn wolten verbinden *) doch uns und unſern nachkommen an dem heiligen Romiſchen Reich ausgenommen, das uns und denſelben unſeren nachkommen am Reich derſelb Punt nicht ſchaden ſoll, daran frevlen noch thuen ſie nicht wider uns, noch das heilige Römiſche Reich, noch jemand anders in keine weis. mit Urkund dis Brieffs verſiegelt mit unſerm Koniglich, auch anhangendem Inſiegell geben zu *Nürnbergk* nach Chriſti geburt vierzehen Hundert jahr, und darnach in dem vier und Zwantzigſten, am nächſten Sontag vor des heiligen *Creutz-tags Exaltationis* unſerer Reich des Hungariſchen im ſechs und dreiſigſten, des Romiſchen im Zwoelfften, und des Bohoemiſchen im dritten jahr.

10. Sept.

*) Excitabatur Nobilitas, cum Auſtriae adpropinquarent Huſſitae & comitijs Electoralibus ab Imperatore *Viennam* indictis adeſſe nollent. Confero *Wenckerus Apparat. Archiv. p. 317.*

XXII.

XXII.

FRIDERICUS ROM. IMP. DE CIVITATE MEDIOLANENSI AD IMPERIUM PERTINENTE &c.

Fridericus Divina favente Clementia Rom. Imp. Auguſtus &c. illustriſſimo *Karolo* duci Burgundiae Brabantiae &c. principi & conſanguineo ſuo Cariſſimo.

Illuſtriſſime princeps conſanguinee Cariſſime. applicuerunt ad nos pridie venerabilis *Georgius* Epiſcopus Mettenſis, princeps devotus noſter dilectus, orator dilectionis tuae, & honorabilis devotus noſter dilectus *Georgius Hesler* praepoſitus in *Xanten*, Conſiliarius & prothonotarius noſter referentes matrimonium inter illuſtriſſimum *Maximilianum* Ducem Auſtriae & filium noſtrum cariſſimum & illuſtriſſimam principem *Mariam* Duciſſam, filiam tuam nurum noſtram chariſſimam per nos & dilectionem tuam tractatum, ad finem perductum, concluſum & expeditum eſſe *) nihilque amplius ad hoc, quam executionem reſtare, quam tua dilectio quam maxime accellerari deſiderat, quos quidem Epiſcopum Mettenſem & praepoſitum in *Xanten* benigno ac grato animo ſuſcepimus & lubenter audivimus, praedictumque matrimonium acceptavimus, approbavimus, & ratificavimus, ſimiliter per praefatum filium noſtrum *Maximilianum* dictum matrimonium acceptatum approbatum ratificatum, & in ipſum conſenſum eſſe; agentes dilectioni tuae gratias de ſuo erga nos & filium noſtrum ſincero amore & benevolentia, eodem vero Metenſi Epiſcopo ad

plenum expedito celerius ad dilectionem tuam remittamus.

Caeterum intelleximus pridie *Galiazum*, cum qui *Mediolanum* occupaverat, gladio interiisse, cum vero civitas & Dominium *Mediolani* absque ullo medio ad nos & sacrum Romanum Imperium pertinere dignoscitur, illico ut casum intellexi-mus oratores nostros mediocris conditionis, prout celeritas rei poscebat, *Mediolanum* transmisimus Mediolanenses ipsos exhortantes & requirentes, ut nemini alteri quam nobis & Romano Imperio pareant, & adhaereant; nec se alicui Alteri subjiciant Domino, super quo quidquid nobis per eosdem oratores nostros in responsis relatum fuerit Dilectionem tuam faciemus certiorem de ope & consilio dilectionis tuae in hoc providebimus, & procedemus, studiosius rogantes, quatenus dilectio tua in civitate & dominio *Mediolani* circa eos, quorum fidem erga se perspectam habet, operam dare & curare velit, ut Civitas & dominium *Mediolani* ad Sacrum Romanum Imperium habeat respectum, illi adhaereat, & nulli alteri subjiciatur Dominio. Insuper non fugiat dilectionem tuam Regem Franciae & Venetos utrimque ad dominium *Mediolani*, ut didicimus, aspirare: apud Venetos vero, qui dilectioni tuae Confoederati sunt, operam dare poterit dilectio tua quod ei rei abstineant, & contra Romanum Imperium non impediant de *Mediolano*, quod quidem ad rem ipsam ut plurimum conducit. Super praemissis & aliis honorabilis devotus noster dilectus *Jacobus de Ensmynga* decretorum Doctor Vicarius Metensis

ſis dilectioni tuae nonnulla noſtro nomine referet, quae ei commiſſimus, hortantes vero ut ſibi dilectio tua in hujusmodi referendis plenam credentiae fidem dare velit nobis complacentiam factura ſingularem erga dilectionem tuam amice promerendam.

Datum *Wiennae* XXIIII die Menſis Januarii Anno Domini MCCCCLXXVII. Imperii vero noſtri XXV. Regnorum noſtrorum Romanorum XXXVII. Hungariae vero XVIII.

Ex Cod. MS. Eccleſ. Mogunt.

*) Pacta dotalia *Gandavi* fuere concluſa die decima octava Auguſti hujus anni & XX ejusdem menſis ibidem celebratae ſunt nuptiae ſacra operante Tornacenſi Antiſtite & praeſente inter alios Legato Pontificis *Juliano* Cardinale Oſtienſi. *Fridericus Leonard Tom. I.* p. 208. *du Mont Tom. III. p. II.* pag. 9. *Roo* p. 376. *Heuterus rer. Auſtr. c. VII.* Solemnia nuptiarum deſcribit *Müllerus Maximiliano I. Vorſt. c. V. §. XV.*

Digitized by Google

XXIII.

MATHIAS KOENIG IN BOHEIM UND UNGARN CLAGT DAZ ER UNGEHOERT VON DEN CHUR UND FURSTEN ZU *REGENSBURG* VERSAMMLET GEURTHEILT UND WIDER IN EIN HULFF ERKENNET SEY, BITTET GELEYTH UND VERHOER. *)

Wir *Mathias* von Gottes gnaden zu Hungarn und zu Behaim König empieten dem hochwürdigen Fürſten unſerm Lieben frund Hern N. N. unſeren freundlichen grus, und was wir liebs und guts vermägen bevor: uns iſt ein Schreiben aus der beyſammung am nechſten zu *nürnbergk* gehalten, von etlichen den hochwürdigen Hoch-gebohrnen Churfürſten und fürſten unſern lieben brüdern und freundten an uns lautent geantwortt worden, darin unter andern begrieffen, das die hülff wieder die unglaubige dem Römiſchen Keyſſer auf den tag *Martini* daſelbſt geleiſt, durch Ihr Lieb und ander unſer brüder und freundt, die Chur-fürſten und fürſten zugeſagt, auf *Philippi* und *Jacobi* zu *Wien* ſolten ſein geweſen, und damit das Chriſtenlich werk Löblich und ohne irrung volbracht mägt werden, ſeye der Ehrwürdig in gott vatter der Biſchoff von *Eyſtett* mit ſambt *Gotzen* von *allesheim*, und *Jörgen* von *abſperg* geſchickt, die dinge zwiſchen uns und der Keyſerlichen majeſtät hien zu legen und das darnach Ihr Lieb aus unſerem Schreiben, darzu wir uns gar gütlich erpotten, troſt empfangen, und unzweifentlich dafür gehalten hetten,

es

es zeiget an eine gewiſſe bericht, deshalb ihr Lieb bewegt worden, unpartheyſch in den dingen zuhalten, und darauf im beſten und zu gut dem Chriſtlichen werk ſeye verhalten hülff der Keyſerlichen majeſtät zu ſchiecken nicht zu kleiner ſchmach der Keyſerlichen meyeſtät, und beſchädigung des heiligen Reichs von Ihnen in peſten gedult mit mehr wortten deſſelbigen briefs, nun ſagen wir Ihr Lieb und anderen unſeren Lieben brüdern und freundten des h. Romiſchen Reichs Chur-fürſten und fürſten groſſen danck, das ſie die hülff der Keyſerlichen majeſtet zugeſagt, die derſelb Römiſch Keyſer mehr wieder uns, dan wieder die unglaubige Türcken ſuchet uns here verhalten, und wann ſie uns je zu zeiten guts gethan haben, ſeint wir Ihn auch gantz danckbar, und erpieten uns das immergleichen in einem gröſſern, aber zweifflen nicht, es ſeye E. Lieb und menneglich unverborgen, das wir da zwiſchen zu rettung der Chriſtenheit nicht kleine mühe und darlegen getan mit groſſem der unſeren blut-vergieſſen, und an viel enden die Türken bishero niedergelegt, verhindert und auffenthalten haben, das nicht ſolche infäll, eingrieft und beſchädigung als ſonſt der Chriſtenheit und inſonderheit der teutſchen nation haben thun mägen, ſein auch ohne Zweiffel Euer lieb und freundtſchaft werde ſolches für eine ſondere guthat von uns aufnehmen, und das darum gethan und thun das noch täglich als wir itzt mercklich höre auf den unglaubigen haben dadurch wir dem h. Römiſchen Reich, des wir ein gliedt zu ſein

nicht laugenen, und insonderheit der gantzen teutschen zungen, annehmen freuntlichen willen erzeigen wollten, wir sein auch willig gewesen, als wir dan denselben von *Eystett* und sein mitgewannten von stundt an im ersten anbringen, als sie uns bey sich geantworttet, und das eur Lieb und andern von zuschreiben haben, unser spruch und forderung die Keyserliche majestet berürendt zu Euer Lieb und der anderen Chur-fürsten und fürsten des h. Römischen Reichs erkantnus zu setzen und zu stellen, in recht oder zu gütigkeit, wan in unserm handel nach billigkeit zu erkenen, uns zu willen gewesen were, und als wir auch durch Euer aller sandtbotten darumb ersucht sein worden, haben wir uns nicht ungern darinn verwilliget, wan wir recht und billigs nie abgeschlagen haben, damit zwischen der Keyserl. majestet und uns von friedswegen gehandelet mogt werden, das wir da nie keinen Weeg gethan, so wir die fürsten des h. Reichs, als ihr schreiben itzt Lautet, für partheysch gehalten hatten, aber als unsere freundt der Churfürsten sandtbotten in den sachen von friedwegen zwischen dem Römisch Keyser und unser zu handeln komen; wie wir da umbgeführt seien, ist Euer Lieb und andern unverborgen, wen als wir des von *Eystett* brief und siegel vertrauten und einen kurtzen friedsatz und anstandt mit dem Römischen Keysser aufnehmen, ist uns derselbe von *Eystett*, das wir vor nicht glaubten, argwönig worden, wan er uns mit seinen briefen versichert, das der Römisch Keysser uns den anstandt und friedsatz halten würde,

so

ſo hat ſich doch das anders funden, wan als wir uns auf den friedtſatz verlieſſen und vor aus den ſandtbotten glaubten und vertrauten, haben wir mit mindern fleis und Ernſt unſer ſachen ausgewartt, da zwiſchen die unſern nit mit kleinen unſerm ſchmach von den gelegeren gezogen ſein, und von den Keyſerl. wieder die abredt des friedenſatz etliche befeſtigung erobert worden, und iſt den unſern heimblich groſſer abbruch geſchehen, und ſchaden Zugefügt; ſo nun der von *Eyſtett* ſo ſcheinbarlich ſich argwönig erzeiget, haben wir unſer bottſchafft in ſeiner geſellſchafft zu dem tag gehen *Nürnberg* nit ſchiken wollen, und vorſorg gehabt, als wir auf ſein vertrauen und troſt vormahlen verführt wir mögten auch zu ſchieckung unſerer ſandbotten mit Ihm, aber umbgeführt werden, nichts deſto minder haben wir von ſtund an unſer trefflich ſandbotten geordnet und geſchieckt mit ſolcher gantzer unterrichtung und mit ſolchem vollkomenen gewalt, den wir bishero keinerley ſandbotten vorgegeben haben, und ſtellen das in keinen zweiffel, ſolten ſie mit ſicherheit zu dem tag gelaſſen ſein, ſie hetten den grund unſerer gerechtigkeit, ſo dapferlich angezeigt, und unſer unſchuld und glimpfen in aller menſchen augen gelautert, das menneglich gegrieffen hett, das wir wieder die Keyſerliche majeſtet nichts anders fürgenohmen und gethan hetten, dan was uns aus krafft Keyſerlich gelübd, brieff und ſiegel gebührt hette, und zu geben iſt, und das wir keinerley unrecht, noch ungebuhr gegen dem Römiſch Keyſſer gehandlet, und des

Römi-

Römiſchen Reichs glieder nicht ohne Erbar auf-
recht ſach beleidiget haben, vielmehr mit allem
fleis begirlich geweſen, und noch ſein, die nach
unſerem Vermögen zu beſchutzen, und zu be-
ſchirmen, als wir bishero gethan haben, und
hinfuhr wohl thun kennen, und gern thun woll-
ten, ſo das zu danck von uns aufgenohmen wur-
de, darumb wir uns gar keines argwohns zu des
h. Reichs Churfurſten und fürſten verſehen, als
Ihr von demſelben von *Eyſtett*; wann Er das, ſo
Er gehört hat, treulich angebracht, eigenthlich
vernohmen wird, wir ſein auch wohl einge-
denckt, das wir demſelben von *Eyſtets* und an-
dern geantworttet haben, wir wolten etlich aus
des h. Römiſch. Reichs furſten die ſachen zwiſchen
des Röm. Keyſſers und unſer zu billigen, wie-
wohl ſie der Keyſ. majeſtat verpflicht zu willkur-
ten Richtern erwehlen und annehmen, und deſel-
ben unſers willens und gemüthes unſer freundt
die fürſten des h. Röm. Reichs durch unſer tref-
flich Bottſchaft, die wir darzu geordnet hetten,
zu berichten, und ſo die zu gelaſſen, und der nit
geleid wieder alle naturliche, menſchlige und ge-
meine recht verſaget were worden, ſie hetten
alsdann ſcheinbarliche und klärlich endakt, un-
ſern getreuen guten willen und gemüth, ſo wir
allwege zu dem h. Röm. Reich und der Löblichen
teutſchen nation und ihren gliedern getragen,
und was groſs auffehen wir noch darzu haben,
wie aber unſer ſandbotten herwieder komen ſein,
und was Ihn von denen von *Eyſtett* auf den gehal-
ten tag geantwort iſt, megt Ir aus den copien ſei-

ner

ner brieff hierin verſchloſſen wohl vernehmen, wir hetten auch wohl gehofft, die guthat, ſo wir zeither an der h. Chriſtenheit getan, von unſern jungen tagen bis auf dieſen heutigen tag mit gegenwertigen heerzügen noch mechtiglichen wieder die unglaubige uber, hette ſo viel dancks auf Ihm tragen, das wir durch die fürſten, ſo zu *nürnberg* beſambt waren, nicht unverhört, verurtheilet, und in den handelen zwiſchen dem Röm. Keyſſer und unſer, nach dem Ihn verkunt ward, das unſer pottſchafft, durch die wir uns vor ihnen hören wollten, laſſen auf dem weg was und ſie nicht zu lieſſen des Röm. Keyſſers auflätz nicht der gleichen erkant war worden, und als wir uns zur verhör für die furſten des h. Reichs erbotten haben, ſein wir ohne zweiffel, niemand werde uns unverhört verurtheilen, oder wieder uns hülff dem Römiſch Keyſſer, der unſer und Euer herr iſt, als die fürſten in ihren brieffen melden thun, das der Römiſch Keyſſer unſer herr ſeye und im verwandt ſein, wiederſprechen wir nicht, verſehen uns aber das menneglich in dem Röm. Reich menneglich ſeye, das wir allein von des Königreich und der cur wegen zu Beheim dem Röm. Keyſſer verwandt ſeyen und ſonſt nicht, den wir auch für unſern oberen und Hern erkennen, und das alſo allwege gehalten haben, es mag auch niemandt anders ſprechen, den das wir von demſelben Königreich Beheim ſein wird nie beleidigt haben, aber unſer Königreich Hungarn iſt alwegen frey geweſen und kein gemeinſchafft mit dem Röm. Reich gehabt, wiewohlen wir

den

den Keyſſer der wurdigkeit halben fur den obern halten, aber von der machten achten wir uns Ihme nicht ungemäs, nachdem wir das h. Königreich Hungarn nicht von ihme Haben, ihn auch ſeiner macht halben nicht förchten, noch förchten werden, und alles, ſo wir wieder ihn itzt fürgenohmen, iſt aus krafft unſer verſchreibung, ſo wir von Ihme und ſeinen Landten halben und aus dem Konigreich Hungarn beſchehen und nicht anders. auch als die furſten in ihrem brieffe melden, das ſie je verwandt ſein zu troſt nnd nutz haltung der h. Chriſtlichen Kirchen und glaubens, und des h. Rom. Reichs ſchaden zu fürkommen, und den unglaubigen troſtlichen wiederſtandt zu thun, der Keyſ. majeſtet ein ſtattlich hülff zu ſchicken, des ſchelten wir nicht, ſondern Loben das hoch, und haben das viel Iahr hero begehrt und geſucht, und erbieten des auch darzu unſer zu ſchub nach allem unſerem vermegen zu thun mit dem zuſatz, ſo ſolches wieder die türcken und zu troſt, und nutzhaltung der Chriſtenheit mit guter ordenung beſchicht, als Ihr ſchreiben laut, ſolt aber dem Rom. Keyſſer ſolche hülff wieder uns geſchickt werden, des wir uns doch zu dem h. Rom. Reich nicht verſehen, bezeugen wir uns itzt hirmit, das uns unrecht beſchehe, deshalben das wir ehe dann wir gehört ſein, wieder alle billigkeit verurtheilt worden, und wiewohlen wir uns keines argwohns von dem Rom. Reich verſehen haben, iſt in geſtalt eines gütlichen bericht auf einer ſeiten und an der andern an alle abſag feindſchafft und Krigs-Sachen wieder uns furgenohmen

nohmen und hülff erkant worden, und ſo ſolches wieder uns volbracht und vollzogen ſolt werden, mocht uns von E. Lieb und anderen furſten billig nit vermerckt oder zu ubel gemeſſen werden, das wir uns ſelbſt fürſehen, und uns wie wir möchten, und ob das auch nicht anders geſein mag, mit abbruch oder ſchaden der Chriſtenheit gedachten unſern ſtandt zu handt haben, dan wir durch ſolch unrecht ſo unverhort, dem Röm. Keyſſer wieder uns hülff gar nicht dazu getrungen worden, es ſoll auch niemant dafur halten, das wir, als der furſten ſchreiben Laut, uns unterſtanten den handel, dahien er nicht gehört, zu ziehen, ſo wir vermercken mochten, das unſer ſach rechtlichen oder nach einem billigen fürgenohmen würden, ſo wir aber durch die furſten, ſo zu *Nürnberg* beyſambt waren, ungehört, ungerecht erkant ſein, mag uns das niemants vermercken, ſo wir den handel fur den ziehen, der des Keyſſers unſers und des h. Rom. Reichs gewaltig iſt, und ſo fern wir gedrungen wurden, das zu thun, ſo Erbieten wir uns für die fürſten gemeinlich des h Reichs oder etlich aus Ihnen zu kommen, und ſie erkennen laſſen, ob nach gelegenheit alle ſachen, das gebott, ſo der Rom. Keyſſer fur die furſten, oder das wir fur dem ſtuhl zu *Rom* thun, das gleicher ſeye und welcher aus uns das gleiche gebott auſſetze, und wolten uns des Ihrer bekantnuſs darin betragen; wir haben auch des h. Rom. Reichs unterthan nie als die fürſten aus dem tag ſchreiben vor dem Reich entleiden wollen, ſondern nach unſerm vermögen

die

die beſchirmbt und den entlieden wiederſtant gethan, wohl ſein wir bekantlich, das wir den ſtieft zu *Saltzburg* von wegen des Ertz-biſchofs daſelbſt unſer bundgenoſſen in unſerm ſchutz und ſchirm genohmen haben, und das das in das Röm. Keyſſer uber ſeine völlige rechtbott von ſeinen würden hat gewaltig verſtoſſen wollen; alsdann von unſern vorfahren Königen zu Hungarn vormahlen auch iſt beſchehen, nach inhalt der hierin beygeſchloſſenen copi, und haben das nicht gethan darumb, das wir den ſtieft zu *Salzburg* von dem h. Reich wollen entleiden oder reyſen, ſondern das wir unſere Hauptfeind den Ertzbiſchoff zu *Gran*, den der Keyſſer in den ſtift zu *Saltzburg* ir hat gewaltiglich tringen, und uns zu wiederwertigkeit an die ſeiten ſetzen wollen, den eingang verſpahrren möchten, das wir den noch nicht geſtatten wollen, und ſollen wir gar viel darumb Leiden, desgleichen haben wir wieder das haus öſtereich auch nichts anders furgenohmen, den was uns in krafft des Keyſſers verſchreibung, ſo Er uns nicht hat halten wollen, zu thun geburth, nicht das wir uns frembde Landt unterwunden, ſondern das wir das bekamen, das uns aus der gerechtigkeit oder Keyſ. verſchreibung zugehoret, und als wir vormahlen dem von *Eyſtett* zu andtwortt gaben, als iſt noch unſer meinung, ſein wir gutwillige, ſo ſicherheit gegeben wird, unſer treflich potſchafft auf einen tag in das h. Rom. Reich zu ſchiecken, und alsdann daſelbſt unſern glimpfen und gerechtigkeit hören laſſen und uns erzeugen, das aller rechtlich zimblich und billiger

ger ſachen nach an uns kein abgang erfunden werden ſoll. doch alſo das die dinge nach gleichem fürgenohmen würden, und begehren an E. Lieb desgleichen wir auch itzt an der unſer Lieb bruder und freund des h. Rom. Churfürſten und fürſten freundlich bittende einen tag im Reich zu ſetzen und fürnehmen darzu wir unſer trefflich landbotten ſchicken und den grundt unſerer gerechtigkeit für bringen, erleuttern und erzehlen laſſen wollen, die auch von der abgewonnen verſchloſſer und flett wegen die zu treuer handt zu ſtellen unſern willen und grundt ferner zu erklaren, und alſo zu erkennen geben werden, das an uns keinerley billigkeit abgangen oder mangel erfunden ſoll werden, wa uns von rechts oder billigkeit wegen zugetürt, wo es aber je die meinung auf ihm haben würde, das etwan unſer ſachen ungelimpfenen uns pur nicht zu meſſen, und unſer hohes und gleiches erbieten vernichten, uns unverhört verurtheilen, und hülff wieder uns thun wolten, müſſen wir uns des bey dem h. ſtuhl zu *Rom* in teutſchen und welſchen Landen und in Frankreich als erklagen und unſer gerechtigkeit dermaſſen, an das Licht bringen, das menniglichen verſtehen wurde, das uns gar ungütlich geſchehe, und dabey nichts deſto minder uns zu der gegenwehr dermaſſen ſchicken, das etlichen, ſo luſt hetten, uns zur gegenwehr dringen, etwan leidt werden möcht, das ſie ſich on ſach zu uns genöthigt hetten.

23. Octob.

Digitized by Google

Geben zu *Offen* am Ihrtag **) nach ſant *Urſula* tag anno Domini MCCCCLXXXI. unſer Reich den Hungriſchen im vier und zwantzigſten, und des Bohmiſchen im dreyzehenden Iahr.

Ad Mandatum Domini Regis.

*) *Andreas* presbyter p. 71. an. 1482. Quidam Electorum jmperij, Palatinus Rheni, Dux Saxoniae, Marchio Brandenburgenſis *Norimbergae* ad petitionem Imperatoris, ubi convocati fuerunt principes & civitates Imperii, pro auxilio Imperatori contra *Mathiom* Vngariae Regem praebendo, miſit etiam illuc Rex jam dictus ambaſiatam ſuam, quibus denegatus fuit ſalvus conductus & ſic abſque audientia abierunt. Electores taxas fecerunt, principum ſecularium & ſpiritualium & cum hoc civitatum jmperialium. Principes Bavariae nihil dederunt, neque miſerunt, aſſerentes, non eſſe bellum jmperij, ſed Ducatus Auſtriae.. plenius de his Comitijs *Müllerus p. V. c. LXXXI.*

**) Ihrtag, ertag, erchtag, erichtag dies Martis a Deo Germanorum Erich, Marte.

CHAR-

Digitized by Google

CHARTARUM ECCLESIAE MINDENSIS MANIPULUS ULTIMUS

XXIV.

SUPER BONIS IN *LESYNGHRE.*

Alexander *) Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Preposito & Canonicis Mindensis Ecclesiae salutem & Apostolicam benedictionem justis petentium desiderijs dignum est nos facilem prebere consensum & vota que ordinationis tramitem non discordant effectu prosequente complere, ea propter dilecti in Dño filij vestris justis postulationibus grato annuentes assensu predium in *Lesyngbre* **) cum omnibus pertinentijs suis a bone memorie *Henrico* Rege quarto Ecclesie vestre pia devotione collatum & suo privilegio confirmatum sicut ipsum pacifice possidetis vobis & per vos Ecclesie vestre auctoritate Apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contra ire, si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum *Petri* & *Pauli* Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum *Tusculani* quinto Kal. Julij.

27. Jun.

*) *Alex-*

*) *Alexander III.* ſummus Pontifex ſedit ab anno 1159—1181.

**) An. MLXII. Civitas Mindenſis & Monaſterij *S. Petri* Eccleſia ibidem XI. Kalend. jun. praeſente Imperatore *Henrico* per ignem deſtruitur, quae poſt anno decimo renovatur & per *Rodolphum* Epiſcopum Slesvicenſem denuo reconciliatur. Ad cujus inſtaurationem hic Imperator bona *Lezingehrn* ad petitionem S. *Annonis* Colonienſis Archiepiſcopi ob juge & fidele ſervitium Epiſcopi Mindenſis *Engelberti* largitus eſt & privilegio ſuper hoc dato ſic inquit: curtem noſtram, quae vocatur *Lezingehrn* in pago *Angeri* dicto, in Comitatu *Ottonis* Ducis ad reſtituendum damnum, quod praefatae Eccleſiae peccatis exigentibus in noſtra praeſentia per incendium contigit, cum omnibus appendiciis ſuis, id eſt, utriuſque ſexus Mancipiis, areis, aedificiis, lignis & pratis &c. Eccleſiae Mindenſi tradidimus .. vid. *Piſtorius Script. Rer. Germ. T. III. p.* 742.

XXV.

SUPER CERTIS BONIS TRADITIS ECCLESIE PROUT IN LITTERIS.

In nomine ſancte & individue Trinitatis. *Thietmarus* *) ſancte Mindenſis Eccleſie Epiſcopus, qui perhennis glorie & eterne beatitudinis participes cupiunt exiſtere virtutum cultores & ſanctorum eſſe debent imitatores qui ſuis ſtudiis & laboribus ſanctam Dei Eccleſiam decoraverunt & eam ſuis ſequacibus ſplendidam & divino cultu uberrimam pepererunt, unde & nos ex injuncto nobis a Deo preſulatus officio debitores ſumus ſi quid in Eccle-

Eccleſia Dei nobis credita utiliter ordinatum fuerit omni ſollicitudinis cura ſtabilire ut & actus noſtri ſub debita habeantur memoria & poſteris noſtris honeſta & pia relinquamus exempla, proinde que in diebus ſacerdocii noſtri acta & a nobis confirmata ſunt plena ſollicitudine ſtabilire volentes ac Deo juvante in perpetuum valitura preſenti pagina notum facimus omnibus Chriſti fidelibus qualiter Domina *Mechthildis* nobilis de *Rylinge* vidua filiabus ſuis cum filios non haberet patris ipſarum hereditatem diviſt ac viris nobilibus comparibus ipſarum quasdam nuptum traditit, quasdam vero Eccleſiaſtice religioni & ſanctimonialium profeſſioni aſſociavit, partem etiam ejusdem hereditatis quam a Domino & marito ſuo *Remberto* nomine in dotem contracti matrimonii acceperat uſibus ſuis poſſidendo conſervavit, Poſt hec hujus ſeculi vanis & varijs perteſa laboribus & deſiderio regni celeſtis invigilans & pro ſua ſuorumque & mariti ſui ſalute terrena hereditate regnum celorum mercari deſiderans Eccleſie noſtre Dominos ac patronos beatum, ſcilicet *Petrum* Apoſtolorum Principem & ſanctum *Gorgonium* Martirem animę ſue interceſſores & defenſores ad Deum elegit & omnem hereditatem quam a parentibus ſuis acceperat itemque omnia predia cum ſuis pertinenciis que poſt mortem *Remberti* mariti ſui jam dicti poſſederat cum miniſterialibus ejus ac mancipiis utriuſque ſexus ad hec pertinentibus filiabus ſuis legitimis heredibus in colludationem & donationem ipſi conſentientibus in jus proprietatis & ſempiternam poſſeſſionem cum omni utilitate que

Digitized by Google

ſcribi vel nominari poteſt in Eccleſia noſtra Mindenſi ad altare beati *Petri* ipſa mater cum filiabus obtulit. In *Affundorpe* VIII. manſos in *Hotberge* VIII. manſos in *Monle* II. manſos & unum molendinum. In *Alethen* XVI. manſos in *Thiutebergen* V. in *Veltbim* XI. manſos, in *Benediſſen* III. manſos in *Gimmere* IX. manſos in *Linde* VIII. manſos in *Ryckelinge* XVIII. manſos in *Hemminge* III. manſos in *Watberge* X. manſos in *Acbim* VI. manſos in *Geſe* VIII. manſos in *Aldentborpe* II. in *Helen* IV. manſos in *Melebergen* II. in *Helenbuſen* V. manſos in *Hodenbuſen* IV. manſos in *Lasbike* VIII. manſos in *Geſenbuſen* IX. manſos in *Amentborpe* II. manſos in *Watbircbe* I. manſum in *Guarmiſte* I. manſum in *Seleſſe* V. manſos in *Blandern* XII. manſos cum Eccleſia in *Guerberge* II. manſos in *Emmenchuſen* VIII. manſos in *Hodenbuſen* II. manſos in *Obrten* I. manſum in *Stockim* V. manſos in *Wegirthe* I. manſum in *Emplithe* V. & ne umquam ullo tempore preſcripta donatio alicujus contradictionis poſſet caſſari impulſu, venit denuo predicta *Mechildis* cum ſuo Mundiburdo *Wydekindo* advocato de *Röthen* ſimulque filie ejus cum ſuis mundiburdis ſcilicet *Friderico* de *Genckenſteine* & jam dicto *Windek* in mallum *Conradi* comitis in pago *Seleſſen* in loco *Salſeken* ibique coram multis nobilibus ac liberis Angarice legis ac juris peritis & Imperii miniſterialibus traditiones ſeu donationes Eccleſie noſtre legitima ſtabilitate corroboraverunt. mundiburdis ipſarum preſentibus & cum omni alacritate conſentientibus & collaudantibus, nos ergo cum Eccleſia devotionem ac pietatem Domi-

Digitized by Google

Domine *Mechildis* ac filiarum ejus diligentius attendentes ipſam & unam ex filiabus ejus ſanctimonialem de *Gandersbem* in fraternitatis noſtre conſortium recepimus & plenam prebendam cum domo clauſtrali ipſis tradidimus eo pacto ut que altera decedente ſuperviveret eandem prebendam & domum quiete poſſideat, pecuniam etiam ipſi Domine *Mechildi* ad XXV. marcas dedimus & curtem noſtram in *Alethen* cum omni ſervicio quod inde debetur abſque vini advectione & ſine jure feudali, ipſi promiſimus preterea bonorum que ipſa Eccleſie noſtre contulerat, exceptis quinquaginta manſis quos in ſervitio noſtro detinuimus, uſum fructum ipſi ad vite ſue terminum reliquimus, filiabus quoque ipſis & Mundiburdis ipſarum orationum noſtrarum communionem conceſſimus & uni cum marito ejus videlicet *Friderico* CL. marcas alteri vero & ipſius marito *Wykero* nomine C. marcas. Item uni in Eccleſia *Uysbecke* XII. marcas exſolvimus. ut autem hanc legitimam & rationabilem ordinationem ac donationem nullus unquam mortalium turbare aut infirmare preſumat, preſentem paginam ad immortalem hujus rei memoriam ſigilli noſtri impreſſione communivimus banno firmavimus & teſtibus idoneis tam clericis quam laycis nobilibus ac liberis & regni miniſterialibus corroboravimus & eos auctoritate ſancte Trinitatis & beati *Petri* Apoſtoli ac noſtra quicumque aliquid horum rapina vel malo machinamento infringere vel alienare temptaverint, in perpetuum excommunicavimus ut anima & corpore niſi ad ſatisfactionem redeant, vadant deſcen-

dentes in infernum. Hec ſunt nomina teſtium *Reinbardus* presbiter *Volcmarus* presbiter *Hermanus* presbiter *Reinboldus* presbiter *Conradus* Diaconus *Nithungus* Diaconus *Hildeboldus* Diaconus *Otto* Diaconus *Conradus* Subdiaconus *Liudolfus* Subdiaconus *Lieffhardus* Subdiaconus *Vulverus* Subdiaconus. Nobiles comes malli *Conradus Wydekindus* advocatus Eccleſie *Hermannus* de *Arnheim Albertus* comes de *Poppenberg Wydekindus* de *Rethen.*

*) *Dethmarus* Mindenſis Epiſcopus ab an. 1185. ad 1206.

XXVI.

SUPER DECIMA IN *DODEHUSEN* CONCESSA ABBATI PADERBURNENSI IN FEUDUM.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis. *Conradus* *) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus, noverint univerſi preſentem paginam inſpecturi quod nos dilecto noſtro Dño *Alberto* Abbati Padebornenſi decima ſuper quadam ſundera curie ipſius in *Dodenboſen* adjacente que videlicet factis novalibus nuper colonis diſtributa eſt in pheodo porreximus, cupientes ergo ipſum noſtre liberalitatis dono perfrui & ab omni injuria tutum eſſe preſentem ſcedulam inde conſcriptam ſigilli noſtri fecimus impreſſione roborari & teſtium annotatione muniri, Hujus rei teſtes ſunt *Heinricus* Major Decanus *Johannes* Scholaſticus Paderbornen ſ *Conradus*

radus ſacerdos *johannes* ſacerdos *Gherardus* miles *Herebordus* pincerna Epi. Paderbornenſis & alii quam plures.

*) Ex nobilibus de *Diepholte* erat Epiſcopus ab an. circ. MCCXI—MCCXXXVI.

XXVII.

DETERMINATIO IMPERATORIS PETITUR.

Magnifico & glorioſiſſimo Domino ſuo *A.* (a) Romanorum Regi ſereniſſimo ſemper Auguſto *Ludolphus* (b) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus princeps ſuus devotus cum fidelitate debita obſequium ſemper promptum. A Majeſtate Regia determinatio queritur talis caſus: Miniſterialis alicujus principis ſive nobilis qui Domino ſuo fidelitatem juravit contra fidem & juramentum ſuum veniens dolum commitit treugas Domini ſui quamvis de conſenſu ejusdem Miniſterialis datas idem Miniſterialis violat terram ſpoliat exactionem facit in homines Domini ſui pecuniam a Domino ſuo extorquet contra ſententiam Regis, Idem etiam miniſterialis in proſcriptione Regia per ſex annos & amplius permanſit caſtra Domini ſui precludit Domino ſuo nec vult reſtituere donec Dominus omnibus talibus injuriis renuntiet coactus & invitus, eadem etiam caſtra exhibet ad vendendum Duci & aliis nobilibus Majoribus in prejudicium ſui Domini & gravamen, queritur utrum Domi-

Digitized by Google

nus ei fidem ſervare debeat & an Dominus dolum dolo compenſare poſſit eundem Miniſterialem capiendo & ſi capiens ſive ſit miles ſive famulus male faciat an non qui de mandato Domini ſui eum capit & quam penam incurrit talis Miniſterialis infidus qui in ſuum Dominum felloniam talem committit in exceſſibus prenotatis?

(a) *Adolphus Naſſovicus* Rex. Rom. *Francofurti* vigeſima Maji 1292. proclamatus, in praelio apud *Gelheim* prope *Kirchheim - Bolanden* ſecunda julij an. 1298. comiſſo a ſuo ſucceſſore *Alberto Auſtriaco* occiditur.

(b) *Ludolphus* de *Roſtorpe* natione Saxo in Epiſcopatu Mindenſi ſuccedit *Conrado* II. Kalendis julij MCCXCV. demortuo.

XXVIII.

QUOD EPISCOPUS HABEBIT PROPRIETATEM XII. NAVIUM IN MARI *STENHUDE*.

Joannes Dei gratia comes de *Roden* & de *Wunſtorpe* omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino, Noveritis quod cum poſt graves diſcordias inter Rdum Patrem, & Dnum *Ludolphum* *) Epiſcopum Mindenſem & ſuam Eccleſiam ex una parte & nos ex altera ſubortas compoſitio intervenit, inter cetera eidem compoſitioni eſt additum quod proprietatem juris & ſervitutis habendi duodecim naves in mare juxta *Wunſtorpe* predicto Epiſcopo & ſue Eccleſie deberemus donare, quam proprietatem juris & ſervitutis duodecim navium

in

in mari **) juxta *Wunſtorpe* prout in compoſitione ordinatum eſt nobili viro Comite *Ottone* de *Welpa* mediante predicto Domino Epiſcopo & ſue Mindenſi Eccleſie de conſenſu *Ludolphi* filij noſtri damus perpetuo poſſidendam renuntiantes omni juri canonico & civili generali & ſpeciali dolo malo exceptioni metus reſtitutioni in integrum privilegio minorum per quod ſive per que per nos vel noſtros heredes predicta donatio poſſit impoſterum a Mindenſi Eccleſia revocari. In cujus rei teſtimonium noſtrum ſigillum preſentibus eſt appenſum Datum. . . .

*) Ab an. 1295—1314.

**) Mare, ut *S. Hieronymus* in Geneſin ait, eſt aquarum generalis collectio; omnis enim congregatio aquarum ſive ſalſae ſive dulces, abuſive maria nuncupantur juxta illud: & congregationes aquarum vocavit maria. Haud procul a *Wunſtorp Leinam* influunt die *ſtadt awe* und *Caſper awe* & magna fit aquarum congregatio.

XXIX.

SUPER BONIS IN *WELPINGEHUSEN.*

G (a) Dei gratia Major Prepoſitus *H.* (b) Decanus totumque Mindenſe Capitulum univerſis hujus pagine inſpectoribus perpetuam in Domino ſalutem, noverit devotio & fidelitas omnium tam preſentium quam futurorum quod nos unanimi conſenſu totius Capituli noſtri bona in *Welpingbuſen* ad prebendam noſtram pertinentia Dño *Aſcuino*

(a) *Gyſo.*

(b) *Hermannus.*

Digitized by Google

Aſcuino militi & uxori ejusdem *Walburgi* cum universis attinentiis videlicet in domibus paſcuis arboribus agris & ceteris omnibus libere & abſolute ſine omni cenſu contulimus ita quod quamdiu vixerint ſive alter ipſorum uſufructum habeant in bonis predictis & poſt mortem utriusque ſepedicta bona abſolute ad Eccleſiam noſtram revertantur, nec aliquis occaſione ipſorum duorum ſive alterius eorum bona prefata ſibi jure hereditario vendicabit, preterea prefatis *A.* & uxori ejus plenam dedimus fraternitatem in Eccleſia noſtra & in vita & in morte & pro omnibus ſupradictis ſepedicti duo quadraginta marcas argenti Eccleſie noſtre ad prebendam fratrum contulerunt, Hec autem ordinata ſunt in capitulo noſtro & ſigillo noſtro munita. Teſtes *A.* ſacerdos de *Hukolne H.* ſacerdos de *Berkeken.* Miniſteriales Eccleſie noſtre *Volcmarus* de *Burinkhuſen Arnoldus* camerarius *Ludolphus* de *Hille Arnoldus judeus Albertus* de *Eckeſſen Rabodo* de *Vulbeke Godeſcalcus* cocus noſter & alij quam plures.

XXX.

SUPER VILLICATIONE IN *RUNEBERG* IMPIGNORATA ILLIS DE *ALTEN* &c.

Nos *Johannes* de *Alten* miles *Volcmarus* & *Everhardus* ipſius fratres famuli recognoſcimus per preſentes quod quandocunque venerabilis Pater & Dominus Dnūs *Lodowicus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus aut ejus ſucceſſores qui pro tempore fuerint

fuerint aut Capitulum dicte Ecclesie nobis aut alteri nostrum vel nostris veris heredibus de pecunia videlicet ducentis & quadraginta marcis Bremensis argenti pro qua bon. mem. Dnds *Ludolphus* (a) quondam Mindensis Ecclesie Episcopus cum consensu Capituli Mindensis villicationem (b) in *Runeberghe* nobis titulo pignoris obligavit prout in litteris dictorum Dni *Ludolphi* & capituli poterimus demonstrare cum quinquaginta marcis Bremensis argenti in serviciis Ecclesie Mindensis per nos predictos legitime & rationabiliter satis fecerunt, nos & quilibet nostrum ac nostri heredes memorati Dño *Ludewico* Episcopo aut ejus successoribus vel capitulo dictam villicationem cum omnibus juribus & pertinenciis suis reddere debemus quod & fide data promittimus per presentes absque omni contradictione liberam & solutam, renuntiantes in hijs penitus per fidem omnibus contractibus obligationibus litteris & instrumentis usque in hodiernum diem qualitercunque modo & per quoscunque habitis super villicatione memorata, ex quibus nos vel quilibet nostrum aut heredes nostri possemus aliquid juris nobis in premissa villicatione seu ejus pertinenciis quomodolibet vendicare. In quorum omnium testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo viceſimo quinto in crastino ascensionis Domini.

17. Maji.

(a) de *Rostorpe* natione saxo.

(b) Charta *Marquardi* Abbatis Fuldensis apud *Browerum Antiquit: Fuld. c.* 18. de Villicationibus sic:

Digitized by Google

sic: Nec mirum, nam laici habebant inter se diversas villicationes & quod volebant, retinebant. Hac inquam occasione maxima distractio primum facta est huic Ecclesiae, nam quicunque laicorum aliquanto tempore habebat inter manus Villicationem hujus Abbatiae, optimos exinde sibi excepit mansos, eosque pro beneficiali jure in suos haereditavit filios, ita ut aliqua Villicatio plures amitteret hubas, quam retineret; & Villicatio, quae debebat servire in monasterio ad 14 dies, vix septem serviret fratribus & quae septem, vix tres dies vel prorsus nihil serviret fratribus. *vid. infra.*

XXXI.

SUPER VILLICATIONE *BRACH* IMPIGNORATA.

Datum per copiam. *Godefridus* (a) Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presens scriptum visuris salutem in Domino. Noverint universi quod eum olim per venerabilem Patrem ac Dñum *Conradum* (b) Mindensis ecclesie Episcopum predecessorem nostrum villicatio (c) nostra in *Brach* cum omnibus suis juribus & pertinentiis pro centum & sexaginta marcis Bremensis argenti *Henrico* militi bon. mem. dicto de *Hallis Sophie* uxori sue justisque heredibus eorum vendita fuisset quibusdam tamen condicionibus appositis prout in instrumento super hoc confecto vidimus contineri urgente nos gravi sarcina debitorum a nostris predecessoribus & a nobis justa ne-

cessita-

ceſſitate contractorum cum *Hugone* milite *johanne* & *Friderico* fratribus predicti *Henrici* filiis ad alienandam debitorum noſtrorum ſarcinam contractum quemdam de conſenſu noſtri capituli inivimus ſub modo forma & condicionibus infra ſcripta videlicet quod receptis ab eisdem centum quinquaginta marcis Bremenſis argenti preter pecuniam ſupradictam eandem villicationem cum omni juris integritate pro trecentis & decem marcis Bremenſis argenti jure pheodali & emptionis titulo ipſos & juſtos heredes eorumdem ſicut prius poſſederunt ex nunc ſicut ex tunc promittimus & concedimus pacifice poſſidere, eo tamen adjecto quod per nos vel ſucceſſores noſtros eandem villicationem quandocumque viſum fuerit expedire recuperare poterimus pro eadem pecunie quantitate dummodo ante unum annum fuerit intimatum, adjectum eſt etiam quod ſingulis annis unum talentum Hamelenſis monete nobis vel ſucceſſoribus noſtris qui pro tempore fuerint in Nativitate Domini noſtri de eadem villicatione miniſtrare debebit quamdiu predicti fratres vel eorum heredes poſſederint villicationem ſuperius memoratam. In cujus rei teſtimonium noſtrum & capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo decimo octavo feria quarta infra octavas paſche. Nos *Hermannus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Hamelenſis recognoſcimus & proteſtamur Originalia preſentis copie ſigillata ſigillis *Godefridi* Epiſcopi totique capituli Eccleſie Mindenſis de verbo ad verbum vidiſſe & audiviſſe. In cujus teſtimonium noſtrum & Eccleſie

cleſie noſtre Hamelenſis ſigillum ad cauſas ad inſtanciam Domini *Hugonis* de *Hallis* militis duximus huic copie apponendum. Datum viſum & auditum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo quinto. In die *johannis Baptiſte.*

24. Jun.

(a) Obitus *Godefridi* Epiſcopi de *Waldegge* in Chronico Mindenſi male ponitur ad an. MCCCXXIV.

(b) Ex nobilibus Saxoniae de *Wereberge.*

(c) Praedium ruſticum cujus adminiſtratio committebatur villico. plura de Villicatione paulo infra.

XXXII.

SUPER CERTIS BONIS IN LITTERIS EXPRESSIS CAPITULO MINDENSI DONATIS.

Nos *Lodewicus* *) Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus ſcire volumus univerſis preſentes litteras inſpecturis quod ex certis cauſis & ſerviciis nobis in recompenſam per dilectos nobis Decanum & Capitulum eccleſie noſtre predicte exhibitis proprietatem bonorum infra ſcriptorum que bone memorie *Wernerus* quondam Rector capelle ſancti *Michaelis* & *johannes* frater ejus laycus pro animarum ſuarum ſalute prefato noſtro capitulo provide donaverunt ipſi capitulo noſtro Mindenſi dedimus & tenore preſentium jure perpetuo condonamus videlicet curiam *Conradi* de *Berchuſen* & curiam quondam *Johannis* de *Heverſtede* Item duos manſos quos quondam *Getburgis* vidua de *Haddenben* poſſidebat Item unam caſam quam emit circa

Bros-

Digitized by Google

Brosken cum pratis paſcuis ſilvis & alijs juribus pertinentibus ad bona memorata dantes ipſi has noſtras litteras noſtri ſigilli munimine roboratas in teſtimonium ſuper eo. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo quinto Kalendis Octobris.

1. Oct.

*) Filius *Ottonis* Ducis de Lüneborg.

XXXIII.

UPPE DAT RICHTE TO *WYTERSEN.*

Ego *Reynerus* famulus de *Witerſſen* omnibus preſencia viſuris publice recognoſco quod a *Theodorico* & *Johanne* fratribus dictis de *Ufflen* quatuor marcas Bremenſis argenti ſuper Gograviatum *) ſive judicium quod vulgariter Gogerichte in *Wyterſſen* recepi. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum feria ſecunda poſt *Dyoniſij* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo quinto.

14. Oct.

*) Huic judicio praeerat Gogravius, Comes ſeu judex pagi ſive territorij ſubin ſatis ampli. *Speculum Saxon. lib.* 1. *art.* 2. §. 6. Pagani proprium non habentes, ſuorum Gograviorum judicium expectent. *art.* 55. Gogravius ab incolis trium villarum ſeu praediorum eligi dicitur quandoque ad hanc dignitatem infeudatur, ubi tunc Gogravius natus dicitur *ibidem art.* 58.

Digitized by Google

XXXIV.

SUPER CASTRO *LIMBERGHE* RECEPTO IN FEUDUM.

Nos *Otto* comes de *Rauensberge* publicè recognoſcimus per preſentes quod penſata utilitate & commodo noſtro & terre noſtre licet multiplices guerras cum ven. quondam Domino *Gotfrido* Mindenſis eccleſie Epiſcopo bon. mem. ſuper proprietate caſtri *Limberghe* habuerimus, nunc cum ven. Patre Dño *Lodewico* eccleſie predicte Epiſcopo de conſenſu & bona voluntate ac conſilio dilecti fratris noſtri Dñi *Bernhardi* Prepoſiti Oſnaburgenſis ſuper dicta proprietate concordavimus in hunc modum videlicet quod proprietatem dicti caſtri memorato Dño Epiſcopo *Lodewico* ejusque ſucceſſoribus & Eccleſie Mindenſi abſolute dedimus & preſentibus damus. ac ad manus ipſius Domini *Lodewici* Epiſcopi nomine Eccleſie Mindenſis libere reſignavimus & preſentibus reſignamus ipſumque caſtrum poſtmodum a prefato Dño Epiſcopo recepimus in feodum noſtris veris heredibus amplius cum oportunum fuerit a ſepedicto Dño Epiſcopo vel ſuis ſucceſſoribus amicabiliter concedendum, preterea in ſignum proprietatis predicte duas manſiones ſeu habitaciones in ſuburbio dicti caſtri eidem Dño Epiſcopo & Eccleſie Mindenſi aſſignavimus & favorabiliter preſentibus aſſignamus quandocumque has duxerit & voluerit habere pro ſuo libitu voluntatis de quibus contra omnes ſibi & eccleſie ſue injuriantes ac adverſantes

Digitized by Google

tes se defendere poterit quandocumque sibi & suis successoribus fuerit oportunum & in hijs inter nos & nostrum Dominium ex parte una & Dñum Episcopum predictum & totam Mindensem Ecclesiam parte ex altera super omni discordia ratione proprietatis dicti castri habita amicabilis & stabilis composicio esse debebit ac sana firma & perpetua permanere, in quorum omnium testimonium nos comes predictus nostrum & nos *Bernhardus* ejus frater Prepositus memoratus in signum nostri consensus nostrum sigilla presentibus apponi fecimus perpetuo duraturis. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo quinto ipso die beati *Galli.* *)

16. Oct.

*) In crastino B. *Galli Ludovicus* Mindensis Episcopus litteris testatus est, se cum *Ottone* comite de *Ravensberg* transegisse de Castro *Lintberg*. vid: *Cl. Lamei Diplomatische geschichte der alten Gräfen von Ravensberg: Cod: Dipl. p: 89.*

XXXV.

SUPER QUADAM CURIA IN *DILINGEN.*

Noverint universi presentium inspectores quod nos *Bardoltus* de *Rusle* famulus & *Sophia* conjuges cum pleno consensu heredum & amicorum nostrorum prehabito publice recognoscimus in hijs scriptis quod curtis in *Dilingen* cum quadam casa sibi annexa cum omnibus proventibus & usu fructibus ad limites ejus spectantibus quam de manu

venerabilis Domini *Ludolphi* Mindenſis Eccleſie Epiſcopi cum conſenſu capituli Eccleſie ejusdem tenemus & comparavimus pro ſexaginta marcis Oſnaburgenſium denariorum ad tempora vite noſtre titulo uſu fructuum quod vulgo dicitur lyfftucht *) nobis de medio ſublatis integraliter & libere revertetur ad manus venerabilis Domini Mindenſis Eccleſie prefati vel ſuorum ſucceſſorum nichil juris cuiquam ex parte noſtri penitus reſervato in eadem. Et quia proprio ſigillo caruimus preſentem paginam ſigillo *Erneſti* famuli dicti *Meyenbergh* fratris mei videlicet *Sophie* prefate petivimus communiri. Et ego *Er.* predictus ad hoc rogatus ſpecialiter ſigillum meum duxi preſentibus apponi in teſtimonium premiſſorum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo quinto ipſo die beati *Stephani* prothomartiris.

26. Dec.

*) Liefftoch, leibzucht, leibgedinge. Vitalitium, annua penſio, quae morte extinguitur.

XXXVI.

QUOD BONA SINE CONSENSU CAPITULI NON OBLIGENTUR.

Nos *Johannes* (a) Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus & preſentibus publice proteſtamur, quod ubicunque & quibuscunque ac qualitercunque aliqua bona vel redditus Eccleſie Mindenſis per predeceſſores venera-

nerabilis Patris & Domini noſtri Dñi *Lodewici* Epiſcopi noſtri preſentis abſque conſenſu (b) & voluntate libera Capituli noſtri obligata vel alienata aut alias illicite diſtracta fuerint illa dictus Dñus noſter Epiſcopus repetere recuperare & ſe de ipſis intromittere de jure poterit & debebit, in quibus ſibi per omnia aſſiſtere conſilio & auxilio quantum poterimus & ipſum efficaciter volumus promovere & fideliter adjuvare. In quorum teſtimonium ſigillum Capituli noſtri ad cauſas preſentibus eſt appenſum Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto ipſo die *felicis in Pincis.*

14. Jan.

(a) In documento de an. 1324. nominatur *Johannes Andree.*

(b) Titulus integer in Decretalium lib. III. ibidem tit. X. c. I. ex Concilio apud *Valentiam*: Irrita erit Epiſcoporum donatio vel venditio vel commutatio rei Eccleſiaſticae abſque collaudatione & ſubſcriptione clericorum.

XXXVII.

SUPER DECIMIS NOVALIUM APUD *WALESRADE.*

Nos *Henricus* Prepoſitus Monaſterij mor.ialium in *Waleſrade* *) ſcire volumus univerſos preſentes litteras inſpecturos, quod in recompenſam gratie nobis & monaſterio predicto facte de decimis novalium ad vitam noſtram & tempore quo nos apud dictam Prepoſituram erimus pro-

prio motu & ob reverentiam Rdi Patris Dñi *Lodewici* Mindenſis Epiſcopi qui nobis dictam gratiam favorabiliter conceſſit prout in litteris ſuis inde confectis plenius continetur dicto Domino Epiſcopo dabimus & dare volumus ſingulis annis unam marcam Bremenſis argenti in ſignum juris quod dictus Dñus Epiſcopus habet ad decimas novalium memoratas. In cujus rei teſtimonium noſtrum ſigillum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria ſexta poſt Dominicam *invocavit*.

14. Febr.

*) Coenobium ſanctimonialium Saxoniae inferioris an. 986. fundatum ad Alleram. In eo requieſcit *Ludovicus* Mindenſis Epiſcopus in eadem hac charta nominatus.

XXXVIII.

DE CENSU NOVORUM ORTORUM IN BRULONE.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus per preſentes quod dilecti nobis Decanus & Capitulum dicte noſtre Eccleſie vel alij qui brulonem *) habuerint ſuo jure de voluntate noſtra cenſum novorum ortorum in eodem brulone recipere poterunt quamdiu ipſi dictum brulonem habuerint & nos de ipſo ſicut de jure poſſumus aliter duxerimus ordinandum. In cujus rei teſtimonium noſtrum ſecretum preſentibus

bus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria quinta poſt *Miſericordia Domini.*

10. Apr.

*) De hoc vocabulo inferiùs quaedam recurrent.

XXXIX.

SUPER CASTRUM NOVUM.

Noverint univerſi preſentium inſpectores, quod cum venerabilis in Chriſto Pater & Dominus noſter Dñus *Lodewicus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus nobis *Ottoni* Dei gratia comiti de *Brochuſen* *) *Ode* conthorali noſtre *Hilleboldo* filio noſtro & noſtris veris heredibus dimidietatem ſui novi caſtri cum advocatia bonis ac juribus ad ipſam medietatem pertinentibus pignoris titulo obligaverit pro quadringentis marcis Bremenſis argenti, nos ipſam pecuniam ſolvere & dictam medietatem ipſius caſtri tenere & reddere per modos infra ſcriptos dicto Domino Epiſcopo promiſimus & promittimus per preſentes, ſic videlicet quod centum triginta marcas quas idem Dominus Epiſcopus tenetur noſtris quibusdam militibus ac ſubditis pro pecoribus ſolvere nos eisdem pro ipſo Domino Epiſcopo amicabiliter perſolvemus & ſeptuaginta marcas Bremenſes in preſentatione caſtri ſibi in *Minda* dabimus in parato, centum vero marcas ſibi dabimus in feſto beati *Johannis Baptiſte* proximo venturo ibidem & ultimas centum marcas in

Digitized by Google

festo Assumptionis glorioſe virginis proximo ſubſequente in loco memorato, preterea dictum caſtrum erit ſibi & eccleſie ſue totaliter apertum contra omnes ſibi & eccleſie ſue injuriantes & contra quos guerram habere voluerit quovis modo. Item quandocunque dictus Dominus Epiſcopus aut ſui ſucceſſores vel Eccleſia Mindenſis dictam medietatem ipſius caſtri redimere voluerint pro pecunia memorata intimationem talis redemptionis per ſpatium dimidii anni ante nobis vel noſtris heredibus facta & pecunia prefata nobis in termino tali & loco predicto perſoluta nos & heredes noſtri pretacti ipſam medietatem prefati caſtri dicto Domino Epiſcopo aut ejus ſucceſſoribus ſeu Eccleſie ipſius reddere & reſtituere aut repreſentare debebimus cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis omni contradictione remota & occaſione qualibet quieſcente, nec nos aliquam ſummam pecunie aut quicquam aliud ultra ſummam ſupradictam computabimus ſupra caſtrum memoratum, ſuper dicta etiam redemptione aut redimendi preintimatione facienda dictus Dominus Epiſcopus quoad vixerit & nos non quolibet tempore liberam habebit optionem & voluntariam facultatem, ſucceſſor autem dicti Epiſcopi qui pro tempore fuerit aut Eccleſia Mindenſis ſimiliter dimidii anni ſpatium ad faciendam preintimationem redemptionis dicti caſtri habebunt & nos vel heredes noſtri predicti cum pecuniam noſtram rehabere voluerimus talem redemptionem ſucceſſori preſentis Epiſcopi qui pro tempore fuerit aut eccleſie Mindenſi ad unum annum ante preintimare debebimus more ſolito

&

Digitized by Google

& consueto, super quibus omnibus firmiter tenendum. Nos *Otto* comes predictus prelibato Domino Episcopo & Ecclesie sue pro nobis & heredibus nostris fide prestita corporali promittimus per presentes omnia & singula supra scripta firma & rata tenere & inviolabiliter observare. Et nos *Thidericus Plump Johannes Friso Albertus Hanerber Johannes* de *Bucken Rodolphus* de *Runne* milites *Johannes Friso Bernerus Crenet Ludolphus* de *Raymer Hinricus Hanerber Thidericus Amendorp* famuli Castellani in *Brochusen Hinricus* de *Monichusen Johannes* de *Drech Arnoldus* de *Tekeneborch Hinricus* de *Drech Hermannus* de *Vysbeke* milites *Johannes* de *Mersch Zegebodo de Gropelinge Justacius* de *Rethern Thomas* de *Gropelingen Stacius* de *Monichusen* pro dicto comite de *Brochusen oda* uxore sua *Hilleboldo* filio eorum & heredibus ipsorum predictis tanquam principales debitores & fide jussores memorato Dño Episcopo & Ecclesie sue promittimus similiter fide data corporali in solidum per presentes omnia & singula supradicta firmiter tenere & omnem defectum adimplere super omnibus & singulis supradictis si quem per dictum comitem de *Brochusen* vel ejus heredes prenotatos haberi contigerit quod absit in aliquo premissorum & cum super hoc per dictum Dñum Episcopum vel ejus nuntium moniti fuerimus communiter vel divisim ex tunc infra quindenam civitatem Mindensem intrabimus inde non exituri nisi omnia & singula favorabiliter prius impleantur & de singulis satis fiat, si etiam aliquem dictorum fidejussorum sive fuerit miles aut famulus decedere quod absit con-

Digitized by Google

tigerit, ex tunc infra menſem alium loco ſui & eodem modo tam bonum & ſufficientem ſtatuemus. In quorum omnium teſtimonium & certitudinem firmiorem ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto in vigilia Aſcenſionis Domini.

30. Apr.

*) *Henricus Wolterus* in *Chronico Bremenſi* MS. ultimum familiae Brockhuſanae vocat *Henricum*, affirmans eum in praelio Winſemenſi (1388.) occubuiſſe; Hic cum liberis careret, Dynaſtiam ſuam vendidit comitibus de *Hoya*, qui inſignia ſuis adjunxerunt.

XL.

SUPER CURTIBUS IN *HOLTHUSEN* ET *MEYNSEN*.

Nos *Fredericus* nec non *Dethardus* & *Johannes* fratres ac *Heinr.* & *Bodo* fratres famuli dicti de *Lerbeke* recognoſcimus omnibus preſentia viſuris ſeu audituris publice proteſtando quod de bona voluntate & conſenſu omnium coheredum noſtrorum reſignando obligavimus & preſentibus obligamus *Rodolpho* dicto *Kikebugh* famulo uxori ſue legitime noſtre nepti eorumque veris heredibus pro ſponſalibus domum noſtram & unam caſam in *Holthuſen* ſitas nec non domum noſtram dictam *Holthus* & duas caſas in *Meynſen* ſitas cum omnibus utilitatibus & proventibus ſilvis pratis paſcuis agris cultis & incultis pro quadraginta marcis cum quin-

quinque Bremenſis Argenti juſte & pacifice poſſidendo tali conditione mediante quod quandocunque predicta bona redimere poterimus aut voluerimus hoc predicto *Rodolpho* aut ſuis heredibus infra feſtum Nativitatis Domini & Epiphaniam per deliberationem & conſenſum omnium noſtrorum unanimem pro tunc exiſtentium debemus intimare & ex conſequenti infra octavam paſche proxime futuram ipſis pecuniam predictam perſolvemus curialiter & amice, ſi vero predicto termino intimatione premiſſa ut pretactum eſt eandem pecuniam ad redimendum predicta bona quod abſit non perſolveremus, ex tunc ſepedictus *Rodolphus* aut ſui heredes prefata bona pro predictis quadraginta quinque marcis Bremenſis argenti cum omnium noſtrorum juvamine & voluntate poſſunt vendere vel obligare, ad quod proteſtandum munimine ſigilli nobilis advocati *de Monte* coram quo obligationem predictam terminavimus preſentem litteram fecimus roborari. Et Nos jam dictus *Wedekindus* *) nobilis advocatus de *Monte* in teſtimonium & evidentiam majorem omnium predictorum ad petitionem partium utrorumque ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria quinta proxima ante feſtum Penthecoſtes.

8. Maij.

*) Hic *Wedekindus* in charta anni MCCCXXXI. vocatur domicellus Montis & nobilis Advocatus Eccleſie Mindenſis.

XLI.

XLI.

SUPER CASTRUM NOVUM.

Noverint universi inspectores presencium, quod cum venerabilis Pater Dominus *Lodowicus* Mindensis Ecclesie Episcopus michi *Stacio* de *Rethin* famulo castrum novum in fideli custodia commisisset & ipsum rehabere vellet de consensu & capituli sui consilio super expensis per me factis in dicto castro & super restitutione ipsius castri cum dicto Domino Episcopo tractavi per hunc modum videlicet quod molendinum in *Wunstorpe* *) & advocatiam ibidem cum utilitatibus suis debitis nec non quatuor mansos in *Veltere* ac decimam trium mansorum in *Rennebergbe* michi *Gherburgi* uxori mee ac nostris veris heredibus titulo pignoris obligavit pro ducentis marcis Bremensis argenti quas tempore quo dictum castrum hujusmodi me expendisse computavi ita videlicet quod quandocunque dictos quatuor mansos in *Veltbere* & decimam trium mansorum predictam habuero & possidero pacifice & quiete, ad quod ego pro toto posse meo viriliter laborabo dictusque Dominus Episcopus michi cooperabitur cum effectu ex tunc mansos & decimam predictos pro centum marcis de dicta pecunia defalcandis titulo pignoris possidebo quos & decimam dictus Dominus Episcopus & ejus successores infra quatuor annos immediate tunc sequentes redimendi pro dictis centum marcis habebunt liberam facultatem, alioquin ipsis quatuor annis transactis a tempore possessionis pacifice ego & mei veri heredes predictos mansos & decimam in feodo habebimus libere perpetue possidendos,

dos, pro reſiduis vero centum marcis molendinum predictum ſolum aut advocatiam prefatam ſolam quod in dicti Domini Epiſcopi vel ejus ſucceſſoris optione erit & arbitrio titulo pignoris ut ſupra dicitur debebimus reſervare ſi etiam dictus Dominus Epiſcopus vel ejus ſucceſſor me vel uxorem meam aut heredes meos de dictis centum marcis infra ſpatium unius anni perſolvendis per fide juſſores competentes certificaverit quod ſimiliter in ejusdem Epiſcopi erit optione Ego vel alter noſtrum qui pro tempore fuerit molendinum aut advocatiam predictos quale ipſorum habuero prefato Domino Epiſcopo aut ejus ſucceſſoribus vel Eccleſie Mindenſi abſque omni contradictione reddemus libere & ſolute, homines etiam ad dictam advocatiam pertinentes exactionibus gravibus & ſervicijs nullatenus aggravabo & ipſos promovebo tuebor in omnibus & defendam ac alienatos & diſtractos cum omni diligentia & recuperatione viriliter revocabo nec ſupra dictam advocatiam aliquam aliam pecuniam aut quicquid aliud quoscunque modos debebo nec potero computare, hoc ſane expreſſo, quod ſi Ego *juſtacius* per computacionem meam predictam aut ex alia cauſa per meam culpam infra illud tempus quo dictum caſtrum habui memoratum Dominum Epiſcopum vel ejus eccleſiam in aliquo dampnificavi, quod michi infra annum a data preſentium oſtendere vel proponere poterit, ſuper hijs ſibi & eccleſie ſue ſatis facere debebo integraliter & in toto. In quorum omnium teſtimonium Ego *juſtacius* meum & nos *Hayneko* de *Monechuſen* ac *Johannes* de *Drech* milites

milites tanquam teſtes & tractatores ſingulorum premiſſorum noſtra ſigilla appendi fecimus huic ſcripto. Datum Anno Domini milleſimo tricenteſimo viceſimo ſexto feria quinta poſt *jubilate.*

5. jun.

*) a *Wunſtorpe* nomen ſumpſere comites. Contra comitem de *Wunſtorpe Ludovicus* Epiſcopus Mindenſis caſtrum *Bockelo*, quem vinctum cum filio ſuo *Mindam* adduxerat, cujus adjutores erant Duces de *Lunenburg* & inveterati aemuli Eccleſiae Mindenſis de *Hoja* comites; aedificavit, ſed miles quidam de *Mönnichhuſen* ab Eccleſia Mindenſi praedictum caſtrum traditioſe alienavit & nobili comiti de *Schowenborg* tradidit. *Chron. Mindenſe apud Meibomium.*

XLII.

SUPER UNO MANSO IN *RODENBEKE.*

Nos *Hinricus* (a) Prepoſitus *Johannes* (b) Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus & preſentibus publice proteſtamur quod manſum ſitum juxta locum qui dicitur *Rodenbecke* quem Dñus *Wilhelmus* bon. mem. noſtre eccleſie vicarius a *Wernero* de *Haſle* & ſuis heredibus emens Domino *Brunoni* de *Stemwede* presbitero ad poſſidendum vite ſue tempora comparavit, cujus etiam manſi proprietatem capitulo noſtro rite donavimus nos *Hinricus* Prepoſitus antedictus ipſi Dño *Brunoni* de *Stemwede* ad tempora vite ſue cum omni juris integritate aſſignavimus & preſentibus aſſignamus ſic quod eodem Domino *Brunone* defund-

Digitized by Google

defuncto dictus manſus cum ſua proprietate ad altare ſancti *Nicolai* in capella noſtre prefate eccleſie perpetuis temporibus integraliter permanebit. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra videlicet Prepoſiti & capituli preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo in octava beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum.

6. jul.

(a) Nobilis de *Lippia* Praepoſitus 1320—1333.

(b) *Joannes Andree* jam ſupra memoratus.

XLIII.

SUPER VILLICATIONE *LAUWERDESBUKE.*

Ego *Baldewinus* de *Wenden* *) miles una cum omnibus heredibus meis veris & legitimis recognoſco publice & proteſtor preſentibus manifeſte quod cum conſenſu & voluntate dictorum heredum meorum & quorumcunque intereſt renuntiavi & preſentibus renuntio hominibus & bonis ville *Lauwerdesbuke* ac omni juri habito inibi in campis pratis & paſcuis & univerſis que ibidem in feodo ab eccleſia Mindenſi habueram, dimittens omnia & ſingula prenarrata venerabili Domino *Lodewico* Mindenſi Epiſcopo & ipſi eccleſie Mindenſi jure hereditario obtinenda, ſuper premiſſis quoque a me & heredibus meis ex nunc debet impeticio fieri prorſus nulla, In quorum teſtimonium ſigillum noſtrum

noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo in vigilia *beate Margarethe.*

12. jul.

*) Pagus *Wenden* ſupra *Riddagshuſium* a Venedis & familia ejusdem nominis a pago ſuam deducit originem.

XLIV.

SUPER CURIA IM *SWEGHE* ET NOVALILIBUS IN *RYSNE.*

Noverint univerſi preſencium inſpectores quod cum venerabilis Pater Dñus *Lodewicus* Epiſcopus Mindenſis Dominam *Hilien* contoralem mei *Johannes* de *Drock* militis *) de curia in *Sweghe* & decima novalium in *Ryſne* prope *Vredewolt* liberaliter infeodaverit ita quod uſu fructum ad tempora ſue vite habeat in eisdem nos *Johannes* predictus & *Hinricus* ejus filius milites promittimus per preſentes poſt mortem ipſius Domine *Hillen* nos de dictis curia & decima nullatenus vel noſtros heredes intromittere debere, ſe quod ad dictum Dominum Epiſcopum vel ejus ſucceſſorem ea de medio ſublata libere revertentur. In cujus rei teſtimonium noſtra ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo tertia decima Kalendas Auguſti.

20. jul.

*) *Meibomius* ad *Origines Marchanas Levoldi Northovii* notat: *Milites ejus miniſteriales.* Miniſteriales

les ſunt noſtri Equites, die Ritterſchafft, Saxonibus: die ehrbare und gute Männer, a miniſterio, quod ratione clientelae principibus debent, knapen oder knechte, ſervi, ſervientes & famuli. Diſtinguuntur & quaſi opponuntur liberae conditionis hominibus. Ex his, qui torque donabantur, Milites, Ritter appellabantur, reliqui Famuli vel ſervi; conferatur charta ſequens.

XLV.

SUPER BONIS IN VILLA *REDERE.*

Omnibus hanc litteram viſuris & audituris Ego *Bruningus* de *Suderſs* famulus (a) recognoſco me hujusmodi placitis (b) inter fuiſſe videlicet quod dictus *Boock* famulus *Wedekindo* domicello de *Monte* nobili advocato in *Minda* juſticiam non fecerit ſive juſtos redditus non dederit de hujusmodi bonis in villa *Redere* ſitis ſibi a dicto Domicello commiſſis, ex tunc dictus *Boock* cum domicello in ſupradictis bonis impedire non debet. In cujus teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo vigilia beate *Marie Magdalene.*

21. Jul.

(a) vid. nota chartae praecedentis; cui ſubdimus exempla: Magni Ducis Brunsvicenſis ſic clauditur: Teſtes hujus rei ſunt: *Geverhardus* & *Burchardus* de *Werberge* nobiles. *Lippoldus* de *Vreden* & *Baldewinus* de *Dalem* milites. *Henricus* de *Veltheim* & *Burchardus* de *Aſſeburg* famuli. ac.

MCCCLVII. Et in alio transactionis instrumento: Nos *Burchardus* de *Asseborg*, *joannes* de *Oberge*, *Conradus* de *Saldere* milites. *Gebhardus* de *Werberge*, *Heinricus* de *Heimborge*, *Gunzelinus* de *Asseborg*, *Burchardus* de *Asseborg* dictus *Lochte*, *Gebhardus* de *Bortfelde*, *Ludolfus* de *Veltheim* famuli. *Fabricius* in *Chronico Mindensi* rem paucis ita explicat: Illo tempore (circa annum MCCCLXXX) non amplior virorum nobilium fuit titulus, quam ut strenui famuli nominarentur, Equites vero aurati, milites dicerentur. Morem initiandi milites & ordinis militaris regulam exhibet *Chronicon Belgicum p.* 244.

(b) Placitum mediae aetatis Scriptoribus significat comitia sive conventum procerum publicum, ubi pares curiae causas examini subjectas determinabant.

XLVI.

SUPER DECIMA IN *SNATHORST.*

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem & noticiam subscriptorum. Cum olim Dominus *Volquinus* (a) bon mem predecessor de consensu capituli sui decimam in *Snathorst* una cum minuta decima & alijs suis pertinencijs que ad officium Wichgravij (b) & ad mensam Episcopalem spectabant altare sancte *Marie* in Ecclesia nostra majori donaverit ac ipsum altare, perpetuo dotaverit receptis ex eisdem sexaginta marcis Bremensis argenti a *johanne* tunc vicario & capellano altaris predicti

dicti quibus de manu laycali recuperavit decimam cum ſuis pertinencijs prelibatam nobis tamen vel ſucceſſoribus noſtris & capitulo Majori dumtaxat reſervata facultate recuperandi ipſam decimam pro ſupradicta pecunie quantitate, igitur nos caſtrum noſtrum *Reynenbergh* (c) ab eccleſia noſtra *Dethardo* de *Slon* militi obligatum redimere aliter non valentes decimam hujusmodi cum ſuis pertinencijs omnibus de conſilio & conſenſu noſtri capituli ac *Conradi* dicti *Knigge* nunc capellani altaris ejusdem recepimus & abſtraximus quam eidem *Dethardo* de *Slon* dedimus & vendidimus pro centum marcis Oſnaburgenſium denariorum ita tamen quod nos aut ſucceſſores noſtri ad ſex annos ex nunc ſubſequentes redimere poterimus vel poterunt pro centum marcis Oſnaburgenſ. ut prefertur in recompenſam vero decime ſepedicte & pertinenciarum ipſius curiam noſtram ſuperiorem prope *Hille* dictam *vore Warck* quam *Dethmarus* inhabitat cum octo modijs ſiliginis qui dicuntur Graffmolder eidem altari abſolute donavimus pleno jure & ipſum altare cum eadem curia perpetuo dotavimus & dotamus per preſentes, acta ſunt hec de conſenſu & conſilio noſtri capituli & preſens ſcriptum ſuper hoc confectum noſtro & eccleſie noſtre ſigillis communitum preſentibus *Hinrico* Prepoſito *johanne* Decano *Wedekindo* Prepoſito Hamelenſi *johanne* Cantore *Wernero Dumen johanne de Lubbeke juſtacio de ſlon Borchardo poſch Hinrico Gripp Ryberto de Bure Volcmaro de Alten Hardewico de Monchuſen johanne poſt Leonardo Lippoldo de Godenſtede* & pluribus alijs fide dignis. Datum

Minde Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo ipſo die beati *jacobi* Apoſtoli.

25. Jul.

(a) *Volquinus* Mindenſis Epiſcopus ex comitibus de *Schwalenbergae.*

(b) Wickgraff. Wick civitas. comes ſive judex civitatis judicio Criminali praeſidens.

(b) *Conradus* Epiſcopus Mindenſis ex nobilibus de *Diepholde* Sec. XIII. caſtrum *Reinenberg* aedificat.

XLVII.

SUPER DIMIDIETATE DECIME IN *BLIDINGENHUSEN.*

Nos *Liborius* presbiter *Rothgerus* & *Hermanus* famuli fratres de *Wulbeke* notum facimus univerſis preſencia viſuris & audituris publice proteſtando, quod a *Widekindo* *) nobili domicello de *Monte* & ſuis heredibus dimidietatem decime in *Blidingenhuſen* cum omnibus pertinencijs emimus pro viginti duabus marcis Bremenſis argenti pacifice poſſidendam tali conditione mediante quod predictus nobilis domicellus & ſui heredes eandem dimidietatem decime pro eisdem viginti duabus marcis infra quinque annos continue ſequentes a proximo feſto *Michaelis* computando reemere poſſunt quo facto dimidietas predicta decime ad ipſos libere revertetur. In cujus rei teſtimonium ſigillum mei *Rothgeri* pro me & fratribus meis preſentibus eſt appenſum. Et nos *Liborius* presbiter

ter & *Hermannus* famulus appenſioni ſigilli fratris noſtri conſenſum adhibemus. Datum & actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo ipſo die beati *jacobi* Apoſtoli.

25. Jul.

*) De hoc *Widekindo* jam paulo ſuperius.

XLVIII.

SUPER OPPIDUM *MÜNDER.*

Noverint univerſi preſencium inſpectores quod cum Ven. Pater & Dominus Dñus *Lodewicus* Mindenſis eccleſie Epiſcopus nobis *johanni Bock* & *Hinrico de Reden* militibus noſtriſque veris heredibus medietatem opidi in *Mündere* cum hominibus & juribus & omnibus alijs pertinencijs pro viginti & quinque marcis Bremenſis argenti obligaverit nos dicti milites promittimus memorato Domino Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus quod ipſum opidum dicto Domino Epiſcopo & Eccleſie ſue in omnibus neceſſitatibus contra quoslibet apertum erit & liberaliter permanebit, & quandocumque ipſum opidum redimere voluerit vel ſui ſucceſſores hoc ad ſpacium trium menſium nobis pre intimare debebit & ſoluta pecunia nobis vel heredibus noſtris ex tunc ſtatim ſibi ipſum opidum cum omnibus ſupradictis reſtituere debebimus contradictione qualibet procul mota, preterea uxorem villici dicti *Scherenbagen* in parochia *Hulſede* cum duabus ſororibus ipſius uxoris litones *) eccleſie Minden-

ſis nobis in fideli cuſtodia commiſſas cum opidum redemerit reddemus & reſtituemus dicto Domino Epiſcopo vel ejus ſucceſſori omnibus pretermiſſis liberas & ſolutas. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo Idus Auguſti.

13. Aug.

*) Lito, Litus. ſervus glebae adſcriptitius; fiſcalinus litus, qui in publicis, privatis aut Eccleſiarum fiſcis ſeu praedijs degit. apud *Henſchenium* ad vitam S. *Ludgeri* Ep. totam terram illam, quam *Laudulfus* Litus meus incolebat & proſerviebat.

XLIX.

REDDITUS UNIUS MARCE DANDI IN VIGILIA *SIMONIS* ET *IUDE.*

Omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris pateat manifeſte quod Ego *johannes* dictus *Schele* cantor Eccleſie Mindenſis vendidi in curia mea unius marce Mindenſis redditus dandos annuatim in vigilia beatorum *Symonis* & *jude* Apoſtolorum honorabilibus viris Dominis Decano & capitulo ejusdem Eccleſie pro quindecim marcis Bremenſis Argenti fertone *) minus a me receptis eidem capitulo per *johannem Petershagen* bone memorie pro remedio anime ſue rite traditis & legatis ita tamen quod dum de conſilio dicti capituli hujusmodi marce redditus alicubi emero ſeu comparavero effective dicta mea curia ex tunc a datione

dicte

dicte marce libera permanebit. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum una cum ſigillo ipſius capituli ad cauſas preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo feria ſexta poſt *Egidij* Abbatis.

4. Sep.

*) Ferto (Ferting, vierling) quarta pars unius marcae ut probat *Schilterus* ex charta an. 1415. Quod ſi de coetero evenire contigerit, quod Antiſtes noſtrae Argentinenſis Eccleſiae vel Electus ejusdem quicunque, non obſtante Fertone, id eſt, quarta pars marcae argenti, per decedentem ſibi ut ordinario legata, bona decedentis clerici vel Eccleſiaſticae perſonae, poſt mortem ſibi per ſe vel ſuos Officiales attrahere vel uſibus ſuis applicare conaretur, hoeredes defuncti bonis ſic derelictis indebite ſpoliando, quod tunc nos capitulariter & conjunctim requiſiti aſſiſtere debemus & defendere, ut ſuo fertone contentus remaneat. idem ex charta an. 1419. alijsque locis comprobat.

L.

SUPER CERTIS BONIS IN *RODEN.* &c.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſentia viſuris & audituris recognoſcimus publice in eisdem, quod cum parati eramus una cum capitulo noſtro ſtrenuo militi *Gcroldo de Horſt* *) noſtro oſtendere juramento nos & eccleſiam noſtram ad reſtitutionem dampnorum & deperditorum que habuit & recepit in dioceſi Hildenſemenſi tempore pie memorie Dñi *Go-*

defridi predeceſſoris noſtri aliqualiter non teneri ipſeque miles ſecundum diffinitionem & dictum Dominorum militum & aliorum nobilium & fide dignorum in hoc contentus via juris nos & capitulum noſtrum ac totam eccleſiam noſtram ratione talium deperditorum & dampnorum quitos dimiſit & ſolutos, demum matura conſultatione prehabita perpendentes neceſſitatem nobis & eccleſie noſtre per guerras multiplices imminentem & ſervitia que idem miles nobis & eccleſie noſtre facere & impendere poterit fructuoſe ipſi *Gheroldo* militi ratione talium ſervitiorum nobis utiliter faciendorum nomine ſubvencionis liberaliter dedimus ducentas marcas Oſnaburgenſium denariorum pro quibus ſibi & ſuis veris heredibus bona noſtra in parochia *Roden* videlicet in villa *Toden* tres manſos in *Varle* duos & in *Rodesweder* duos cum ſuis pertinentijs prout mater ipſius militis ad tempora vite ſue habet & habuit favorabiliter & amice in feodo contulimus & per preſentes conferimus in hunc modum videlicet quod quandocunque nos vel noſtri ſucceſſores aut capitulum noſtrum dicta bona reemere voluerimus pro prefata pecunia tunc ipſe vel ſui veri heredes nobis ſucceſſoribus noſtris vel capitulo noſtro eadem bona pro tali pecunia reſtituent abſque omni contradictione & impedimento libera & ſoluta. In quorum omnium teſtimonium noſtrum majus ſigillum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo octavo ipſo die beate *Agnetis* virginis & martiris.

21. Jan.

*) Jam

*) Jam Anno 1277. *Eberhardus* de *Horſt* obvius eſt inter canonicos Eccleſiae Oſnabrucenſis.

LI.

SUPER MINUTA DECIMA IN *HEMMENTINCHUSEN.*

Nos *Hinricus* Prepoſitus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis tenore preſencium recognoſcimus quod omnem minutam decimam que vulgariter dicitur Ochtmunt *) nobis de curte in *Hemmentinchuſen* debitam nobis viro Domicello *Widekindo* de *Monte* advocato in *Minda* matura voluntate concedendo remiſimus & per preſentes remittimus quoad ipſe eandem ad uſum allodij proprij voluerit poſſidere, ita tamen quod ipſe advocatus nobis tres ſolidos Mindenſes ſingulis annis nomine penſionis de eadem miniſtrabit, poſtquam vero ſepedictus advocatus allodium ſuum in alium locum transtulerit ex tunc prenominata curtis ſub priore penſione nobis debita abſque omni contradictione remanebit. In cujus rei certitudinem noſtra videlicet Prepoſiti & Capituli quoad cauſas ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſeptimo.

*) Dicitur, quoque Ochtum, der Schmal oder kleinzehende, der zehende von vieh. *Vogt Monum. inedita T. 1. p. 605.* Vendidi venerabili Dominae Abbatiſſae & conventui monialium in *Liliendale*.. decimam duarum peciarum.. cum ſuis minutis decimis, quae Ochtum dicuntur. *Idem T. 2. p. 37.*

Gerhardus D. G. Sanctae Bremenſis Eccleſiae Archiep.. Noverint omnes hanc litteram intuentes, quod *Albero* civis Bremenſis decimam quamdam in *Wurſacia*, quae Ochtum dicitur.. in manus noſtras in bonorum virorum praeſentia reſignavit &c.

LII.

SUPER BONIS IN *RADEN*, *VERLO* ET *RODESWEDEN* ET DECIMA IN *HALEDUM*.

Nos *Geroldus* miles *Henricus* famulus & *Rodolphus* ipſius filius famulus dicti de *Horſt* recognoſcimus publice per preſentes quod quandocunque venerabilis Pater & Dnūs noſter *Lodewicus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus vel ejus ſucceſſores aut capitulum ſuum reemere voluerint & decreverint bona in *Raden* *) videlicet in *Raden* tres manſos in *Verlo* duos & in *Rodesweden* duos cum ſuis pertinentijs a nobis *Geroldo* milite & noſtris heredibus pro ducentis marcis Oſnaburgenſium denariorum & a nobis *Hinrico* & *Rodolpho* ejus filio ac noſtris heredibus curias in *Offelten* & in *Buttinghuſen* pro ducentis & quinquaginta marcis Oſnaburgenſium denariorum nec non decimam in *Haledum* pro ducentis & quinquaginta marcis dictorum denariorum que bona dictus Dnūs Epiſcopus pro prefata pecunia nomine donationis & libere ſubventionis ac ratione ſervitiorum ſibi & eccleſie ſue utiliter per nos & noſtros faciendorum nobis & noſtris veris heredibus in feodo contulit per modum reemptionis ut prefertur & in ſuis litteris plenius continetur

tinetur tunc nos & noſtri heredes veri dicto Dño Epiſcopo vel ſuis ſucceſſoribus aut capitulo ſuo dicta bona particulariter vel in toto ſimul vel diviſim ut ſuperius eſt expreſſum, quod in ipſorum optione erit pro rata pecunie reſtituemus abſque omni impedimento & contradictione libera & ſoluta, ad que omnia & ſingula nos & noſtros heredes ſub fidei datione preſentibus obligamus. In quorum omnium teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo octavo ipſo die beate *Agnetis* virginis & martiris.

21. jan.

*) Ibidem ſitum eſt Caſtrum a *Gerhardo* hujus nominis primo Mindenſi Epiſcopo e comitibus de *Schoumburg* orto an. MCCCLVIII. comparatum.

LIII.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *SUNTHENNUNGBERN.*

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noverint univerſi preſencium inſpectores quod nos bona & libera voluntate dilectis nobis Prepoſito (a) Decano (b) & capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis predicte proprietatem unius domus & duorum manſorum ſitorum in villa & juxta *Suthennungbern* quos domum & manſos *Johannes* de *Eck Hinricus* ejus filius milites & uxor ipſius *Johannis* nec non ipſorum heredes coram nobis reſignaverunt ad manus capituli antedicti & ipſum capitu-

pitulum ab ipſis emerat pro certa pecunie quantitate donavimus & donamus per preſentes. In cujus teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum, Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo octavo duodecima Kalendas Maji.

20. Apr.

(a) *Henrico* nobili de *Lippia.*
(b) *Joanne Andree.*

LVI.

SUER DUABUS MARCIS DANDIS DE QUADAM CURIA CANONICALI.

Omnibus hoc ſcriptum viſuris *Johannes* dictus *Schele* *) cantor Eccleſie Mindenſis ſalutem & rei geſte agnoſcere veritatem. Noverint univerſi quod de conſenſu Decani & capituli Mindenſis vendidimus *Hinrico* dicto *Budenſtrucke* ac *Eyliken* uxori ſue legitime duarum marcarum denariorum Mindenſium redditus in curia noſtra quam inhabitamus annuatim ſub infra ſcriptis temporibus perſolvendas, quas quidem marcas idem *Henricus* & ſua uxor pro remedio animarum ſuarum ad Eccleſiam noſtram Mindenſem pure contulerunt, que eidem capitulo per nos vel ſucceſſores noſtros curiam obtinentes de eadem perſolventur tali conditione adjecta, quod ſi duarum marcarum redditus in bonis infra civitatem Mindenſem vel extra circumjacentibus comparaverimus, ſeu ſucceſſor

ceſſor noſter comparaverit quod tamen de conſenſu ſcitu & voluntate capituli Mindenſis predicti faciemus ex tunc curia noſtra predicta a ſolutione penſionis hujusmodi erit libera & ſoluta, placuit etiam dictis *Heinrico* & *Eylicken* ut due marce predicte in octava diei omnium animarum poſt Penthecoſtes quamdiu vixerint taliter dividantur prout in noſtro Kalendario eſt **) inſertum, cum autem alter eorum deceſſerit unius marce diſtribucio in die obitus ipſius & pro ejus memoria peragenda diſtribuetur, ita quod duodecim ſolidi canonicis tunc preſentibus novem ſolidi, vicarijs ſimiliter, preſentibus ſcholaribus ſolidus & ad oblationem & candelam ſedecim denarij camerarijs & campanarijs octo denarij miniſtrentur, altero etiam decedente ſimilis erit diſtribucio de marca reſidua prout ſupra quod ſub ſigillo noſtro una cum ſigillo capituli predicti ad cauſas duximus proteſtandum. Et Nos Decanus & Capitulum predicti ſigillum noſtrum ad cauſas huic littere in evidentiam premiſſorum duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo octavo in craſtino beati *Egidij* Abbatis.

2. Sept.

*) Cantor Eccleſiae Mindenſis *Johannes Schele* jam notatur in Catalogo Capitularium dictae Eccleſiae an. 1311.

**) Kalendarium hic pro regiſtro aut directorio diſtributionum quotidianarum ſumitur.

LV.

LV.

SUPER PROPRIETATE DUORUM ORTORUM.

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam & perpetuam noticiam rei geſte. Noverint igitur univerſi preſencium inſpectores quod nos diſcretorum virorum Prepoſiti Decani & tocius Capituli eccleſie noſtre Mindenſis accedente conſenſu pleno & expreſſo proprietatem duorum ortorum extremorum juxta curiam *Baſtorpe* extra valvam dictam codor ſitorum quos *Hermannus* & *Johannes* fratres dicti *Cruſen* a nobis in feodo detinebant & nobis ipſi & eorum veri heredes reſignabant, quos quidem ortos honorabilis vir *Johannes* de *Lubbecke* eccleſie noſtre canonicus & Archidyaconus in *Pattenſen* accenſus amore divino ab ipſis comparavit certa pecunie quantitate quorum proximiorem ad altare decem millium martirum ad ponendum ibidem lumen nocturnale per circulum anni perpetue in eccleſia noſtra, remotiorem vero ad altare beate *Katherine* ad ipſius octavam peragendam deputavit ad peticionem piam & juſtam predicti *Johannis* damus ac conferimus per preſentes ad uſum memoratum ſecundum ordinationem quam idem *Johannes* duxerit faciendam. Ob quorum omnium teſtimonium & robur perpetuum ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri predicti preſentibus eſt annexum. Actum & Datum Anno Domini Mille-

Milleſimo tricenteſimo viceſimo nono in craſtino converſionis beati *Pauli* Apoſtoli.

26. Jan.

LVI.

SUPER CERTIS CURTIBUS IN *GHESTORP* IMPIGNORATIS.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus in preſenti littera noſtra recognoſcimus & publice proteſtamur quod cum *Hinricus* de *Horſt* famulus & *Rodolphus* filius ſuus vendiderint ſub ſpe reemptionis quasdam curias in villa *Gheſtorpe* quas a nobis tenent in feodo nobili viro *Rodolpho* de *Deſpholte* nos dictam venditionem ad ſex annos proximos ratam habebimus atque gratam ipſumque nobilem pro dicto tempore ipſas curias volumus poſſidere. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo nono feria ſexta ante Dominicam *Invocavit*.

10. Mart.

LVII.

SUPER UNO ORTO EXTRA VALVAM KODOR.

In nomine Domini Amen, *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus univerſis preſentia viſuris vel audituris ſalutem in Domino & preſentis ſcripti perpetuum valorem. Noſſe cupimus tam preſentes quam poſteros quod cum *Johannes* de

Lubbeke

Lubbeke Eccleſie noſtre predicte canonicus & Archidyaconus in *Pattenbuſen* amore tactus divino ſalutem anime ſue efficaciter precogitans ortum unum ſitum extra Valvam dictam codor a *Ludolfo* dicto *Schewilige* uxore ſua & veris eorum heredibus, quem ortum predictus *Ludolfus* a nobis in feodo detinebat & nobis ipſe & veri ſui heredes reſignabant ut exinde anniverſarius ſue depoſitionis dies jugiter in dicta noſtra Eccleſia ſpecialiter peragatur proprijs ſumptibus comparavit, ſupplicavit nobis humiliter & devote quatenus proprietatem dicti orti ipſi donare ſeu conferre curaremus, nos vero pijs ipſius precibus inclinati proprietatem predicti orti diſcretorum virorum Prepoſiti Decani & omnium quorum intereſt de noſtro capitulo accedente conſenſu pleno & expreſſo antedicto Domino *johanni* damus & conferimus libere in hijs ſcriptis ad uſum memoratum ſecundum ordinationem quam idem Dominus *johannes* duxerit faciendam, ob cujus teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri predicti preſentibus eſt annexum. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo nono in craſtino *Gregorij* Pape.

13. Mart.

LVIII.

LVIII.

SUPER BONIS IN *GESTERUNGEN* REDIMENDIS.

Nos *Hinricus* ac *Rodolphus* filius *Hinrici* famuli dicti de *Horſt* univerſis preſentia viſuris ſeu audituris cupimus fore notum quod nos promiſimus & in hijs ſcriptis data fide promittimus *Lodewico* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopo duas domus ſitas in *Geſteringen* infra ſex annos immediate conſequentes abſque aliqua protractione a *Rodolpho* nobili viro Domino de *Depholte* redimere ac quitas & ſolutas Dño Epiſcopo predicto procurare. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo nono ipſo die *Servacij*.

13. Maij.

LIX.

SUPER DECIMA IN *ELENHUSEN*.

Ego *Rabodo* de *Bure* recognoſco univerſis preſencia viſuris ſeu audituris quandocunque Reverendus Dnûs Epiſcopus eccleſie Mindenſis *Thidericum* de *Ufflen* famulum & ſuôs heredes cum decima in *Eylenhuſen* quam eisdem *Thiderico* & ſuis heredibus vendidi juſte titulo venditionis inpheodaverit ſeu inpheodari voluerit quod ex tunc eandem decimam libere reſignavi & ad manus

eiusdem *Thiderici* conferendum ſibi reſigno per preſentes & proteſtor quandocunque ad preſentiam eiusdem Rdi Dñi Epiſcopi Mindenſis in propria perſona venire potero quod eandem decimam ad manus ſepedictorum *Thiderici* & ſuorum heredum coram eodem Domino Epiſcopo ore manuque ſicut moris eſt reſignabo. In cujus faciende reſignationis teſtimonium ſigillum meum preſentibus duxi appendendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo in craſtino beati *Dyoniſii* martiris.

10. Oct.

LX.

SUPER UNO HORTO EXTRA VALVAM KODOR.

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris & audituris ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Noverint universi tam futuri quam preſentium inſpectores, quod nos propter grata ſervicia ab honorabilibus viris Dominis Prepoſito Decano & capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis nobis & Eccleſie noſtre impenſa & impoſterum impendenda proprietatem unius orti *johanni* de *Polde* civi Mindenſi & ſuis heredibus quondam pertinentis quem idem Capitulum ab eodem *johanne* & ſuis heredibus ſedecim marcis Bremenſis argenti comparavit ſiti extra valvam ſeu portam proprie dictam codor juxta ortum quem diſcretus vir *johannes* de *Lubbecke*

becke noſtre Eccleſie canonicus eidem Eccleſie ad memoriam ipſius peragendam legavit eisdem Prepoſito Decano & capitulo Eccleſie noſtre predicte donavimus & donamus per preſentes perpetuis temporibus poſſidendam ipſius capituli noſtri expreſſo accedente conſenſu, In cujus donationis evidentiam noſtrum ſigillum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo in craſtino beati *Nicolai* Epiſcopi.

7. Dec.

LXI.

SUPER UNO CAMPO CIRCA *MYNDAM.*

Nos conſules civitatis Mindenſis recognoſcimus & tenore preſencium proteſtamur, quod conſtituti coram nobis *Herbordus* junior de *Rynthelen Elizabeth* uxor ſua & heredes eorundem recognoverunt quod campus juxta ortum Domini Epiſcopi Mindenſis quoad paludem ſitus quem idem *Herbordus* prout recognovit coram nobis ab honorabilibus viris Dominis Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis pro annuo cenſu octo ſolidorum Mindenſium eisdem Dominis Decano & capitulo annuatim in vigilia Nativitatis beate virginis *Marie* dandorum quoad vixerit habet in locato poſt mortem eiusdem *Herbordi* vacet & ad eosdem ſepedictos Dominos Decanum & capitulum omni hereditaria ſucceſſione extracluſa libere ſine aliqua predictorum & ſuorum heredum contradictione revertatur. In cujus recognitionis teſtimonium

ſigillum noſtre civitatis preſentibus duximus appendendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo feria ſecunda poſt *Lucie* Virginis.

17. Dec.

LXII.

SUPER UNO ORTO EXTRA VALVAM KODOR.

Univerſis & ſingulis quibus exhibitum fuerit preſens ſcriptum pateat evidenter, quod cum ego *Wedekindus* dictus *Hoffſleger* uxor mea & noſtri heredes ortum noſtrum ſitum extra valvam codor honorabilibus viris Decano & capitulo eccleſie Mindenſis vendiderimus nichil juris nobis reſervando ipſumque ab eisdem Dominis pro penſione annuali videlicet pro dimidia marca Mindenſium denariorum annis ſingulis in vigilia nativitatis ſancte *Marie* virginis perſolvenda recepimus ſub locato & eundem ortum ſepibus & alijs neceſſarijs reedificandum reedificabimus noſtris proprijs laboribus & expenſis quod ſi negligentes fuerimus quod abſit, ita quod in ipſo die vigilie nativitatis beate virginis penſionem hujusmodi minime exſolverimus vel reedificanda non edificaverimus ex tunc prefati Decanus & Capitulum alijs locare poterunt dictum ortum & nos nichilominus de penſione retenta ſatis facienus ac dampnum & expenſas quas ſuſtinuerint in reedificando & in ſepibus faciendo refundemus omni dubio procul moto.

to. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum *Wedekindi* ſupradicti pro me & meis heredibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo in craſtino beatorum *Marcellini* & *Petri* martirum.

3. jun.

LXIII.

SUPER UNO MANSO EXTRA VALVAM HALREDOR.

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris & audituris ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Noverint Univerſi tam futuri quam poſteri preſentium inſpectores, quod nos diligenti conſilio prehabito, utilitate & neceſſitate Eccleſie noſtre fideliter conſideratis manſum unum ſitum extra valvam ſeu portam proprie dictam Halredor per mortem *johannis* dicti *Wederbleke* ac matris ipſius nobis & Eccleſie noſtre vacantem & proprietatem eiusdem honorabilibus viris Dñis Prepoſito Decano totique capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis pro ſexaginta marcisBremenſis argenti quas in utilitatemEccleſie noſtre convertimus vendidimus ac vendimus rite & rationabiliter per preſentes perpetuis temporibus poſſidendos ipſius capituli noſtri expreſſo accedente conſenſu. In cujus vendicionis & omnium premiſſorum evidenciam ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus duximus appo-

nendum, quod & nos Capitulum feciſſe proteſtamur. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ipſo die beati *Bonifacii* Epiſcopi & Martiris.

5. jun.

LXIV.

PROPRIETAS UNIUS ORTI EXTRA VALVAM KODOR.

Nos *Heinricus* Dei gratia Prepoſitus Eccleſie Mindenſis Univerſis tam preſentibus quam futuris volumus eſſe notum quod ad cultum divinum ampliandum & propter grata ſervicia nobis a capitulo noſtro Mindenſi impenſa proprietatem unius orti ſiti extra valvam codor empti a *Widekindo* dicto *Hoffsleger* & ſuis heredibus pro octo marcis Bremenſis argenti quem ijdem *Widekindus* & ſui heredes coram nobis ad manus ipſius capituli reſignarunt de conſenſu dicti capituli donamus & preſentibus aſſignamus prefato capitulo perpetuis temporibus poſſidendam. In cujus rei teſtimonium noſtrum & capituli ſepedicti ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo feria ſexta proxima poſt *Bonifacii* martiris.

7. jun.

LXV.

Digitized by Google

LXV.

SUPER CERTOS MINISTERIALES.

Borchardus Dei gratia ſancte Bremenſis eccleſie Archi Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem & rei geſte cognoſcere veritatem. Noverint univerſi preſencium inſpectores quod nos cauſis rationabilibus exigentibus conſenſu noſtri capituli accedente honeſtos viros *juſtacium* de *Monichuſen* militem *johannem juſtacium* & *Ludolphum* famulos de *Lubbeke* filios *Rabodonis* famuli bone memorie noſtros & eccleſie noſtre miniſteriales venerabili Patri Domino *Lodewico* Mindenſis eccleſie Epiſcopo eiusque eccleſie eo jure miniſteriali quo nos & eccleſia noſtra ipſos habuimus & habemus dimittimus & reſignamus per preſentes perpetuis temporibus poſſidendos in recompenſam & permutationem diſcretorum virorum *johannis Conradi Hinrici* & *Thiderici* ipſius *johannis* filii dictorum de *Omünde* miniſterialium eccleſie Mindenſis quos nobis Pater venerabilis Epiſcopus predictus & ipſius eccleſia modo & forma premiſſis dimiſit jure quo ſupra pacifice poſſidendos pleno & expreſſo conſenſu ac voluntate omnium miniſterialium acto premiſſorum mediante. In quorum omnium teſtimonium premiſſorum ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus duximus apponendum, & Nos Capitulum eccleſie Bremenſis in evidenciam conſenſus noſtri preſentem paginam noſtro ſigillo duximus roborandam. Datum *Breme* Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ipſo die beati *Odalrici* confeſſoris.

4. jul.

LXVI.

REDDITUS VARIJ IN *VISBECKE.*

Lutgardis Dei gratia Abbatiſſa totusque conventus Monaſterij in *Visbeke* omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino & rei geſte cognoſcere veritatem. Noverint univerſi tam futuri quam preſentium inſpectores quod nos in recompenſam quinque caſarum & arearum ipſarum ex oppoſito monaſterij noſtri trans rivum ſitarum quas honorabiles viri Prepoſitus Decanus ac Capitulum Eccleſie Mindenſis utilitate & neceſſitate eiusdem Eccleſie Mindenſis ac noſtre diligenter conſideratis pro tali annuo cenſu ſcilicet duodecim ſolidorum Mindenſium denariorum prout ſolvere conſueverunt nobis deputarunt ac dimiſerunt perpetuis temporibus poſſidendas conſolatori *) bonorum in *Visbeke* hoc eſt illi qui predicta bona a predicto capitulo obtinuerit hujusmodi duodecim ſolidos nomine penſionis in civitate Mindenſi annis ſingulis infra octavam beati *Michaelis* ſolvere tenebimur expedite & nos & noſtrum monaſterium ad ſolvendum aſtringimus per preſentes. In quorum omnium teſtimonium & conſenſum nos Abbas & conventus preſentes litteras ſigillis dedimus roboratas Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ſexto die menſis Auguſti.

*) Durante vita communi quaedam ſubinde bona deſtinabantur, ex quibus menſae canonicorum conſolationes (ſpecialia fercula) ſubminiſtrabantur; qui horum bonorum curam habebant, conſolatores audiebant.

LXVII.

SUPER DECIMA IN *GRÓUEDE.*

Reverendo in Chriſto Patri ac Domino ſuo Dño *Lodewico* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo *Lambertus* dictus de *Oſen* famulus tam debite quam prompte reverentie famulatum, veſtre Dominationi dimidiam decimam in *Grouede* ſitam cum plena voluntate fratris mei *Hermanni* prout decet preſentibus nunc reſigno quod ſub appenſione ſigillorum duorum veſtrorum vaſallorum videlicet *Hugonis* militis & fratris ſui *Johannis* famuli dicti de *Halle* & mei ſigilli appenſione nunc proteſtor. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo, in die *Galli Lulli* Abbatum.

16. Oct.

LXVIII.

SUPER UNO MANSO IN *HOLTHUSEN.*

Omnibus hoc ſcriptum viſuris & audituris. Ego *Johannes* miles dictus de *Brock* notum facio per preſentes, quod accedente conſenſu filii mei *Hinrici* manſum unum ſitum in *Holthuſen* cum proprietas ad me hactenus ſpectavit pleno jure honorabilibus viris canonicis eccleſie Mindenſis trado & dimitto perpetuo poſſidendum ob ſalutem videlicet anime *Hillegundis* conjugis quondam mee ut ex nunc perpetuo dies anniverſarius ipſius annis ſingulis in eccleſia Mindenſi conſtanter & fideliter futuris temporibus peragatur. In cujus rei teſti-

monium ſigillum meum una cum ſigillo *Hinrici* filij mei predicti preſentibus ſunt appenſa. Et Ego *Hinricus* jam dictus pro ratihabicione premiſſorum ſigillum meum huic ſcripto recognoſco appendiſſe. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo, *Galli* confeſſoris.

16. Oct.

LXIX.

SUPER PROPRIETATE TRIUM ORTORUM.

Omnibus hoc ſcriptum viſuris *Hinricus* de *Lippia* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis ſalutem & noticiam ſubſcriptorum. Noverint univerſi quod nos accedente conſenſu capituli eiusdem Mindenſis Eccleſie proprietatem trium ortorum extra valvam codor ſitorum, quos predictum capitulum a *Hermanno* & *johanne* fratribus dictis *Cruſe* & eorum veris heredibus pro duodecim marcis emit eidem capitulo dedimus & damus per preſentes perpetuis temporibus poſſidendam. In cujus teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo dicti capituli in ſignum conſenſus ipſius preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo feria ſecunda poſt feſtum beati *Thome* Apoſtoli.

23. Dec.

LXX.

SUPER DECIMA IN GROUEDE.

Universis presentia visuris seu audituris nos *Hermannus* & *Lambertus* fratres dicti de *Ozen* recognoscimus publice protestantes quod honorabili Dño nostro Dño Episcopo Mindensis Ecclesie unam decimam in *Grovede* cum una curia de tribus mansis in Indagine prope villam *Surford* resignavimus & sigillorum testimonio duorum vasallorum nostrorum videlicet Dñi *Hugonis* militis & *Johannis* famuli fratrum de *Halle* presentibus resignamus. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo secundo in vigilia beate *Margarete* virginis.

12. jul.

LXXI.

SUPER ADVOCATIA IN KOLTHE.

Ego *Ludolphus* de *Slon* *) famulus recognosco & protestor coram omnibus presentia visuris seu audituris quod de consensu fratris mei *Dethardi* & heredum meorum omnium obligavi & obligo per presentes honorabilibus viris Dominis Preposito totique capitulo Majoris Ecclesie Mindensis advocatiam bonorum in *Colete* cum suis pertinentijs universis pro triginta marcis Osnaburgensium denariorum legalium sub hac forma quod predicti Domini & Capitulum pacifice & quiete possideant ipsam advocatiam donec per me vel per meos heredes

redes redimatur, nam ex tunc redemptione facta ipsi capitulo prefato triginta marcas persolvam integraliter & explete, si vero in eadem advocatia impeticionem aliquam vel impedimentum sustinuerint eisdem infra mensem postquam monitus fuero pretactam pecuniam ex toto persolvam omni dubio procul moto, si autem in premissis vel quolibet premissorum defectusali quis contingerit quod absit, statim post me quinque fidejussores infra scripti qui defectum hujusmodi totaliter adimplebunt, & nos *justacius* de *Slon Bartoldus* de *Billem*, *Rodolfus* de *Lunne Albertus* de *Rusle* & *johannes* de *Lubbeke* famuli fidejussores predicti *Ludolfi* recognoscimus sepedictis Dominis & capitulo manu complici & in solidum fide data promisisse quod omnem defectum in premissis vel quolibet premissorum contingentem infra duos menses postquam moniti fuerimus adimplere tenebimur in civitate Mindensi in parata pecunia vel pignoribus sufficientibus cum quibus dictas triginta marcas sibi potuerint procurare. In cujus obligationis simul & promissionis testimonium sigillum meum & meorum fide jussorum predictorum presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo secundo feria secunda proxima post decollationem *johannis Baptiste*.

31. Aug.

*) *Ludolfum & Dethardum de Slon* vid. in cit. *Codice Diplom. Ravensburg. p. 112 & 118.*

LXXII.

by Google

LXXII.

SUPER UNA CASA IN *VELTHEM.*

Nos *Johannes* de *Velthem* famulus & *Bodo* filius ejusdem preſentibus profitemur proteſtantes univerſis quod unanimiter de conſenſu omnium heredum noſtrorum *Johanni* dicto *Schichten* & ipſius heredibus nec non nobili viro advocato de *Monte* & filijs ejusdem ad manus *Johannis* premiſſi caſam noſtram in *Velthem* dictam Wegheueres Kote *) que annuatim quatuor ſolidos Mindenſes quatuor pullos & quatuor uncia ovorum pro ſuis utilitatibus & proventibus univerſis dabit & miniſtrabit eisdem obligavimus aſſignando hac ſub conditione quod facultas hujus caſe redimendi tantum infra feſta purificationis & paſche nobis patebit pro pecunia memorata & in cujus teſtimonium evidens ego *Johannes* predictus ſigillum meum pro me & filio meo antedicto ac alijs meis heredibus duxi appendendum. Et Ego *Bodo* premiſſus prenarrata firmiter approbo & proteſtor ſub ſigillo memorato. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſecundo in craſtino beati *Thome* Apoſtoli.

22. Dec.

*) Kaute, Kave, caſa ein hütten in lingua Saxoniae inferioris.

LXXIII.

SUPER QUATUR MANSIS IN *WETBERGE.*

Venerabili in Chriſto Patri ac Domino ſuo Dño *Lodewico* Epiſcopo Mindenſis Eccleſie *Lambertus* miles dictus de *Wetberge* famulativam in omnibus voluntatem. Dominationi veſtre curiam cum quatuor manſis *Wetberge* ſitis mitto & reſigno dummodo *Wulffardo* & *Engelberto* de *Wetberge* fratribus ac ipſorum veris heredibus titulo juſti pheodi conferatis. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſecundo. Ego etiam *Henricus* de *Wetberghen* miles notum facio Domino meo de *Minden* ſupradicto quod in mea preſentia obligatio facta eſt antedicta. Datum &c.

LXXIV.

SUPER UNA CURIA CUM TRIBUS MANSIS IN *GROTEN-RICKLINGEN.*

Venerabili in Chriſto Patri ac Domino ſuo Domino *Lodewico* Epiſcopo Eccleſie Mindenſis *Thidericus* de *Rynthelen* civis in *Honovere* famulatam in omnibus voluntatem. Dominationi Veſtre curiam cum tribus manſis ſitis in majori *Ryclinge* mitto & reſigno dummodo *Johanni* fratri meo & ſuis heredibus titulo juſti feodi conferatis. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſecundo.

LXXV.

MANDATUM IMPERATORIS CONTRA MINDENSES SUPER JURISDICTIONE TEMPORALI.

Ludewicus (a) Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Conſulibus & communitati civitatis Mindenſis fidelibus ſuis dilectis gratiam ſuam & omne bonum. Venerabilis *Ludewicus* (b) Mindenſis Epiſcopus Avunculus noſter kariſſimus auribus noſtris detulit Majeſtatis, quod vos & veſtri ipſum & ſuos in jurisdictionibus ſuis temporalibus & alijs juſticijs ſuis quas Anteceſſores ſui Mindenſis Eccleſie Epiſcopi exercuerunt per ſe & officiales ſuos multipliciter impeditis, quare cum nemo debeat uti jure alieno, niſi legitimis hoc ſibi competere deceat documentis, a vobis ſtudioſe requirimus & auctoritate preſentium diſtricte mandamus quatenus dictum Epiſcopum avunculum noſtrum Kariſſimum in ſuis jurisdictionibus aut juſticijs deinceps nullatenus moleſtetis niſi probare poſſitis Imperatorum aut Regum Romanorum auctenticis litteris vobis jurisdictionem & juſticias competere ſupra dictas, quod ſi non feceritis & Epiſcopus Avunculus noſter denuo nobis conqueſtus fuerit eadem Majeſtas noſtra de oportuno remedio providebit. Datum *Nurenberg* Dominica *) cirumdederunt Regni noſtri Anno decimo octavo Imperij vero quinto.

(a) *Ludovicus Bavarus* Rex Rom. ab an. 1314—1347.

(b)

(b) *Ludovicus* filius Ducis de Lüneborg Mindenſis Epiſcopus ab an. 1324. ad 1345.

*) Dominica Septuageſimae.

LXXVI.

SUPER NOVEM JUGERA.

Nos *Hinricus* de *Lyppia* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis recognoſcimus per preſentes, quod cum Capitulum dicte Mindenſis eccleſie a relicta quondam *Alberti* de *Hermemolen Wynando* filio ejus ac eorum veris heredibus novem jugera extra valvam ſancti *Symeonis* juxta locum qui dicitur clint ſita emerit, nos de conſenſu dicti capituli proprietatem dictorum jugerum dicto capitulo donamus & preſentibus aſſignamus perpetuis temporibus poſſidendum. In cujus teſtimonium noſtrum & dicti capituli ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Dominica *Invocavit* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo tertio.

21. Febr.

LXXVII.

SUPER DECIMA IN *EYLENHUSEN*.

Nos *Ludolphus* & *Lutbertus* fratres dicti *Weſtfal* famuli recognoſcimus in hijs ſcriptis, quod dum cum conſenſu noſtrorum heredum decimam in *Eylenhuſen Raboden* de *Bure* famulo pie memorie, juſto venditionis titulo venderemus eandem

decl-

decimam cum omnibus ſuis juribus & pertinentijs ſupradicto *Rabodoni* nos & noſtri heredes coram Dno noſtro Epiſcopo Mindenſis eccleſie obſervato juris ordine reſignamus libere ſine alicujus impeticione poſſidendam propter quod cum ſepedictus *Rubodo* prenotatam decimam *Thiderico* & *johanni* fratribus de *Ufflen* famulis & ſuis heredibus pro quadraginta marcis Oſnaburgenſibus vendiderit, nos predicti fratres *Ludolphus* & *Lutbertus* dicti *Weſtfal* & noſtri veri heredes & coheredes ſepedictis fratribus de *Ufflen* & eorum heredibus jam dictam decimam in *Eylbuſen* cum ſuis pertinencijs ſi quid juris in ipſa habere poſſemus ex ſuper habundanti dimittimus & reſignamus omni juri ſi quid juris in ipſa nos vel noſtri heredes nobis vendicare poſſemus renuntiantes in hijs ſcriptis nobis nullam peticionem in ipſa prorſus reſervando. Teſtes hujus rei ſunt nobiles Domicelli *Wedekindus* & filius ejus ſenior *Wedekindus* de *monte johannes Schele* cantor eccleſie Mindenſis *johannes de Haddenbuſen* famulus *Herbordus de Ryntbelen* junior, *Conradus de Oſen Wernerus Schine* cives Mindenſes & plures alij fide digni. In cujus rei teſtimonium nos predicti *Ludolphus* & *Lutbertus* fratres dicti *Weſtfal* famuli ſigilla noſtra pro nobis una & pro noſtris heredibus apposuimus huic ſcripto in quibus ſigillis nos heredes predictorum fratrum *Weſtval* pro teſtimonio noſtri conſenſus conteſtamur. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo tertio in Craſtino beati *Martini* Epiſcopi.

12. Nov.

Digitized by Google

LXXVIII.

SUPER CURIA IN *HEMMYE* CUM DUOBUS MANSIS.

Venerabili in Christo Patri ac Domino Dño ipsorum *Lodowico* Mindensis Ecclesie Episcopo *Hen. Wy. Al.* & *Al.* fratres dicti de *Wagendelle johannes* de *Wagendelle* servitij quantum poterunt & honoris. Dominationi vestre dimidiam curiam *Hemmye* sitam & duos mansos ibidem cum una casa & dimidia mittimus & resignamus dummodo *Annen* de *Haymborch* & suis heredibus titulo justo pheodi conferatis Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo tricesimo tertio.

LXXIX.

SUPER DECIMA IN *GRAUEN*

Nos *Bruningus* *) Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis universis presentia visuris tam presentibus quam futuris notum esse cupimus quod constitutus coram nobis *johannes* filius *Raynoldi* de *Honstrate* clericus Mindensis sanus mente & corpore volens saluti anime sue & parentum suorum utiliter providere in remissionem peccaminum, sui & suorum nobis pecuniam super quinque mansos Decanatus se extendentem super curiam *Grauen* extra valvam sancte *Marie* sitam post decessum suum donavit liberaliter & legavit usu fructum tamen dicte decime integraliter de nostro beneplacito quoad vixerit retinendo, cujus etiam decime

pro-

proprietatem Prepoſitus eccleſie noſtre nobis contulit ſicut in inſtrumentis ſuper hoc nobis datis plenius continetur, prefatus vero *johannes* donationem ſuam obſervari & haberi decrevit in hunc modum, quod poſſeſſor decime prefate ſolvat tria talenta nomine penſionis annis ſingulis de eadem in Anniverſario *Raynoldi* patris *johannis* predicti ſcilicet ipſo die *Luciani* Martiris detur unum talentum & inter preſentes dividatur in hunc modum quod canonicis preſentibus duodecim ſolidi vicarijs ſex ſolidi ad candelam & oblationem ſedecim denarij Camerarijs & cuſtodibus octo denarij tribuantur, & ſimiliter in Anniverſario *Albaydis* uxoris *Reynoldi* antedicti matris *johannis* ſupradicti videlicet ipſo die *Felicis* confeſſoris & conſequenter in Anniverſario *johannis* ſepedicti poſt quam deceſſerit tempore ſuo, reliqua duo talenta partialiter diſtibuantur & equaliter modo prenarrato quorum memoriam in libro ad hoc deputato volumus regiſtrari & debitis officijs peragere ſicuti de fratribus noſtris fieri hactenus eſt conſuetum. In cujus rei evidenciam & perpetuam firmitatem ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Et Ego *johannes* dictus de *Hornſtrate* clericus prenominatus premiſſa vera eſſe recognoſco & ea in ſingulis articulis obſervare promitto & intendo nec in aliquo in perpetuum contra ea facere vel venire ſigillum meum una cum ſigillo Capituli in teſtimonium preſentibus apponendo. Datum Dominica qua cantatur Reminiſcere Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto.

20 Febr.

*) *Bruningus Engeleboſtele* an 1324. allegatur. pro Decano ſe gerens.

LXXX.

SUPER CERTIS BONIS IN *WERTZINGEHUSEN.*

Ego *Detbardus* dictus *Lode* famulus recognoſco preſentibus publice proteſtando quod bona mea ſita in *Werzingebuſen* que legitima cauſa neceſſitatis exigente vendidi juſte Vendicionis titulo *Woltbero* & *johanni* fratribus dictis de *Wertzingebuſen* famulis *Rabodoni* & *Amelungo* fratribus dictis de *Wulbecke* ac eorum veris heredibus, que quidem bona venerabili Domino *Lodewico* Mindenſis eccleſie Epiſcopo in hijs ſcriptis reſigno more bonorum pheodalium ut dicti famuli & eorum heredes juſte inpheodationis titulo talium bonorum ex gratia Domini Venerabilis Epiſcopi Mindenſis Eccleſie inpheodentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto Dominica qua cantatur *Quaſi modo geniti.*

3. Apr.

LXXXI.

SUPER DECIMAM IN *ODERINGHUSEN.*

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noverint univerſi quod de conſenſu capituli noſtri *Thiderico de Slon* famulo *Vredeken* uxori ſue nec non juſtis eorundem heredibus obligavimus titulo pignoris & preſentibus obligamus decimam in *Oderinchuſen* cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis pro centum marcis Bremenſis argenti pro qua quidem pecunia predictus *Thidericus* ipſam decimam a *johanne* de *Gropelingen* redemit iſta conditione tamen interjecta, quod nos infra feſtum paſche & nativitatis beati *johannis Baptiſte* eandem decimam quolibet anno per nos vel ſucceſſores noſtros recuperare poterimus pro jam dicte pecunie quantitate. In cujus rei teſtimonium noſtrum & capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto in vigilia *Laurentij* martiris.

9. Aug.

LXXXII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *MANDELSLO* RECEPTIS IN FEUDUM.

Reverendo in Chriſto Patri & Domino Dño Epiſcopo Mindenſi *Ludolphus* de *Mandeslo* miles fidele obſequium cum ſtudio complacendi paternitati veſtre quatuor manſos *Mandeslo* ſitos excepta una caſa quam nobis reſervare volumus iſtos manſos cum omnibus litteris ibidem ſitis & uxorem villici in *Braſe* ejusque pueros omne jus quod habemus in eisdem heredibus in quibus nos inpheodaſtis cum conſenſu omnium noſtrorum heredum quorum intereſt, reſignamus libere per preſentes attencius ſupplicando quatenus *Ludolphum* de *Kampe* famulum & ſuos veros heredes in predictis bonis dignemini inpheodare. Datum ſub appenſione ſigilli mei in teſtimonium ſuper eo Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto in vigilia *Simonis* & *jude* Apoſtolorum.

27. Oct.

LXXXIII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *MANDELSLO.*

Nos *Gbyſo* de *Landesberge* & *Thidericus* de *Herbergen* famuli recognoſcimus publice proteſtando quod vidimus & audivimus quod *Ludolphus* de *Mandeslo* miles quatuor manſos ſitos *Mandeslo* excepta

ta una caſa cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis libere reſignavit & reſignationem venerabili Domino Dno Epiſcopo Mindenſi per nos duos transmittit. In hujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quarto in vigilia *Symonis & jude* Apoſtolorum.

27. Oct.

LXXXIV.

SUPER QUADAM AREA.

Nos *Bruningus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis cupimus eſſe notum publice proteſtantes *johannes de Lubbeke* noſter concanonicus coram nobis *Volcmaro* de *Alten* Prepoſito ſancti *johannis* Mindenſis ſpacium curie ſue juxta valvam Wyſere cujus finis Prepoſituram ſancti *johannis* attigit juxta domum prepoſiture predicte pro ſex ſolidis Mindenſium denariorum locavit annuatim cujus ſpacij longitudo triginta quatuor ulnas latitudo vero menſurata a cremenata ſuper cellarium poſita tredecim ulnas dinoſcitur continere quamdiu dictus *Volcmarus* Prepoſitus ſancti *johannis* extiterit pacifice poſſidendum, addicione tamen adjecta quod ſepedictus *Volcmarus* dicto *johanni* de *Lubbecke* vel ejus ſucceſſori dictam curiam habenti tres ſolidos in feſto paſche reſiduos vero tres ſolidos in feſto *Michaelis* immediate ſequenti perſolvet expedite. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum ad cauſas de conſenſu dicti *johannis de Lubbeke* pre-

 ſenti-

ſentibus duximus apponendum. Et Ego *johannes* de *Lubbeke* ſupradictus omnia & ſingula coram dicto capitulo per me fore placitata preſentibus recognoſco, unde ſigillum meum una cum ſigillo ſepedicti capituli ad cauſas preſentibus eſt appenſum. Datum actum & placitatum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto feria ſexta proxima poſt Dominicam *Oculi mei ſemper.*

24. Mart.

LXXXV.

SUPER CERTO SPATIO AREE.

Nos *Ludolphus* Decanus & Capitulum Sancti *johannis* Mindenſis recognoſcimus in hijs ſcriptis de conſenſu noſtro de noſtrarum arearum proprietate que adjacet Prepoſiture noſtre eccleſie a parte orientali contra occidentem habens ſedecim a meridie vero contra aquilonem viginti quatuor pedum ſpacia honorabili viro Domino *Volcmaro* de *Alten* Prepoſito eccleſie noſtre & ſuis ſucceſſoribus aſſignavimus ſeu deputavimus perpetuis temporibus poſſidenda ut exinde ſingulis annis decem & octo denarij Mindenſis monete ad luminaria eccleſie noſtre in Dominica qua cantatur *Letare* per dictum Prepoſitum aut ſuos ſucceſſores fideliter miniſtrentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto in vigilia Penthecoſtes.

3. jun.

LXXXVI.

LXXXVI.

SUPER UNA CURIA IN *HILLA* DICTA *UPHOFF.*

Nos *Harbertus Lippoldus Herbordus Conradus* & *Olricus* fratres dicti de *Mandeslo* tenore presencium recognoscimus publice protestantes, quod renunciavimus & renunciamus omni juri si quod nobis vel heredibus nostris competebat in curia dicta *Opbove* & bonis pertinentibus ad eandem juxta *Hille* immo eandem unanimi consensu voluntate heredum nostrorum accedente Dno *Lodowico* Mindensis ecclesie Episcopo & capitulo suo resignamus promittentes nichilominus quod ecclesiam Mindensem perpetuo impetere non debebimus super bonis predictis per nos seu per alium vel alios qualitercunque de jure vel de facto. In testimonium premissorum sigilla nostra apponentes huic scripto Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo quinto.

LXXXVII.

SUPER UNA CASA IN *MEYSEN.*

Ego *Rodolphus* dictus *Kykebusch* famulus recognosco in hijs scriptis me cum consensu uxoris mee legitime *Ghislen* & filiorum meorum *Borchardi* & *Gherardi* & omnium aliorum meorum heredum voluntate & assensu *Brunoni* parvo dicto *Holsch* civi in *Minda* & uxori sue legitime *Hampen* & eorum veris heredibus meam casam in *Meysen* cum om-

nibus utilitatibus & proventibus ſeu pertinencijs quibuscunque pro tribus talentis Mindenſium denariorum juſto obligationis titulo libere poſſidendum obligaſſe hoc modo quod redemptionem ejusdem caſé nobis utrobique & viciſſim in alterutrum conſtat arbitrium ad integrum annum unusquiſque alteri preintimare poterimus & debemus, Annum vero integrum circumvolutum predicta tria talenta eisdem meis creditoribus Ego & mei heredes expedite in civitate Mindenſi perſolvemus conſtituentes nichilominus *Fredericum* de *Hümen* militem & *Fredericum Weſtfal* famulum qui omnem defectum predictis *Brunoni* & *Hampen* & eorum veris heredibus in premiſſis vèl quolibet premiſſorum contingentem ſupplere debebunt quando ſuper eo fuerint requſiti, & quia proprio ſigillo careo ſigillo nobilis viri Domicelli mei *Wedekindi* advocati Eccleſie Mindenſis & Domicelli *Montis* preſens ſcriptum in teſtimonium predictorum petivi roborari. Et Nos *Wedekindus* nobilis Domicellus predictus memoratam peticionem *Rodolphi* ſupradicti apposuimus huic ſcripto. Datum Anno Dni Mileſimo tricenteſimo triceſimo ſexto ipſo die Cathedra Sancti *Petri*.

18 jan.

LXXXVIII.

LXXXVIII.

SUPER DECIMA IN *LUTTEKENHEUSTEDE.*

Omnibus presencia visuris seu audituris Nos *Wedekindus* de *Schalkesberge* nobilis advocatus dioceſis Mindenſis cupimus fore notum, Nos dimidietatem decime ſite in villa dicta *Luttekenheuſtede* cujus proprietas nobis dinoſcitur pertinere ſtrenuo famulo *Meynardo* dicto de *Oldenneſch* jure feudali rite & legaliter contuliſſe preſentibus noſtris vaſallis *Friderico* dicto *Dumen* milite & *juſtacio* dicto *Wecken* & alijs quam pluribus fide dignis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum in caſtro noſtro *Schalkesberge* Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſexto ipſo die beate *Lucie* virginis & martirs.

13. Dec.

LXXXIX.

SUPER BRULONE EMPTO AB EPISCOPO.

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Omnibus preſentia viſuris vel audituris ſalutem & noticiam ſubſcriptorum. Noveritis quod penſatis eccleſie noſtre utilitatibus nec non imminentibus nobis & urgentibus nos ipſius Eccleſie neceſſitatibus in hac parte Brulonem ad eccleſiam noſtram ſpectantem cum omnibus & ſingulis ſuis pertinentijs tam in molendinis ortis aquis vijs invijs quam etiam juribus univerſis vendidimus jure

vendi

venditionis titulo capitulo noſtro pro centum marcis Bremenſis argenti in numerata & ponderata pecunia nobis traditis libere poſſidendum, quam pecuniam in noſtros & eccleſie noſtre uſus nos recognoſcimus convertiſſe maxime cum idem Capitulum ipſum Brulonem de mànu redemerunt laycali. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus eſt appenſum. Et Nos Capitulum predictum ſigillum noſtrum in ſignum conſenſus noſtri appoſuimus huic ſcripto. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo feria quarta poſt *Andree* Apoſtoli.

3. Dec.

XC.

SUPER UNO MANSO IN *GHERDEN.*

Nobili viro & honeſto *Widekindo* Domicello de *Monte Ol.* dictus de *Wynningehuſen* famulatam in omnibus voluntatem, nobilitati veſtre manſum unum *Gherdene* ſitum per *Ghiſekonem* de *Lubbeke* in preſenti littera reſigno dummodo *Herbordo* dicto de *Billem* civi in *Honnovere* & uxori ſue ac heredibus ipſorum titulo juſti pheodi conferatis. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo.

XCI.

UPPE DEM AMERCAMP RECEPTUM IN FEUDUM.

Reverendo in Christo Patri ac Domino Dno suo *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo *Ludolphus* de *Sloen* famulus cum subjectione servitium siuum perpetuum. Noveritis me quedam bonorum que de manu vestra habeo videlicet campum dictum vulgariter amercamp in *Hellenbusen* situm legitima exigente causa vendidisse propter quod eundem campum ad manus *Wedckindi* Dni *Montis* & vestri nobilis advocati coram vobis resigno per presentes conferendum titulo feudi advocato vestro nobili prelibato per vos secundum quod exigerit ordo juris quam resignationem sepedicto vestro advocato cum dicto campo infeodato ratam & gratam observabo. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo feria quarta post Dominicam qua cantatur *Invocavit*.

4. Mart.

XCII.

SUPER XVI. AGROS ET UNAM AREAM IN *HELHEN*.

Nos *Botherus* & *Arnoldus* fratres de *Helhen* famuli *Elizabeth* & *jutta* sorores eorundem recognoscimus publice in hijs scriptis quod cum pleno cor sensu omnium heredum nostrorum obligavimus

&

& preſentibus obligamus *Gotfrido Borcholten* & *johanni* de *Heſen* fratribus & legitimis eorum & ipſorum veris heredibus ſedecim agros in campo *Helben* ſitos cum una area que dicitur en hoffſtede in *Helben* cum omnibus juribus utilitatibus & proventibus univerſis pro ſeptem marcis Bremenſis argenti in hunc modum, quod redemptionem predictorum in medio quadrageſime ſingulis annis prenuntiare poterimus & conſequenter prenuntiatione facta predictis obligatarijs & eorum heredibus in feſto *Walburgis* virginis ſubſequente antedictam ſummam pecunie eisdem nos & noſtri heredes dabimus & perſolvemus expedite in iſta perſolutione facta bona prelibata ad nos libere revertentur, ad quod proteſtandum ſigillum patrui noſtri *Botheri* de *Helben* famuli pro nobis & noſtris veris heredibus preſentibus duximus appendendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo die Dominica qua cantatur *Oculi.*

15. Mart.

XCIII.

PERMUTATIO CERTORUM LITONUM.

Nos *Thidericus* miles *Thidericus* & *Ludolphus* ejus filij famuli dicti de *Goltern* recognoſcimus & liquide in hijs ſcriptis proteſtamur quod unanimi conſenſu omnium noſtrorum heredum Reverendo in Chriſto Patri ac Domino noſtro *Lodewico* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo & eidem ſue Eccleſie *Hillebrandum* villicum curie in *Coldenen-*

velde

Digitized by Google

velde noſtrum ſervum & colibertum titulo concambij dedimus & dimiſimus ad idem jus quod nos cum ipſo habuimus recipientes in reconcambium pari permutationis titulo *Sifridum* de *Sacmolen* ejus litonem ad idem jus quo nobis dictus *Hillebrandus* tenebatur. In cujus concambij titulum ſigilla noſtra appoſuimus huic ſcripto. Datum Anno Domino Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo ipſo Aſcenſionis Dominice.

21. Maji.

XCIV.

SUPER OPPIDUM *MUNDERE.*

Nos Conſules tam futuri quam preſentes & univerſi Burgenſes opidi *Mundere* recognoſcimus & publice proteſtamur coram omnibus ad quorum preſentiam pervenerit preſens ſcriptum, quandocumque omagium Domino noſtro Duci de *Luneborgh* vel alicui alteri ex parte ſui fecerimus, quod tunc etiam Domino noſtro Epiſcopo & ceteris Dominis noſtris capituli Mindenſis Eccleſie ſeu quibuscumque aljis ex juſſu & mandato eorum debuerimus idem omagium ſine omni contradictione & prorogamine benivole faciemus. Hec preſcripta in preſentibus noſtro ſigillo ſignatis promittimus inviolabiliter obſervare. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° octavo ipſo die beati *Galli* Confeſſoris.

16. Oct.

XCV.

Digitized by Google

XCV.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *IMMENDORPE.*

Nobili viro Domino ſuo Dno *Wedekindo* de *Monte* Mindenſis dioc. Advocato *Jordanus* miles de *Wenthuſen* cum debita promptitudine obſequij quicquid poterit & honoris, nobilitati veſtre duos manſos in campis & villa *Immendorpe* Hildeſemenſis dioc. ſitos cum omni jure & omnibus ſuis pertinentijs ibidem ſicut eos hactenus a vobis habui & pacifice poſſedi reſigno plenarie in hijs ſcriptis renuntiando omni juri quod michi & meis heredibus in eis competebat & competere poſſet in futuro, rogans etiam intimo cum affectu ut Dominum *Johannem* militem de *Goddenſtede* conſanquineum meum & ſuos heredes cum eisdem dignemini infeodare, qua infeodatione a vobis facta meam reſignationem de dictis bonis gratam & ratam obſervabo. In hujus reſignationis mee evidens teſtimonium veſtre preclare nobilitati transmitto preſentem litteram inde conſcriptam ſigillo meo patenter communitam. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo in die beatorum *Symonis* & *jude* Apoſtolorum.

28. Oct.

XCVI.

Digitized by Google

XCVI.

SUPR UNO MANSO IN *NORTASLE.*

Nos *Florinus* Dei gratia Decanus totumque Capitulum ecclesie sancti *Blasii* in *Brunswick* litteris presentibus publice recognoscimus & testamur, quod concordi voluntate permutacionem fecimus cum famoso viro Domino *Widekindo* de *Monte* Mind. dioc. nobili advocato & suo filio Domino *Wedekindo* donantes ipsis & eorum heredibus proprietatem unius mansi ad ecclesiam nostram pertinentis in *Nortasle* siti cum omni jure possidendam & habendam, pro qua proprietate dicti mansi ijdem nobiles dederunt nobis & ecclesie nostre vice versa proprietatem unius mansi in *Lockmachterſem* siti cum omni jure apud ecclesiam nostram perpetuo permansuram. In hujus permutationis evidens testimonium dedimus prefatis nobilibus & eorum heredibus presentem litteram inde conscriptam sigillo ecclesie nostre patenter communitam Actum & Datum in capitulo nostro Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo in die beatorum *Symonis* & *jude* Apostolorum.

28. Oct.

XCVII.

SUPER UNO CAMPO CIRCA *MYNDAM.*

Officiales curie Mindenſis univerſis & ſingulis preſentia viſuris vel audituris ſalutem & noticiam ſubſcriptorum. Noveritis quod conſtitutus in judicio coram nobis *Herbortus* junior dictus de *Rynthelen* pro ſe & ſuis heredibus voluntarie recognovit ſe dimiſiſſe & dimiſit campum quemdam prope ortum Domini Epiſcopi ſitum in Brulone de quo orti quidam ſunt exculti in quibus idem *Herbordus* habuerat uſu fructum temporibus vite ſue honorabilibus viris Dominis Decano totique capitulo Eccleſie Mindenſis ortum tamen quemdam ſolum attingentem finem orti dicti Dñi Epiſcopi Mindenſis ab eisdem Dominis obtinuit de quo ſingulis annis ipſo die beati *Michaelis* Archangeli quatuor ſolidos Mindenſium denariorum penſionis nomine dictis Dominis ipſe *Herbordus* & ſui heredes tenebuntur miniſtrare. Actum in ambitu Majoris Eccleſie Mindenſis preſentibus teſtibus videlicet *Hermanno* dicto *Kenſe* canonico Eccleſie Sancti *Martini johanne* de *Rynthelen* Eccleſie Majoris perpetuo vicario *Wedekindo* dicto *Hoffleger* proconſule, *johanne Stevenick* Wychgravio *Wedekindo* ipſius *Wedekindi* filio *Alberto* dicto *Brummer* civibus Mindenſibus & pluribus alijs fide dignis. Et nos officialis predictus ſigillum officialitatis apponendum preſentibus duximus in teſtimonium omnium premiſſorum ſub Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo tertio Kalendas Novembris.

30. Oct.

XCVIII.

XCVIII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *ERVESSEN.*

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus univerſis preſencia viſuris ſeu audituris cupimus fore notum, quod dilectis nobis in Chriſto Decano & capitulo eccleſie noſtre pretacte proprietatem quatuor manſorum in *Erveſſen* quos dilectus nobis *Lippoldus* de *Godenſtede* canonicus Eccleſie prefate pro certa pecunie quantitate a *Wydekindo* de *Indagine* comparaverat & Capitulo antedicto pro ſalute anime ſue in perpetuam memoriam in teſtamento aſſignavit & tradidit cum plena juris integritate ad hujusmodi bona ſpectantis juxta ordinationem teſtamenti eiusdem erogavimus jure perpetuo & preſentibus condonamus, dantes preſentes litteras ſigillo noſtro ſigillatas in teſtimonium ſuper eo. Datum & Actum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo.

XCIX.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

Omnibus preſens ſcriptum cernentibus *Ludolphus* & *Dethardus* fratres dicti de *Sion* & *juſtacius* eiusdem *Ludolphi* filius famuli nec non *Soffia Ludolphi* & *Anna Dethardi* predictorum uxores ſalutem in Domino ſempiternam & rei infra ſcripte

te cognoſcere veritatem. Quod nos de conſenſu & plena voluntate omnium heredum noſtrorum legitimorum juſto vendicionis titulo vendidimus honorabilibus viris Dominis Decano & Capitulo eccleſie Mindenſis duos manſos ſitos juxta *Mertes-lo* in campo Mindenſi cum omnibus ſuis juribus & pertinencijs pro octoginta marcis Brem enſis Argenti nobis pagatis integraliter & ſolutis quos quidem *Dethardus de Slon* miles pater noſter bon. mem. a *Florentio* de *Dungerten* milite venditionis titulo comparaverat dimittentes & reſignantes eosdem manſos dicto Capitulo in poſſeſſionem ſuam per preſentes abſque ulla advocatia & qualibet ſervitute liberos & pacifice poſſidendos, reſignamus etiam nichilominus in hijs ſcriptis venerabili in Chriſto patri & Domino Dno *Ludowico* predicte eccleſie Epiſcopo noſtro pheudi Domino manſos ſupradictos quos & nos *Sophia Ludolphi* & *Anna Dethardi* uxores predictorum in figura judicij libere & voluntarie reſignaſſe proteſtamur. In cujus venditionis ſimul & reſignationis evidens teſtimonium ſigilla noſtra *Ludolphi Dethardi* & *juſtacij* prefatorum pro nobis uxoribus noſtris & heredibus univerſis duximus preſentibus apponenda, que quidem ſigilla Nos *Sophia* & *Anna* femine predicte quia proprijs ſigillis caruimus recognoſcimus pro nobis hijs ſcriptis appendiſſe. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono in Dominica qua cantatur *Letare Jheruſalem.*

C.

Digitized by Google

C.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

Lodewicus Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus Omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris pateat evidenter, quod nos propter grata ſervicia & promoticiones nobis & eccleſie noſtre impenſa ac impenſas & adhuc impendendas ab honorabilibus viris Dominis Prepoſito Decano & Capitulo eccleſie noſtre predicte proprietatem duorum manſorum ſitorum juxta *Merteslo* in campo Mindenſi quos ijdem Prepoſitus Decanus & Capitulum a *Ludolpho Detbardo* fratribus & *juſtacio* ejusdem *Ludolphi* filio famulis de *Slon* & eorum veris heredibus pro octoginta marcis Bremenſis argenti emerunt eisdem Prepoſito Decano & Capitulo donamus & conferimus perpetuis temporibus poſſidendam ipſamque venditionem & emptionem preſentibus approbamus. Datum ſub noſtro ſigillo ſecreto quia majori caremus Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono in Dominica *Palmarum.*

21. Mart.

CI.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MARTESLO.*

Ego *Ludolphus* de *Slon* famulus recognoſco preſenti littera ſigillo meo munita quod nobili Domino Dno *Wedekindo* advocato de *Monte* & ejus

heredibus hujusmodi jus ſicut ipſe ratione advocatie ſue ſuper duos manſos in *Merteslon* honorabilibus viris Dominis Capitulo Mindenſis eccleſie renuntiando penitus reſignavit in curia ſeu domo ville Holthuſs quam pro nunc quidam nomine *Bouinck* inhabitat michi ab ipſo Domino advocato obligata aſſigno preſentibus & aſſcribo. ſi vero dictam Domum in Holthus idem Dñus de *Monte* vel ejus heredes aliquando decreverint redimere curiam ex tunc pro hujusmodi jure ratione advocatie ſue aſſignate Ego ſeu mei heredes faciemus quidquid duobus ſuis amicis & duobus meis ſeu heredum meorum amicis qui ad hoc deputati fuerint videbitur conſonum rationi. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono feria tertia *Palmarum.*

23. Mart.

CII.

SUPER CERTIS BONIS IN *STEMWEDE.*

Lodewicus Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris ſalutem in Domino Jeſu Chriſto, noveritis quod cum *Ludolphus* quondam dicte eccleſie Epiſcopus noſter predeceſſor pie memorie caſtrum *Steygelberch* recuperare vellet & in tanta neceſſitate *Heinricus* de *Monigbuſen* bona ſua in *Lewenhagen* que eidem prius a noſtra eccleſia predicta fuerant obligata pro eodem *Ludolpho* & eccleſia Mindenſi ſepedicta pro trecentis marcis Bremenſis argenti obligaſſet, idem dictus Dnus *Ludolphus* noſter predeceſ-

deceſſor eidem *Heynrico Hillegundi* uxori ejus ipſiusque *Heynrici* juſtis heredibus bona ejusdem eccleſie in *Stemwede* que quondam *Gherhardus* dictus *Spaan* miles ab eadem noſtra eccleſia titulo pignoris tenuerat in recompenſam cum omnibus ſuis utilitatibus & juribus ac cum hominibus & pertinentijs quibuscunque elemoſinis tamen pauperum duntaxat excluſis & exceptis que de predictis bonis annis ſingulis exſolvi conſueverunt & pro prelibatis trecentis marcis Bremenſis argenti titulo pignoris de conſenſu noſtri Capituli obligavit prout in litteris ſuper hoc confectis ſigillis eiusdem & dicti noſtri capituli ſigillatis ejusdem & dicti noſtri capituli ſigillatis vidimus contineri ſub dato anno Dñi Milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo Dominica *Letare Jheruſalem.* *) Igitur cum filij & heredes prenominati *Heynrici* de *Monighuſen* a nobis pecuniam prelibatam ſcilicet trecentas marcas repopoſcerint ac ipſa bona per nos redemirequiſierint, nec nobis facultas redimendi alijs debitorum honeribus pregravati propter preſentem carentiam ſuppeteret ne etiam dicta bona a noſtra eccleſia contingeret alienari diſcreto viro *Ludolpho* dicto *Beren* uxori ejus *Hillegundi* & ejus veris heredibus ſepenotata bona cum hominibus & cum omnibus juribus & pertinencijs ac utilitatibus exceptis elemoſinis prenotatis obligavimus & in hijs ſcriptis obligamus conſenſu ſupra taxati noſtri capituli ſuper hoc accedente. Et Nos noſtrique ſucceſſores dicta bona quandocunque facultas ſuppetierit redimendi liberam habebimus facultatem.

*) 24. Mart.

Digitized by Google

In cujus rei teſtimonium ſigillis noſtri & capituli jam dicti preſens ſcriptum fecimus roborari. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo tridecimo nono in craſtino beate *Agnetis* virginis.

22. jan.

CIII.

SUPER ADVOCATIA IN *NAMMEN.*

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris Nos *Wedekindus* Dominus de *Monte* nobilis advocatus eccleſie Mindenſis *Lyſa* uxor ſua legitima *Wedekindus* & *Wedekindus Gherardus Hinricus Bernhardus* & *Otto* eorum filij notum facimus recognoſcentes & conteſtantes publice per easdem quod cum conſenſu & voluntate omnium noſtrorum heredum verorum & coheredum quorum intereſſe poterit & intererat obligavimus nomine pignoris juſte obligationis titulo & obligamus per preſentes *Friderico* dicto *Dume* militi *Armegardi* uxori ſue legitime *Hermanno Arnoldo Friderico* & *Johanni* filijs ſuis veriſque ſuis heredibus Advocatiam noſtram in *Namme* & per curtes in *Honrode* ad dictum *Byſſcopp* & uxorem ſuam cum omnibus ſuis juribus & pertinencijs ac utilitate quacunque pro viginti & quatuor marcis Bremenſis ponderis & [illegible]enti nobis pro noſtra voluntate perſolutis tali [illegible]re condicione quod quandocunque advoca[illegible]minibus predictis predictum redime[illegible]ipſi pecuniam ſuam repetere vo[illegible]oſtrum alteri prenuntiabit infra teſtum

feſtum Nativitatis Chriſti & Epiphaniam ejusdem & ex tunc in feſto paſche continue & immediate ſubſequente viginti & quatuor marcas predictas ipſis cum argento parato benivole perſolvemus, quo facto dicta advocatia cum dictis hominibus ad nos & heredes noſtros libere revertetur ſine brigis. In cujus rei teſtimonium nos *Wedekindus* Dominus *Montis Lyſa* uxor ſua *Wedekindus* & *Wedekindus* eorum filij predicti fecimus preſentes litteras pro nobis & heredibus noſtris & coheredibus ſupradictis noſtris ſigillis roborari. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo feria quarta proxima poſt Dominicam *Letare*.

24. Mart.

CIV.

SUPER BONIS IN *VENENBEKE*.

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris, Nos *Arnoldus* de *Eyſterde* & *Gerburgis* uxor ſua legitima notum eſſe volumus recognoſcentes publice per easdem quod domus & due caſe in *Venenbeke* quas Dominus *Wedekindus* Dnūs *Montis* eccleſie Mindenſis nobilis advocatus Domina *Lyſa* conthoralis ſua legitima eorumque filij & heredes nobis ad uſum ſolum vite noſtre vendiderunt, mortuis nobis ad eos abſque impedimento libere revertentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum *Arnoldi* predicti pro nobis ambobus preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tri-

centesimo quadragesimo feria quarta proxima ante festum *Palmarum*.

5. Apr.

CV.

SUPER UNA CURIA IN *LEMBEKE*.

Reverendo in Christo Patri ac Dno suo Dno *Lodewico* Mindensis ecclesie Episcopo *Thiderico* de *Werpe* miles debite fidelitatis obsequium, noveritis quod matura deliberatione resignavi & presentibus resigno post mortem meam & post mortem uxoris mee legitime si heredem non procreavero domum in *Lembeke* sitam quam colit *Conradus Rode* quam a vobis in pheodo teneo & cum omni jure & pertinentijs honesto viro avunculo meo dilecto *Godfrido* de *Tekeneborch* famulo jure hereditario possidendam reservando michi quamdiu vixero pro meo beneplacito & necessitate dictam domum vendendi obligandi seu donandi & distribuendi & de eadem pro mea voluntate ordinandi liberam facultatem & quidem si tempore obitus mei dictam domum in mea possessione quod were dicitur non habuero, resignatio hujusmodi vigorem non habebit aliqualem, supplico igitur Rdē vestre paternitati humiliter per presentes, quatenus dicto *Godefrido* domum predictam conferre dignemini in pheodo salvis predictis conditionibus vestrarum patentum testimonio literarum & quicquid in hijs facere decreveritis michi peto vestris litteris reformari. In evidens mee resignationis & premissorum

rum

rum teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo Dominica *Vocem jocundatis.* 21. Maji.

CVI.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *MANTESLO.*

Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus tam preſentibus quam futuris nos *Albertus* de *Ruale* proconſul *johannes* de *Billem Maynhardus* de *Dron johannes Scretinchuſen Gerlacus Borchbeke johannes* de *Oldendorpe Willikinus Krumme* & *Ertwinus Tynogel* conſules jurati opidi Lubbecenſis recognoſcimus & preſentibus liquidius profitemur quod *Ludolphus* de *Slon* famulus, *Sophia* ejus uxor, *Stacius Ludolfus Dethardus* & *Bernhardus* eorundem filij ac *Hillegundis* ipſorum filia *Dethardus* de *Slon* famulus dicti *Ludolfi* frater *Anna* ipſius uxor in figura judicij coram *johanne Eylekint* judice jurato antedicti opidi noſtri preſencialiter conſtituti duos manſos in *Marteslo* cum omnibus appendicijs ſeu pertinencijs ſuis videlicet in paſcuis pratis aquis ſilvis agris cultis & incultis & univerſaliter cum omni juris integritate ſpontanea voluntate & unanimi conſenſu pro ſe & univerſis heredibus ſuis natis ſeu naſcituris honorabilibus Dominis Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis libere reſignarunt ac omnimode manu miſerunt cum ſententijs congruis in judicio debitis & conſuetis ſuper hoc interrogatis & productis pro ipſorum commodo & utilita-

utilitate ſine aliqua disbrigatione ac impeticione utriuſque juris ſine fine poſſidendos, quos quidem manſos Capitulum dicte Mindenſis eccleſie emerat ab eisdem pro octoginta marcis Bremenſis argenti ipſis integraliter traditis & ſolutis prout recognoverunt publice coram nobis unde abrenuntiarunt legitime viva voce modo quo decuit in tali judicio & coram judice memorato omni juri actioni proprietati ac impeticioni quod vel que ipſis & ipſorum heredibus ſeu coheredibus in dictis manſis pro nunc competebat vel impoſterum aliqualiter competere potuiſſet ingenio de jure vel de facto aſſignantes nichilominus & in effectu dimittentes predictis Dominis & capitulo Mindenſi ſupra memoratos manſos cum omnibus pertinentijs ac attinentijs ſuis in pacificam quietam ac legitimam poſſeſſionem. In hujus manu miſſionis & reſignationis ac omnium premiſſorum robur perpetuum & teſtimonium verum & ad ſpecialem peticionem ambarum parcium predictarum ac etiam pro peticione judicis prenominati qui proprio caruit ſigillo duximus ſigillum opidi noſtri prefixi preſentibus appendendum. Hujus rei teſtes fuere *Rabodo* ſacerdos in *Lubben johannes Busge juſtacius* de *Reme* famuli & alij plures fide digni ad hoc vocati & rogati. Datum ſecunda feria proxima poſt feſtum beati *Martini* Epiſcopi hyemalis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo.

13. Nov.

CVII.

CVII.

SUPER UNA CURIA CUM QUINQUE MANSIS IN *GROTEN RICHLINGEN.*

Universis & singulis Christi fidelibus ad quos presentes pervenerint nos *johannes Henricus* & *Bruninghus* fratres filij quondam *Henrici* militis dicti de *Wethberge* recognoscimus pro nobis & nostris veris heredibus presentibus publice protestando, quod in curia Hohoff & quinque mansis ad ipsam spectantibus sitis in *Grotenrichlingen* cum omnibus usu fructibus & pertinencijs eorundem Episcopo & Ecclesie Mindensi per mortem *Hillebrandi* de *Orberghe* bon. mem. vacantibus nobis vel nostris heredibus nichil juris competat nec aliquid juris acquirere poterimus in eisdem renuntiantes nichilominus omni juri si quod nobis aut heredibus nostris in curia & mansis predictis quocunque modo competebat competit seu competere poterit in futurum ubicumque etiam locorum coram quibuslibet fide dignis quandocumque requisiti seu moniti fuerimus profitebimur in premissis bonis jus aliquod non habuisse aliquo tempore nec posse aliquatenus obtinere, preterea recognitionem & renuntiationem per nos pro nobis & nostris heredibus sponte & libere factas promisimus & presentibus fide data promittimus inviolabiliter observare. In quorum omnium testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo secundo die Dominica qua cantatur *judica.*

17. Mart.

CVIII.

Digitized by Google

CVIII.

SUPER UNA CURIA IN *VEGCHENDORFF* CUM DUOBUS MANSIS.

Nos *Heinricus johannes Hugo* & *Rotgherus* fratres de *Welſede* filij *Henrici* quondam de *Welſede* pie recordationis recognoſcimus univerſis preſens ſcriptum videntibus & audientibus proteſtando ubilibet evidenter, quod nos duos manſos ſitos in campis ville *Vechendorp* cum quadam curia pertinente ad eosdem manſos que jam dicta bona in pheodo ſeu jure pheodali habuimus & poſſidebamus a Ven. Domino Dno noſtro Epiſcopo Eccleſie Mindenſis vobis Venerando Dno Dno Mindenſi prenotata bona per preſentes reſignamus obnixe deprecantes quatenus Dne Venerande *Volquinum* de *Holvelderen* armigerum dignemini cum eisdem bonis in omni utilitate & uſu fructu & ejus heredes inpheodare, in cujus reſignationis teſtimonium nos fratres preſcripti noſtra ſigilla preſentibus duximus appendenda & nos *Bernhardus Beueſchen* & *Arnoldus* de *Beldenſchen* caſtrenſes in *Lewenowe* miniſteriales Eccleſie Mindenſis hujusmodi reſignationis ſumus teſtes & in teſtificationis noſtre evidentiam ſigilla noſtra ad petitionem fratrum de *Welſede* predictorum ad preſentes dedimus appendenda, Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo, ipſo die annuntiationis ſancte virginis genitricis *Yheſu Chriſti.*

25. Mart.

CIX.

Digitized by Google

CIX.

SUPER DECIMIS IN *NETELREDER* &c.

Venerabili in Chriſto Patri ac Domino Dno *Lodewico* Mindenſis eccleſie Epiſcopo *Brunſtayn* de *Wydhen* famulus ad quevis beneplacita ſe paratum, veſtre reverencie remitto & renuncio decimam ville *Netelreder* & decimam campi illius loci qui dicitur Ryſne quas a vobis in feodo tenui veſtram venerabilitatem rogitans diligenter, quatenus *Conradum* de *Hamelen* in opido Mindenſi reſidentem cum antedictis decimis infeodare dignemini mei benivoli obſequij ob reſpectum & quod remiſſio ſive renuntiatio predictarum decimarum per me facte ſunt hoc in hac aperta littera ſub appenſione mei ſigilli publice ſum proteſtans. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo ipſo die beati *Georgij* Martiris.

23. April.

CX.

SUPER CASTRO *STAYGERBERCH.*

Nos *Bruninghus* (a) Prepoſitus *Gherardus* (b) Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis litteras venerabilis in Chriſto Patris ac Dni noſtri Dni *Lodowici* Epiſcopi Mindenſis habere recognoſcimus in hac forma, Nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis univerſis ad quos preſentes pervenerint volumus eſſe notum dilucide proteſtando, quod cum honorabilibus viris Dominis

Pre-

Prepoſito Decano & capitulo noſtro Mindenſi ordinavimus & concorditer placitavimus quod omnem pecuniam per eosdem de procuratione clericorum ſeu alio quocumque modo nomine noſtro receptam una cum ducentis marcis de eadem in caſtrum *Staygerberch* converſis ſuo tempore reſtituendis & percipiendis ijdem Domini ſub eorum clauſura fideliter obſervabunt, que quidem pecunia ac dicte ducente marce cum recepte fuerint noſtro & eorum Dominorum ac Illuſtris Principis Domini *Ottonis* Ducis de *Brunswigh* & *Luneborgh* fratris noſtri carnalis eo tamen exiſiente noſtre dioceſis tutore unanimi conſenſu & aſſenſu in utilitatem noſtre eccleſie dolo & fraude penitus excluſis liberaliter convertentur ſuper prefatum caſtrum ratione ducentarum marcarum de eodem ſuo tempore debitarum nullum officiatum ſeu advocatum ſtatuere debebimus niſi prefatorum Dominorum conſenſu & conſilio mediante, hec omnia & ſingula grata rata & firma habebimus & tenebimus promittentes eadem ſub appenſione ſigilli noſtri quo utimur preſentibus inviolabiliter obſervare. Actum & Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo ipſo die beati *Laurencij* Martiris.

10. Aug.

(a) *Bruningus* de *Engelinge borſtelde.*

(b) *Gerhardus* de *Scowenborch.*

CXI.

SUPER BONIS IN *VARLO*, *RODEN* ET *RODESWEDE* REEMENDIS.

Ego *Lodewicus* dictus de *Endelingeborſten* famulus recognoſco preſentibus publice proteſtando quod litteras ſigillo Venerabilis in Chriſto Patris ac Domini mei Dni *Lodewici* Epiſcopi Mindenſis ſigillatas habeo ſub hac forma, Nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis recognoſcimus tenore preſencium publice proteſtando quod honeſto & diſcreto famulo *Lodewico* dicto de *Endelingeborſten* ſuiſque veris heredibus bona in parrochia *Roden* videlicet in villa *Roden* tres manſos in *Varlo* duos & in *Rodeswede* duos cum ſuis pertinentijs jure pheodali prout quondam *Bartoldus* dictus de *Horſt* miles bon mem ac heredes ipſius a nobis pro ducentis marcis Oſnaburgenſium denariorum in pheodo tenuerunt, nec non Domine *Fredecken* prefati *Lodewici* uxori legitime uſu fructum in eisdem bonis contulimus & conferimus in hijs ſcriptis tali tamen conditione adjecta, quod quandocunque nos vel noſtri ſucceſſores aut Capitulum noſtrum dicta bona reemere voluerimus pro prefatis ducentis marcis tunc ipſi vel ſui veri heredes ſeu predicta *Fredeke* nobis ſucceſſoribus noſtris vel capitulo noſtro eadem bona pro memorata pecunia reſtituent abſque omni contradictione & impedimento libera & ſoluta. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo

quadrageſimo ſecundo feria ſecunda poſt feſtum *omnium Sanctorum.*

4. Nov.

CXII.

SUPER QUATUOR MANSIS IN *ERVESSEN.*

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus & tenore preſentium publice proteſtaniur, quod alias vir honorandus Dominus *Lyppoldus* de *Godenſtede* *) dicte Eccleſie noſtre Canonicus ſaluti anime ſue quo ad ſtatum vite future providere deſiderans quedam bona videlicet quatuor manſos in campo *Erveſſen* ſita a nobis in pheodo deſcendentia a *Widekindo* de *indagine* layco cive Mindenſi & ſuis heredibus pro certa pecunie ſumma emptionis titulo comparavit & ad peragendam ipſius Domini *Lippoldi* & ſuorum progenitorum & propinquorum memoriam atque noſtram in eadem eccleſia deputavit & dicto capitulo noſtro juſta & perfecta donatione donavit nobiſque humiliter ſupplicavit ut donationem eandem ratificare & approbare & dictos manſos eidem capitulo incorporare & appropriare dignaremur. Nos igitur dicti Domini *Lippoldi* devotis poſtulationibus inclinati honorabilium virorum Prepoſiti Decani & capituli noſtri antedicti communicato conſilio & conſenſu bona predicta cum eorum juribus fructibus & proventibus univerſis recepta prius reſignatione *Wedekindi* & ſuorum heredum

&

& renuntiatione omnis juris quod eisdem in dictis bonis competebat vel competere poterat quomodolibet in futurum Decano & Capitulo predictis ut de manu laycali eripiantur & ad personas ecclesiasticas in augmentum divini cultus convertantur, incorporamus appropriamus & eorum utile dominium in ipsos ex certa nostra scientia transferimus in hijs scriptis, Ordinationem quoque inter Dominos de Capitulo & *Lippoldum* predictos super memoria nostra sua & suorum prout in litteris per ipsos mutuo traditis lucidius continetur, de bonis predictis & eorum redditibus temporibus ad hoc statutis vel constituendis ut predicitur peragenda nichilominus approbamus. In cujus rei testimonium nostrum & dicti nostri capituli sigilla presentibus sunt appensa, Et Nos Prepositus Decanus & Capitulum predicti emptionem donationem appropriationem bonorum predictorum & omnia & singula premissa ratificamus & approbamus & in signum nostri consensus & voluntatis circa ea omnia & singula intervenientis sigillum capituli nostri apponi fecimus huic scripto. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo secundo in profesto beati *Martini* Episcopi.

10. Nov.

*) *Lippoldus* de *Godenstede* fuit quoque Archidiaconus in *Pattenhusen*.

CXIII.

SUPER CERTIS FEUDALIBUS IN *VELSEDE.*

Dei gratia Nos *Lodewicus* Epiſcopus Eccleſie Mindenſis recognoſcimus ſub tenore preſencium publice proteſtantes, quod *Hermanno* dicto *Thureke* civi in *Honnover* curiam & tres manſos cum ipſorum decima *Velſede* ſitos & unam caſam ibidem nobis per *Godefr.* de *Lun.* opidanum in *Honnover* reſignatos cum omni jure & utilitate tam in villa quam extra villam jure pheodali contulimus ſuiſque heredibus & conferimus in hijs ſcriptis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum & actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo ſecundo in feſto beati *Martini* Epiſcopi.

11. Nov.

CXIV.

SUPER UNA DOMO IN *HOLTHUSEN.*

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris. Nos *Wedekindus* Dominus *Montis* & Eccleſie Mindenſis nobilis advocatus & *Widekindus* filius ſuus primogenitus notum facimus recognoſcentes publice per easdem quod *Henrico* de *Brema* famulo & ſuis veris heredibus gratiam quandam indulſimus ſpecialem videlicet quod domum *juſtacij* de *Coſtede* ſitam in *Holthuſen* quam ipſis dictus *juſtacius* pro triginta & uno talentis denariorum Minden-

denſium obligavit, ſi ipſum *juſtacium* antequam dictam domum redemerit mori contigerit eadem domo pro ipſius *juſtacii* mortem nobis non vacatura obtinebunt de noſtro & noſtrorum heredum ac coheredum beneplacito quouſque ab ipſis pro predicta pecunia redemerimus vel alio quocumque modo ad nos vel heredes noſtros fuerit jure devoluta. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa, Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo tercio in craſtino converſionis beati *Pauli.*

26. jan.

CXV.

SUPER DECIMA IN *STEUBEKE* ET UNA CURIA IN *OLDENHAGHEN.*

Nos *Thidericus Steucke Johannes* ejus filius *Hinricus*, *Hinricus* & *Marckquardus* dicti *Marquardingt* cives Hamelenſes in preſenti ſcripto noſtris ſigillis ſignato publice profitemur, quod quandocumque nobilis vir Dominus *Wedekindus* nobilis eccleſie Mindenſis advocatus & Dominus montis ipſiuſque legitimi heredes nobis & noſtris legitimis heredibus in propoſito reemptionis dimidie decime in *Steubeke* & decime ſuper unam curiam in *Oldenhagen* & ſuper bona ad eandem curiam pertinentia viginti marcas Bremenſis argenti paratas coram campſore *) in *Hamellen* notorie & integraliter perſolverint tunc & non prius Nos & noſtri legitimi heredes easdem decimas quas Nos a pre-

notato Domino *Widekindo* juſto habebimus pheodi titulo ſepedicto Domino *Wedekindo* ipſiusque legitimis heredibus de noſtra poſſeſſione dimittere volumus & debebimus abſque contradictione liberas penitus & ſolutas. Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto in feſto *Epiphanie* Domini.

6. jan.

*) Campſor, nummularius, Monetarius, Menſarius.

CXVI.

SUPER DUABUS DOMIBUS IN *SINDERINCHHUSEN.*

Venerabili in Chriſto Patri ac Domino ſuo Dno *Lodowico* Epiſcopo Mindenſi *Willikinus* dictus de *Wechlete* miles obſequioſam in omnibus voluntatem, veſtre venerabili Paternitati duas domos ſitas in *Sinderinchuſen* ab Eccleſia Mindenſi obtentas & habitas jure feodali de conſenſu & bona voluntate uxoris mee ac omnium verorum heredum meorum reſigno per preſentes dummodo easdem eodem jure *johanni* dicto *Coſten* famulo miſericorditer conferatis. In cujus rei teſtimonium preſentem litteram meo ſigillo feci preſentibus appoſito communiri Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto ipſo die beati *Marcelli* Pape & Martiris.

16. jan.

CXVII.

CXVII.

SUPER BONA IN *GROTEN RICLINGEN.*

Nos *Theodericus Lodewicus* & *Bruninghus* fratres dicti de *Goltern* *) famuli recognoſcimus nos fore cum bonis ſitis in *Groten Ricklingen* vacantibus Reverendo Domino noſtro *Lodowico* Mindenſi Epiſcopo per mortem *Hillebrandi* dicti de *Horberge* que pro nunc *Johannes* & *Borchardus* fratres dicti de *Stenbus* opidani in *Honovere* contra juſticiam occupant & detinent violenter per dictum Dnum noſtrum *Lodewicum* Epiſcopum quoad vixerimus inpheodatos, poſt mortem vero noſtrorum trium fratrum predictorum dicta bona ad predictum Dominum noſtrum Epiſcopum aut ejus ſucceſſorem & ſuam Mindenſem Eccleſiam ſine omni contradictione noſtrorum heredum libere revertentur. In cujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa Datum Anno Dni Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto feria quarta poſt feſtum Aſſumptionis beate *Marie* virginis. Teſtes hujus recognitionis ſunt honeſti Domini *Bruninghns* de *Endelingeborſtele* Prepoſitus Mindenſis & *Lodewicus* de *Waldegghe* canonicus eccleſie Mindenſis nec non *Hermannus* dictus *Kruſe* pro tunc conſul & *Henricus* de *Hasle* cives Mindenſes & alij quam plures fide digni.

18. Aug.

*) Jam an. 1277 & 1296. legitur inter Canonicos Osnabrugenſes *Hugo Goltheren. Codex Diplom. Ravensburg. p. 52 & 67.*

Digitized by Google

CXVIII.

SUPER DECIMA IN RUBERCH CONCESSA IN FEUDUM.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis recognoſcimus tenore preſencium publice proteſtando, quod *Olrico* dicto de *Hoyen* famulo decimam dictam quer den Ruberch ore manu & lingua jure quod dicitur vulgariter manghut *) contulimus pheodali & conferimus in hijs ſcriptis, nichilominusque *Beatrici* matri dicti *Olrici* de conſenſu eiusdem *Olrici* uſu fructum in dicta decima quo ad tempora vite ſue auctoritate preſentium aſſignabimus dantes has litteras noſtro ſigillo quo utimur ſigillatas, in teſtimonium ſuper eo preſentibus honorabili viro Domino *Bruningo* Prepoſito Eccleſie noſtre Mindenſis ſtrenuo viro *juſtacio* dicto de *Monichuſen* milite ac honeſtis famulis *johanne* de *Haddenbuſen* & *Thiderico* de *Uffelen* ac alijs quam pluribus fide dignis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto in craſtino beati *Bartholomei* Apoſtoli.

25. Aug.

*) Manne Guud, Mannlehen, *Statut.* 8. Is idt ock alſo, dat dar Manne Gudt iſt, edder Deenſtmanne gudt, dar ſchall idt umme gaen, als ein recht is vor den heren.

CXIX.

CXIX.

SUPER BONIS IN *NERLO* IN *HUDA* ET IN AQUIS *DUMMER*.

Universis presentes litteras inspecturis & audituris Nos *Lodolphus* & *Conradus* noster filius nobilis viri Domini in *Depholte* tenore presencium publice recognoscimus protestando quod venerabilis pater Dnus *Lodewicus* Episcopus Ecclesie Mindensis a nobis & nostris heredibus redemit bona cum hominibus in *Merlo* in *Huda* & in aquis *Dummer* in parochia *Burlage* sita prout in litteris suis vobis obligavit pro centum marcis denariorum integrorum gravium & bonorum nobis integraliter persolutis, Insuper litteram ipsius sigillatam super hoc confectam obtinemus, ne idem Dnus *Lodewicus* Episcopus Mindensis vel ipsius successores aut aliquis ipsorum nomine cum violentia aut jure canonico aut civili nos vel nostros heredes occasione bonorum predictorum aggravant vel infestant. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto ipso die *Luce* Evangeliste.

18. Oct.

CXX.

SUPER CURIA *VENENBECKE* PERTINENTE CAPITULO.

Nos *Adolfus* Dei gratia comes Holtſacie & in *Schowenborch* tenore preſencium recognoſcimus publice proteſtando quod de conſenſu & bona voluntate uxoris noſtre & *Adolphi* noſtri filij ſenioris ac omnium aliorum heredum noſtrorum penſionem decime curie in *Venenbecke* que vulgariter Tegetloſe *) dicitur quam a Reverendo patre & Domino noſtro *Lodewico* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo tamquam a ſuperiori noſtro hactenus in feodo tenuimus capitulo Eccleſie Mindenſis ad augmentationem divini cultus in dicta Mindenſi Eccleſia pure propter Deum donavimus & donamus in hijs ſcriptis renuntiantes pro nobis & noſtris heredibus univerſi omni jure quod nobis aut dictis noſtris heredibus quocumque modo competere poterit in futurum in bonis prelibatis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum pro nobis & noſtris heredibus in quo & nos heredes contentamur preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto ipſo die beati *Thome* Apoſtoli.

21. Dec.

---

*) Tegen der zehnte decimae. den tegen teen: den zehnten heben. He moot van allen ſinen tegen mit teen: er will von allem etwas mit haben. los: frey. Tegen los zehnt frey.

CXXI.

CXXI.

SUPER DECIMA CURIE *VENEBEKE*.

In nomine Domini Amen. Univerſis Chriſti fidelibus ad quos preſentes littere pervenerint Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus cupimus fore notum quod litteras predilecti noſtri Avunculi *Adolphi* Comitis Holtſacie & in *Schowenborgh* cum gratiarum actione recepimus in hec verba. Nos *Adolphus* Dei gratia comes Holtſacie &c. finis eſt: Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto ipſo die beati *Thome* Apoſtoli. *) Cum igitur nos non immerito quia loci Epiſcopus ad hujus cultum divinum augmentandum eſſe debeamus per amplius inclinati dictam penſionem decime integraliter ſeu ipſam decimam nobis prout premittitur legitime reſignatam & a nobis gratanter receptam ad preces & conſenſus dicti noſtri capituli & preſertim Dni *johannis* dicti *Schelen* dicte noſtre eccleſie cantoris quitam & abſolutam ab omni jure & onere ſervitutis quo hactenus fuerat aſtricta in Augmentationem divini cultus in dicta noſtra duntaxat eccleſia ſibi donavimus & tradidimus ac preſentibus aſſignamus & appropriamus pure & ſimpliciter propter Deum. Datum ſub noſtro quo nunc utimur pro majori & dicti noſtri capituli ad cauſas ſigillis in ſignum premiſſorum & conſenſus appoſitis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto ſabbato ante feſtum *Palmarum*.

19. Mart.

---

*) Vide dipl. ad hunc annum.

Digitized by Google

CXXII.

SUPER CURIA IN *VENEBEKE.*

Nos *Wedekindus* Domini Epiſcopi Mindenſis in Eccleſia Mindenſi perpetuus Vicarius *Albertus & johannes* mei *Alberti* filius dicti *de Slon* famuli omnibus ad quos preſens ſcriptum pervenerit recognoſcimus & preſentibus liquide proteſtamur quod de conſenſu & bona voluntate heredum noſtrorum videlicet *juſtacii Wedekindi Lubberti* filiorum *Pelleken Immicken & Metteken* filiarum mearum *Alberti* predicti nec non *johannis* dicti *Dimel & Elizabeth* relicte quondam *Raymberti* dicti *Dimel* & omnium heredum eorum vendidimus Obedienciario *) in *Gerboldeſſen* & ad manus ipſius capitulo eccleſie Mindenſis redditus quinque modiorum ſiliginis totidem ordei & quatuor avene nobis annuatim de curia in *Venenbeke* ad dictam obedientiam pertinente pro redemptione decime quam vulgariter dicitur Thegetloſe dandorum cum omni juris integritate juſto venditionis titulo unanimi conſenſu pro quatuordecim marcis Bremenſis argenti nobis in parato numeratis & traditis perpetuo ſine aliqua impeticione poſſidendos. In cujus rei teſtimonium Nos *Wedekindus Albertus & johannes* predicti ſigillo noſtro pro nobis & noſtris heredibus & Ego *johannes* dictus *Dimel* predictus ſigillum meum pro me & meis heredibus & Ego *Elizabeth* relicta *Raymberti* dicti *Dimel* predicti ſigillum honorabilis viri Dni *johannis* dicti *Poſch* Archidyaconi in *Reme* mei fratris kariſſimi quod pro me & meis heredibus apponi petivi, in quibus & nos here-

heredes ſingulorum predictornm contentamur preſentibus duximus apponenda. Et Nos *johannes* dictus *Poſch* Archidyaconus predictus ad rogatum predicte ſororis noſtre & heredum ſuorum ſigillum noſtrum appoſuimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto in profeſto Sancti *Petri* ad vincula.

31. jul.

*) Obedientiae a ſtatu monachali ſeu vita clericorum communi derivandae, ſic enim tunc dicebantur Cellae, Praepoſiturae & Grangiae a Monaſterijs ſeu Collegjis dependentes. Obedientiarij earundem curam gerebant aut illas deſerviebant.

CXXIII.

DOTACIO VICARIE SANCTE *ELIZABETH.*

In nomine Domini Amen. Univerſis Chriſti fidelibus ad quos preſentes pervenerint Nos *Gherardus* *) Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus *Mindenſis* cupimus fore notum quod cum conſideraremus predictam noſtram Eccleſiam *Mindenſem* fuiſſe & eſſe in medio nationis perverſe ſitam & quaſi omnes municiones ſuas villas fructus redditus & penſiones ad ipſammet Fpiſcopalem menſam pertinentes per invaſiones Dominorum & Miniſterialium vicinorum circumquaque adjacentium fuiſſe & eſſe perditos diſperſos obligatos alienatos prodigaliter & diſtractos fecimus quod potuimus videlicet unam peciam terre aratorie ſive manſum cum

Digitized by Google

cum omni jure ſuo & utilitate quocum modo ad ipſum ſpectantibus ſit nuncupatum Eccleſie noſtre predicte per mortem relicte *Arnoldi* de *Sullede* quondam civis *Mindenſis* vacantem in campo *Mindenſi* ſitum videlicet quindecim jugera ſita juxta locum vulgo dictum *Vedrifft* a parte occidentali extendentia ſe in latitudine ad viam protendentem de valva *Halredor* ad villam dictam *Halen* a parte auſtrali, Item duodecim agros equipollentes quindecim jugeribus ſitos juxta campum vulgariter dictum *Halenrevelt* extendentes ſe in latitudine ad viam predictam a parte aquilonari ſolum ad menſam Epiſcopalem ſpectantes de conſenſu capituli noſtri vendidimus pro centum marcis Oſnaburgenſium denariorum legalium nobis numeratis totaliter & ſolutis ac in utilitatem ſepedicte eccleſie noſtre integraliter converſis & in preſentiarum vendimus & tradimus diſcretis viris Dominis *Henrico* dicto *Griph* Prepoſito Magiſtro *johanni de Bertben* Canonico Eccleſie ſancti *Martini Mindenſis Hermanno* Rectori divinorum Eccleſie *de Lothe* & *Henrico* dicto *de Haſle* civi *Mindenſi* Teſtamentarijs Domini *Ludolfi* de *foro* olim prememorate Eccleſie noſtre canonici communiter & cuilibet eorum in ſolidum ad dotem altaris per eos edificandi ſuper capellam ſancti *Magni* in emunitate Eccleſie noſtre ſitam in honore ſanctarum *Agnetis* virginis & Martiris & *Elizabeth* vidue conſecrandi nobis nichilominus & Epiſcopo qui pro tempore fuerit in recompenſam juriſpatronatus providendi ſeu conferendi dictum Altare cum quibuslibet & quantiscunque redditibus dotatum fuerit poſt mortem

Hen-

Henrici dicti *de Merſch* presbiteri cui voluntas Teſtatoris de dicto altari prima vice voluit provideri quotienscunque vel quandocunque ipſum vacare contigerit perſone idonee que actu ſit ſacerdos vel a die proviſionis ſibi facte intra annum continue numerandum in ſacerdotem ſe faciat promoveri omni occaſione frivola poſtpoſita perpetue juſte vendicionis titulo poſſidendum, adjectum eſt tamen quod nos aut ſucceſſor noſter qui pro tempore fuerit prefatum manſum pro predictis centum marcis in redditus ad dictum altaris officium convertendis reemere poterimus ſi videbitur expedire, Inſuper preſtabimus warandiam dicti manſi quandocunque ubicunque & quotienscunque fuerimus requiſiti renuntiantes omni exceptioni legis & canonis etiam competenti ultra dimidiam juſti precij circumventis per quam hujusmodi noſter contractus poſſet impoſterum impediri in aliquo vel differi prout hec omnia & ſingula premiſſa ſepedictis teſtamentarijs & ejusdem altaris vicario qui pro tempore fuerit perpetue firma grata & rata habere & teneri & adimplere nec contra facere vel venire per nos ſeu alium vel alios aliqua ratione promiſimus & promittimus in hijs ſcriptis ſub noſtri & capituli noſtri ſigillis preſentibus appenſis in teſtimonium omnium premiſſorum, Et nos *Hinricus de Waldegge* Dei gratia Prepoſitus totumque Capitulum Eccleſie *Mindenſis* ſigillum majus noſtri capituli preſentibus in noſtri conſenſus omnium preſcriptorum evidens teſtimonium duximus apponendum. Datum & Actum Anno DominiMilleſimo tricenteſimo quadra-

drageſimo octavo decima ſeptima Kalendas Aprilis.

16. Martij.

*) *Gerhardus* hujus nominis primus e Comitibus de *Schoumborg*; huic a Papa *Clemente* VI. an. MCCCXLVII. de Epiſcopatu fuit proviſum.

CXXIV.

SUPER DOMO IN *VORDESSEN* &c.

Nos *Lutgardis* Prepoſita nec non *Sophya* Decana totusque conventus eccleſie Montis ſancte *Marie* extra muros Hervordenſes *) preſentibus publice proteſtamur, quod Nos unanimi voluntate & conſenſu vendidimus & libere reſignavimus *Ludolpho* de *Monckehuſen* & uxori ſue legitime *Albaydi* ac omnibus ſuis veris heredibus domum noſtram in *Vordeſſen* quam dictus *Dutloſs* colit & unam caſam in *Hude* quam *Conradus* dictus *Wacker* colit cum omnibus ſuis juribus & fructibus perpetue poſſidendo promittimus nichilominus *Ludolpho* de *Moneckehuſen* & *Albaydi* ſue uxori predictis & detentori preſencium cum beneplacito & voluntate eorundem predictorum bonorum firmam & juſtam cum omni juris integritate & plenitudine facere Warandiam quando ubi & quociens ipſis fuerit oportunum. In cujus teſtimonium noſtri conventus ſigillum preſentibus duximus annectendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono in craſtino beati *Blaſij*.

4. Febr.

*) An-

*) Anno Chriſti DCCLXXXIX *Beatus Wolderus* comes *Hervordiae* hortante *Carolo Magno* & admittente Rege Angarorum *Wedekindo* jam tunc fideli Chriſtiano coenobium nobilium puellarum in *Hervordia* Weſtphaliae ab Angaria non remote fundavit & paterna haereditate dotavit.

CXXI.

SUPER CAMPO EYMERSPOL.

Univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris Ego *juſtacius* de *Coſtede* notum facio earumdem tenore publice recognoſcentes quod de conſenſu & voluntate *Ghertrudis* uxoris mee legitime *Hildemari* filij mei & omnium meorum verorum heredum quorum intererat ſeu intereſſe poterit conſentire obligavi & preſentibus firmiter obligo *Hinrico* de *Brema* *) famulo & ſuis veris heredibus redditus decem ſolidorum denariorum Mindenſium ipſis ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* de campis dictis Eymerſpol preſentandos & ſolvendos pro quatuor talentis denariorum Mindenſium michi pertolutis quousque hec quatuor talenta ipſis fuerint per me ſeu meos heredes prompte & integraliter reſtituta, ſi tamen in feſto beati *Michaelis* proximo ipſis unum talentum vel duo perſolvero redditus predicti in tantum minuentur anno ſubſequente. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum preſentibus appoſui ſubſtituens fidejuſſores infra ſcriptos videlicet *Arnoldum* de *Ecſtrede* & *johannem* de *Hellebuſen* qui omnem defectum in premiſſis ſeu aliquo premiſſorum quomodolibet con-

tingentem etiam quod *Hinricus* & ſui heredes hujus ratione coram aliquo judicio non impetantur reſtaurabunt infra quindenam proximam poſtquam ſuper eo fuerint requiſiti, quod faciendum nos fidejuſſores predicti promittimus fide data & in ſolidum per preſentes ſigilla noſtra in teſtimonium hujus noſtri promiſſi preſentibus apponentes. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono feria ſexta poſt *Gordiani* & *Epimachi*.

15. Maji.

*) Jam an. MCCXXXV. inter miniſteriales Bremenſis Eccleſiae numerabantur *Sifridus* de *Brema* & *Alardus* de *Brema*.

CXXVI.

QUOD DOMINUS MONTIS JURA ET BONA PREPOSITURE NON OCCUPABIT SED EA IN SUO ESSE DEFENDET ET CONSERVABIT.

Nos *Wedekindus* Dominus *Montis* nobilis advocatus eccleſie *Mindenſis* una cum *Wedekindo* milite primogenito noſtro & alijs filijs & amicis noſtris gratiarum actiones multimodas honorabilibus viris Dominis de Capitulo Eccleſie *Mindenſis* referentes pro eo quod Theſaurarium eiusdem eccleſie filium noſtrum dilectum in Prepoſitum *) ſuum & Eccleſie *Mindenſis* concorditer eligere & aſſumere dignabantur, promittimus in hijs ſcriptis bona fide per nos corporaliter preſtita loco juramen-

ramenti una cum *Wedekindo* primogenito noſtro predicto pro nobis & alijs filijs & heredibus noſtris eisdem Dominis Prepoſito & Capitulo quod bona & homines Prepoſiture in quibus Advocatiam habere dinoſcimur, quamdiu filius noſter Prepoſiture prefuerit in eo jure & ſtatu conſervabimus & ſtare permittemus quo predeceſſor ſuus immediatus uſus eſt hactenus & gaviſus, nec jus Prepoſiti & capituli in eisdem bonis & hominibus diminuemus ſeu pejorabimus ſed pocius augebimus & meliorabimus in quantum poſſumus cum effectu & dictum Prepoſitum filium noſtrum toto poſſe promovebimus ad proloquendum & tuendum bona & homines eosdem & alia bona & jura Prepoſiture ubi & quando neceſſe eis fuerit ſeu eciam oportunum, nec ob hoc quidquam juris ultra id quod de jure competit nobis uſurpabimus in bonis & hominibus memoratis ymmo micius agemus & magis moderate exigemus requiremus & extorquebimus jura noſtra & ſervicia ab eisdem, nos etiam promocionibus Eccleſie *Mindenſis* & Capituli conſtanter intendemus & Domini Epiſcopi & Eccleſie ſervicijs nos applicabimus & conformabimus & ejus profectui & incremento in quantum in nobis eſt & ſalvo honore facere poterimus fideliter & efficaciter inſiſtemus. In cujus rei teſtimonium noſtra videlicet *Wedekindi* ſenioris & *Wedekindi* primogeniti nobilium predictorum pro nobis & heredibus noſtris preſentibus & futuris ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo quadrageſimo nono in profeſto *Odalrici* confeſſoris.

*) Hic *Wedekindus* e Praepoſito poſtea factus eſt Eccleſiae Mindenſis Epiſcopus.

CXXVII.

SUPER CERTIS BONIS IN LITTERA EXPRESSIS.

Nos *Gherardus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Univerſis & ſingulis preſens ſcriptum intuentibus cupimus fore notum, quod nos matura deliberatione prehabita noſtrorum fidelium & conſiliariorum honorabilibus & diſcretis viris Dominis Decano & Capitulo noſtre Mindenſis Eccleſie predicte rite & rationabiliter vendidimus & in hijs ſcriptis juſte & pure venditionis titulo vendimus duos manſos dictos Dalhove quos pro nunc colit *Gherbordus Langerder* civis Mindenſis in campo Mindenſi ſitos cum uno orto quem olim *Johannes* de *Wermena* quondam Decanus Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis poſſedit cum omnibus ſuis fructibus & pertinentijs univerſis pro centum marcis Oſnaburgenſium denariorum *Minde* uſualium nobis in numerata pecunia traditis & integraliter perſolutis Dominoque diſponente altiſſimo in evidentem utilitatem Eccleſie Mindenſis predicte & noſtram & ſpecialiter pro redemptione bonorum predictorum *Luderſchevelt* ad noſtram Epiſcopalem *) menſam ſpectancium que hucusque a longis retro actis temporibus manus laycales occuparunt converſis & convertendis volentes eisdem Dominis veram & indubitatam

ubi-

ubicunque & quandocunque eis neceſſe fuerit facere Warandiam & de evictione teneri conſtituentes & mittentes eosdem emptores in veram pacificam realem ac corporalem poſſeſſionem bonorum eorundem, ac volentes ſic miſſos tueri in eadem ac perpetuis temporibus defenſare. In cujus rei teſtimonium & memoriam futurorum preſentem litteram noſtro ac dicti capituli ſigillis majoribus duximus & procuravimus roborandam preſentibus diſcretis viris *jordano* de *Helbeke* advocato *Hinrico* de *Haſle* & *Hermanno Cruſe* noſtris conſiliarijs juratis teſtibus ad premiſſa Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono decima ſeptima ſeptima die menſis julij.

*) Quidquid ad ſuſtentationem Epiſcopi pertinet.

CXXVIII.

SUPER UNA CURIA IN *UFFLEN.*

Ego *juſtacius* dictus de *Egſen* *) famulus tenore preſencium recognoſco & notum eſſe cupio univerſis quod conſtitutus coram judicio, cui *Gherardus* de *Lerbeke* famulus judex preſidebat reſignavi & obligavi & nichilominus reſigno & obligo per preſentes nobilibus viris Dominis *Wedekindo* Domino *Montis* & *Wedekindo* primogenito ſuo nobilibus advocatis Eccleſie Mindenſis & ſuis veris heredibus curiam meam in *Ufflen* quam pater meus bon. mem. inhabitabat cum viginti & ſeptem pecijs agri ſibi adherentibus univerſis quoque

appendicijs ſuis fructibus pertinencijs proventibus & utilitatibus ſuis quibuscunque pro quadraginta & duabus marcis Hervordenſium denariorum vel pro viginti & una marcis puri argenti ſi Hervordenſis moneta commode haberi non poterit michi perſolutis iſta mediante condicione, quod ſi predictam curiam cum bonis ſibi adjacentibus & ſuis pertinentijs predictis redimere voluero ſeu nobiles predicti ſuam rehabere voluerint pecuniam memoratam id alterutrim nobis prenuntiabimus in feſto nativitatis *Chriſti*, qua prenuntiatione facta memoratas quadraginta & duas marcas Hervordenſes vel viginti & unam marcam puri argenti prefatis nobilibus infra octavas feſti Paſche continue & immediate ſubſequentes cum parata pecunia perſolvam dilatione qualibet poſtergata, & tunc prefata curia cum agris ſibi adjacentibus & ſuis pertinentijs omnibus ad me libere revertetur. In quorum teſtimonium preſens ſcriptum meo ſigillo duxi muniendum. Acta ſunt hec preſentibus *Hinrico* de *Gripeshope*, *Hermanno* de *Heyde* & *Gotfrido Borcholte* & alijs pluribus fide dignis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono ipſo die aſſumptionis beate virginis.

15. Aug.

*) In Codice Diplomatico Ravensberg. occurrit ad an. 1316. *Wenekinaus Ekeſen.*

CXXIX.

Digitized by Google

CXXIX.

SUPER PONIS IN *BORNE.*

Nos *Nicolaus* & *Bernhardus* fratres dicti de *Werpe* presentibus protestamur, quod in bonis dictis to *borne* que mater nostra tenet pro usufructu ab ecclesia Mindensi nichil juris habemus nec quicquid nobis vendicabimus post obitum eiusdem nostre matris. In cujus testimonium sigilla nostra duximus presentibus apponenda. Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo quinquagesimo in vigilia Purificationis glorioſe virginis *Marie.*

1. Febr.

CXXX.

SUPER XVIII. SOLID. DANDIS DE QUADAM CURIA CANONICALI.

Noverint universi presentium inspectores quod Ego *johannes* dictus *Posch* *) Cantor Ecclesie Mindensis tenore presencium publice recognosco propter evidentem necessitatem michi incumbentem honorabilibus viris Dnis Decano & Capitulo Mindensis Ecclesie predicte pure vendicionis titulo me vendidisse ac qualibet conditione semota vendo per presentes redditus seu pensionem decem & octo solidorum denariorum Osnaburgensium pro viginti quatuor marcis Bremensis argenti qualibet marca pro undecim solidis Osnaburgensibus computata michi numeratis ac personaliter persolutis de curia habitacionis mee domo area atque

que caſis meis ad ipſam curiam pertinentibus que quidem curia ſita eſt prope curiam Epiſcopalem annis ſingulis feria ſecunda proxima poſt aſcenſionem Domini pro memoria quarundam perſonarum tunc peragenda que easdem viginti quatuor marcas ad hoc in ſuo teſtamento legaverunt per me vel poſſeſſorem aut inhabitatorem eiusdem curie cum alijs quatuor marcarum Oſnaburgenſium redditibus quos prefati Dni in dicta curia habere noscuntur debitis temporibus miniſtrandis ſub pena ſuſpenſionis & inobedientie expedite perſolvendos, quas penas ipſo facto incurremus ſi prefatam penſionem Ego vel mei ſucceſſores terminis non ſolverimus prenominatis per eosdem Dominos Decanum & Capitulum perhenniter ac pacifice poſſidendos mittens eosdem in realem & pacificam poſſeſſionem penſionis & reddituum omnium predictorum curia percipiendorum de prefata hoc inter nos condicto ac per me venditorem meo ac ſucceſſorum meorum nomine libere arbitrato quod ſi dictam meam curiam in vita vel in morte per me vel meos teſtamentarios juxta conſuetudinem Eccleſie ad aliam manum devenire forſan contingeret, is ad cujus manus deveniret prius quam ſe de eadem curia intromitteret vel eam occuparet prefatis Dominis Decano & Capitulo univerſos redditus ſupradictos ſub penis antedictis ſe promittere deberet ac debebit de eadem curia debitis temporibus ſoluturum & quod nec Ego nec quisquam eorum in eadem curia ſucceſſorum ampliores redditus vendere debebimus in eadem curia domo area ſive caſis aut ipſas pro alijs redditibus quomodolibet

dolibet obligare volens eisdem Dominis Decano & Capitulo quotiens quando & ubi eis expedire videbitur prefatorum reddituum veram & indubitatam facere warandiam, promiſi etiam ac in hijs ſcriptis fide data promitto ſub pena premiſſa Dominis prelibatis quod omnia & ſingula ſupradicta integra volo & inviolabiliter obſervare. In quorum omnium teſtimonium nos Decanus & Capitulum predicti preſentem litteram noſtro ſigillo ad cauſas & Ego *johannes* prelibatus meo proprio ſigillo pro me & meis in eadem curia ſucceſſoribus fecimus communiri. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ipſo die *Nicomedis* martiris qui fuit Kalendis junij.

1. jun.

*) In elencho Canonicorum Mindenſium vocatur *joannes Poſt* Archidiaconus in *Reme*.

CXXXI.

SUPER CASTRUM *BOKLO* REDEMPTUM A DUCIBUS DE *LUNEBORCH*.

Nos *Gherardus* Dei & apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus tenore preſencium quod deficiente nobis parte pecunie pro redemptione & recuperatione caſtri *Boclo* *) Ducibus in *Luneborch* perſolvende ne ex obmiſſione ſolucionis & per conſequens redemptionis nos & Eccleſia noſtra dampna & pericula intollerabilia exinde indubitanter provenientia incurremus

honorabiles viri dilecti nobis in *Christo* Canonici & Capitulum Ecclesie nostre ad supplementum hujus defectus centum marcas Osnaburgenses nobis extradiderunt pro eisdem bona ecclesie obligando unde volentes eos relevare ab hujusmodi nobis credito & indempnes reddere ut tenemur ipsis promittimus in hijs scriptis quod pro liberatione & recuperatione dictorum bonorum centum marcas denariorum Osnaburgensium *Minde* legalium & dativorum eis persolvere & restituere volumus quam primum nobis ad hoc sive per vacacionem devolutionem aut assecutionem bonorum immobilium per nos in locum prescriptorum bonorum cum consensu capituli obligandorum aut alias ratione quorumcunque exceſſuum vel eventuum nobis undecunque provenientium ultra decem marcas earum se sigillatim extendentium obtulerit se facultas, Preterea damus eis plenam & liberam facultatem bona per predeceſſores nostros vel nos aliquibus pro rata quantitate obligata pro majori summa pecunie obligandi & quantum summa prioris obligationis excreverit & augmentabitur tantum nobis de antedicto principali debito defalcabuntur, premiſſa omnia & singula promittimus eis bona fide inviolabiliter obſervare, & si quod abſit in aliquo infringeremus ex tunc dictos canonicos & Capitulum tam diu de appoſitione sigilli capituli in quibuscunque nostris negocijs & contractibus supportatos habebimus nec ipsos super eo requiremus aut indignationem si hoc facere recuſaverit contra eos propterea habere volumus aliqualem, quousque eis plenarie de centum marcis

Digitized by Google

cis per nos fuerit ſatis factum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſecundo quarta decima die menſis octobris.

*) De hoc caſtro jam ſuperius e Chronico Mindenſi retulimus aliqua.

CXXXII.

SUPER VICARIA Sti *THOME* IN ECCLESIA Sti *MARTINI.*

Nos *Hermanus Vincke* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Sancti *Martini Mindenſis* omnibus preſens ſcriptum intuentibus notum facimus quod *Hinricus de Stochuſen* civis Mindenſis novam in Eccleſia noſtra vicariam in augmentum divini cultus conſtituere deſideran., centum marcas denariorum Oſnaburgenſium legalium in dotem altaris novi in dicta noſtra Eccleſia verſus auſtrum juxta eiusdem *Henrici* affectionem conſtruendi expoſuit & eccleſie noſtre liberaliter donavit, reſervata ſibi gratioſe racione dotacionis hujusmodi proviſione ſeu collacione altaris ſeu vicarie prenotate prima vice volens nichilominus & cum noſtra voluntate & conſenſu conſtituens quod poſt mortem illius cui ipſe providere decreverit de dicta vicaria Decanus Eccleſie ſancti *Martini* qui pro tempore fuerit prima, & Prepoſitus eiusdem Eccleſie ſecunda & Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis

denſis vice tercia diſponant & provideant alternatim, quodque talis prefici debeat ac per eum ad quem ſpectat proviſio deputari qui infra anni ſpacium a tempore facte ſibi proviſionis presbiteratus valeat ſuſcipere ordinem ac preſcitu Decani juxta morem canonicorum & vicariorum obedienter ſicut alij vicarij die noctuque in divinis choro deſerviat fideliter & altari, vicarius etiam predictus de redditibus ſuis miniſtrationem faciat in anniverſario apud nos peragendo prout *Hinricus* fundator prefatus in fundatione ſua ordinaverat obſervandum. In quorum omnium evidens teſtimonium ſigillum noſtre eccleſie preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo triceteſimo quinquageſimo tertio quarto idus Marcij.

12. Martij.

CXXXIII.

SUPER CERTIS BONIS IN *REME* ET *ETDINGHUSEN.*

In nomine Domini Amen. Nos *Thidericus* miſeratione divina Abbas *johannes* Prior totusque conventus monaſterij ſanctorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum in *Padeborn* ordinis ſancti *Benedicti* ad univerſorum tam preſentium quam futurorum cupimus noticiam pervenire preſentibus lucide proteſtando quod matura inter nos & cum alijs monaſterij noſtri fidelibus dudum prehabita in contractu permutationis ſeu concambij infra ſcripti deli-

deliberatione conſideravimus nobis noſtris ſucceſſoribus & monaſterio ex cauſis rationabilibus & neceſſarijs nos ad id moventibus poſſe & debere veriſimiliter pervenire commodum & profectum, communicato igitur Reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri *Baldewini* (a) eccleſie Padeburnenſis Epiſcopi conſilio conſenſu ac eius approbatione interveniente bona ſive predia videlicet duas curtes noſtras unam in *Reme* cum molendino & duobus manſis liberis ibidem & aliam in *Eygdinghus* cum jure patronatus eccleſie parochialis & area que kaminata dicitur ibidem quorum quidem manſorum liberorum unum *Rothardus* presbiter plebanus in *Eygdinghus* cum eadem kamenata tenet ac poſſidet ad vitam ſuam & alium tenet ac poſſidet *Ludovicus* de *Monckebus* famulus jure villici in preſenti cum earundem curtium manſorum & bonorum areis & caſis agris cultis & incultis infra & extra villas ipſas cum pratis paſcuis rubetis ſilvis aquis aquarum decurſibus piſcarijs mancipijs ſeu hominibus utriuſque ſexus reditibus fructibus obventionibus juribus & eorum pertinentijs univerſis jure tamen nobilis viri Domini *Ottonis* Dni Lippenſis & ſuorum heredum & homagijs nobis & monaſterio noſtro & vaſallis noſtris bona alia preterquam predicta a nobis in pheodo tenentibus preſtandum nobis & ipſis ſalvis ab hijs pariter & exceptis quibus per hunc contractum in nullo prejudicare intendimus utrobique dimiſimus & tradidimus Reverendo in Chriſto Patri ac Domino *Thiderico* (b) Mindenſis Eccleſie Epiſcopo ſuis ſucceſſoribus & Eccleſie Mindenſi pleno jure poſſeſſionis

sionis & proprietatis & cum ipsis nomine & vice sue ecclesie Mindensis de omnium voto & concordi consensu omnium nostrum & eorum quorum consensus merito intervenire debuit permutamus pro quatuor mansis agrorum cum suis ortis juribus & pertinentijs universis qui ad mensam Episcopalem Domini Episcopi ejusdem & suorum predecessorum spectabant, prope civitatem Mindensem situatis quos quondam *Raymbertus* dictus *Dimel* miles & deinde *Hinricus Padode* civis Mindensis dum viverent possidebant & tenebant & nunc Reverendus Dominus Episcopus Mindensis antedictus de consensu capituli sui eosdem quatuor mansos ab omni onere servicio & pensione absolutos restituit & in concambium tradidit & dimisit nobis & monasterio nostro pleno jure appropriavit & incorporavit perpetue & pacifice possidendos, ita quod quid Domino Episcopo & suis successoribus ac Ecclesie Mindensi nobisque & successoribus nostris & monasterio nostro de dictis bonis prout hinc inde nos contingunt deinceps placuerit perpetuo facere & disponere valeamus promittentes alter alteri contra premissa vel eorum aliqua imposterum non facere vel venire quavis arte vel ingenio de jure vel de facto sed quando & quotiens oportunum fuerit & requisiti fuerimus dictis Dominis Episcopo & suis successoribus & ecclesie Mindensi de bonis sepedictis per nos ipsis dimissis ut predicitur & traditis perfectam & plenam facere warandiam ipsi quoque Domini Reverendi Episcopus & ecclesia Mindensis de dictis quatuor mansis nobis & monasterio nostro vice,

versa

verſa ſimilem facient warandiam, eſt tamen condictum quod idem Dominus Epiſcopus eius ſucceſſor aut eccleſia Mindenſis eosdem quatuor manſos cum ſuis pertinentijs infra decem annos dumtaxat a data preſencium currere incipientes continuos omni tempore anni preterquam infra nativitatis ſanctorum *Johannis Baptiſte* & *Michaelis* Archangeli feſta pro ducentis marcis denariorum Osnaburgenſium vel Monaſterienſium legalium adeo bonorum quod viginti ſolidi unam marcam puri argenti valeant & reemere abſque noſtra contradictione poſſint ſi eis videbitur expedire dummodo nobis id ante pre intiment ad quindenam & nobis ſummam pecunie predictam integre ſub eorum periculis & expenſis in *Hervordia* vel in *Lemego* ubi nos ad eligendum duxerimus expediant & perſolvant dolo & fraude in premiſſis omnibus amotis pariter & excluſis. In quorum omnium robur & evidens teſtimonium preſentem litteram noſtri & capituli ſeu conventus noſtri nec non Reverendi in Chriſto Patris ac Domini noſtri *Balduini* Paderburnenſis Eccleſie Epiſcopi in ſignum approbationis & conſenſus ipſius circa contractum premiſſum ſigillorum munimine fecimus communiri. Et nos Dei gratia *Balduinus* Padeburnenſis Eccleſie Epiſcopi antedictus in contractum premiſſum de noſtra noticia celebratum voluntarie conſentientes ipſum in quantum noſtra intereſt auctoritate ordinaria approbamus harum noſtrarum teſtimonio litterarum noſtro ſigillo ad inſtantiam religioſorum videlicet Abbatis & conventus predictorum appoſiti munitarum Actum preſentibus honorabilibus & diſcretis viris

viris Dominis *Liborio* cantore ecclesie Padeburnensis *Burgero* Decano ecclesie sancti *johannis* in *Minden Thiderico* officiali curie Padeburnensis *Lodowico* dicto *Post* milite *Wernero Gherlaci* Rectore capelle sancte *Brigide* in Majori ecclesia Padeburnensi mediatoribus in contractu premisso videlicet & alijs quam pluribus fide dignis ad premissa vocatis pariter & rogatis. Atque datum Anno Dominice Incarnationis Millesimo tricentesimo quinquagesimo tertio ipso die beati *Galli* confessoris.

16. Oct.

(a) Dynasta Steinfurdensis *Bernardo* subrogatus, in Dioecesi Monasterienſi natus primusque, ut *Gobelinus* est Auctor, qui *Benedicti XII.* PP. auctoritate Paderbornensi Cathedrae impositus est.

(b) *Theodoricus* nomine tertius de Ordine cisterciensium assumptus est Episcopus Ebronensis, post Slesvicensis an. MCCCLIII. Mindensis, demum in Archiepiscopum Magdeburgensem. Iste vocabatur *Theodoricus Kagelbyrt*, doctus & famigeratus vir, plebeji generis de Stendalia natus, *Carolo* caesari admodum commendatus.

CXXXIV.

CXXXIV.

SUPER LIBERAS SEDES VEMEDING UNAM ANTE VILLAM *HALEM* PROPE *LUBBEK* ALTERAM ANTE VILLAM *WALLUEN* PROPE *MYNDAM*.

Karolus Dei Gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Boemie Rex ad perpetuam rei memoriam. Etſi Regie dignitatis circumſpecta benignitas univerſos & ſingulos fideles ſuos quos Romanum ambit imperium pio favore proſequitur, ad illorum tamen ſtatum & commoda promovenda ſpecialius & ferventius aſpirare tenetur quos pro exaltandis ſacri Imperij honoribus fide & opere reperit continua ſollicitudine aſſiduiſque laboribus indefeſſos; attendentes itaque multa grata ſervicia & accepta que ven *Theodricus* Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Princeps Conſiliarius & devotus noſter dilectus nobis & ſacro Imperio fructuoſe & fideliter hactenus exhibuit exhibet in preſenti & exhibiturum ſperamus fructuoſius in futurum volentesque ſibi intuitu premiſſorum gratiam facere ſpecialem ei & in perſona ſua ſucceſſoribus ſuis ac ipſi Eccleſie Mindenſi duas liberas ſedes que proprie & vulgariter Vemeding *) nuncupantur unam videlicet ante villam *Halen* prope *Lubeke* & aliam ante villam *Walven* prope *Mundam* de liberalitate regia & certa noſtra ſcientia damus concedimus & donamus Statuentes decernentes auctoritate preſentium & volentes ut dictus Epiſcopus ſucceſſores quoque ſui ac ipſa Mindenſis eccleſia dictas duas ſedes cum univerſis & ſingulis ſuis jurisdictionibus

honoribus prerogativis juribus gratijs utilitatibus commodis & libertatibus tenere habere ac ipsis gaudere debeant quibus ceteri consimiles sedes habentes sicuti ducatus Aschanie & Westfalie gaudent jure vel consuetudine seu quomodolibet pociuntur, mandamus igitur universis & singulis Principibus tam spiritualibus quam seculariboss Baronibus nobilibus universitatibus ceterisque nostris & sacri Imperij fidelibus cujuscunque dignitatis eminentie conditionis vel status existant presentibus & futuris firmiter & discrete, quatenus predictum *Theodricum* Episcopum successores suos ac ipsam Ecclesiam Mindensem in hac nostre donationis & collationis gratia non impediant, nec ab alijs impediri permittant, verum eos in ea manuteneant protegant favorabiliter & conservent, contrarium facientes penam banni regij & centum marcarum auri puri se noverint irremissibiliter incursuros, quarum medietatem Regie camere sive fisco, residuam vero Venerabilium Episcoporum dicte Mindensis Ecclesie qui pro tempore fuerint, utilitate & usibus volumus applicari presentium sub nostre Majestatis sigillo testimonio litterarum. Datum *Frankenfordie* Anno Domini Millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto indictione septima decima octava Kalend. Februarij regnorum nostrorum anno octavo.

15. jan.

*) Secreta judicia a *Carolo* M. Imp. in synodo Paderbornensi ordinata dicunt, quae occulta & Vemia passim vocant severis legibus praescripta & cum primis per Westfaliam exerceri coepta.

CXXXV.

CXXXV.

FUNDACIO CAPELLE SEU VICARIE SANCTI *SILVESTRI.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Quoniam ea que geruntur in tempore cum lapſu temporis elabuntur, neceſſe eſt imbecillitati memorie humane ſcripturarum beneficio ſubveniri, ne igitur rei geſte noticiam tollat oblivio ac ea que in ſua origine & a principio perpetuata ſunt longi temporis transcurſus ex poſt facto faciat ignorari, Dei gratia Nos *Wedekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum Univerſis & ſingulis preſentibus & futuris preſertim quorum intereſt ſeu intereſſe poterit cupimus innoteſci & ad perpetuam rei memoriam lucide proteſtamur, quod commendabilis vir Dominus *johannes* de *Lubbeke* quondam in noſtra Mindenſi, Eccleſia dum in humanis agebat canonicus pio motus affectu cupiens divinum cultum ampliari in honorem Dei ejusque Genitricis *Marie* virginis glorioſe & beati *Silveſtri* Pape ac in ſuorum remiſſionem peccaminum capellam novam ſeu vicariam perpetuam in noſtra Mindenſi Eccleſia prope refectorium ubi panes prebendales diſtribui conſueverunt, ſituatam cum toto valore & redditibus curie ſue clauſtralis cum ſuis edificijs ſtructuris & areis univerſis infra & prope portam wiſere civitatis Mindenſis ſituatis duobus talentis Mindenſium denariorum uſualium pro memoria quondam Domini *Popponis* noſtri olim concanonici ſingulis annis de dictis bonis exponendis dumtaxat excep-

tis ſponte libere & pie dotavit & conſecrari laudabiliter procuravit & jus patronatus & omne dominium predictorum bonorum cum ſuis redditibus juribus & pertinentijs ad Capitulum noſtrum communiter & ad manus noſtri capituli ex mera liberalitate ſponte & abſque omni conditione tranſtulit aſſignavit & realiter condonavit nichil juris nichil propietatis & poſſeſſionis ſibi in dictis bonis ad pedes Crucifixi jam oblatis quomodolibet reſervando ſperans ſibi a bonorum omnium retributore proinde bravium in celeſti patria cumulari, voluit etiam dictus Dominus *johannes* fundator felicis recordationis quod ſi quis canonicorum dicte Eccleſie noſtre preſencium & futurorum dictam curiam clauſtralem comparare vellet, quod ille ante omnia ne divinus cultus ſuadente dyabolo illuderetur ad dictam capellam ſeu vicariam bona in redditibus equivalencia ſecundum conſilium noſtri capituli & dicte vicarie pro tempore Rectoris compararet & perpetue aſſignaret, poſtmodum vero honeſto viro Domino *johanni* de *Haymborch* noſtro concanonico pro comparacione predicte curie clauſtralis cum ſuis redditibus edificijs ſtructuris & areis univerſis agente & inſtante nos pro bonis dicte vicarie ſana prehabita deliberatione accedente ad hoc conſenſu *johannis Ambroſij* cui nos dictam Vicariam ſeu Capellam pure propter Deum contulimus ſibique de eadem canonice providimus clerici noſtri familiaris curiam predictam clauſtralem cum ſuis attinentijs ut preſcribitur, univerſis dicto Domino *johanni* de *Haymborch* juſte emptionis titulo vendidimus & canonice aſſignavimus

poſſi-

possidendam ita videlicet quod dictus Dominus *johannes* de *Haymborch* seu ipsius in dicta curia legitimus successor dicto *johanni Ambrosij* seu ipsius in dicta vicaria successori quinque marcarum cum dimidia Osnaburgensium denariorum perpetuos redditus viginti quatuor solidos Mindensium legalium denariorum pro una marca computando singulis annis equaliter divisos infra festa beatorum *Michaelis* & *Martini* pasche & Penthecostes sub pena, ut consolaciones in nostra Ecclesia hactenus exsolvi consueverant, exsolvere indilate tenentur & debent, nobisque pro memoria ut premittitur peragenda de dicta curia & bonis duo talenta Mindensium legalium denariorum perpetue ministrabuntur, cum condicione adjecta, si Dominus *johannes* de *Haymborch* vel ipsius in dicta curia & bonis legitimus successor dictam curiam & bona a redditibus predicte vicarie seu capelle exhonerare vellet, ex tunc totidem redditus ejusdem valoris & monete in bonis possibilibus & sufficientibus secundum consilium nostri capituli & pro tempore dicte vicarie seu capelle Rectoris libere & perpetue assignabit. In quorum omnium & singulorum evidens & perpetuum testimonium & robur presentes literas nostri capituli sigillo duximus roborandas. Actum & Datum in Choro nostre Ecclesie Mindensis sub Anno Gratie Millesimo tricentesimo quinquagesimo sexto, sexto idus Augusti.

8. Aug.

Digitized by Google

CXXXVI.

SUPER QUEMDAM ORTUM EXTRA VALVAM KODOR.

Nos *Volmarus* de *Alten* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis omnibus hoc preſens ſcriptum intuentibus cupimus fore notum, quod de plena voluntate unanimique conſenſu Venerabilium Dominorum *Wedekindi* Prepoſiti *Alberti* Decani totiusque capituli Eccleſie Mindenſis juſte vendicionis titulo vendidimus & in preſenti littera vendimus Domino *Gervaſio* de *Warberch* Cantori Eccleſie predicte ejusque in cantoria ſucceſſoribus ad manus & utilitatem pauperum clericorum dormitorialium ibidem & ipſis dormitorialibus *) ortum noſtrum ſitum extra & verſus valvam que dicitur codor civitatis Mindenſis prefate inter ortos Domini *Johannis* dicti *Wede* quem nunc *Henricus* de *Monecbuſen* villicationis nomine colit & fructificat cum ſuis attinentijs & ſeptis univerſis debitis & conſuetis per eosdem cantorem tamquam proviſorem ipſorum dormitorialium & ad manus eorum & per ipſos dormitoriales perpetuis temporibus libere & ſine omni onere poſſidendum pro una marca Bremenſis annue penſionis de curia noſtra in civitate Eccleſie Mindenſis quam nunc inhabitamus ſita eisdem dormitorialibus clim debita nobis quitata & remiſſa, cujus quidem orti proprietatem dicti venerabiles viri Domini Prepoſitus Decanus & Capitulum prefati nobis ſponte donaverunt & liberaliter contulerunt mittentes eosdem cantorem ad manus eorundem dormitorialium & ipſos

ipſos dormitoriales qui pro tempore per ipſum cantorem conſtituti fuerint in veram plenam & pacificam poſſeſſionem ejusdem orti promittimusque eisdem ipſis facere veram & indubitatam varandiam & de evictione teneri quando ubi & quotiens eis fuerit oportunum & per eosdam vel ipſorum aliquem fuerimus requiſiti. In quorum omnium teſtimonium preſentem litteram ipſis noſtro ſigillo una cum ſigillo majori capituli Mindenſis predicti dedimus communitam, Et Nos *Wedekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte in ſignum noſtri conſenſus & teſtimonium omnium premiſſorum noſtri capituli ſigillum majus ad ſupplicationem dicti Domini Prepoſiti & divine remunerationis intuitu recognoſcimus appenſum huic carte. Datum & actum in Eccleſia Mindenſi ante majus altare Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto ipſo die *Lucie* que fuit tertia decima dies menſis Decembris.

*) Qui in communi morabantur dormitorio, cui Cantor Eccleſia Mindenſis praeerat.

CXXXVII.

SUPER UNA AREA IN LITTERA DESCRIPTA.

Officialis curie Mindenſis univerſis preſentia viſuris ſeu audituris cupimus innoteſci & in hijs ſcriptis lucide proteſtamur, quod conſtituti

coram nobis ad reddendum jura pro tribunali ſedentibus *Tidericus* dictus *Rydder* & *johannes* ejus filius cives Mindenſes patentem cartam tribus pendentibus ſigillis videlicet ſigilio Domini *Gbrardi* de *Schowenborch* Theſaurarij & Generalis vicarij eccleſie Mindenſis & ſigillo capituli dicte eccleſie ad cauſas & ſigillo Domini *Hinrici Gripp* Prepoſiti eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis & beneficiati forenſis eccleſie ſancti *johannis* ibidem illeſas & integras ut prima facie apparebant ſigillatam aſſignationem ſive locationem cujusdam aree inferius deſcripte continentem in medium produxerunt & legi fecerunt dictamque cartam cum omnibus ſuis articulis pro ſe & ſuis heredibus noſtra ſtipulatione interveniente ratificaverunt approbaverunt & ipſius firmam & perpetuam obſervantiam ſub ſigillis eorum inferius appenſis promiſerunt, cujus quidem carte tenor talis erat — *Gerhardus* de *Schouwenborch* Theſaurarius Eccleſie Mindenſis Reverendi in *Chriſto* Patris & Domini *Theodorici* Epiſcopi Mindenſis in ſpritualibus & temporalibus vicarius Generalis, *Albertus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus publice per preſentes quod honorabilis vir Dnus *Henricus Gripp* Prepoſitus eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis perpetuus beneficiatus forenſis Eccleſie ſancti *johannis* in emunitate eccleſie Mindenſis accedente conſenſu noſtro partem aree verſus auſtrum apud viam de allodio ad dictam Eccleſiam ſancti *johannis* ſpectantem infra opidum extra portam civitatis Mindenſis ſituata *Tiderico* dicto *Ryddere* civi Mindenſi uxori ipſius legitime eorumque veris heredibus jure

empty-

emphyteutico ſeu titulo meliorationis pro duodecim ſolidis Mindenſium uſualium denariorum legalium annis ſingulis in feſto beati *Michaelis* ſibi ſeu ipſius in dicto beneficio legitimo ſucceſſori indilate nomine penſionis exſolvendorum aſſignavit perpetue & hereditarie poſſidenda tali conditione adjecta ſi *Thidericus* aut ſui heredes predicti edificia ſeu meliorationes vel cenſum novum predicta penſione dumtaxat excepta in dicta parte aree vendere voluerit ſeu voluerint, hoc dicto Domino Prepoſito ſeu ipſius in dicta eccleſia ſancti *johannis* legitimo ſucceſſori per ſpatium unius menſis intimabit ſeu intimabunt ad deliberandum an dicta edificia ſeu meliorationes vel cenſum novum in dicta parte aree ad dictam eccleſiam ſancti *johannis* voluit comparare pro tanta pecunie ſumma pro quanta uni layco civi Mindenſi poſſent vendi pro ut valorem eorundem ſuo juramento corporali preſtito ſi requiſitus fuerit confirmabit, quo menſe, ſi emere noluerit, elapſo *Thidericus* uxor ejus & eorum veri heredes predicti dicta edificia meliorationes ſeu cenſum novum in dicta parte aree quibuscumque laicis civibus in *Minda* vendere poterit ſeu poterint ſub eisdem modis & conditionibus ut ipſi hujusmodi bona jure emphyteutico antea poſſiderunt, In hujus contractus evidens teſtimonium & robur ſigilla noſtra una cum ſigillo *Henrici Gripp* Prepoſiti predicti preſentibus ſunt appenſa. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto in vigilia beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum. — Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricentenſimo

quinquageſimo ſeptimo in craſtino *omnium ſanctorum*, & in hujus recognitionis evidentis teſtimonium & robur ſigillum noſtrum una cum ſigillis *Thiderici* & *johannis* predictorum preſentibus eſt appenſum.

2. Nov.

*) Ejusdem tenoris litterae ſunt expeditae anno MCCC LVIII. feria quinta poſt Dominicam *Laetare* pro *johanne Bodendorp* & *Erneſto* ejus filio civibus Mindenſibus.

CXXXVIII.

SUPER UNA MARCA DANDA DE SECUNDA CURIA AB AULA EPISCOPALI.

Nos *Liborius* de *Wulbecke* & *johannes* de *Rottorpp* *) Canonici Eccleſie Mindenſis ad Univerſorum cupimus deducere noticiam per preſentes quod venerabilibus viris Dnis Prepoſito Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis predicte pro decem marcis puri argenti nobis legaliter traditis & perſolutis vendidimus juſto vendicionis titulo redditus unius marce Oſnaburgenſium denariorum in curia habitationis noſtre ſite in emunitate Eccleſie Mindenſis inter venerabilium virorum Dominorum *Gherardi* de *Schouwenborgh* Theſaurarij & *Segebandi* de *Thune* Archidyaconi in *Patinboſen* in Eccleſia Mindenſi & ſecunda ab aula Epiſcopali computanda ſingulis annis in die obitus quondam fel. rec. Dni *Wedekindi* de *Oſin* Prepoſiti Hamelenſis dum vivebat ad peragendum ipſius *Wedekin-*

di

di memoriam ſecundum diſtributionem inferius annotatam per nos & noſtros ſucceſſores in dicta curia & de eadem perpetuis temporibus exſolvendam, ſi autem in alijs certis bonis ad voluntatem dictorum Dominorum ſituatis redditus dicte marce poterimus & poterint comparare & perpetuare per hoc antefatam curiam noſtram a penſione predicta valebimus & poterimus liberare, diſtribucio vero dicte marce erit talis: ad candelam & oblationem ſexdecim denarios camerarijs quatuor denarijs & campanarijs quatuor den. canonici duas partes & vicarii tertiam partem qui pro tunc divinis interfuerint inter ſe dividentes recipient. In cujus rei teſtimonium & robur premiſſorum noſtra ſigilla ſub anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo primo ſabato infra octavas Aſcenſionis Domini preſentibus duximus apponenda.

8. Maji.

*) Erat quoque Archidiaconus in *Lo.*

CXXXIX.

FUNDACIO VICARIE BEATE VIRGINIS ET BEATI *JACOBI* IN CAPELLA BEATE VIRGINIS CIRCA PONTEM *WESERE.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Ne rei geſte notitiam tollat oblivio ac ea que in ſua origine ac a principio manifeſta ſunt longi temporis transcurſus ex poſt facto faciat ignorari, vallari & confirmari ſcripturis ea que geruntur in tem-

tempore docuit mos antiquus. Nos *Gerhardus* de *Schouwenborch* Theſaurarius & Reverendi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Domini *Theodorici* Epiſcopi Mindenſis in ſpiritualibus & temporalibus vicarius Generalis ad Univerſorum & ſingulorum preſencium & futurorum perpetuam rei geſte memoriam in hijs ſcriptis deducimus notionem, quod circumſpecti & legales viri conſules civitatis Mindenſis pium deſiderium quondam *Alberti Brummers* civis Mindenſis in quantum in eis eſt ad effectum deducere cupientes altare novum in capella ubi beate *Marie* virginis ymago collata eſt ante portam *Wyſere* in honorem omnipotentis Dei ejusque glorioſe matris virginis *Marie* & beati *Jacobi* Apoſtoli divina cooperante gratia edificando & ad piam ac felicem dicti *Alberti Brummers* uxoris ſue legitime ac ſuorum heredum recordationem cum centum marcis Oſnaburgenſium denariorum legalium ſeu cum redditibus qui cum dicta pecunia per jam dictum *Albertum* ad hoc deputata & oblata ſeu cum bonis alijs adhuc Deo volente deputandis perpetue comparari poſſent & dotando fundaverunt ita quod idonea perſona in ſcribendo & dictando trita proconſulibus & conſulibus civitatis Mindenſis ad ſerviendum congrua actu exiſtens presbiter ſeu infra annum ad dictum Gradum promovibilis ad dictum altare per conſulem civitatis jam dicti pro tempore exiſtentem tamquam per ipſius altaris verum patronum Prepoſito Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis dicti loci Archidyacono pro inveſtitura ut moris eſt debito tempore nunc & perpetuo preſentetur, Rector etiam

dicti

dicti altaris omni ebdomada tres miſſa unam de Trinitate unam de beata virgine tertiam pro defunctis per ſe vel alium celebrabit, nullam etiam habebit facultatem niſi unam miſſam in dicta capella qualibet die celebrandi oblationes ſive libamina que infra miſſam ſuper altare per fideles apportantur ad Rectorem pertinebunt, quicquid autem ad altare ad truncum ad imaginem in dicta capella aut extra apportatum fuerit ſeu libatum in quibuscunque rebus & exiſtencijs Magiſtri fabricarum Eccleſie Mindenſis & pontis *Wyſere* pariter qui pro tempore fuerint per ſe vel fideles nuncios ſuos fideliter colligent & ad Eccleſie Mindenſis & ad dicti pontis *Wyſere* ſtructuras equaliter dividetur, dictus etiam Rector Magiſtro fabrice dicte Eccleſie duas libras cere in feſto Penthecoſtes Rectoribus Eccleſie ſancte *Marie* Mindenſis in quorum limitibus capella ſituata eſt in feſtis paſche fertonem & *Michaelis* fertonem denariorum *Minde* legalium annis ſingulis perpetue miniſtrabit, Ea propter Nos *Gerhardus* vicarius Generalis prenominatus qui divinum augeri noſtris temporibus anhelamus cultum ad inſtantiam proconſulis & conſulum civitatis jam dicte & ob reverenciam omnipotentis Dei glorioſe virginis *Marie* genitricis ejus ac beati *Jacobi* Apoſtoli de venerabilium virorum ac laudabilium perſonarum Prepoſiti Decani ac capituli Majoris Prepoſiti ſancti *Martini* Abbatiſſe ſancte *Marie* curatorum ibidem Eccleſiarum Mindenſium ac omnium quorum intererat conſilio conſenſu & beneplacito fundacionem & dotacionem dicti altaris auctoritate ordinaria

Digitized by Google

naria approbamus ratificamus & confirmamus nosque dictum beneficium cum redditibus comparatis & comparandis instauravimus & instauramus per presentes. In quorum omnium evidens & perpetuum testimonium ac robur sigillum nostri vicariatus presentibus duximus apponendum. Et Nos *Wedekindus* Prepositus Decanus & Capitulum Majoris, *Otto* Prepositus Ecclesie sancti *Martini*, *Zanta* Abbatissa, *Johannes* & *Ludolphus* Rectores curati sancte *Marie* Ecclesiarum Mindensium in signum nostri consilij consensus & beneplaciti sigilla nostra post sigillum Domini Vicarij Generalis huic fundacionis dotacionis & confirmacionis littere ex certa sciencia ac ad firmiorem rei geste noticiam presentibus etiam duximus appendenda. Actum & Datum sub Anno Gratie Millesimo trisentesimo sexagesimo primo tercio nonas junij.

3. Jun.

CXL.

SUPER DUOBUS MANSIS IN *DALHOFF.*

Ego *Johannes* de *Haymborch* canonicus Ecclesie Mindensis presentibus publice protestando recognosco quod Venerabilibus viris Dominis Decano totique capitulo eiusdem solvere & ministrare teneor in civitate Mindensi singulis annis infra festo beatorum *Michaelis* & *Martini* duo plaustra annone duodecim modiorum minus videlicet viginti quatuor modios siliginis & ordei eque divisim & unum plaustrum avene ex duobus mansis extra

extra valvam dictam kodor ſituatis *Dallhoff* nuncupatis ad tempora vite mee quiete poſſidendis michi canonice aſſignatis ab eisdem, ita tamen quod hujusmodi manſi poſt meum obitum ad dictos Dominos Decanum & Capitulum pleno jure & libere revertentur. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum in teſtimonium & robur premiſſorum preſentibus duxi apponendum ſub Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo primo ipſo die beati *Viti* martiris & ſociorum ejus.

15. Jun.

CXLI.

SUPER QUADAM AREA.

Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus ac Prepoſitus Decanus & Capitulum eiusdem eccleſie Univerſis preſentes litteras viſuris & audituris cupimus innoteſci, quod de noſtro beneplacito & voluntate accedente ad hoc pleno conſenſu omnium quorum intererat venerabilis vir Dominus *Johannes* de *Haymborch* ſenior & canonicus memorate eccleſie locavit juſte locationis titulo aſſignavit *Chriſtiano* dicto *Roggenbuck* civi Mindenſi uxori ſue legitime eorumque veris heredibus & impoſterum veris ſucceſſoribus jure hereditario poſſedendam quandam aream & domum quam nunc inhabitant ſitam in fundo ſive in ſolo curie clauſtralis ipſius Domini *Johannis* predicti & cum platea ſancti *Johannis* civitatis Mindenſis confrontatam pro ſeptem ſolidis Mindenſium denariorum legalium & bonorum

rum ſingulis annis diviſis in feſtis paſche & beati *Michaelis* ſolvendorum videlicet in feſto Paſche tres ſolidos Mindenſes aut decem octo denarij Oſnaburgenſis equivalentes duobus campanariis noſtre Mindenſis eccleſie predicte pro nunc & pro tempore exiſtentibus per eundem *Chriſtianum* & ſuos impoſterum ſucceſſores etiamſi dicta area & domus in fundum fuerint devaſtate ſine omni exceptione juris vel facti in perpetuum exſolventur, Item de conſenſu beneplacito & voluntate quibus ſupra prelibatus Dnus *Johannes* locavit & aſſignavit meliorationis titulo diſcreto viro *Johanni* de *Alten* eccleſie noſtre predicte perpetuo vicario *Hillegundi* matri ſue *Hillegardi* & *Mechildi* monialibus monaſterij ſanctimonialium vallis ſancte *Marie* Mindenſis dioceſis & dicti Domini *Johannis* ſororibus ad tempora vite ipſius *Johannis* & ipſarum ſeu alterius earundem libere poſſidendam quamdam aream quam actu poſſident ab una parte cum curia Prepoſiture Domini Prepoſiti ſancti *Johannis* Mindenſis confrontatam & prope cimiterium ſancti *Johannis* ibidem & in ſolo ſive fundo curie habitacionis eiusdem Domini *Johannis* de *Haymborch* ſituatam pro novem ſolidis Mindenſium denariorum bonorum & legalium ſingulis annis diviſim in feſtis ſupra nominatis ſolvendorum videlicet in feſto paſche ipſi Dno *Johanni* de *Haymborch* predicto quatuor ſolidi Mindenſes aut duo ſolidi Oſnaburgenſes equivalentes vel ipſius dicti Dni *Johannis* in predicta curia legitimo ſucceſſori & in feſto beati *Michaelis* ſingulis annis ſepedicto Domino *Johanni* aut eius legitimo ſucceſſori tres ſolidi Min-

den-

denſium denariorum aut decem octo denarii Oſnaburgenſes equivalentes & duobus campanariis dicte noſtre eccleſie pro nunc & pro tempore exiſtentibus duo ſolidi Mindenſium denariorum aut unus ſolidus Oſnaburgenſis equivalens per ipſum Dominum *johannem* de *Alten* ſeu matrem & ſorores ſuas predictas ſeu alteram earumdem que ſupervixerit de dicta area & ſuis edificiis ſine omni exceptione juris vel facti in effectu miniſtrentur quibus inquam *johanne* matre & ſororibus ſuis defunctis area predicta cum omnibus ſuis edificiis & ſtructuris dictis Campanarijs cedet & ad eos devolvetur ac deveniet in perpetuum per eosdem libere poſſidenda, hac tamen conditione adjecta ſemper ſalva quod ſeptem ſolidi denariorum eorumdem predictorum de dicta area & ſuis edificiis dicto *Johanni* de *Haymborch* aut ſucceſſori legitimo prenarrate curie per dictos campanarios aut inhabitantes vel inhabitantem domum & ſtructuras in ipſa conſtruendas ſeu conſtructas ſingulis feſtis predictis ſcilicet in feſto Paſche quatuor ſolidi & in feſto beati *Michaelis* tres ſolidi Mindenſium denariorum ut predicitur ſine omni occaſione ſingulis annis dabuntur jugiter & ſolventur, adjectum eſt etiam conditionaliter & adjunctum quod ex nunc in antea campanarii pro nunc in predicta eccleſia exiſtentes & qui in futurum pro tempore fuerint de ſupra ſcriptis pecuniis ſive redditibus que eis debebuntur ac etiam de area ſeu edificiis ad ipſos devolvendis duas lucentes candelas & ardentibus ſingulis noctibus dierum Dominicarum in nocte beati *Michaelis* quolibet anno incipiendo uſque ad ſa-

cratissimam noctem pasche inclusive ac aliis certis festivitatibus scilicet in nativitate beate *Marie* virginis beati *Gorgonii* omnium sanctorum & in Crastino *omnium sanctorum* id est in commemoratione omnium fidelium animarum, in nocte beate *Katherine* virginis, in purificatione gloriose virginis *Marie* ac in Annuntiatione beate virginis *Marie*, In cena Domini, in nocte Parasceven ac in vigilia pasche sicuti in libro in quo consolationes ac alie cotidiane distributiones Dominorum nostrorum canonicorum conscribuntur plenius continetur, nec non ad lucernas vitreas per eundem Dominum *Johannem* de *Haymborch* adcomparatas & in ambitu dicte ecclesie nostre affixas unam videlicet in angulo prope hospitium Prepositure Mindensis & aliam in angulo prope dormitorium vicariorum ecclesie nostre sepedicte ante compulsationem matutinarum sive divina fuerint in eadem ecclesia sive non ponant & ministrabunt ac suis expensis procurabunt tales & tantos que a tempore matutinali usque ad clarum diem ardere valeant sufficienter nec non predictas lucernas in eo statu in quo sunt & in esse suo integraliter conservabunt, & si necesse fuerit propriis expensis suis reformabunt, harum autem candelarum accensionem & procurationem & ad lucernas predictas positionem quilibet campanariorum faciet secundum vices septimane contingentis ipsum ad pulsandum matutinas & alias horas canonicas quemadmodum supra proxime est expressum unde nos Episcopus & Capitulum dignum estimantes & congruum ut piis operibus atque votis facilem & gratiosum prebeamus

assen-

assensum omnia premissa & singula ad devotam ipsius domini *Johannis* de *Haymborch* supplicationem rata & grata habentes eaque auctoritate nostra ordinaria presentis scripti patrocinio confirmamus & communimus ipsosque redditus supranominatos una cum area & edificiis ad ipsos ut prefertur devolvendos officiis dictorum campanariorum pro tempore existentium auctoritate nostra predicta presentibus adjungimus & communimus in perpetuum permansuros. In quorum omnium & singulorum robur & testimonium presentes litteras sigillis nostris una cum appensione sigilli eiusdem Domini *Johannis* de *Haymborch* duximus roborandas. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quarto feria secunda post Dominicam qua cantatur *Invocavit me.* *)

27. Febr.

*) In hoc documento lucida reperiuntur vitae communis clericalis vestigia.

CXLII.

SUPER MOLENDINUM *CRONLAGE* ET SUPER SEX MANSOS IN *HADDENHUSEN.*

In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate eiusdem Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto indictione tertia decima die lune vicesima sexta mensis februarii Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dni *Gregorii* divina providentia Pape *undecimi* Anno quinto in mei notarii publici & testium infra scriptorum presen-

tia perſonaliter conſtituti Venerabiles viri Domini *Echardus Oldendorpp* Prepoſitus *Fredericus* Decanus *Johannes* de *Haymborch* ſenior *juſtacius* de *Slon Lodewicus* de *Cerſne johannes* de *Haymborch* junior *Lubbertus Weſtfal* cantor *Volcmarus de Haymborch* & *Gherardus* de *Monte* Archidyaconus in *Oſen* Canonici Eccleſie Mindenſis in loco Capitulari propter hoc capitulariter congregati attendentes & conſiderantes ut aſſeruerunt permutationem infra ſcriptam tam in dicte Prepoſiture quam in ipſius capituli & Eccleſie Mindenſis utilitatem cedere multiplicem & profectum, ideo ipſam inter ſe fecerunt & celebraverunt in modum qui ſequitur infra ſcriptum videlicet prefatus Dominus *Echardus* Prepoſitus pro ſe & ſuis in dicta Prepoſitura ſucceſſoribus nomine & vice eiusdem Prepoſiture permutavit & titulo vere & juſte permutationis tradidit & conceſſit prefatis Dominis *Friderico* Decano *Johanni* de *Haymborch* ſeniori *Juſtacio* de *Slon Lodewico* de *Cerſne Johanni* de *Haymborch* juniori *Lubberto Weſtfal* cantori *Volcmaro* de *Haymborch* & *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Oſen* canonicis Eccleſie Mindenſis predicte preſentibus ſtipulantibus & recipientibus pro ſe ac totius capituli ipſius Eccleſie Mindenſis nomine proprietatem & directum dominium cujusdam molendini to der cronlage vulgariter nuncupati ſiti extra muros civitatis Mindenſis nec non cenſum ſive canonem annuum viginti ſeptem modiorum tritici ſibi ratione dicte Prepoſiture annis ſingulis de dicto molendino dari & ſolvi debitum & conſuetum cujus quidem molendini proprietas & dominium ac cenſus

ſus ſive canon annuus ad dictum Dominum Prepoſitum & Prepoſituram ſpectant & pertinere noſcuntur una cum omnibus & ſingulis aliis juribus pertinentiis & attinentiis ipſius molendini quibuscunque cum quibus & prout *Hinricus* & *Ludemannus* fratres dicti *Cruſen* idem molendinum ut veri empliteote tenuerunt & poſſiderunt & prefato capitulo eccleſie Mindenſis vendiderunt & cum quibus & prout idem Capitulum ipſum molendinum tenet & poſſidet de preſenti ad habendum tenendum utendum & perpetuis temporibus poſſidendum & quicquid ſibi placuerit de dicto molendini ac proprietate & dominio ac cenſu ipſius deinceps faciendum & hoc pro ſex manſis agrorum in campo ville que dicitur *Haddenbuſen* ſituatorum quorum proprietas & dominium ad dictum Capitulum dinoſcitur pertinere, quos quidem ſex manſos una cum proprietate & dominio directo ac curiis curtibus domibus caſis paſcuis pratis aquis ſilvis & aliis juribus & pertinentiis eorumdem prefati Domini *Fridericus* Decanus *Johannes* de *Haimborch* & alii canonici ſupra nominati nomine & vice ipſorum ac nomine & vice totius capituli eccleſie Mindenſis predicte permutaverunt & juſte permutationis titulo in concambium & recompenſam predictorum cenſus ſcilicet viginti ſeptem modiorum tritici ac proprietatis & dominii eiusdem molendini tradiderunt & conceſſerunt prefato Domino *Egbardo* Prepoſito preſenti ſtipulanti & recipienti pro ſe & nomine & vice dicte Prepoſiture & ſuis in ea ſucceſſoribus quibuscunque ad habendum tenendum utendum & poſſidendum & quicquid ſibi & dicte

Prepoſiture & ſuis ſucceſſoribus de dictis ſex manſis deinceps placuerit faciendum ſalvo tamen cenſu ſive penſione annua duodecim modiorum ſiliginis & viginti quatuor modiorum avene menſure Mindenſis per dictum Prepoſitum & ſuos pro tempore ſucceſſores eidem capitulo in feſto beati *Martini* de dictis ſex manſis annis ſingulis perſolvenda, quam quidem penſionem ſive cenſum idem Dnus *Eghardus* Prepoſitus pro ſe & ſucceſſoribus ſuis eidem capitulo annis ſingulis in feſto dicto beati *Martini* dare & ſolvere promiſit ſolempniter & convenit transferentes predicti permutantes quilibet eorum in alterum rem a ſe permutatam & omne jus & dominium ac cenſum & omnem proprietatem quod & que eis eorum cuilibet in predictis molendino & manſis competiit ſeu competere poterat quoquo modo nichil ſibi juris proprietatis ſeu poſſeſſionis in predictis penitus reſervando promittentes & convenientes ſibi ad invicem & viciſſim alter alteri veram & juſtam warandiam de re a ſe permutata facere & de evictione teneri ubicunque & quandocunque fuerit oportunum ac litem ſeu controverſiam ſuper ea alter alteri non inferre nec inferenti modo aliquo conſentire & predictam permutationem & omnia & ſingula in ea contenta rata grata & firma habere perpetuo & tenere & non contrafacere dicere vel venire per ſe vel alium ſeu alios aliqua ratione occaſione titulo ſive cauſa pro quibus omnibus & ſingulis firmiter obſervandis prefatus Dnus *Echardus* Prepoſitus bona ſua & dicte Prepoſiture & dicti Domini *Fridericus* Decanus *johannes* de *Haymborch* & alii canonici bona ipſius capitu-

capituli omnia & ſingula ſibi invicem & alter alteri obligavit & obligata & ypotecata pro predictis ſibi invicem eſſe voluerunt & conſentierunt renuntiantes hinc inde prefati permutantes expreſſe omnibus & ſingulis exceptionibus defenſionibus privilegiis ac beneficiis & ſuffragiis utriusque juris tam canonici quam civilis per que ſe poſſent contra premiſſa ſeu aliquod premiſſorum in aliquo defendere vel tueri, ſuper quibus omnibus & ſingulis ſupradictis prefati permutantes & quilibet eorum pro parte ſua petierunt ſibi fieri per me notarium publicum infra ſcriptum unum vel plura publicum ſeu publica inſtrumenta ipſumque ſeu ipſa fieri & refici ſemel & pluries ad dictamen & conſilium cujuslibet ſapientis facti tamen ſubſtantia non mutata, & ad majorem ſecuritatem & certitudinem ac evidentiam premiſſorum voluerunt & decreverunt inſtrumentum ſeu inſtrumenta hujusmodi ſuorum ſigillorum ſcilicet Prepoſiti & capituli predictorum munimine roborari. Acta fuerunt hec *Minde* in loco capitulari ipſius eccleſie Mindenſis ſupradicto ſub anno indictione die menſe & Pontificatu quibus ſupra preſentibus diſcretis viris Dominis *johanne Ambroſii* ſcolaſtico eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis *Hermanno* de *Segelborſt* perpetuo vicario in dicta Eccleſia Mindenſi & *Stephano Heyndenrichſtener* layco patavienſis Dioceſis teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens

fui eaque sic fieri vidi & audivi & in hanc publicam formam redegi propria manu scripsi signoque meo solito & consueto signavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium premissorum.

Et Nos *Echardus* Prepositus *Fridericus* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis predicte ad majorem firmitatem & certitudinem & evidens testimonium premissorum presens instrumentum sigillorum nostrorum scilicet nostri Prepositi & capituli appensione ex certa scientia duximus roborandum.

CXLIII.

SUPER QUADAM DOMO IN PLATEA PISTORUM PERTINENTE CAPITULO.

In Dei nomine Amen. Officialis curie Mindensis ad Universorum noticiam deducimus per presentes quod constituti personaliter in judicio coram nobis discretus vir *Gherardus* dictus *Redingh* sartor civis Mindensis & *Kyne* uxor eius legitima non coacti non compulsi nec in aliquo circumventi sed sua mera libera & spontanea voluntate confessi fuerunt & in veritate publice recognoverunt se de consensu *Wessken* eiusdem *Gherardi* fratris ac *Elizabeth* filie *Gherardi* & *Kyne* predictorum ibidem presentium & expresse consentientium nec non aliorum filiorum & filiarum suarum & omnium quorum intererat suorum heredum justo venditionis titulo vendidisse tradidisse & concessisse honora-

norabilibus viris Dominis *Frederico* Decano totique capitulo Eccleſie Mindenſis & Domino *johanni* de *Haynborch* ſeniori dicte eccleſie canonico ibidem preſenti & nomine dicti capituli legitime ſtipulanti & recipienti perpetuos redditus unius dimidie marce Mindenſium denariorum aut ſex ſolidorum Oſnaburgenſium denariorum equivalentium de domo habitacionis & area quas prefati *Gherardus* & *Kyne* inhabitant ſcilicet in platea piſtorum & in ſolo curie habitacionis dicti Domini *Johannis* de *Haymborch* ante valvam Wyſere civitatis Mindenſis ſituatis & conſtructis eisdem Domino Decano & Capitulo ac *Johanni* de *Haymborch* predicto per dictos *Gherardum* & *Kyne* ac ejus heredes ſeu tenentes inhabitantes & poſſidentes domum habitacionem & aream ſupradictas infra quindenam proximam poſt feſtum beati *Michaelis* archangeli annis ſingulis perpetuis temporibus abſque aliqua protractione dandos & ſolvendos, ſalva tamen dimidia marca quam predicti *Gherardus* & *Kyne* ac eius heredes pro cenſu annuo poſſeſſori legitimo curie ſupradicte annis ſingulis etiam dare tenentur & miniſtrare de domo habitacionis & area ſupradictis pro pretio videlicet & nomine precii novem marcarum cum dimidia dictorum Mindenſium denariorum ipſis bene & integraliter perſolutarum de quibus ſe quitos contentos & ſolutos tenuerunt & vocaverunt exceptioni non habite non ſolute non numerate & non tradite ſibi pecunie ac doli mali renunciantes penitus & expreſſe, quas quidem venditionem traditionem & conceſſionem ſupradictas memorati *Gherardus* & *Kyne* pro ſe & ſuis

ſuis heredibus in manibus noſtris ſtipulantes & recipientes vice & nomine omnium quorum intereſt intererit aut in futurum quomodolibet intereſſe poterit fide data promiſerunt & quilibet eorum promiſit gratas ratas & firmas perpetuo habere & inviolabiliter obſervare ipſisque vel eorum alicui aliquo caſu cauſa occaſione aut quovis queſito excogitato vel excogitando ingenio ſive colore de jure vel de facto tacite vel expreſſe contra facere vel venire nec eas in aliquo revocare. In quorum omnium teſtimonium preſentes litteras ſive preſens publicum inſtrumentum ſupradictam venditionem in ſe continentes ſeu continens exinde fieri & per *Albertum* Notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus noſtrique ſigilli fecimus appenſione muniri. Datum & Actum in Eccleſia Mindenſi nobis inibi ad jura reddendum pro tribunali ſedentibus ſub Anno a Nativitate Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quinto indictione tertia decima die viceſima ſexta menſis februarii Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Gregorij* divina providentia Pape undecimi Anno quinto preſentibus honorabilibus & diſcretis viris Dominis *Johanne Ambroſii* ſcolaſtico Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis *Arnoldo* Rectore parochialis Eccleſie in *Lo* Mindenſis Dioceſis *Johanne* de *Eningerlo* clerico notario publico & *juſtacio Monckedorpp* cive Mindenſi teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur

&

Digitized by Google

& fierent una cum prenominatis teſtibus preſens fui eaque ſic fieri vidi & audivi & de mandato Domini Officialis ſupradicti in hanc publicam formam redegi propria manu ſcripſi ſignoque meo ſolito & conſueto una cum appenſione ſigilli prefati Domini Officialis ſignavi requiſitus in teſtimonium premiſſorum.

CXLIV.

SUPER UNA VICARIA IN *YENSEN* DOTATA.

Reverendo in Chriſto Patri ac Domino ſuo Domino *Widekindo* Dei & Apoſtolice ſedis gratia *Mindenſis* Eccleſie Epiſcopo *Conradus* de *Elte* rector parochialis eccleſie in *Yenſen* veſtre dioc. orationes in Chriſto devotas & cum debita reverentia obedientiam, confirmationi Altaris per ſtrenuos ac famoſos viros *Ghevehardum* militem & *Conradum* famulum patruos dictos de *Zaldern* in laudem Dei & honorem glorioſe virginis *Marie* ac beatorum martyrum *Feliciani* & *Barbare* virginis infra tecta eccleſie mee predicte dotati ſub tali condicione noveritis me conſenſum adhibere ut qui ad ipſum altare preſentatus fuerit ad quatuor miſſas pro qualibet ſeptimana celebrandos & non ultra debet aſtringi & ſi pro tempore rector eccleſie opus vel indigentiam habuerit ad voluntatem ipſius miſſam celebrabit excepto Domino *Johanne* primo preſentando quem ab hoc cupio fore relevatum idemque altariſta in eccleſia predicta

ſeu

seu eius parochia in prejudicium dampnum vel fraudem rectoris ipsius ecclesie nullatenus attemptare presumat, sed votivas in ipsa parochia sibi porrectas humiliter recipiat ipsique rectori cum oblacionibus ad altare suum delatis & apportatis mediante suo juramento si exigitur representet & ut divini cultus ministerium augeatur in singulis festis cum ipse rector ecclesie cantare voluerit primis vesperis ipsius matutinis missis secundis vesperis processionibus aliisque officiis pro ipsius festi exigentia intra & extra ecclesiam peragendis nisi legitime occupatus vel de sui Rectoris licentia debet personaliter interesse. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto meo sub sigillo ipso die *Bonifacii* & sociorum ejus beatorum Martirum.

5. Junij.

CXLV.

SUPER UNA VICARIA IN ECCLESIA *YENSEN* DOTATA.

Nos Dei & Apostolice sedis gratia *Wedekindus* Episcopus totumque Ecclesie Mindensis Capitulum ad quorumlibet Christi fidelium per presentes cupimus notitiam pervenire quod strenui & famosi viri *Ghevehardus* miles ac *Conradus* famulus patrui dicti de *Saldern* pia devotione commoti ad laudem & honorem omnipotentis Dei altare gloriose virginis *Marie* ac beatorum martirum *Feliciane* & *Barbare* virginis consecrandum in salubre

suarum

ſuarum ac parentum ipſorum remedium animarum de facultate & bonis ſuis videlicet quinque manſis in campo ville *Tenſen* noſtre dioceſis jacentibus & ſolidatis cum omnibus ſuis juribus & attinentiis univerſis ad uſus ſuſtentandi ſacerdotis ad ipſum preſentandi in Eccleſia in *Tenſen* ville predicte dotando fundaverunt, quos quidem manſos ipſi ac eorum progenitores a nobis & noſtra dioceſi inpheodati hactenus habuerunt quosque nos libera voluntate conſenſu & favore ad ipſorum precum humilemque inſtantiam ad altaris predicti fundationem ſeu dotacionem appropriari decrevimus & appropriamus, in cujus etiam appropriationis recompenſam iidem fundatores nobis aut noſtre dioceſi alios quinque manſos in campo ville *Herbergen* noſtre etiam Dioceſis cum omnibus ſuis juribus & attinentiis transponendo dimiſerunt ac perpetuis temporibus duraturis ſub omni modo & jure prout prenominatos quinque manſos & ad altare predictum appropriatos detinuimus noſtro & eccleſie noſtre dominio ſubjicientes per nos cum eisdem ſe inpheodari fecerunt, & ut devotionis eorum accreſcat affectus volumus quatenus jus patronatus ſeu preſentandi ad ipſum altare apud predictos fundatores ſuosque in futurum heredes ſuccedentes indeſinenter permaneat ita tamen quod nullus qui actu ſacerdos non fuerit vel ſaltem in primo ſue preſentationis anno ſacrum ſacerdotii gradum recipere voluerit ad ipſum altare preſentetur, ſed alius ad hoc abilis & idoneus loco ipſius ſit preſentandus, qui etiam cum hujusmodi preſentationem rite ut premittitur fuerit aſſecutus juxta

juxta deſiderium fundatorum dictorum nec non rectoris eccleſie prefate ſingulis ſeptimanis ad quatuor miſſas ſecundum ipſius altariſte arbitrium celebrandas & non amplius debet aſtringi niſi forte rector eccleſie prefatus neceſſario indigeat, ad cujus libitum pro tempore indigenti miſſas celebrabit excepto Domino *Johanne* de *Volkerſen* primo preſentando quem ab hoc onere penitus relevamus & nichilominus idem Altariſta in eccleſia predicta ſeu ipſius parochia in prejudicium dampnum vel fraudem rectoris ipſius eccleſie nullatenus attemptare preſumat ſed votivas in ipſa parochia ſibi porrectas humiliter recipiat ipſique rectori cum oblationibus ad ſuum altare delatis & apportatis mediante ſuo juramento ſi exigitur repreſentet, & ut divini cultus miniſterium augeatur in ſingulis feſtis cum ipſe rector eccleſie cantare voluerit primis veſperis matutinis miſſis & ſecundis veſperis proceſſionibus aliis officiis pro ipſius feſti exigentia intra & extra eccleſiam peragendis niſi legitime occupatus vel de ſui Rectoris licentia debet perſonaliter intereſſe, hinc eſt quod cum omnium bonorum operum participes fieri ac divine laudis devotionem augeri deſideramus pium ſupradictorum patronorum deſiderium complectendo & ad humilium ſuarum & affectuoſam precum inſtantiam largiter inclinati premiſſa omnia & ſingula ſic ut premittitur ſtatuimus ac ſtatuta approbamus & in Dei nomine auctoritate noſtra preſentibus confirmamus. In quorum omnium & ſingulorum premiſſorum evidens teſtimonium preſentibus ſigilla noſtra dignum duximus appendenda. Datum

tum ſub Anno Domini Milleſimo triceteſimo ſeptuageſimo quinto ipſo die *Primi* & *Feliciani* beatorum Martirum.

9. Jun.

CXLVI.

SUPER QUINQUE JUGERA AGRORUM.

Wedekindus Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus univerſis & ſingulis ad quos preſentes pervenerit cupimus innoteſci, quod nos vendicionem quinque peciarum terre aratorie continencium quinque jugera in campo Mindenſi extra valvam ſancte *Marie* prope locum vulgariter vulſtede appellatum ſitarum quarum proprietas & dominium ad nos hactenus pertinuit ab *Hermanno* de *Ovenſtede* cive Mindenſi honorabilibus Dominis Capitulo dicte eccleſie noſtre Mindenſis poſt reſignationem nobis ut moris eſt factam ratificavimus & approbavimus & in hiis ſcriptis approbamus & ratificamus, & quia dictum Capitulum grato favore & benigno amore complectimur nos predictas quinque pecias ſive jugera eidem capitulo in proprium tradidimus & donavimus ac preſentibus aſſignando tradimus & donamus proprietatis titulo jure perpetuo poſſidendas omne jus noſtrum quod nobis in ipſis compecijt in dictum capitulum transferendo nichil omnino juris nichil actionis nichil proprietatis aut poſſeſſionis nobis ſeu noſtris ſucceſſoribus in eisdem quomodolibet reſervando. In quorum omnium teſtimonium

nium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum Datum Anno Domini Milleſimo triceteſimo ſeptuageſimo quinto ſabbato ante feſtum beati *Martini* Epiſcopi.

10. Nov.

CXLVII.

MANDATUM CONTRA CONSULATUM MYNDENSEM.

Karolus quartus divina favente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Bohemie Rex Magiſtris conſulum conſulibus juratis operariis & toti univerſitati civium civitatis Mindenſis fidelibus ſuis & Imperii ſacri dilectis Gratiam ſuam & omne bonum. Gravem querelam Venerabilis *Wedekindi**) Mindenſis Epiſcopi principis & devoti noſtri dilecti accepimus continentem qualiter contra privilegia Mindenſis Eccleſie per Predeceſſores noſtros Divos Romanorum Imperatores & Reges antiquitus Eccleſie ipſi conceſſa quadraginta viros de Univerſitate dicte civitatis ad regimen ejus aſſumitis pro libito voluntatis eosdem electos conſules apponitis & deponitis Epiſcopo inconſulto, qui quidem conſules dum ſic electi fuerint collegium conſulum intrant nullo Epiſcopo & Eccleſie preſtito penitus juramento, etiam piſtores ſutores & omnes alii officia mechanica exercentes intra ſe de officiis ſuis pro arbitrio ſuo

*) *Wedekindus* II. an. MCCCLXIX. *Mindae* receptus.

ſuo Magiſtros eligunt coram quibus tamquam Epiſcopi advocatis & judicibus actus judiciales exercent in dictorum privilegiorum & libertatis eccleſiaſtice detrimentum, preterea vos portas civitatis quadris lapidibus concluſiſtis, ſtratam perfodiſtis regiam Aqueductum molendinorum obſtruentes novas piſcinas & lacus feciſtis, inſuper vias & acceſſus neceſſarios & antiquos procuraſtis concludi, nova erigi edificia in emunitate eccleſie & demoliri conſtructa, etiam res & bona clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum occupatis oblationes fidelium diminuitis, exactiones & tallias indebitas ab eccleſie camerariis & ſervitoribus exigitis per precones & nuncios veſtros in emunitate nec non extra impignorantes eosdem, judeos *) inſuper per novas inventiones exactionatis non permittentes eos privilegio ſuo gaudere, novas etiam exactiones & tallias imponitis in ſtratis publicis liberis & plateis quas in prejudicium theolonii ſtratengelt, Wechgelt & Bruggengelt nominatis, vinum propinari in aliis locis quam in cellario deputato per vos civibus & intra vos ſub pena pecuniaria inhibetis nec permittitis abſque pecunia vendi & propinari cerviſiam alienam, facitis quoque judices per vos ipſos quos Burmeſter & civitatis judices appellatis diverſas conſtitutiones & ordinationes in libris civitatis conſcriptas ſine approbatione & ſcientia Epiſcopi ſtatuentes de novo etiam inhibuiſtis civibus ſub pena preſtiti juramenti ne quis eorum annonam braſium aut humulum **) a clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum ſervitoribus preſumat emere ſeu eis vendere quovis

modo, verum cum premissa omnia si sic sunt in dispendium libertatis ecclesiastice nec non privilegiorum dicte Mindensis ecclesie vergere videantur, vobis mandamus presentibus seriose quatenus predicta que tendunt in manifestam eiusdem ecclesie lesionem procuretis deponi cassari & penitus aboleri nec amodo similia attemptetis ne necesse sit nos super hiis dicto Episcopo & Ecclesie dum requisiti fuerimus, de juris & justicie remedio providere, super premissis nos per patentes litteras vestris responsionibus informetis. Datum *Bilifeld* die decima nona novembris regnorum nostrorum Anno tricesimo secundo Imperii vero vicesimo tertio.

*) Apud *Pistorium*, *Struvium* & *Lünigium* vitiose legitur *indies*.

•) Corrupte apud praecitatos: *hinnilum*.

CXLVIII.

SUPER DUOBUS MANSIS ANTE *PETERSHAGEN*.

Officialis curie Mindensis universis & singulis ad quos presentes nostre litere pervenerint salutem cum notitia subscriptorum, constitutus in nostra presencia *Hinricus* de *Hiddessen* coram honorabilibus viris Dominis ac discretis *Gherardo* de *Monte* canonico majoris ecclesie Mindensis *Johanne* Rectore parochialis ecclesie in *Jolenbeke* ac *Gherardo* de *Velthem* Rectore ecclesie in *Osterayberge* dicte mind.

mind. dioc. teſtibus fide dignis ad hoc vocatis & rogatis publice recognovit qualiter duos manſos cum una curia ſitos ante *Petershagen* ad Ldum in Chriſto Patrem ac Dnum noſtrum Dnum *Wedekindum* *) Epiſcopum Mindenſem per mortem *Hinrici* de *Lode* noviſſimi poſſeſſoris eorundem devolutos pro viginti quatuor marcis Oſnaburgenſ. denar. occaſione pignoris per dictum Dnum *Wedekindum* Epiſcopum ſibi facti poſſideret eosdem manſos cum curia dictus noſter Epiſcopus Mindenſis aut ſui ſucceſſores a dicto *Hinrico* aut dictorum bonorum poſſeſſore pro viginti quatuor marcis denariorum predictorum quocumque tempore ipſi placente redimere poſſunt ipſorum contradictione non obſtante. In teſtimonium premiſſorum cum idem *Hinricus* proprium ſigillum non haberet ad peticionem ejusdem ſigillum noſtrum officialatus preſentibus duximus apponendum Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo tercio feria quarta proxima poſt Dominicam *Oculi.*

23. Mart.

*) *Wedekindus* ſecundus nomine Nobilis *de Monte* in Chronico Mindenſi dicitur quadrageſimus quartus Epiſcopus. Is Anno Domini MCCCLXIX, VII die menſis Octobris *Mindam* fuit introductus & pro Epiſcopo receptus.

CXLIX.

SUPER QUINQUE PECIJS TERRE IN CAMPO MINDENSI.

In nomine Domini Amen. Noverint universi presentes litteras visuri seu audituri, quod Ego *Hermannus* de *Ovenstede* civis Mindensis matura deliberatione prehabita de filii mei *Frederici* nec non aliorum heredum & coheredum meorum ac omnium quorum intererat pleno ac libero consensu & assensu vendidi ac juste venditionis titulo resignavi pure simpliciter absolute & irrevocabiliter venerabilibus Dominis Capitulo Ecclesie Mindensis mentis stipulantis & recipientis mei quinque pecias (a) terre aratorie (b) continentes quinque jugera (c) in campo Mindensi extra valvam sancte *Marie* juxta locum vulgariter valtstede appellatum sitas quas quondam *Hinricus* de *Hasle* dum vixit habuit & possedit cum omnibus juribus & pertinentiis suis pro viginti marcis Osnaburgensium denariorum bonorum & legalium michi plene & integraliter persolutis, promisi insuper ac presentibus promitto prefatis Dnis capitulo ipsis de dictis quinque peciis sive jugeribus debitam & justam facere warandiam more solito loco & tempore debitis cum super eo fuero requisitus. In quorum omnium testimonium presentes litteras sive presens publicum instrumentum per *Johannem Kemerer* notarium publicum infra scriptum scribi & publicari feci sigillique mei appensione muniri. Actum & Datum in loco capitulari Ecclesie Mindensis predicte Anno Nativitatis Domini Millesimo tricentesimo

teſimo ſeptuageſimo quinto indictione tertia decima menſis novembris die nona hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Gregorii* Divina providentia Pape *Undecimi* Anno quinto preſentibus diſcretis viris *Ludemanno Cruſen* clerico Mindenſi *Raymero Petri* ac *Thiderico* de *Capellen* civibus Mindenſibus teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindenſis publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritate Notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi, hinc me ſubſcripſi & in hanc publicam formam redegi ſignoque meo ſolito & conſueto ſignavi rogatus & requiſitus in teſtimonium omnium premiſſorum.

(a) In genere vocatur: fragmentum, fruſtum. Hic in ſpecie: Modus agri, quomodo Galli dicunt: piece de terre. charta anni 1266. in Tabular. S. *Victoris* Maſſil. Magiſter *Fulco* aſſignavit dictae elemoſinae quatuor pecias terrarum ſitas in tenemento (diſtrictu, praedio) Alaudii.

(b) Terra ad arandum apta. Legitur quoque apud *Plinium*. campus arabilis.

(c) Dicitur etiam jugeres, nempe unius diei opus aratoris, conſtat autem latitudine pedum 120, longitudine 240. *Victorius de ratione calculi.* jugerum habet paſſus 48, pedes 240.

Digitized

CL.

SUPER DUOBUS MANSIS CUM DIMIDIO IN CAMPO MINDENSI.

Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis ad Univerſorum tam preſentium quam futurorum noticiam deducimus per preſentes, quod conſtituti coram nobis ac Notario & teſtibus infra ſcriptis Venerabiles viri Domini *Eghardus Oldendorpp* Prepoſitus, *Johannes* de *Haymborch* ſenior *Lodewicus* de *Cerſne* & *Gheradus* de *Monte* canonici Eccleſie Mindenſis predicte pro ſe & nominibus eorum propriis ac nomine & vice totius capituli Eccleſie Mindenſis ex una & diſcretus vir *Johannes Kolp* civis Mindenſis parte ex altera, Idem *Johannes Kolp* ſponte & ex certa ſcientia pro ſe ſuisque veris heredibus & imposterum ſucceſſoribus quibuscunque vendidit & conceſſit eisdem Dominis *Ecbardo* Prepoſito *Johanni* de *Haymborch Lodewico* de *Cerſne* & *Gerardo* de *Monte* canonicis ibidem preſentibus totique capitulo dicte eccleſie Mindenſis ementibus ſtipulantibus & recipientibus duos manſos (a) cum dimidio quos a nobis & eccleſia Mindenſi in feudum tenuit & poſſedit ac hactenus tenet & poſſidet cum omnibus juribus pertinentijs & attinentijs univerſis ſituatos in campo civitatis Mindenſis extra valvas (b) videlicet ſancti *Symeonis* & Halredor, in bonis & peciis terre ac locis infra ſcriptis videlicet in ſex pecijs terre by dem alborne extra valvam Halredor predictam. Item in una pecia terre ouer dem Kodoreswech. Item in duabus peciis terre

by

by dem langhen cruce Item ibidem in ſuperiori parte in una pecia terre vulgariter nuncupata ayn anewende. Item in loco nuncupato uppe dem Nigenlande dimidium manſum. Item in una pecia terre by dem ſprekernehope Item in duabus pecijs terre by dem oldenhove Item in quatuor pecijs terre by dem holenwege Item in undecim pecijs terre by der Regetbreden, Item in ſex, quinque & una pecijs terre ibidem Item in tribus pecijs terre ibidem hove to der heyde. Item extra valvam ſancti *Symeonis* predictam in duabus pecijs terre upp dem Coppelovere. Item in duabus pecijs terre upp der coppelen in der merſch Item in quinque pecijs terre upp dem Rodenbrincke Item in tribus pecijs terre ab alia parte. Item over den ſegrauen buten der lantwere in tribus pecijs terre, que quidem omnia bona & pecias terre ſecundum verum modum & menſuram agrorum dixit & aſſeruit habere & intra ſe continere ſimul juncta ſeu juncte duos manſos cum dimidio & tercium manipulum ſeu terciam partem omnium frugum dare & ſolvere debere & in caſu quo reperietur aliquis defectus ita quod dicte terre ſimul juncte duos manſos cum dimidio non continerent & tercium manipulum ſeu tertiam partem frugum predictam non darent ſive ſolverent ſolempni ſtipulatione promiſit & convenit eisdem dominis nominibus quibus ſupra ſtipulando ſe velle & debere defectum hujusmodi ſupplere integre dampna expenſas & intereſſe reſarcire bona fide ſub obligatione & ypoteca omnium bonorum ſuorum preſencium & futurorum pro precio videlicet & nomine

Digitized by Google

& ex causa precij centum & septuaginta marcarum Osnaburgensium gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum, quod precium idem *Johannes* venditor confessus fuit se habuisse & realiter recepisse sibique traditum & numeratum fuisse a predictis emptoribus exceptioni non habite non recepte & non solute pecunie doli mali in factum actioni & deceptioni ultra dimidium justi precij & omni alij juris tam canonici quam civilis auxilio expresse renuntiando, & si plus valuerunt dicte res vendite dicto precio illud prefatus *johannes* venditor dedit donavit cessit & remisit dictis emptoribus ementibus stipulantibus & recipientibus nominibus quibus supra donatione gratuita & irrevocabili inter vivos constituens se eosdem duos mansos cum dimidio venditos predictorum emptorum nomine jure precario possidere & tenere donec ipsorum mansorum possessionem predicti emptores per se vel alium intraverint & acceperint corporalem quam intrandi & recipiendi licentiam & potestatem plenariam concessit eisdem promittens idem *johannes* venditor pro se & suis heredibus ac successoribus quibuscunque eisdem *Echardo* Preposito *johanni Lodewico* & *Gerardo* pro se & nomine totius capituli Ecclesie Mindensis predicte legitime stipulando hujusmodi venditionem & donationem ac omnia & singula predicta semper rata & firma habere & tenere & in nullo per se vel aliam submissam personam contra facere vel venire aliqua ratione vel occasione neque de jure vel de facto, sed predictas res venditas in judicio vel extra judicium a quibuscunque personis legitime defendere auctorizare

rizare & disbrigare & dampna expensas & interesse que & quas prefati emptores premissorum occasione facerent & incurrerent vel sustinerent in judicio vel extra ipsis emptoribus reficere & resarcire & de hiis stare & credere simplici verbo ipsorum absque alicujus onere probationis promittens asserens & conveniens dictus *johannes* venditor predictus emptoribus de predictis mansis vel eorum aliquo vel parte eorundem nullum cum aliqua persona feciſſe contractum que omnia & singula supradicta predictus *johannes* venditor promisit & convenit dictis emptoribus attendere & observare & non contrafacere vel venire per se vel alium seu alios de jure vel de facto sub omnium suorum & heredum suorum bonorum mobilium & immobilium presentium & futurorum obligatione & ypoteca, quibus de voluntate & consensu nostro sic peractis prefatus *johannes* venditor & dicti Domini *Echardus* Prepositus *johannes Lodewicus* & *Gerardus* canonici nomine suo & capituli predicti supplicarunt instanter sicut pluribus tractatibus prehabitis super hijs nobiscum pluries supplicarant quia maxime quia redditus mense capitularis eorum multum tenues & exiles existunt, quatenus dictas emptionem & venditionem gratioſe approbare laudare ratificare & in perpetuum confirmare dictisque Dnis Capitulo & eorum menſe predictis jus & proprietatem ac plenum dominium concedere dignaremur, nos igitur quia plures tractatus super hiis habuimus & invenimus utile quod dicta bona hactenus per laycos possessa ad mensam capituli predicti que hactenus tenuis fuit,

devolvantur & proveniant quam per laicos detineantur, in quibus nobis & menſe noſtre nulla vel valde pauca utilitas poteſt provenire, volentes agere gratioſe cum dictis Dominis emptionem & venditionem predictas approbamus laudamus & ratificamus & reſignationem dictorum bonorum in manibus noſtris ibidem per dictum *johannem* venditorem libere & ſponte factam eo ſupplicante admiſimus & recepimus admittimus & recipimus, dictosque manſos & bona prefatis Dominis Prepoſito Decano & Capitulo ac menſe eorum predictis in perpetuum dominium cum omnibus juribus & pertinentijs eorum gratioſe conferimus & donamus in perpetuum poſſidendos, volentes & mandantes eisdem quod in orationibus ſuis animam noſtram & ſucceſſorum noſtrorum habeant recommiſſas. In quorum omnium teſtimonium & certitudinem pleniorem preſentes litteras ſeu preſens publicum inſtrumentum exinde fieri fecimus & per *Albertum* Notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus noſtrique ſigilli juſſimus appenſione communire. Datum & actum in Opido noſtro *Petershagen* Mindens. Dioc. ſub Anno a Nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſexto indictione quarta decima die decima ſeptima menſis Maji hora quaſi veſperorum Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Gregorij* digna Dei providentia Pape *undecimi* anno ſexto preſentibus diſcretis viris Dnis *Hinrico Hiddeſſen* in Eccleſia ſancti *Johannis* Mindenſis *johanne* de *Melle* in parochiali Eccleſia *Nigenſtad* dicte Mindenſis Dioc.

per-

perpetuis vicariis *johanne Dorenhopp Hardewico Swarte Conrado* de *Berchuſs* & *Hermanno Petershagen* ejusdem opidi opidanis ac *Ludemanno Cruſen* Camerario Capituli Eccleſie Mindenſis predicte & quam pluribus alijs fide dignis teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus imperiali auctoritate notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens fui eaque ſic fieri vidi & audivi, & de mandato & auctoritate Rdi in Chriſto Patris Dni *Wedekindi* Epiſcopi Eccleſie Mindenſis ſupradicti in hanc publicam formam redegi quam manu propria ſubſcripſi ſignoque meo ſolito & conſueto una cum appenſione ſigilli ipſius Dni *Wedekindi* Epiſcopi ſignavi rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum premiſſorum.

a) Apud *Browerum hiſt. Fuld. p. 208.* dicitur villa aut locus familiae. *Sirmondo.* fundus cum certo agri modo. Italis ſcriptoribus quibusdam: quantitas terrae, quae ſufficit duobus bobus in anno ad laborandum. Manſus in *Specul. Saxon. lib. 2, art. 54.* idem ac curia, ein bauren hof cum adjacente terra.

b) Valva idem ac porta.

CLI.

SUPER UNO MANSO EXTRA VALVAM BEATE VIRGINIS.

Wedekindus Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus univerſis & ſingulis ad quos preſentes pervenerint cupimus innoteſci, quod nos venditionem unius manſi ſiti extra valvam ſancte *Marie* civitatis Mindenſis quem *Rycmarus* & *johannes* fratres dicti *Beyer* a nobis in feodum habuerunt, cujus proprietas & dominium ad nos pertinet & dinoſcitur pertinere honorabili viro Dno *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Oſen* in noſtra Eccleſia poſt reſignationem ut moris eſt per eosdem fratres factam ratificavimus & approbavimus & in hijs ſcriptis ratificamus & approbamus, & quod Dominum *Gherardum* predictum grato favore & benigno amore amplectimur ipſum manſum cum omnibus ſuis attinentijs Dni Prepoſiti Decani & tocius noſtre eccleſie Capituli cum conſenſu ipſi Dno *Gherardo* in proprium tradidimus & donavimus & preſentibus aſſignando tradimus & donamus proprietatis titulo jure perpetuo poſſidendum, omne jus noſtrum quod in ipſo manſo nobis competit in dictum Dnum *Gherardum* transferendo nichil omnino juris nichil actionis nichil proprietatis aut poſſeſſionis nobis ſeu noſtris ſucceſſoribus in eodem quomodolibet reſervando, ſic tamen quod ipſe Dominus *Gherardus* vel ipſius manſi poſſeſſor quem predictum manſum habere ſeu poſſidere in futurum contingerit, unam marcam *) quam idem Dnus *Gherardus*, de ſua curia

ſi ta

ſita inter capellam ſancti *johannis* & noſtram curiam Epiſcopalem Dominis de capitulo & vicarijs quolibet anno ſolvere tenetur cellerario dicti capituli in feſto beati *Michaelis* ſingulis annis perpetuis temporibus futuris tradat & ſine aliqua protractione perſolvat expedite & ipſa curia predicta ab eadem penſione ſic maneat libera & ſoluta. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli preſentibus eſt appenſum. Et Nos *Gherardus* Prepoſitus *Fridericus* Decanus totumque Capitulum Majoris Eccleſie Mindenſis in noſtri conſenſus teſtimonium & approbationem omnium premiſſorum ſigillum noſtrum majus apponi fecimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. In craſtino beati *Gorgonij* Martiris.

10. Sep.

---

*) Marca Germanica in *ſpeculo Saxonico* dicitur ponderare viginti ſolidos *vid. lib. 3. art. 45. §. 3.* In Chronico Laurishamenſi dicuntur talenta 18 & dimidium ſurgere in marcas 15. Ein marck Lübiſch Lübeckiſch gilt 9. groſchen 4 pfenning. Die Bremer marck hält 32 Bremer Groot. In Epiſcopatu Oſnabruccenſi hält die ſchwere marck 12 Oſnabrückiſche ſchilling; die leichte aber 7. ſchilling oder 8 groſchen.

CLII.

QUOD UNA DOMUS ET DUE AREE CIRCA MUROS CIVITATIS MYNDENSIS PERTINEANT CAPITULO.

Ego *johannes Balke* presbiter Mindenſis Dioceſis pro me & *Raymode* ancilla mea recognoſco preſentibus publice proteſtando quod venerabiles viri Domini Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis michi *johanni* & dicte ancille mee locaverunt titulo melioracionis ſub annuo cenſu & uſu fructu duas areas *) & domus ipſorum ſitas prope muros civitatis Mindenſis verſus paludem ad tempora vite noſtre libere poſſidendas ita quidem quod nos exinde ipſis Dominis de Capitulo triginta ſolidos Mindenſium denariorum bonorum & legalium ſingulis annis infra feſta beatorum *Michaelis & Andree* exſolvemus nec habebimus de bonis hujusmodi preter conſenſum eorum alienandi vendendi obligandi ſeu immutationem faciendi aliquam poteſtatem, eſt etiam adjectum quod nos infra quinque annos a data preſentium continue numerandos viginti marcas Oſnaburgenſes **) ad ſtructuras & meliorationes edificiorum predictorum bonorum evidenter convertemus, Nobis vero *johanne & Reymode* defunctis vel cenſum premiſſum infra terminos ſupra ſcriptos non ſolventibus ſeu cum bonis ipſis ut premittitur in prejudicium Eccleſie Mindenſis predicte aliquid diſponentibus aree predicte cum univerſis edificijs in ipſis contentis ad jus & proprietatem ejusdem Eccleſie plene & libere revertentur contradictione cujuslibet in contra-

trarium minime valitura. In cujus rei evidens teſtimonium Ego *johannes Balke* presbiter antedictus ſigillum meum pro me & *Raymode* ancilla mea memorata preſentibus duxi appendendum. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo nono in die beate *Agnetis* Virginis.

21. Jan.

*) Area, ager aut locus vacuus, qui nec colitur, nec aratur, ein freyer platz.

**) Marca Oſnaburgenſis. videatur nota chartae immediate praecedentis.

CLIII.

SUPER UNO ORTO CIRCA BRULONEM.

Nos *johannes* officialis curie Mindenſis & *Wedekindus* Wygravius tenore preſencium recognoſcimus quod conſtituti coram nobis in judicio nobis pro tribunali ad jura reddendum ſendentibus *johannes* dictus *Berſinchuſen* civis Mindenſis & *Gertrudis* ejus uxor legitima pro ſe ſuisque veris heredibus confeſſi fuerunt & publice recognoverunt quod Venerabiles viri Domini Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis tradiderunt conceſſerunt & aſſignarunt eisdem *johanni* & *Gertrudi* ac eorum heredibus predictis quendam ortum ſitum in brulone *) extra civitatem Mindenſem qui fuit olim honeſte Domine Dne *Raymedis* relicte quondam *Gherardi Bredenbeke* ejsdem Dominis Decano & Capitulo per eandem *Raymodim* pro ſua & dicti *Gher-*

bardi

hardi animarum ſalute legatum pro annua penſione infra ſcripta perpetuo habendum & poſſidendum ita videlicet quod ipſi & quicunque ortum ipſum de voluntate tamen & conſenſu Dominorum Decani & Capituli predictorum habuerint ſeu poſſederint eisdem Dominis exinde quolibet anno infra feſta beatorum *Michaelis* & *Martini* decem ſolidos monete Mindenſis legalis dabunt & miniſtrabunt ad memoriam dictorum *Gherardi* & *Raymodis* miſſis & vigilijs in dicta Mindenſi eccleſia more ſolito peragendam tali etiam condicione adjecta, quod ſi in hujusmodi ſolucione negligentes reperti fuerint ſeu remiſſi ex tunc infra octo dies poſt feſtum beati *Martini* predictum duplum dicte penſionis videlicet viginti ſolidos ejusdem monete ſine contradictione aliqua ſolvere debeant & teneantur prout hec & alia in quadam patenti littera eisdem *johanni* & *Gertrudi* ac heredibus predictis per dictos Dominos data & conceſſa plenius continentur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum officialitatis curie Mindenſis preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo nono feria tercia poſt Dominicam *judica*.

29. Mart.

*) Campus olim paludoſus fruticibus, arboribus atque virgultis conſitus; tractu temporis dein arefactus & in hortos atque plateas integras immutatus. In civitatibus Germaniae multis ſupereſt hoc nomen im brühl.

CLIV.

SUPER CERTIS AGRIS SITIS CIRCA BRULONEM.

Nos *johannes Mubard* officialis curie Mindenſis omnibus preſens ſcriptum viſuris ſeu audituris cupimus fore notum, quod conſtituti coram nobis in judicio pro tribunali ſedentibus diſcreti viri *johannes* & *Hermannus* fratres dicti *Meyers* cives Mindenſes recognoverunt ſe publice habere ac tenere in locatione & nomine villicationis *) ſibique & eorum cuilibet in ſolidum locatos fuiſſe & eſſe de conſenſu & aſſenſu venerabilium Dominorum Capituli Eccleſie Mindenſis a diſcretis viris *johanne Zenep* & *Raynero Holtmeyer* campanarijs ejusdem Eccleſie nonnullos agros ſitos in fine Brulonis prope locum qui dicitur ſchiſeholt & immediate juxta agros Decanatus Mindenſis ad luminaria duarum lucernarum pendentium in ambitu dicte Mindenſis eccleſie quorum ipſi Campanarij proviſores exiſtunt ſpectantes ad tempora vite eorundem fratrum poſſidendos pro certa annua penſione infra ſcripta ita videlicet quod ijdem fratres exinde eisdem campanarijs & eorum ſucceſſoribus ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* Archangeli ad luminaria predicta quatuordecim ſolidos levium denariorum *Minde* legalium aut ſeptem ſolidos graves equivalentes dabunt & exſolvent expedite, dictis vero fratribus videlicet *johanne* & *Hermanno* defunctis ſupradicti agri cum omnibus & ſingulis ſuis melioracionibus juribus & pertinencijs ad campanarios predicte eccleſie Mindenſis & ad dicta lu-

minaria libere revertentur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum officialatus noſtri preſentibus eſt appenſum. Actum & Datum in Eccleſia Mindenſi predicta Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo nono die ſeptima menſis julij preſentibus diſcretis viris Dominis *johanne vilteri Helunco Vetzot Arnoldo* de *Hagbene* & *Raymero Weygewyndt* perpetuis vicarijs Eccleſie Mindenſis ſepedicte teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

*) Villicatio, praedium ruſticum, cujus adminiſtratio villico committitur. *Browerus Antiquit. Fuld. lib. 3. c. 17.* Cui primum in mandatis dedimus, ut omnes villicationes a laicis reciperet & per Praepoſitos ſuos viros honeſtos & religioſos officia diſpenſando diſponeret. *loc. cit. cap, 18. Traditiones Fuldenſes lib. 3. num. 40.*

CLV.

SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI CUM UNO ORTO.

In nomine Domini Amen. *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis Gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus ad univerſorum noticiam tenore preſencium deducimus quod dimidium manſum cum uno orto ſitum upp der Rodenbroden extra portam ſancti *Symeonis* noſtre civitatis Mindenſis quem *juſtacius* de *Smeringen* junior civis Mindenſis a nobis in pheodo habuerat per Dominum *johannem Ambroſij* ſcolaſticum Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis ab eodem *juſtacio* de heredum ſuorum conſenſu juſto emp-

empcionis titulo pro triginta & tribus marcis gravium denariorum *Minde* legalium comparatum & integraliter absolutum nobisque per dictum *justacium* servatis in hijs servandis benivole resignatum ac per dictum Dnum *johannem Ambrosij* de nostri capituli consensu juxta gratiam ab alto sibi concessam in divini cultus augmentum deputandum cupientes hujusmodi pij desiderij fore participes in *Christi* nomine libertamus *) & presentibus mere libertati condonamus. Actum & Datum Anno Dni Millesimo tricentesimo septuagesimo nono in profesto beati *Luce* Evangeliste & in premissorum omnium evidens testimonium & perpetue firmitatis robur sigillum nostrum presentibus est appensum Anno & die prenotatis.

17. Oct.

*) Libertatem impertiri, liberum facere, pronuntiare ac declarare proprie de servis manumissis dicitur, legimus tamen: libertatem & immunitatem loco alicui conferre. de utroque adsunt exempla. Concilium Ticinense sub *Benedicto* VIII. in praefat: Servos libertant, licet non possint. *Liber de fundat. Monasterij Gosecensis p.* 233. Quod coenobium ijsdem comes in honore *B. joannis* Evangelistae constructum sub Apostolicae sedis auctoritate libertavit.

CLVI.

SUPER REDDITUS DE MOLENDINO &c.

In Dei nomine Amen. Nos Capitulum Ecclesie Mindensis ad perpetuam rei memoriam notum faci-

facimus univerſis, quod nos pro divini cultus augmento in capitulo noſtro generali ſtatuimus & ordinavimus ut omnes & ſinguli redditus & proventus de molendino noſtro extra valvam codor civitatis Mindenſis vulgariter cruſe mole nuncupato annuatim provenientes & ultra duas marcas & decem ſolidos graves ad memorias quondam Magiſtri *johannes Molebercb* alias de *Minda* canonici eccleſie ſancte *Crucis* Hildeſemenſis nec non Dominorum *Alberti* de *Werne* canonici & *johannis* de *Rynthelen* vicarij eccleſie noſtre deputatos ſe extententes inter canonicos dicte eccleſie noſtre qui proceſſionibus in ſex ſextis ferijs ſingulis annis intra octavam beatorum *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum & feſtum Aſſumptionis beate *Marie* virginis cum divina fuerint more ſolito absque caligis, *) calciatis tamen pedibus faciendis ac miſſarum ſolempnijs, cum vero divina non fuerint nec proceſſiones fient miſſis duntaxat preſentes interfuerint ex nunc in antea perpetuis futuris temporibus ſingulis hujusmodi ſextis ferijs equalibus porcionibus dividantur & diſtribuantur ut eo ſolempnius & devocius proceſſiones & miſſe hujusmodi peragantur. In cujus ordinationis teſtimonium ſigillum noſtrum majus preſentibus eſt appenſum. Datum & Actum Anno a nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo feria ſecunda proxima poſt Dominicam quadrageſimalem *invocavit*.

12. Febr.

*) Caligas, tibialia vulgo hodie vocamus, caliga praeterea eſt Epiſcoporum propria, nam priusquam ſandalia induant, caligis ad genua uſque pro-

protenſis crura revinciunt. *Durandus in Ration. lib. 3. cap. 8 Martene Tom. 4. Anecdot. col. 1128.* ut, cum Miſſas celebraverint, caligas deferant honeſtas ſub poena decem ſolidorum.

CLVII.

SUPER UNA DOMO UPPE DEM WEUERBERCH.

In nomine Dni Amen. Anno a Nativitate ejusdem Milleſimo tricenteſimo octuageſimo primo, indictione quarta menſis maji die octava hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Dni noſtri Dni *Urbani* divina Providentia Pape *ſexti* Anno quarto in mei notarij publici & teſtium infra ſcriptorum preſencia perſonaliter conſtitutus diſcretus vir *Thidericus* de *Horne* civis Mindenſis pro ſe & *Ghertrude* ejus uxore legitima recognovit & in veritate & publice confeſſus fuit ſibi & eidem uxori ſue locatam fuiſſe & eſſe & ſe in locatione accepiſſe & recipiſſe de conſenſu venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli Eccleſie Mindenſis a diſcreto viro Dno *Borchardo* de *Hocweck* vicario primi altaris in eadem Mindenſi eccleſia in choro Prepoſiti ibidem etiam preſente & affirmante quandam domum & aream ſitam in civitate Mindenſi in loco qui dicitur Weuerberch retro domum *Gherardi* de *Bucken* ad beneficium ipſius Dni *Borchardi* & vicariam hujusmodi pertinentem cauſa melioracionis pro certa annua penſione ſcilicet decem ſolidorum *) gravium de-

nariorum bonorum & *Minde* legalium eque divisim in festis pasche & beati *Michaelis* Archangeli eidem Dno *Borchardo* & suis in dicto beneficio successoribus qui pro tempore fuerint exinde danda & ministranda ad tempora vite ipsorum & cujuslibet eorum libere possidendam, ita tamen quod ipsis *Theoderico* & *Ghertrudi* uxore sua ambobus defunctis domus & area hujusmodi cum structuris edificijs ac omnibus juribus & pertinentijs suis ad dictum vicarium ipsius beneficij altaris antedicti pro tempore existentem libere revertetur & devolvetur de & super quibus omnibus & singulis premissis prefati Dnus *Borchardus* de *Hocweke* pro se & successoribus suis & *Thidericus* de *Horne* pro se & uxore sua predicta petierunt sibi per me Notarium infrascriptum unum vel plura fieri instrumenta. Acta sunt hec in ecclesia Mindensi supradicta juxta chorum. Anno indictione mense die hora & Pontificatu quibus supra presentibus discretis viris Dominis *Helunco Vetzot Raymaro Woygewint* Magistro *Ottone* de *Hamme* & *Conrado* de *Hade* perpetuis Vicarijs in eadem ecclesia Mindensi testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et Ego *johannes camerarij* clericus Mindensis publicus & Imperiali &c.

*) Solidi (Schilling) & denarij pro varietate locorum & temporum quoad valorem variabant. Sic Seculo VIII. libra habebat uncias duodecim, uncia solidos viginti & solidus denarios duodecim. Ad normam conventionis si computamus, solidus habebat florenum unum & quinquaginta quatuor crucigeros, denarius novem crucigeros & dimidium.

dium. libra in auro ſeculo octavo dividebatur in ſolidos ſeptuaginta duos, quorum unus ſtetit denarijs quadraginta juxta novam conventionem ſolidus in auro continet ſeptem florenos & viginti duos crucigeros.

CLVIII.

FUNDACIO VICARIE BEATE *EULALIE* AD ALTARE *MARIE MAGDALENE.*

Hinricus Dei gratia Epiſcopus Mindenſis univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus ad quos preſentes littere pervenerint ſalutem in Domino ſempiternam. Ad veſtram noticiam & cujuslibet veſtrum deducimus & deduci volumus per preſentes quod Domini *Albertus de Letelen Fredericus de Wetberge* Canonici Eccleſie ac *johannes Borges* civis civitatis noſtre Mindenſis teſtamentarij bone memorie *Godfridi de Lenthe* quondam canonici etiam dicte noſtre Eccleſie de conſenſu illuſtris & nobilis *Erici de Holſten* & *Schomborch* comitis cupientes adimplere teſtatoris voluntatem de bonis per ipſum derelictis divinum cultum augere & in ſalubre remedium tam vivorum quam defunctorum & preſertim dicti teſtatoris in laudem omnipotentis Dei & genitricis ejus virginis *Marie* ac omnium ſanctorum & ſpecialiter ſancte *Eulalie* virginis ac martiris perpetuum beneficium erigere & fundare ad altare beate *Marie Magdalene* in predicta noſtra Eccleſia Mindenſi ſituati ab altari tamen diſtinctum & ſeparatum in bonis & redditi-

bus ſuis cum ſumma ducentorum & quinquaginta florenorum *Renenſium* *) preſertim in decima ville *Honroder* in comitatu *Schomborgenſi* ſituata & alijs curijs & bonis in dicta villa & circumjacentibus prout de illis patentes littere habentur loquentes dicto quondam *Godfrido* principaliter ſigillate ſigillis Domini *Georgij* militis *johannis* & *Ludolfi* fratrum dictorum *der Klerken* armigerorum dioc. Mind. ac etiam dotarunt, fundarunt & inſtituerunt & voluerunt quod dictum beneficium ſic noviter fundatum primo debeat habere in titulum cum fructibus & juribus diſcretus *iohannes Seger* clericus Mindenſis quondam familiaris ac conſanguineus dicti teſtatoris ut etiam ab eodem acceperunt & in commiſſo habuerunt, qui *johannes* infra annum ad ſacerdocium debeat promoveri ſub pena carentie & vacationis ſine aliqua alia monicione previa juſta cauſa ceſſante & quod omnes ſucceſſores poſt mortem dicti *johannis* preſentandi actu debeant eſſe ſacerdotes etiam ſub eadem pena carentie & vacationis, voluerunt etiam quod jus preſentandi debeat perpetue manere apud dictum nobilem *Ericum* comitem *Holtſatie* & *Schomburch* & ſeniorem pro tempore comitem *Schomborgenſem* poſt mortem dicti comitis *Erici* habentem & poſſidentem comitatum *Schomburgenſem* & habeat perpetue jus preſentandi ad illud, voluerunt etiam quod predictus *johannes Seger* ex cauſis legitimis interim quod ipſe poſſeſſor ſit ad vitam ſolum aſtrictus ſit ad terciam ebdomadam per totum annum cantare & legere miſſam beate virginis *Marie*, ſed ſui ſucceſſores in dicto beneficio ſint & debeant

beant eſſe quatuor ebdomadarijs dicte noſtre Eccleſie ſcilicet duobus Capellanis & duobus alijs beneficiatis ad dictum altare beate *Marie Magdalene* pro nunc & in futurum exiſtentibus in ſublevamen oneris & laboris, addiderunt & appoſuerunt volentes & ordinantes quod dicti *johannis Seger* ſucceſſores in dicto beneficio qui preſentandi fuerint vel ſint cum predictis quatuor ebdomadarijs officium diurnum & nocturnum tam in miſſis quam alijs divinis officijs in choro & extra prout actenus eſt tentum & ſervatum equali onere alternatim reſpiciant & exerceant nec non cum eisdem quatuor ebdomadarijs ad altare beate *Marie Magdalene* per circulum anni miſſam de beate virgine glorioſa ſolempniter cum adjutorio ſcholarium per ordinem ſine obmiſſione vel negligentia per ſe vel alium ydoneum in perpetuum celebrabunt & cantabunt frequentius ſuffragia de ſancta *Eulalia* martire & pro anima fundatoris faciendo aut tempore interdicti in capella ſancti *Nicolai* legant prout actenus eſt tentum & obſervatum per iſtos quatuor ebdomadarios vel aliam miſſam ſcilicet de Corpore Chriſti & de beate virgine ſuffragia dicantur prout moris eſt & fuit cantare vel legere ſecundum quod feſta requirunt, volentes etiam quod preſentandi debeant preſentari Decano & Capitulo vel ſeniori in abſentia Decani qui eosdem admittant illis conferant ac poſſeſſionem dent & aſſignent in choro vel alias ubi neceſſarium fuerit & quod habeantur pro vicarijs faciantque ut vicarij Eccleſie Mindenſis in choro & extra inveſtiant eosdem ſibique corporalem realem & actualem poſſeſſionem predicti be-

neficij mandent & faciant assignari, volentes etiam quod idem *johannes* & ejus successores in beneficio continuam faciant residenciam personalem etiam sub pena amissionis beneficij nisi aliquem ipsorum justa de causa de licentia capituli Ecclesie nostre Mindensis ad tempus in anno duorum mensium abesse contingat, voluerunt etiam quod littere predicte super decima & rebus alijs sub custodia in depositio ponantur in cista ferrata vicariorum Ecclesie nostre, & si uno tempore dicta decima cum alijs bonis ab illis *de Klenken* vel alijs qui possent, reempta fuerit, prout in dictis litteris continetur, quod tunc dicta summa florenorum debeat etiam deponi in eadem cista quousque per illam summam alia bona de consilio patroni ac capituli Mindensis & possessoris beneficij reemantur ita ut maneat beneficium perpetuum in forma predicta supplicantesque nobis quatenus hujusmodi fundationem & dotationem confirmare & approbare dignaremur, nos igitur attendentes hujusmodi supplicationem justam & quod non immerito edificium debeat autorisari cujus solidum in montibus sanctis positum est fundamentum, predictas fundationem ordinationem & dotationem auctoritate ordinaria nobis in hac parte incumbente ratificamus confirmamus & approbamus in Dei nomine per presentes, In cujus rei testimonium presentes litteras sigilli nostri jussimus & fecimus appensione communiri. Et Nos Prepositus Decanus & Capitulum antedicte Ecclesie Mindensis ad premissa consensimus & voluntatem dedimus pro nobis & successoribus nostris. In cujus rei testi-

monium

monium etiam ſigillum Eccleſie noſtre ad contractus juſſimus preſentibus apponi. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, in vigilia nativitatis beati *johannis Baptiſte.*

23. Jun.

*) A quatuor Electoribus Rhenanis cuſi ad normam florentinorum, unde nomen ſortiti ſunt. Florenus aequivalet dimidio Maximiliano aureo.

CLIX.

SUPER CURIA ANTE VALVAM KODOR PERTINENTE AD ALTARE OMNIUM SANCTORUM.

Nos *Wedekindus* Dei & apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis ad univerſorum tam preſentium quam futurorum noticiam deducimus per preſentes, quod conſtituti corom nobis & teſtibus infra ſcriptis diſcretus vir *johannes de Linden* filius quondam *Egelberti de Linden* & *Gertrudis* mater dicti *johannis* civis Mindenſis recognoverunt & confeſſi fuerunt ſponte & ex certa ſcientia pro ſe ſuisque veris heredibus & impoſterum ſucceſſoribus quibuscumque curiam ſuam ſitam ante valvam dictam codor in civitate Mindenſi cum omnibus ſuis juribus pertinencijs ac attinencijs quam pro nunc dictus *johannes* & *Gertrudis* ejus mater inhabitant quam a nobis & Eccleſia Mindenſi in feudum tenuerunt & poſſiderunt & hactenus tenent

nent & possident discreto viro Dno *Conrado de Herlede* perpetuo vicario altaris omnium sanctorum in Ecclesia nostra Mindensi pro quinquaginta marcis denariorum *Minde* legalium vendidisse, quas quidem quinquaginta marcas seu precium idem *johannes* cum matre sua *Gertrude* predicta venditores predicti confessi fuerunt se habuisse & realiter recepisse eisque traditum & numeratum fuisse a predicto Domino *Conrado* emptori exceptioni non habite non recepte & non solute pecunie doli mali in factum actioni & deceptioni ultra dimidium justi precij & omni alij juris tam canonici quam civilis auxilio expresse renunciando, & si plus valuerint dicte res & curia cum pertinencijs suis dicto precio prefatus *johannes* venditor una cum matre sua dederunt donaverunt cesserunt & remiserunt dicto emptori ementibus recipientibus & stipulantibus nominibus quibus supra donatione gratuita perpetua & irrevocabiliter inter vivos confitentes se eandem curiam cum edificijs & pertinentijs suis vendit: predicti emptor nomine juris precarie possidere & tenere donec ipsius curie possessionem predictus Dnus *Conradus* emptor per se vel alium intraverit & acceperit corporalem possessionem quam intrandi & recipiendi licentiam & potestatem plenariam eidem venditores concesserunt promittentes nichilominus ipsi venditores pro se & suis heredibus & successoribus quibuscunque eidem Dno *Conrado* legitime stipulanti hujusmodi venditionem & donationem ac omnia & singula predicta semper rata & firma habere & tenere & in nullo per ipsos vel aliam submissam personam

contra-

contrafacere vel venire aliqua racione vel occaſione neque de jure vel de facto, ſed predictas curiam ſeu res venditas in judicio vel extra judicium a quibuscunque perſonis legitime defendere auctoriſare & disbergare *) & dampna & expenſas & intereſſe que & quas prefatus emptor premiſſorum occaſione faceret & incurreret vel ſuſtineret in judicio vel extra ipſi emptori reficere & reſarcire & de hijs ſtare & credere ſimplici verbo ipſius absque alicujus onere probationis promittentes & aſſerentes dicti venditores predicto emptori de predicta curia cum attinentijs ſuis nullum cum aliqua alia perſona feciſſe contractum, que omnia & ſingula ſupradicta dicti venditores promiſerunt & convenerunt dicto emptori attendere & obſervare & non contra facere vel venire per eum eos vel alium ſeu alios de jure vel de facto ſub omnium ſuorum & heredum ſuorum bonorum mobilium & immobilium preſencium & futurorum obligatione & ypoteca, quibus omnibus de voluntate & conſenſu noſtro ſic peractis prefati venditores & predictus Dominus *Conradus* emptor nobis ſupplicarunt inſtanter ſicut pluribus tractatibus prehabitis ſuper hijs nobiscum pluries ſupplicarunt maxime quia Rector altaris omnium ſanctorum propria careat habitacione cujus eciam altaris collacio preſentacio ſeu quevis alia diſpoſicio ad nos & noſtros ſucceſſores pertinere dinoſcitur, quam etiam curiam dictus Dominus *Conradus* emptor ad altare ſuum perpetuo permanendum promiſit & preſentibus promittit, ſalvis tamen condicionibus infra ſcriptis videlicet quod idem *Conradus* & Dominus

Goſca-

Goſcalcus de Wyden & *Elizabeth* ſoror dicti Dni *Goſcalci* uſu fructum in dicta curia habebunt & ſuperſtes eorum per unum annum poſt obitum & tunc ad altare predictum dicta curia cum ſuis juribus & pertinencijs ac attinencijs devolvatur ita tamen quod quicunque perpetuus vicarius altaris omnium ſanctorum in Eccleſia Mindenſi pro tempore fuerit unam marcam denariorum *Minde* legalium in feſto beati *Jacobi* ut eo ſolempnius dictum feſtum peragetur cum ſequentia *Celi enarrant* & de qua marca dabitur camerarijs & campanarijs octo denar. Cantanti in organis quatuor den. calcantibus organa ſolidum reliqui vero viginti duo ſolidi inter Dominos canonicos & vicarios preſentes equaliter dividentur. Item unam marcam denar. *Minde* legalium in anniverſario dicti Dni *Conradi* miniſtrabit de qua dabitur ad candelam & oblationem ſedecim den. camerariis & campanariis octo den: ſcolaribus ſolidum, reliqui vero viginti unum ſolidum inter canonicos & vicarios preſentes equaliter dividentur, quatenus emptionem & venditionem gratioſe approbare laudare ratificare & in perpetuum confirmare ac dicto Domino *Conrado* ac Dno *Goſcalco* & *Elizabeth* predictis ac vicarie & altari omnium ſanctorum predicto jus & proprietatem ac plenum dominium concedere dignaremur, nos quia plures tractatus ſuper hijs habuimus & invenimus utile quod bona hactenus per laycos poſſeſſa ad vicariam predictam que hactenus . . in redditibus fuit devolvantur & perveniant quam per laycos detineantur, in quibus nobis & menſe noſtre nulla vel plane pauca utilitas

poteſt

poteſt pervenire, volentes cum dicto emptore gratioſe agere etiam beneficium noſtrum meliorare cupientes emptionem & venditionem predictas approbamus laudamus & ratificamus & reſignationem bonorum dictorum ſeu dicte curie in manibus noſtris per dictos venditores libere & ſponte factas eis ſupplicantibus admiſimus & recepimus, admittimus & recipimus dictamque curiam cum omnibus ſuis juribus & pertinentiis prefatis Dnis *Conrado Goſcalo* & *Becken* predictis & quicunque ſuperſtes inter eos fuerit & per unum annum poſt ipſius ſuperſtitis obitum & vicarie ſeu altari omnium ſanctorum in Eccleſia Mindenſi ſepedicta in perpetuum annuum de conſenſu & libera voluntate capituli noſtri gratioſe conferimus prout premittitur & donamus in perpetuum poſſidendum. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillo capituli noſtri preſentibus eſt appenſum. Datum & Actum *Minde* in curia habitacionis Domini *johannis de Holtorpe* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo primo die octava Sancti *Gorgonij* martiris preſentibus honorabilibus viris Dominis *Symone de Monte* Prepoſito *johanne de Rottorpe* Decano *Arnoldo Stecken Gherardo de Monte in Oſen Conrado de Solmeſſen* in *Lubbeke* Archidyaconis Prelatis & Canonicis *Hermanno de Seling Storpe johanne Brenice* perpetuis vicariis Eccleſie Mindenſis *Alberto Weſtfal* notario publico *Bernhardo de Lubbeke johanne Swarmſtede Rabodone Steneken* laycis dicte noſtre Mindenſis Dyoc. & aliis pluribus teſtibus fide dignis ad premiſſis vocatis & rogatis. Et nos *Symon*

Prepo-

Prepoſitus *johannes* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis vendicionem emptionem donationem ordinationem ac incorporationem ſupraſcriptas approbamus & ratificamus & in hujus rei evidens teſtimonium ſigillum capituli noſtri una cum appenſione ſigilli venerabilis patris ac Domini Dni noſtri *Wedekindi* Eccleſie Mindenſis Epiſcopi ſupradicti preſentibus eſt appenſum.

16. Sept.

*) Disbergare. Disbrigare idem ac moleſtia & lite liberare. *Ludewig Reliq. MSS. Tom. 1. p. 328.* Promittimus etiam veraciter praeſentis ſcriptis teſtimonio, praetaxata bona disbrigare & auctoriſare ab omnibus hominibus. &c.

CLX.

RESIGNATIO ALTARIS S. *MARIE MAGDALENE* RESERVATA PENSIONE ANNUA.

Nos *Bernhardus Groperdorp* Prepoſitus *Conradus Hoberch* Decanus & Capitulum Eccleſie Myndenſis publice recognoſcimus per preſentes quod conſtitutus perſonaliter coram nobis honorabilis Dominus *Jaſper Pruſe* perpetuus ad altate beate *Marie Magdalene* in dicta noſtra eccleſia ſitum vicarius in effectu propoſuit atque dixit qualiter ipſe jamdum ſenio & egritudine corporis gravatus antedictam ſuam vicariam ſive beneficium quod juxta ſue fundationis continentiam & tenorem multum exiſteret oneroſum diutius gubernare & deſervire commode non valeret neque juxta dicte

funda-

fundacionis effectum per aliquem officiantem gubernari facere posset, & quia aliud beneficium ecclesiasticum unde in victu & vestitu ut decet presbiterum competenter sustentari posset non haberet & mendicare erubesceret dicto suo beneficio destitutus, quare nobis humiliter supplicavit quatenus sibi desuper consulere ac de oportuno dignaremur remedio providere. Nos igitur attendentes premissa veritate fulciri ac supplicationem hujusmodi fore justam & consonam rationi, attento etiam per nos quod prefatus Dominus *Jaspar* in dicto suo beneficio per plures annos Deo Ecclesie nostre & nobis honeste diligenter & fideliter deservierit & ne post dicti sui beneficii resignationem cogatur in status presbiteralis verecundiam mendicare ac quod propter infirmitatem non debeat quis a suo beneficio amoveri, ea propter eidem Domino *Jaspari* in redditibus & proventibus dicti sui beneficij, cujus presentacio sive jus patronatus ad nostros pro tempore camerarios, collacio vero institucio admissio provisio ac alia quevis dispositio ad nos pertinet, pensionem sive porcionem annuam duodecim florenorum *Renensium* sibi postquam dictum beneficium resignauerit infra octavas pasce per quoscunque suos in dicto beneficio successores & vicarios de dicti beneficii redditibus antedictis singulis annis quibus ipse Dominus *Jaspar* advixerit dandam & solvendam de prefatorum nostrorum camerariorum scitu & assensu reservavimus & modo quo possumus meliori reservamus in Dei nomine per presentes, & si aliqui de predictis suis in dicto beneficio successo-

ribus in ſolutione pretacte penſionis ſive porcionis deficiles ſe redderent ſeu eciam neglientes nos tunc pro parte dicti Domini *Jaſparis* requiſiti ſibi ad emonendum hujusmodi penſionem favorabiles eſſe volumus pariter promotores. *) In quorum evidens teſtimonium premiſſorum ſigillum noſtrum quo ad contractus utimur preſentibus eſt appenſum ſub Anno a nativitate Domini M° CCCC° LXXXI. die martis ſexta menſis Novembris.

*) Leges Canonicae quidem volunt, ut beneficia ſine diminutione conferantur, ſed etiam volunt, ut clericus in officio ſuo emeritus condigne vivat. hinc praefaram capituli ordinationem aequam cenſemus atque juſtam.

CLXI.

SUPER UNA MARCA DE UNO MANSO.

Nos *juſtacius* Decanus totumque capitulum Eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis recognoſcimus in hijs ſcriptis quod venerabilibus viris Dominis Decano & Capitulo majoris Eccleſie Mindenſis aut cellerario dicti capituli pro tempore exiſtenti ſolvere tenemur & miniſtrare annis ſingulis in feſto beati *Michaelis* Archangeli unam marcam Oſnaburgenſium gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum de quodam manſo ſito extra valvam ſancte *Marie* civitatis Mindenſis quem *Rycmarus* & *johannes* fratres dicti *Bayer* honorabili viro Dno *Gherardo* de *Monte* Archidyacono in *Oſen* in dicta Eccleſia Mindenſi vendiderunt & idem Domi-

Dominus *Gherardus* Dno *Gotfrido Rothernick* concanonico noſtro poſtea vendidit, idemque Dominus *Gotfridus* pia poſtmodum devotione ductus duabus medijs prebendis in dicta noſtra Eccleſia per ipſum Dnum *Gotfridum* de novo fundatis dedit conceſſit & aſſignavit, & ad hoc erimus dictis Dominis de Capitulo perpetuo obligati prout hec & alia in litteris deſuper conſcriptis plenius continentur. In quorum teſtimonium ſigillum noſtrum eſt preſentibus appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo tercio in vigilia nativitatis *Chriſti*.

24. Dec.

CLXII.

SUPER UNA CURIA DATA ECCLESIE IN *MONICHUSEN*.

Nos *Hayneko* de *Monichuſen* *) natus quondam *Tiderici* de *Monichuſen* militis & *Tidericus* de *Monichuſen* natus quondam *Hayneconis* de *Monichuſen* ſenioris ad perpetuam rei memoriam. Preſentibus recognoſcimus publice proteſtando quod nos conſiderantes parochialem eccleſiam in *Monichuſen* Mind. dioc. de qua dicti cognominis noſtri ab antiquo armigeri traximus originem, penitus quaſi dirutam ac ſuis edificiis deſtitutam ac fructibus valde diminutam ideoque perpetuam ejus deſtructionem quantum ei obviare poterimus non pacientes ſponte & libere ac pure propter Deum de conſenſu omnium heredum noſtrorum nc pro eis &

noſtris ſucceſſoribus futuris heredibus donavimus & aſſignavimus ac preſentibus damus donamus & aſſignamus pura & perpetua donatione eidem parochiali eccleſie & ejus Rectori pro tempore omnes & ſingulos fructus redditus annuos & penſiones noſtre curtis ſeu curie in *Nyenſtede* ad uſus & utilitatem predicte eccleſie & ejus rectoris perpetuo convertendos nichil nobis preter quam conſueta ſervicia & advocacie dominium reſervantes in eisdem ita quod rector ejus pro tempore poſſit & debet ex nunc in antea predictos redditus fructus & penſiones ſingulis annis perpetuo percipere & in uſus ſuos ac dicte eccleſie & ejus utilitatem convertere prout ſibi videbitur expedire, proviſo tamen quod idem Rector pro tempore Domino Prepoſito eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis pro tempore exiſtenti ſingulis annis in quolibet feſto beati *Michaelis* decem ſolidos Honoverenſium denariorum de redditibus predictis dabit & perpetuo miniſtrabit, ſi vero contingeret predictam curiam in *Nyenſtede* per guerras vel aliter ita depauperari quod ejus jam ſoliti redditus minuentur & jam dicta penſio ſolvi nequiret ex eisdem ex tunc ſingulis annis & in perpetuum totum id quod in hujusmodi ſolucione forte defuerit in parte vel in toto ipſi Prepoſitus & Rector exigere ac percipere poſſunt atque debent de redditibus curie noſtre in *Honhove* ſituate in *Monichuſen* absque omni noſtra contradictione aut ſucceſſorum noſtrorum vel heredum, quam inquam donationem nos pro nobis ac noſtris impoſterum ſucceſſoribus & heredibus preſentibus promittimus habere ac habere volumus

mus & habemus perpetuo ratam gratam firmam pariter & acceptam. In quorum omnium perpetuum robur & teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus duximus appendenda Datum & donatum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſexto die ſecunda menſis ſeptembris.

*) Floret etiamnum haec familia longo jam aevo viris toga ſagoque illustribus clara.

CLXIII.

SUPER UNA DOMO IN PLATEA Sti *JOHANNIS* PERTINENTE CONSOLATORI IN *HILLE.*

Nos *Symon de Monte* Prepoſitus *johannes Rottorpe* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis notum facimus univerſis & ſingulis preſentia viſuris ſeu audituris quod conſtituti coram nobis diſcreti viri Domini *Conradus Anſadel* presbiter & *johannes Anſadel* perpetuus vicarius in eccleſia noſtra nati quondam *Gherardi Anſadell* una cum honeſta Domina *Mechtilde* eorum matre relicta ejusdem quondam *Gherardi Anſadell* conſentiente & infra ſcripta expreſſe ratificante & approbante nec non *Rabodo Anſadell* frater germanus ipſius quondam *Gherardi Anſadell* pro ſe ſuisque heredibus & ſucceſſoribus unanimi conſenſu & deliberate de noſtro nec non honorabilis viri Dni *Lodowici* de *Cerſne* canonici & conſolatoris *) in *Hille* in dicta noſtra eccleſia ac omnium quorum intererat plenario conſenſu & aſſenſu vendiderunt &

assignaverunt juste vendicionis titulo rite ac rationabiliter universis vicariis ecclesie nostre predicte presentibus ac futuris pro sedecim marcis gravium Hervordensium & Bileveldensium denariorum bonorum & legalium unius marce sive duodecim solidorum dictorum denariorum perpetuam annuam pensionem in quadam ipsorum domo & area sitis *Minde* in platea sancti *johannis*, que quidem domus divisa est in quatuor habitacula sive mansiones distinctas eisdem vicarijs de eadem domo & presertim de duabus eius mansionibus situatis versus plateam vulgariter dictam Beckerstrate per eosdem venditores suosque heredes & successores & hujusmodi duorum habitaculorum sive mansionum possessores quolibet anno in festo beati *Michaelis* Archangeli perpetuo indilate dandam & exsolvendam salva nichilominus perpetua annua pensione unius marce gravium denariorum in duabus mansionibus sive habitaculis eiusdem domus versus ecclesiam sancti *johannis* situatis per eosdem vicarios a dictis venditoribus prout fatebantur pro sedecim marcis gravium denariorum prius etiam empta sive comparata tali conditione adjecta quod si forte domus & mansiones antedicte processu temporis per incendium vel ruinam seu aliud quodcumque infortunium devastate fuerint vel destructe quod ex tunc dicti venditores eorumque heredes & successores predictam annuam pensionem de omnibus & singulis eorum bonis mobilibus & immobilibus ubicumque & in quibuscunque consistentibus prefatis vicarijs dare & exsolvere tenebuntur ipsique vicarij hujusmodi annuam pensionem

nem de dictis eorum bonis quibuscunque petere & extorquere poterunt tamdiu quousque predicta pensio annua in supradictis domo & area seu novis edificijs desuper edificantis aut aliis ipsorum vendentium bonis ad beneplacitum dictorum vicariorum comparata fuerit integraliter & ex toto, quodque etiam dicti venditores seu eorum heredes & successores domum & aream seu ejus mantiones antedictas seu earum aliquam in toto vel in parte absque ipsorum vicariorum scitu & consensu nullam vendendi obligandi alienandi seu in manus alias transferendi seu etiam in ipsis aliquem censum vel pensionem vendendi aut locandi penitus habebunt potestatem, que omnia & singula supradicta predicti venditores conjunctim & divisim pro se suisque heredibus & successoribus promiserunt vi manu conjuncta & in solidum fide data prefatis vicarijs inviolabiliter observare omni fraude & dolo penitus postergatis, & in super predicti vicarij prefatis venditoribus specialis dono gratie benivole indulserunt & annuerunt nostra accedente auctoritate quod ipsi venditores vel supradictus Dnus *Lodewicus* de *Cersne* & quicunque consolator in *Hille* de ipsorum vendencium consensu & voluntate infra proximos sex annos a data presentium continue numerandos & post ipsos sex annos elapsos prefatus Dnus *Lodewicus* de *Cersne* vel quicunque consolator in *Hille* pro tempore existens quandocumque voluerit infra festa beati *Dyonisij* martiris & sancti *Martini* Episcopi supra scriptam annuam pensionem unius marce a predictis vicarijs reemere poterunt pro sedecim marcis prescriptorum

rum denariorum vel pro viginti duobus florenis Rynenſibus boni auri & juſti ponderis in caſu quo forſan predicta pecunia deteriorata fuerit in moneta ſalva tamen penſione ante debita & detenta & ipſa dictis vicarijs prius integraliter perſoluta, alioquin hujusmodi reemptionis gratia nullius penitus ſit momenti. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtre eccleſie minus quo ad contractus utimur, una cum ſigillis prefatorum Dominorum *Conradi* & *johannis* fratrum nec non *Rabodonis* dictorum *Anſadel* preſentibus eſt appenſum. Et nos *Conradus* & *johannes* fratres dicti *Anſadell* & *Rabodo Anſadell* ſupradicti in majorem evidentiam omnium & ſingulorum premiſſorum ſigilla noſtra pro nobis & noſtris heredibus & ſucceſſoribus preſentibus etiam duximus appendenda. Actum & Datum *Minde* Anno a Nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſeptimo in craſtino beatorum martirum *Criſpini* & *Criſpiani*.

26. Oct.

*) Conſolatio mendoſe pro Collatio ſumebatur pro cena ſerotina vice gratuitae refectionis data ex reditibus ſpecialiter deſtinatis, quos adminiſtrabat Conſolator ſive collator. *Crodegangus in regula canonicorum cap. 8. novae edit. 25.*

CLXIV.

DOTACIO SUCCENTORIE.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos *Otto* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Electus confirmatus *Symon de Monte* prepoſitus *Lodewicus de Cerſen* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis univerſis & ſingulis tam preſentibus quam futuris feliciter innoteſcat, quod nos vigilanti conſideratione cultum divinum ſemper augmentari & numerum perſonarum in eadem noſtra Eccleſia cui in preſentiarum preſidemus Domino famulancium adaugeri cupientes ſuccentoriam (a) ipſius Eccleſie noſtre que nondum perpetuum ſed hactenus vagum officium conſtiterat, & quam dilectus nobis in Chriſto *johannes Hockelne* plebanus in *Berkerken* certis competentibus annuis redditibus puta uno orto in *Brulone* extra civitatem Mindenſem, quem dictus *Bruggeman* ultimo poſſedit pro ſex marcis comparato & quadraginta marcis gravium denariorum ad perpetuos redditus ad eandem ſuccentoriam comparandos melioravit & ad ejus uſus perpetuos aſſignavit matura ſuper hoc deliberatione prehabita ac unanimi conſenſu capitulariter propterea in hoc noſtro generali capitulo in officium perpetuum creamus, facimus, erigimus ac perpetuo per manſuram inſtituimus deputamus & ordinamus ſane ipſius plebani & ſue devocionis affectum ad ſalubriorem effectum gratia gratitudinis producere intendentes & propter ejus bene

merita predictam ſuccentoriam cum omnibus ſuis juribus & pertinentijs eidem *joanni Hokelne* conferimus & aſſignamus ac de ea providemus inveſtientes ipſum per preſentiarum litterarum traditionem preſentialiter de eadem, cujus inquam ſuccentorie collatio proviſio preſentacio ſeu quevis alia diſpoſitio deinceps ad cantorem Eccleſie noſtre qui nunc eſt & qui pro tempore fuerit perpetuo pertinebit, ſed de ea perſone bene vociferate & alias in cantu & legendo ſufficienti & idonee in Eccleſia noſtra non beneficiate providebit, preterea cum is qui ad onus aſſumitur, repelli non debeat a mercede & quia idem *johannes* noſtre Eccleſie vicarius pro augmentatione ipſarum cotidianarum diſtributionum de bonis ſuis proprijs redditus unius marce gravium denariorum *Minde* legalium comparavit liberaliter & donavit procuravitque nichilominus & effecit de noſtro beneplacito & expreſſo conſenſu & aſſenſu, quod cantor noſtre Eccleſie pro nunc & pro tempore exiſtens etiam unam marcam ſive redditus annuos unius marce dictorum denariorum quam idem cantor hucuſque ſuccentori dicte noſtre Eccleſie annuatim dare ſolvere & miniſtrare conſueverat, eisdem vicarijs noſtre Eccleſie ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* Archangeli pro augmentatione hujusmodi eorum cotidianarum diſtributionum dabit & miniſtrabit, nos igitur tantis beneficijs vicem reddere dignum & rationabile eſtimantes ſtatuimus ut idem ſuccentor qui nunc eſt & pro tempore fuerit denarios vini & ſervicia canonicorum emancipandorum nec non cotidianas diſtributiones vicariis noſtre Eccle-

ſie

ſle communiter dari conſuetas cùm eisdem vicarijs in antea integraliter percipiet & levabit, porro cum non ſit ferendus is qui lucrum amplectitur ſi officij onus ſubire recuſet, ſtatuimus ut idem ſuccentor & qui pro tempore fuerit in eccleſia noſtra predicta continuam & perſonalem faciat reſidentiam nec ſe ab ea aliquando abſentabit abſque licentia dicti cantoris nunc & pro tempore exiſtentis & in ejus abſentia predicti Decani nunc & pro tempore exiſtentis deſuper requiſita & obtenta ipſumque ſuccentorie officium ſtudioſe in choro & extra exerceat pueros cantu velut moris eſt ſolicitus inſtruat eosque in choro proceſſionibus & quibuslibet ſtationibus decenter dirigat & gubernet pſalmos & alia incipienda congruenti modelatione intonet pueros ad cantandum alleluja impnos & verſus & ad ferendum cruces candelas & thuribula & quecunque alia faciendum diſcrete & tempeſtive ordinet, & chorum ne in legendo vel cantando aut aliis diſſonantia vel defectus aut negligentia eveniat prudenter & caute reſpiciat & quevis alia gerat & agat que officium ipſius ſuccentorie exigunt & expoſcunt ut ipſe de bona diligencia & commendabili ſufficientia merito valeat commendari, ipſeque etiam ſuccentor & qui pro tempore fuerit ſub jurisdictione & obedientia prefati cantoris & qui pro tempore fuerit & in eius abſentia ſeu negligentia ſub jurisdictione & obedientia prefati Decani & capituli permanebit & chorum ſicut alii vicarii frequentabit, cum itaque memoratum ſuccentorie officium propter multiplex & egregium ejus miniſterium valde ſolempne reputetur

tetur & honeſtum exiſtat, nos ſuccentorem iſtum ſuosque ſucceſſores majori honore preficere volentes ſtatuimus & ordinamus ut quilibet ſuccentor qui nunc eſt & qui pro tempore fuerit loco vicariorum noſtrorum & pro ipſis ad ſupremum ſive majus altare ſepedicte noſtre Eccleſie miniſtrare ac alias in divinis officijs & horis canonicis legere & cantare valeat atque poſſit, quem ad hoc etiam auctoritate ordinaria & per hoc noſtrum generale Capitulum libertamus & preſentibus ſpecialiter deputamus, per preſentes autem literis aliis eidem *johanni Hockelne* & *jutte* ſue ſervitrici alias datis & conceſſis quo ad ortum in brulone ſupradictum & unius marce redditus de quibus in eisdem litteris continetur non intendimus aliquid derogare. In quorum omnium teſtimonium nos *Otto* Electus ſigillum noſtrum & Nos Prepoſitus Decanus & Capitulum ſupradicti ſigillum noſtrum Eccleſie noſtre ad contractus preſentibus duximus appendendum. Actum & Datum *Minde* in loco noſtro capitulari conſueto & in capitulo generali ſub Anno Domini Milleſimo tricenteſimo nonageſimo tercio, feria tercia poſt Dominicam *Invocavit*.

25. Febr.

(a) Succentoris officium in hac charta curatius deſcriptum legitur. ſuccentor autem *joanni* de *janua* eſt qui in Eccleſia poſt Praecentorem ſive principalem Cantorem ſubſequenter canendo reſpondet, vel qui facit officium principaliter in choro ſiniſtro.

CLXV.

Digitized by Google

CLXV.

FUNDACIO COLLEGIJ IN *MANDELSLO.*

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. *Otto* Dei & Appſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Electus confirmatus ad perpetuam rei memoriam univerſis Chriſti fidelibus tam preſentibus quam futuris ſalutem in Domino & ſinceram in unitate ortodoxe fidei caritatem. Ad Univerſitatis veſtre ac omnium quorum intereſt vel intererit noticiam feliciter deducimus per preſentes, quod famoſus & commendabilis vir *Tidericus de Mandeslo* *) armiger noſtre Mindenſis Dioc. conſiderans & ex intimis animi ſui perpenſius agnoſcens quantus honor quantaque gloria & laus omnipotenti Domino Deo noſtro Jheſu Chriſto & ſacratiſſime *Marie* virgini ejus matri ac omnibus ejus ſanctis in augmentacione divini cultus exhibetur maxime cum cetus pſallentium & devotus Deum in ſanctis ejus laudancium numerus adaugetur, hoc igitur deſideratiſſima conſideracione ipſe *Thidericus* divinum cultum & laudis Dei gloriam augmentari ac perſonarum Eccleſiaſticarum Domino Deo & ſanctis ejus in Eccleſia ſanctorum & exultationis voce famulantium numerum multiplicari cupiens & perinde venerabilem parochialem Eccleſiam in *Mandeslo* que inter Eccleſias Archidyaconatus *Mandeslo* principalis exiſtit altiori divini obſequii miniſterio ac ampliorum ſacrorum miniſtrorum in ea ad ſerviendum in Divinis inſtitnendorum collegio decorari deſiderans ſex prebendas

cano-

canonicales & Decanatum ac duas vicarias perpetuas in eadem Ecclesia in *Mandeslo* de nostro & Capituli nostri Mindensis ac Dominorum *de Holtorpe* Prepositi Ecclesie sancti *johannis* Mindensis ad cujus collationem dicta pertinet Ecclesia nec non *johannis de Alten* plebani eiusdem ecclesie pleno & libero consensu cum nonnullis suis certis competentibus bonis possessionibus decimis & annuis redditibus perpetuo fundare intendit pariter & dotare, ad quorum quidem Decanatus canonicatuum & prebendarum ac duarum perpetuarum vicariarum dotacionem instauracionem & fundacionem prefatus *Tidericus* de sciencia consensu & bona voluntate honestorum virorum *Haynekonis* & *justacij de Mandeslo* fratrum suorum germanorum nec non *Conradi de Mandeslo* senioris eorum patrui armigerorum de *Mandeslo* nuncupatorum ob animarum eorum ac parentum heredum & successorum suorum salutem decimam in *Wendevorstelde* cum tribus curijs ibidem ac decimam in *Vorlingen* cum omnibus earum juribus & pertinencijs universis nec non omne jus omne dominium merum & mixtum omnemque utilitatem omnemque proprietatem quod que & quas predicti armigeri & eorum heredes conjunctim vel divisim habebant vel habent tam ratione advocacie quam alia quavis de causa in predio seu curia dicta *Luchteboff* nec non in omnibus & singulis bonis possessionibus mansis & annuis redditibus beati *Ostdages* cujus corpus in eadem requiescit Ecclesia cum eorum fructibus proventibus juribus & obvencionibus universis ac ulijs eorum bonis curijs domibus ca-

salibus

ſalibus decimis groſſis & minutis agris pratis pascuis ſilvis nemoribus & novalibus nec non ducentas marcas puri argenti pro annuis redditibus & poſſeſſionibus ad predictas ſex prebendas Decanatum & vicarias eo largius fundandas & dotandas comparandis & emendis donatione irrevocabili & perpetuo duratura obtulit deputavit contulit aſſignavit dedit & donavit nichil ſibi vel ſuis heredibus & ſucceſſoribus in eisdem bonis juris vel dominij reſervando ita videlicet & ea intencione, quod omnes & univerſi fructus redditus & proventus de hujusmodi decimis curijs poſſeſſionibus & agris ac de predicta curia *Luchteboff* & univerſis bonis beati *Oſtdages* ac de quibuslibet alijs bonis ſupranominatis provenientes nec non & univerſi fructus redditus & proventus ad eandem Eccleſiam parochialem pertinentes in quibuscunque bonis poſſeſſionibus agris pratis pascuis ſilvis & nemoribus vel alijs bonis exiſtant cum omnibus eorum juribus & pertinencijs ac obvencionibus univerſis inter decanum qui duplicem habebit porcionem & ſex canonicos ad eosdem canonicatus & prebendas inſtituendos qui continue in eis reſideant niſi de licencia Decani pro tempore exiſtentis ad tempus congruum ex juſtis & racionabilibus cauſis abſentes fuerint equaliter ſalvis cottidianis diſtribucionibus& altaris eiusdem eccleſie oblationibus nec non competentibus redditibus dictis duabus vicarijs de bonis hujusmodi miniſtrandis de quibus ipſi Decanus canonici & Capitulum inſtituti diſponent & ordinabunt, diſtribuantur & temporibus congruis dividantur, qui inquam Decanus

nus canonici & Capitulum in omnibus ſuis & eiusdem eorum Eccleſie agendis & exercendis ſe ſtatutis & conſuetudinibus dicte noſtre Mindenſis Eccleſie & ejus capituli ac inſtitutionibus ſpiritualibus & divinis per omnia conformabunt, ſane quia ex fundatione hujusmodi prefatus *Tidericus* ac ſui fratres & heredes jus patronatus acquirunt, idem *Tidericus* fundator ſibi ipſi & ſuis poſteris armigeris maſculis de ipſorum armigerorum recta linea deſcendentibus & cognomine de *Mandeslo* ex eorum natione fruentibus ipſum jus patronatus Decano ibidem pro tempore exiſtenti ad hujusmodi canonicatus prebendas & vicarias in eadem Eccleſia voluit & peciit obſervari, eorum vero recta ſtirpe deficiente ipſum jus patronatus ad Epiſcopum Mindenſem & Duces *Luneburgenſes* qui pro tempore fuerint, devolvetur, ita quod predicti Epiſcopus & Duces alternatis vicibus Epiſcopus unam prebendam vel vicariam conferat & ſenior inter ipſos Duces ad aliam prebendam & Vicariam quociens eas vel eorum aliquam alternatim vacare contigerit ſucceſſive & alternatim perſonam idoneam preſentabit per eundem Decanum inſtituendam, quotiens autem predicto Epiſcopo prebenda vel vicaria vacaverit, ex tunc eius collatio proviſio preſentacio ſeu quevis alia diſpoſicio ad eundem Epiſcopum pro tempore jugiter pertinebit, Preterea ne Prepoſitus Eccleſie ſancti *johannis* predicte premiſſorum occaſione in ſuo jure & redditibus quos habuit & habet ex eadem Eccleſia & curia *Luchteboff* predicta defraudetur, Decanus canonici & Capitulum predicti eidem Prepoſito

pro

Digitized by Google

pro tempore exiſtenti in recompenſationem ipſorum annuorum reddituum ſingulis annis decem libras denariorum Honoverenſium infra octavas Paſche quinque & infra octavas beati *Michaelis* quinque dabunt & perſolvent jurisdictione ſua extra dictam Eccleſiam ſemper ſalva, ut autem hujusmodi tam felix fundatio dotatio & donacio ac ſalubris ordinacio debitum & optatum conſequatur effectum ac perpetue robur obtineat firmitatis prefatus *Tidericus* & armigeri ſupra nominati nobis reverenter ſupplicarunt ut de ipſius Capituli noſtri ac Prepoſiti & plebani prefatorum conſenſu ipſas donationem dotacionem & fundacionem ratas & gratas habere eaſque auctoritate noſtra ordinaria confirmare dignaremur, nec non curiam *Luchteboff* predictam & bona beati *Oſtdages* memorata atque fundum dotis eiusdem eccleſie ſepedictis perſonis inſtituendis pro eorum curijs ortis & habitacionibus diſtribuendum, ac etiam fructus redditus & proventus ſepedicte Eccleſie in quibus ipſi *Tidericus* fratres vel ſui heredes jus donandi non habuerunt nec habent, eisdem Decanatui Canonicatibus & prebendis appropriare ac hujusmodi Decanatum canonicatum & prebendas ac vicarias in perpetua beneficia creare & pretactam parochialem Eccleſiam in *Mandeslo* in Eccleſiam collegiatam inſtituere dignaremur. Nos igitur *Otto* Electus confirmatus predictus tam juſtis tam utilibus tamque piis operibus ac hujusmodi ſupplicationibus ferventer annuentes eisque in augmentacionem divini cultus operam deſideranter adhibentes de conſilio & aſſenſu venerabilium Dominorum

Prepoſiti Decani & capituli dicte noſtre Mindenſis Eccleſie, nec non Prepoſiti ſancti *johannis* & plebani predictorum ſupradictas donationem dotationem & fundationem ac omnia & ſingula premiſſa cum omnibus eorum ſequelis ratas & gratas rata & grata habentes eas & ea omnia & ſingula auctoritate noſtra ordinaria approbamus confirmamus & preſentis ſcripti patrocinio communimus necnon ſupradictos Decanatum canonicatus & ſex prebendas vel plures ſi fructus redditus & proventus ipſius in tantum excreverint, quod plures perſone de ipſis competenter ſuſtentari poſſint ac duas vicarias in eadem Eccleſia *Mandeslo* in perpetua Eccleſiaſtica beneficia creamus ac eandem parochialem Eccleſiam in Eccleſiam collegiatam cum cura animarum ſibi annexa inſtituimus & erigimus perpetuo permanſuram, nec non predictam curiam *Luchteboff* ac omnia bona beati *Oſtdages* predicta ac fructus redditus agros poſſeſſiones & quevis alia bona & edificia ad ipſam parochialem Eccleſiam pertinencia cum omnibus eorum juribus & pertinencijs atque dotem ipſius Eccleſie & ejus fundum ut premittitur diſtribuendum Decanatui canonicatibus & prebendis predictis & Eccleſie predicte emunitati appropriamus eadem auctoritate & preſentibus aſſignamus etiam ſi dicta bona vel eorum aliqua a nobis ſeu Eccleſia noſtra in feudum deſcenderent illa de eodem conſenſu ad uſus ipſius Eccleſie preſentibus libertamus jure noſtro Epiſcopali in procurationibus recipiendis & aliis quibuscunque noſtram jurisdictionem concernentibus nobis & noſtris ſucceſſoribus in omnibus ſemper ſalvis,

vis, jus patronatus quoque ſepenominatis armigeris ut pretactum eſt etiam preſentibus reſervamus proviſo tamen quod ipſi vel quisquam eorum ipſum jus patronatus vendendi vel in alios transferendi nullam penitus habebunt poteſtatem, ceterum ut predicta collegiata Eccleſia in *Mandeslo* ſollerti ac immediato paſtore & provido gubernatore ſe commiſſam letetur volumus & eadem auctoritate noſtra ordinaria ſtatuimus, quod prelibata collegiata Eccleſia eiusque canonici & perſone per Decanum pro tempore regantur & gubernentur qui ad dictum Decanatum ſi ab eo ceſſerit vel deceſſerit, per ipſos canonicos in eorum & ipſius Eccleſie Decanum eligetur cujus confirmatio ad nos & noſtros ſucceſſores jugiter pertinebit, Nos quidem pro primordio hujus inſtitutionis honorabilem virum Dominum *Henricum Notberch* presbiterum noſtre Mindenſis Dioceſis apud nos de vite ac morum honeſtate aliisque probitatis & virtutum meritis multipliciter commendatum ac in ſpiritualibus & temporalibus plurimum circum ſpectum in eadem Eccleſia in canonicum prebendatum inſtituimus ipſumque eidem Eccleſie ac ejus canonicis & perſonis preficimus in Decanum & paſtorem, regimen & adminiſtrationem dicti Decanatus nec non curam animarum eiusdem eccleſie memorato *Hinrico* Decano & ſuis ſucceſſoribus preſentibus committentes. In quorum omnium & ſingulorum robur perpetuum & evidens teſtimonium ſigillum noſtrum majus una cum ſupra nominatorum capituli Mindenſis ac Prepoſiti ſancti *johannis* nec non plebani predicti ſigillis preſentibus duximus ap-

pendendum. Et nos *Symon* Prepoſitus *Lodowicus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte in ſignum & evidenciam noſtri pleni conſenſus ad premiſſa ſigillum Eccleſie noſtre majus poſt ſigillum memorati Domini *Ottonis* Electi confirmati ad ſupplicationem ſepedictorum fundatoris & armigerorum preſentibus eſt appenſum. Nos etiam *johannes de Holtorpe* Prepoſitus & *johannes de Alten* plebanus in *Mandeslo* predicti quia premiſſa omnia & ſingula de noſtro & cujuslibet noſtrum pleno & libero conſenſu ſic laudabiliter ut premittitur facta ſtatuta & ordinata exiſtunt ex certa ſcientia ſigilla noſtra poſt ſupra nominatorum Reverendi Patris Domini *Ottonis* Electi confirmati ac Venerabilium Dominorum noſtrorum Prepoſiti Decani & Capituli ſepedicte Mindenſis Eccleſie ſigilla hic appenſa etiam preſentibus duximus & decrevimus appendenda. Datum & Actum *Minde* in loco Capitulari eiusdem Eccleſie noſtre Anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti Milleſimo tricenteſimo nonageſimo tertio feria ſexta ante feſtum Penthecoſten que fuit viceſima tertia dies Maji.

*) Nobiles de *Mandeslo* ab oppido hujus nominis ſuam trahunt originem. Id in Brunsvico - Calenbergica praefectura *Neuſtadt* ſitum eſt, diſtatque ab *Hanovera* milliaribus quatuor. Sub Epiſcopo Mindenſi *Conrado* II. an. MCCXCV fatis functo *Harbertus* de *Mandeslo* Decanus Eccleſiae Majoris Mindenſis in jure canonico Licentiatus ordinem Praedicatorum *Minde* intravit, in quo Officium Prioratus annis XV. laudabiliter & religioſe tenuiſſe repertum eſt.

CLXVI.

CLXVI.

FUNDATIO ET DOTATIO HOSPITALIS ET QUOD PROVISORES ANNUATIM CAPITULO DABUNT I. FLOR.

In nomine Domini Amen. *Henricus Corrigiatoris* Officialis curie Mindenſis ac Reverendi in *Chriſto* Patris Domini *Ottonis* *) Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie electi confirmati Vicarius in ſpiritualibus Generalis Univerſis & ſingulis preſentes litteras ſeu hoc preſens publicum inſtrumentum viſuris vel audituris ſalutem in Domino ſempiternam. Ad univerſitatis veſtre noticiam deducimus per preſentes, quod conſtituti coram nobis in figura judicii venerabiles viri Domini *Ludolphus de Horne* Decanus *johannes* de *Rottorpe* ſenior *johannes des Greuen juſtacius de Slon Lodowicus de Cerſne* & *Gherardus de Bucken* canonici Eccleſie Mindenſis Capitulum ipſius Mindenſis Eccleſie repreſentantes ex parte una, ac providus & honeſtus vir *Hinricus Ghiſelere* civis & pro conſul civitatis Mindenſis ex parte altera prefati ſiquidem Domini Decanus & canonici quamdam patentem litteram infra ſcripti tenoris majoribus ſigillis eorumdem Dominorum Electi & Capituli jam dicte Mindenſis Eccleſie ſigillatam eidem *Hinrico* ſuper libertationibus quorumdam bonorum ſuorum feudalium in eadem patenti littera deſignatorum, cum quibus ipſe in dicta Mindenſi civitate quoddam perpetuum hoſpitale pro pauperibus peregrinis & advenis ac egenis recolligendis & reficiendis fundare & dotare intendit conceſſam in

medium exhibuerunt cupientes & asserentes ut ipse *Henricus* eandem litteram sigillatam & contenta in ea recognoscceret & permitteret velle perpetuo observare, qui quidem *Hinricus Ghiselere* de ipsius patentis littere libertationis & contentorum in ea tenore & forma ac conditionibus & animo debito in eadem adjectis plene informatus ex certa sua scientia sponte & libere non vi nec dolo inductus publice recognovit predictam litteram ad sui supplicationem sibi esse concessam ac promisit eam secundum omnem suam formam cum contentis & condicionibus atque animo debito de quibus & prout in eadem fit mentio velle & debere perpetua inviolabiliter observare ac observari facere & mandare in omnibus & per omnia quemadmodum expressum existit in eadem littera cujus tenor de verbo ad verbum hic inseritur & est talis. In nomine Domini Amen. *Otto* Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Electus confirmatus universis Christi fidelibus presentibus & futuris cupimus feliciter innotesci quod providus ac Deo devotus vir *Hinricus Ghiselere* civis & proconsul civitatis nostre Mindensis attente prospiciens, quoniam inter opera misericordie & caritatis illud pregrande dinoscitur & ante oculos divine Majestatis acceptum fore non ambigitur ut ipsi pauperes peregrini advene & egeni recolligantur esurientes cibentur sitientes potentur lassi & infirmi reficiantur ac hospitalitatis beneficio consolentur, horum siquidem pauperum peregrinorum & advenarum egenorum & infirmorum nec non aliorum exulantium inopiam erumpnam indigentiam & necessita-

tem

tem prefatus *Hinricus* benigno ſubventionis deſiderio in corde gerens eisque pie compatiendo intuens ipſos in eorum hujusmodi tributalionibus favore caritatis & dilectione proximi accenſus benigne proſequi cupiens volensque eis peregrinationibus & exilio inſiſtentibus ac ad civitatem Mindenſem undecumque tranſeundo advenientibus de alicujus hoſpitalitatis gratia & refectionis munificentia providere quoddam perpetuum hoſpitale in civitate eadem Mindenſi ad uſus eorumdem pauperum peregrinorum & viatorum de ſuis bonis proprijs Deo propitio intendit erigere fundare pariter & dotare, unde memoratus *Hinricus* nobis humiliter ſupplicavit ut cum ipſe inter alia bona videlicet medietatem decime in villa *Barchuſen* & medietatem curie ſeu curtis dicte Mayerhoff & cujusdam caſe ſeu caſalis ibidem cum juribus & pertinencijs eorum nec non in villa *Dutzen* duas domos ſeu curias cum omnibus etiam earum juribus & pertinentijs atque duos manſos cum dimidio vel circa ſitos in campo Mindenſi extra valvam codor infra rivum *Baſtouwe* & valvam beate *Marie* cum omnibus eorum juribus & pertinentijs ac cenſum arealem de nonnullis domibus in civitate Mindenſi qui cenſus regis vel regni nuncupatur, que & qui ſunt bona feudalia dicte noſtre Mindenſis Eccleſie ac a nobis procedunt in feodum & que ipſe *Hinricus* a nobis in feodum tenet, cum quibus bonis ac redditibus ex eisdem annuatim & perpetuo provenientibus ipſum hoſpitale fundare & dotare intendat & deſideret predicta bona omnia & ſingula ad tam pios tam utiles tamque ne-

ceſſarios & evidentes eorumdem pauperum uſus libertare & exonerare dignaremur, nos igitur *Otto* Electus predictus qui juxta preceptum divinum operibus miſericordie & caritatis ſemper operam adhiberi concupiſcimus ipſius *Hinrici* ſupplicationibus hujusmodi favorabiliter annuentes prenominata bona omnia & ſingula ſupra deſignata de venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli pretacte noſtre Mindenſis Eccleſie expreſſo conſenſu ad erigendum fundandum & dotandum ſupradictum perpetuum hoſpitale in eadem civitate Mindenſi ac ad uſus & commodum ipſorum pauperum peregrinorum & advenarum & non alias libertamus & exoneramus per preſentes ac ab omni onere ſervitio & debito ad uſus dumtaxat predictos dimittimus libera quita pariter & ſoluta ſic & taliter quod predicta bona omnia & ſingula nec non annui redditus ex eis provenientes ad predictum hoſpitale fundandum & ipſorum pauperum uſus ut ſuperius exprimitur & non ad alios integraliter deputentur, quod ſi forte aliquo caſu interveniente dictum hoſpitale & ad eorumdem pauperum uſus cum eisdem bonis & annuis redditibus omnibus ex eis provenientibus per ipſum *Hinricum* non fundaretur & dotaretur ut prefertur, & bona ac redditus hujusmodi alibi preterquam ad predictum hoſpitale & ipſorum pauperum uſus deputarentur vel devenirent ſeu quicquam deputaretur vel deveniret ex eisdem, ex tunc ſtatim eo ipſo hujusmodi libertationem tanquam ſubrepticie a Nobis & noſtro Capitulo obtentam decernimus fuiſſe & eſſe nullam volentes & preſentibus decernentes

nentes ex nunc ut ex tunc quod predicta bona omnia & singula statim ipso facto ad nos successores nostros & predictam nostram Ecclesiam sub jure feude revertantur & maneant, sicut prius, vel si post ipsius *Henrici* obitum bona & redditus hujusmodi in toto vel in parte ab eodem hospitali alienarentur, ex tunc ipsa bona jure proprietatis & dominij ad nos & nostram Ecclesiam integraliter devolventur, provisi etiam quod provisores dicti hospitalis qui erunt & pro tempore fuerint in recompensationem juris feudi dictorum bonorum ne ipsa nostra Ecclesia eorundem bonorum alienatione fraudetur prefatis Dominis Decano & Capitulo ipsius Mindensis Ecclesie pro tempore existentibus sex solidos gravium Mindensium denariorum valoris unius floreni auri justi & boni ponderis singulis annis in quolibet festo beati *Michaelis* de bonis predictis perpetuo dabunt & exsolvent ac dare & solvere tenebuntur, si vero predicti provisores eosdem sex solidos per octo dies post festum beati *Michaelis* ut predicitur solvere distulerint, ex tunc statim lapsis dictis octo diebus eorumdem sex solidorum duplum tociens quociens in hujusmodi solucione negligentes vel remissi fuerint prefatis Dominis Decano & Capitulo absque ulla contradictione solvere tenebuntur. In quorum omnium & singulorum robur & testimonium sigillum nostrum majus una cum majori sigillo sepedicti nostri capituli presentibus est appensum. Et nos *Ludolphus de Horne* Decanus totumque Capitulum sepefate Mindensis Ecclesie in signum pleni nostri consensus ad premissa omnia & singula sigillum nostrum

& Eccleſie noſtre majus poſt ſigillum dicti Domini noſtri *Ottonis* Electi confirmati Eccleſie predicte preſentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco noſtro capitulari nobis ad hoc capitulariter congregatis Anno a Nativitate Dni Milleſimo tricenteſimo nonageſimo ſexto in die craſtina *Viti* & *Modeſti* martirum que fuit dies ſexta decima menſis junij. In quorum teſtimonium preſentes noſtras litteras ſeu preſens publicum inſtrumentum recognitionem & promiſſionem hujusmodi in ſe continens per *Everhardum* notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus & fecimus noſtrique Officialatus ſigilli appenſione una cum appenſione ſigilli ipſius *Hinrici* fundatoris juſſimus communiri. Acta ſunt hec in Eccleſia Mindenſi prenotata juxta altare beati *Dyoniſii* nobis ibidem pro tribunali ſedentibus ſub anno a Nativitate Domini Milleſimo trecenteſimo nonageſimo ſexto Indictione quarta die vero viceſima ſecunda menſis junij hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Bonifacij* divina providencia Pape *Noni* Anno ſeptimo preſentibus honorabilibus viris Domino *johanne Bringmann* perpetuo beneficiato in eadem Eccleſia Mindenſi & *Raynero Petri* camerario dictorum Dominorum Decani & Capituli teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et Ego *Everhardus Kerchoff* clericus Monaſterienſis dioc. publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritate Notarius, quia dicte littere exbitioni recognitioni & promiſſioni omnibusque alijs & ſingulis premiſſis dum ſicut premittitur agerentur & fierent

una

una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi ideoque hoc preſens publicum inſtrumentum quod manu propria ſcripſi publicavi & in hanc publicam formam redegi ſignoque meo ſolito una cum appenſionibus ſigillorum eorumdem Domini Officialis & *Hinrici Ghisleri* ſignavi rogatus & requiſitus in teſtimonium omnium premiſſorum.

*) *Otto* III. Epiſcopus Mindenſis e Nobilibus de *Monte*, qui dominium Montis Eccleſiae Mindenſi perpetuo poſſidendum reſignavit; is obijt MCCCXC VIII. ipſo die circumciſionis in choro Eccleſiae Mindenſis ſepultus; extant de eo verſus ſequentes:

Hic jacet Electus *Otto* praeſul modo tectus,
qui meritis magnus fuit & manſuetus ut agnus.
Hic duo caſtra dedit ſedi quo tempore ſedit,
& ſibi diſtrictum Montis genitore relictum
pro quo Chriſtus ei tribuat ſedem requiei.

Chronic. Mindenſe.

CLXVII.

SUPER QUEMDAM ORTUM &c.

Ego *Johannes Gherſe* civis Mindenſis recognoſco pro me meiſque heredibus preſentibus publice proteſtando quod venerabiles viri Domini *Ludolphus* de *Horne* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis michi & veris heredibus tradiderunt conceſſerunt & aſſignaverunt quendam ortum ſitum extra civitatem Mindenſem inter vallas Hallardor & codor de quodam manſo ad ipſorum bona com-

communia pertinente factum & aptatum — de ſpacio terre circa unum juger continentem quem olim *Erneſtus Bodendorpp* civis Mindenſis tenuit & poſſedit jure emphiteotico & meliorationis *) titulo jugiter poſſidendum pro annua penſione ſcilicet quatuor ſolidorum levium Mindenſium denariorum bonorum & legalium honorabili viro Domino *juſtacio* de *Slon* canonico dicte Mindenſis Eccleſie vel alijs ipſius eccleſie canonicis predictum manſum pro bonis communibus obtinendis ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* Archangeli exinde danda expedite & miniſtranda, tali conditione adjecta, quod Ego *johannes* vel mei heredes ſepedictum ortum in toto vel in parte vendendi obligandi alienandi ſeu in alios transferendi aut de ipſo aliquam diviſionem ſub vendicionis aut locationis titulo quocumque colore queſito faciendi abſque conſenſu & aſſenſu predictorum Dominorum Decani & Capituli & illius canonici memoratum manſum pro bonis communibus pro tempore obtinendis nullam habebimus penitus facultatem, quod ſi ſecus factum fuerit in aliquo ex tunc idem ortus cum omnibus juribus & pertinentijs ac etiam meliorationibus ſuis ipſo facto ad prefatos Dominos Decanum & Capitulum Eccleſie Mindenſis & illum Canonicum pro tempore hujusmodi manſum pro bonis communibus ut prenarratur obtinentem libere devolvetur & revertetur contradictione quacunque ceſſante. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum mei *johannis Gherſen* pro me & meis heredibus preſentibus eſt appenſum. Et Ego *Hinricus* officialis curie Mindenſis ſigillum officia-

officialatus ad preces dicti *johannis Gherſen* qui omnia & ſingula premiſſa ſic acta & facta fuiſſe coram nobis recognovit ad majorem certitudinem duxi apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo nonageſimo ſeptimo ipſo die beati *Godebardi* confeſſoris.

5. Maji.

*) Melioratio bonorum; quando fundi vel inculti redduntur nunc frugiferi, vel culti adhibito ſpeciali labore fiunt fertiliores.

CLXVIII.

DUT IS DE FUNDATIO UP DEN ALTAR IN DER KERKENN TO *BRACK*.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. *Otto* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Myndenſis Eccleſie electus confirmatus ad perpetuam rei memoriam univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus preſentes litteras viſuris vel audituris ſalutem & ſinceram in Domino caritatem ad Univerſitatis veſtre noticiam deducimus feliciter per easdem quod dilecti nobis in Chriſto providi & honeſti viri *Albertus johannes* & *Hinricus* armigeri dicti *de Halle* patrui noſtre Myndenſis dioc. cupientes eorum parentum ac ſuarum animarum ſaluti Deo propicio ſalubriter providere, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ac ſanctiſſime virginis *Marie* matris ejus & omnium ſanctorum Dei in augmentum divini cultus quoddam altare in parochiali Eccleſia *Brack* dicte noſtre Dioc. cujus collacio proviſio pre-

preſentacio ſeu quevis alia diſpoſicio ad Nos pertinet, erectum & in honorem ſancti *Pauli* Apoſtoli conſecratum de bonis eorum proprijs & paternis cum certis poſſeſſionibus & competentibus annuis redditibus videlicet cum una curia & uno manſo in *Halle* que vocatur de *Dichove* ac una curia & uno manſo in *Brack* ſituata que vocatur de *Steynwichten bove* nec non quadraginta talenta *Peynenſium* *) denariorum legalium & bonorum in beneficium eccleſiaſticum perpetuum fundaverunt & dotaverunt ita & taliter quod predicti *Albertus jobannes* & *Hinricus* armigeri & eorum heredes *de Halle* nuncupati aut ſenior ex eis jus patronatus preſentandi Domino Epiſcopo Myndenſi pro tempore exiſtenti perſonam ydoneam qui actu ſit in presbiteratus ordine conſtituta vel ut ad omnes ſacros ordines infra annum a tempore inſtitucionis ſue promoveri poſſit abilis exiſtat & promoveatur inveſtiendam perpetuo habeant & tenebunt, que ſiquidem perſona ad predictum altare preſentata & inſtituta Rectori in *Brack* nullum inferet damnum nec fructus ad ipſum rectorem pro tempore exiſtentem & ſuam eccleſiam predictam ſpectantes tollet & oblationes quaslibet que ad predictum altare deferentur aut ullas ex eis non retinebit niſi de rectoris ejus licentia ſpeciali, ipſeque altariſta in ſummis feſtivitatibus ac memorijs & ſepulturis funerum & alijs temporibus oportunis in miſſis vigilijs alijsque divinis officijs eciam deſerviet in eadem, quidquid eidem altariſte datum & oblatum fuerit ſuper altare vel in eccleſia ſeu parochia, hoc eidem rectori fideliter preſentabit,

&

& quod idem altariſta inſtitutus de nullis officijs ſe intromittet niſi quod in qualibet ſeptimana tres miſſas pro defunctis & in ſabbato unam de beata virgine celebrabit & tenebitur celebrare niſi forte ad rogatum ipſius rectoris plures vellet celebrare, quodque ſe de nullis officijs ſeu exercitijs aut ceremonijs ipſius eccleſie intromittet niſi rogatus ad hec vel licentiatus & in ipſa faciet continuam reſidentiam perſonalem unde prefati *Albertus johannes* & *Hinricus* fundatores & dotatores predicti altaris nobis humiliter ſupplicarunt ut cum hujusmodi perpetui beneficij fundatio dotacio & creatio de conſenſu Domini *Hinrici Egelmers* rectoris dicte parochialis eccleſie in *Brack* & aliorum quorum intereſt proceſſerit & procedat hujusmodi fundationem & dotationem & omnia alia premiſſa ratas & gratas rata & grata habere eaſque & ea auctoritate noſtra ordinaria confirmare & approbare nec non predictum altare conſecratum in beneficium perpetuum in eadem parochiali eccleſia *Brack* creare & inſtituere dignaremur, nos igitur *Otto* electus confirmatus predictus qui divinum cultum ſemper adaugeri deſideramus ſupplicationibus eorundem *Alberti johannis* & *Henrici* Armigerorum fundatorum hujusmodi favorabiliter annuentes predictas fundationem & dotationem omniaque alia & ſingula premiſſa ratas & gratas rata & grata habentes eas & ea auctoritate noſtra ordinaria tenore preſentium approbamus & confirmamus denique altare in beneficium perpetuum in eadem eccleſia parochiali *Brack* facimus & inſtituimus creamus & ordinamus inſtitutione creatione & ordinatione

tione perpetuo duraturis. Preterea cum ex fundatione beneficij jus patronatus acquiratur volumus & decernimus eadem auctoritate jus patronatus predicti altaris apud prenominatos fundatores & armigeros *de Halle* perpetuo remanere, investitura tamen eiusdem altaris nobis & nostris successoribus Myndensis ecclesie Episcopis reservata, quod quidem altare cum omnibus suis juribus & pertinentijs ad rogatum dictorum fundatorum dilecto nobis in Christo *Teoderico Reyneman* clerico Myndensis Diocesis conferimus & assignamus ac de ipso providemus investientes ipsum per presentes presentialiter de eodem mandantes vobis *Henrico* Rectori predicto ut eum ad predictum altare & ejus possessionem admittatis recipiatis & inducatis ita quod faciat se infra annum post hujusmodi suam receptionem ad omnes sacros ordines promoveri & personaliter resideat ac ut premissum est deserviat in eodem. In quorum omnium & singulorum perpetuum robur & testimonium presentes nostras confirmationis litteras sigilli nostri majoris appensione fecimus communiri. Datum & Actum *Mynde* Anno a Nativitate Domini M° CCC° XCVII. in profesto beate *Marie Magdalene.*

Et Ego *Hinricus Eglemer* plebanus in *Brack* recognosco per presentes quod omnia & singula in hac confirmatione prenarrata sunt facta & acta de meo consensu & bona voluntate, quod protestor meo sub sigillo.

21. Jul.

*) Denarijs a *Peina* in Episcopatu Hildesiensi sito oppido dicti.

CLXIX.

CLXIX.

BULLA CONSERVATORIA PRIVILEGIORUM *FREDERICI* ET *KAROLI* IMPERATORUM ECCLESIAE MINDENSI CONCESSORUM.

Bonifacius *) Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Bremensis & Padeburnensis ac Osnaburgensis ecclesiarum Decanis salutem & Apostolicam benedictionem, justis & honestis supplicum votis libenter annuimus illaque prosequimur favoribus oportunis, dudum siquidem felicis recordationis *Honorius* Papa *Tertius* predecessor noster attente considerans quod clare memorie *Fredericus* Romanorum Imperator ad laudem Romane Ecclesie ac sacri decus Imperij cupiens ut expurgatis quorumdam erroribus & iniquis statutis penitus destitutis de cetero ecclesie & ecclesiastice persone plena vigerent quiete & secura libertate gauderent ac pie & juste attendens quod quorumdam perversorum iniquitas adeo habundaverant ut non dubitarent contra ecclesiasticam disciplinam & sacros canones statuta confringere adversus ecclesiasticas personas & ecclesiasticam libertatem edictali lege hujusmodi statuta tamquam iniqua irritaverat & preceperat irrita nuntiari ac omnia statuta & consuetudines que civitates & loca potestates seu consules aut quecumque alie persone contra libertatem ecclesie & personas ecclesiasticas edere vel servare temptarent contra canonicas vel imperiales sanxiones de ipsorum Capitularibus infra duos menses post ipsius legis publica-

*) *Bonifac IX.* tio-

tionem penitus aboleri facerent & ſi de cetero talia attemptarent ipſo jure decreverant eſſe nulla & eos ſua jurisdictione privatos, nec non locum ubi deinceps talia preſumpta fuiſſent banno mille marcharum auri preceperat ſubjacere, poteſtates vero conſules ſtatuarij & ſcriptores ſtatutorum predictorum nec non conſiliarij locorum ipſorum qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memorata judicarent ex tunc eſſent ipſo jure infames quorum ſententias & actus legitimos ſtatuerat aliquatenus non tenere, quodque ſi per annum prefate conſtitutionis fuiſſent inventi contemptores bona eorum per totum ſuum imperium mandaverat impune ab omnibus occupari ſalvis nichilominus aljis penis contra tales in generali concilio promulgatis, & inſuper voluerat idem Imperator quod nulla communitas vel perſona publica vel privata collectas ſeu exactiones angarias vel parangarias eccleſijs alijsque pijs locis aut eccleſiaſticis perſonis imponerent aut invadere eccleſiaſtica bona preſumerent, quod ſi ſecus facerent & requiſiti ab eccleſia vel imperio emendare contempnerent triplum refunderent & nichilominus banno Imperiali ſubjacerent quod abſque ſatisfactione debita nullatenus remitteretur eisdem, ſtatuerat inſuper quod quecunque communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem eccleſie violatam perſiſterent ipſo jure hujusmodi imperiali banno ſubjacerent a quo nullatenus extraherentur niſi prius ab eccleſia beneficio abſolutionis obtento, ordinaverat etiam ut nullus eccleſiaſticam perſonam in criminali queſtione vel civili trahere ad judi-

judicium ſeculare preſumeret contra canonicas ſanctiones & conſtitutiones imperiales, quod ſi ſecus faceret actor a jure ſuo caderet judicatum non teneret & judex foret ex tunc judicandi auctoritate privatus, quodque judices temporales qui clericis & perſonis eccleſiaſticis juſtitiam denegare preſumerent tertio requiſiti ſuam jurisdictionem amitterent prout in dicta imperiali conſtitutione plenius continetur, dictus inquam Predeceſſor conſtitutionem ipſam de conſilio etiam fratrum ſuorum ſancte Romane Eccleſie Cardinalium Apoſtolica auctoritate approbans & confirmans ipſam mandavit inviolabiliter obſervari, nec non ſtatutarios & ſcriptores ac violatores predictos excommunicatos Apoſtolica auctoritate predicta publice nuntiari, & deinde ad audientiam dive memorie *Karoli Quarti* etiam Romani Imperatoris deducti quod nonnulli ſeculares in poteſtatibus & officijs publicis conſtituti videlicet Duces comites & Barones ac alij Domini temporales nec non conſules civitatum opidorum villarum & locorum rectores in nonnullis provincijs conſtituti Dei timore poſtpoſito ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra perſonas eccleſiaſticas eccleſiarum libertates & earum privilegia condiderant eisque de facto & publice inſiſtere preſumpſerunt contra canonicas & legitimas ſanctiones utpote quod nulla bona temporalia in poteſtatem eccleſiaſticam transferrentur neque clerici in ſacris conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus & maxime in pijs cauſis aliquatenus admitterentur, quodque excommunicati laici & pub-

publice denuntiati in civili foro minime repellerentur, & insuper cum dicti Domini temporales consules & Rectores per secularem potestatem res & bona clericorum occuparent arrestarent & oblationes Christi fidelium diminuerent & restringerent exactiones tallias indebitas de bonis & redditibus ecclesiarum exigerent & extorquerent possessiones & bona ecclesiarum & personarum earumdem devastarent incendijs & rapinis contractus inter clericos & laycos factos legitime ad libros civitatum villarum & locorum predictorum inscribere & sigillare recusarent donata & legata ad fabricas & ad ecclesiarum structuras contra prelatorum voluntatem & aliorum quorum intererat contra justiciam usurpare presumerent & in fraudem & odium rancorem de bonis & rebus clericorum que non causa negociationis sed pro eorum proprijs usibus per eorum terras ducebant seu duci faciebant theoloneum exigere & recipere non verentur & confugientes ad ecclesias & earum cemiteria inde extrahere contra sanctiones imperiales presumerent idem *Carolus* Imperator tanquam Christianissimus Princeps volens in premissis provideri de remedio salutari etiam de Principum Ducum comitum Baronum fideliumque aliorum sacri Imperij consilio & auctoritate imperiali quecunque statuta & consuetudines predicta tanquam per hujusmodi canonicas & civiles sanctiones expresse reprobata cassavit irritavit & annullavit ac cassa & irrita nulliusque esse roboris penitus voluit & momenti precipiens sub indignatione Imperialis banni universis & singulis Principibus ac Dominis temporalibus

bus conſulibus & poteſtatibus & alijs in officijs publicis conſtitutis quatenus ex tunc ipſorum ſtatuta & ordinationes ſicut in prejudicium eccleſiaſtice libertatis edita fuerant omnino revocarent & de luce tollerent, quod que ſecundum ea non judicarent amplius nec ſententias dictarent aut eiusdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro ſe& contra eccleſiaſticam libertatem potirentur, pronuntiavit inſuper & eadem imperiali decrevit auctoritate quod quicunque laycus cujuscunque ſtatus & conditionis exiſteret auſu ſacrilego & proprie temeritatis audacia ſacerdotem vel clericum ſecularem aut religioſum diffidaret proſcriberet capitivaret ſpoliaret occideret mutilaret aut in carcere detineret ſeu hujusmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret aut favorem eis preſtaret preter penas a ſacris Canonibus & legalibus ſanctionibus eis inflictas eo ipſo redderetur infamis ac omni honore privatus, nec ad placita vel conſilia nobilium admitteretur quovis modo, hortans inſuper in Domino & requirens prelatos in illis partibus conſtitutos ut legem Imperialem hujusmodi per ipſorum eccleſias & ſynodos publicarent ne transgreſſores hujusmodi per ſimulatam ignorantiam ſuas valerent malicias excuſare prout in edictali lege predicta plenius continetur. Cum itaque ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum univerſorum Prelatorum Capitulorum & cleri civitatis & Dioceſis Mindenſis peticio continebat, adeo quorumdam laycorum & Dominorum temporalium in civitate & Dioceſi predictis & alijs locis circum vicinis malitia inoleverit quod hujus-

hujusmodi Imperiales ſanctiones transgredi non verentur & eccleſiaſticas libertates antedictas & jura ac bona predictorum violare preſumunt contra conſtitutiones antedictas pro parte ipſorum Prelatorum Capitulorum ac cleri fuit nobis humiliter ſupplicatum ut providere eis ſuper premiſſis de oportuno remedio dignaremur, Nos igitur veſtigijs prefati predeceſſoris noſtri inherentes hujusmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni veſtre per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios conſtitutiones predictas in civitate & dioceſi ac locis prefatis atque illis de & in quibus & quociens per eosdem prelatos capitula & clerum ad hoc fueritis requiſiti auctoritate noſtra faciatis inviolabiliter obſervari transgreſſores violatores & contemptores ac ſacrilegos predictos nec non contradictores quoslibet & rebelles per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo invocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis, non obſtantibus pie memorie *Bonifacij* PP. *octavi* etiam predeceſſoris noſtri & alijs conſtitutionibus Apoſtolicis contrarijs quibuscunque ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede Apoſtolica ſit indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum *Rome* apud ſanctum *Petrum* quarto nonas Maji Pontificatus noſtri anno duodecimo. *)

4. Maji.

*) Pri-

*) Privilegia ab Imperatoribus *Friderico* I. & *Carolo* IV. Eccleſiae Mindenſi conceſſa vid. apud *Piſtorium Scriptor. Rer. German. Tomo III, p.* 742. 746 *ſq.*

CLXX.

FUNDATIO COMMENDE EXALTATIONIS S. CRUCIS SITE IN PARADISO PRO ORGANISTA.

H*inricus* (a) Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus ad perpetuam rei geſte memoriam omnibus Chriſti fidelibus ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Noverint univerſi quod alias honorabiles Domini *Rodolphus de Sulden* Prepoſitus in *Neudorpe* & *johannes Nigenborch* Rector parochialis Eccleſie in *Mundere* Mind. dioc. quandam perpetuam commendam in predicta Eccleſia Mindenſi ad honorem Dei omnipotentis Genitricis ejus omniumque ſanctorum preſertim ad laudem exaltacionis ſancte crucis pro ſuorum parentum benefactorum ſuorum nec non omnium Chriſti fidelium animarum ſalute de bonis a Deo eis collatis inſtituerunt & dotaverunt quemadmodum in littera inſtitutionis & dotationis hujusmodi plenius continetur, cujus tenor de verbo ad verbum ſequitur in hec verba: Univerſis Chriſti fidelibus preſentes litteras inſpecturis notum ſit quod nos *Rodolphus Sulde* Prepoſitus in *Neudorpe* & *johannes Nygenborch* Rector parochialis Eccleſie in *Mundere* Mind. Dioc. ad honorem omnipotentis Dei Genitricis ejus om-

omniumque ſanctorum preſertim ad laudem exaltationis ſancte crucis pro noſtrorum progenitorum omniumque benefactorum noſtrorum ac aliarum Chriſti fidelium animarum ſalute cupientes in divini cultus augmentum de bonis a Deo nobis collatis quandam perpetuam commendam ſive commiſſionem inſtituere fundare & dotare de conſenſu venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & tocius Capituli Eccleſie Mindenſis predicte ad altare in honore exaltationis ſancte crucis in paradiſo dicte Eccleſie ſitum actu conſecratum cum ducentis aureis *Renenſibus* boni & juſti ponderis in certos redditus ſeu annuos cenſus converſis videlicet duodecim florenos reddituum auri ſupradicti ex certis bonis ſituatis prope caſtrum *Slotelborch* emptis a ſtrenuo *Thoma de Gropelingh* ſub contractu tamen reemptionis prout in litteris deſuper confectis plenius continetur, nec non una curia in *Upbuſen* que in annona ſolvit ſex modios ſiliginis ſex modios ordei & duodecim modios avene ac cum decima ejusdem ville *Upbuſen* ad dictam commendam donatione irrevocabili dotavimus & preſentibus dotamus hac conditione adjecta, quod Ego *johannes Nigenborch* predictus primus ero hujusmodi commende poſſeſſor poſt deceſſum vero meum & quotiens ipſam decetero vacare contigerit, jus preſentandi vel poteſtas commendandi dictam commendam ſive commiſſionem ad ſeniorem camerariorum Eccleſie Mindenſis predicte pertinebit ſeu pertinere debebit, qui idoneum organiſtam actu in ſacerdocio conſtitutum vel qui organiſta infra annum in ſacerdotem valeat ordinari

&

& in qualibet ſeptimana ad tres miſſas erit obligatus, quarum unam pro defunctis pro fundatorum prefate commende nec non progenitorum & bene factorum eorum omniumque Chriſti fidelium animarum ſalute & alias duas miſſas quas maluerit per ſe vel alium celebrabit, volumus nichilominus inſtitutionem apud capitulum Mindenſe predictum ad eandem perpetuo remanere atque Domini de Capitulo provideant tempore vacationis de presbitero & organiſta ne cultus divinus tam in organis quam in miſſis predictis celebrandis negligatur, cui de fructibus commende juxta quantitatem temporis competens portio tribuatur, ſi etiam organiſta per commendatorem ut prefertur preſentatus in ſupradictis miſſis legendis per ſe vel per alium & precipue in officio & regimine organorum minus ſufficiens negligens ſeu tardus fuerit, per dictos Dominos de capitulo prout illis viſum fuerit amoveri poterit & deſtitui & in ejus locum alius idoneus inſtitui ordinationibus & ſtatutis in contrarium editis non obſtantibus quibuscunque, & qui ſic inſtitutus fuerit ad debitum regimen organorum & ad obedienciam Decani & Capituli ſicut ceteri vicarij erit obligatus, Inſuper volumus & ordinamus quod predictus Commiſſarius ſive commendatarius pro tempore exiſtens de redditibus & proventibus ad dictam commendam quomodolibet ſpectantibus ſingulis annis perpetuis temporibus futuris duas dabit marcas *Bremenſes*, quarum unam Domini de Capitulo & aliam Vicarij preſentes recipient ad feſtum Exaltacionis ſancte crucis ſolempniter peragendum, verum ſi preliba-

libata bona ſicut premittitur comparata per illos qui vendiderunt ea, reemi contingeret ex tunc organiſta predictus ſummam florenorum hujusmodi ad ciſtum vicariorum in eccleſia Mindenſi cauſa cuſtodie deponat donec & quo uſque idem organiſta cum conſenſu dictorum Dominorum de Capitulo alios conſimiles redditus cum ſumma memorata reemere valeat, nec tamen Ego *johannes* preſcriptus ad omnia & ſingula ſupradicta me aſtringo niſi ad duas tantum miſſas ſeptimanatim obſervandas ex & pro eo quod in bonis ſupradictis emptis propre caſtrum *Slotelborch* (b) pro ducentis marcis honorabilis vir Dominus *Ludolphus Scroter* Rector parochialis Eccleſie in *Waligben* annuatim octo aureos *Renenſes* pro victalitio habet, qui octo floreni poſt ejusdem *Ludolphi* deceſſum ad hujusmodi commendam libere & expedite ſpectabunt & pertinebunt. Acta ſunt hec *Minde* ſub anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo indictione decima die vero lune ſeptima menſis Aprilis noſtris ſub ſigillis preſentibus appenſis. Nos igitur *Hinricus* Epiſcopus prefatus ipſorum devocioni & ut augmento laudis Dei particeps efficiamur favorabiliter annuentes hujusmodi commende modo quo predicitur erectionem fundacionem inſtitutionem predictorum bonorum applicationem auctoritatem preſentandi inſtituendi deponendi & victalitiorum reſervationem cum omnibus & ſingulis articulis ſupra nominatis auctoritate noſtra ordinaria in Dei nomine confirmamus approbamus & ratificamus volentes & mandantes ea ab omnibus quorum intereſt perpetuis tem-

temporibus ſub anathematis ſententia inviolabiliter obſervari. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri vicariatus preſentibus eſt appenſum, & inſuper nos Prepoſitus Decanus & Capitulum dicte Eccleſie Mindenſis in ſignum & evidens teſtimonium premiſſorum quod omnia & ſingula premiſſa de noſtris conſilio conſenſu & aſſenſu facta & ordinata ſunt ſigillum noſtrum quo utimur ad contractus, juxta Reverendi patris & Domini noſtri Epiſcopi predicti ſigillum in perpetui roboris firmitatem de mandato noſtro eſt appenſum. Datum & Actum *Minde* Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſeptimo die vero veneris undecima menſis Julij.

(a) *Henricus* iſte deeſt in Catalogo Epiſcoporum Mindenſium.

(b) Anno MCCCXLVI. ipſo die Decollationis *S. joannis Baptiſtae* caſtrum *Schlôttelborg* (*Schluſelburg*) aedificatum eſt.

CLXXI.

UNIO CLERI CIVITATIS MYNDENSIS.

In nomine Domini Amen. Nos *johannes* Prepoſitus *Ludolphus* Decanus totumque Capitulum & vicarij Majoris, *Ludolphus* Decanus totumque Capitulum & vicarij Sancti *Martini Albertus* Decanus totumque capitulum & vicarij Sancti *johannis Hermannus* Rector medietatis ſancti *Marie Gherardus* ſancti *Symeonis* Eccleſiarum Mindenſium

ſium Omnibus & ſingulis quorum intereſt vel intereſſe poterit quomodolibet in futurum ſinceram in Domino ſalutem, cum noticia ſubſcriptorum. Quoniam inundans perverſorum malicia perſonis Eccleſiaſticis adeo frequenter exhibet ſe moleſtam, quod dum eorum malicijs agitantur, divino cultui vacare nequeant prout debent, hinc eſt, quod nos ad defendendum perſonas eccleſiarum & capitulorum noſtrorum & alias perſonas que nobiſcum in hac unione eſſe voluerint, in jure quod eis competit, in beneficijs ſuis que in civitate & dioceſi Mindenſi obtinent, in quibus per nonnullos impetitores, injuriatores & inquietatores quam plurimum indebite & contra juſtitiam moleſtantur & inquietantur periculis dampnis inquietationibus injurijs & impeticionibus hujsmodi in quantum de juſtis cauſis ſine alicujus injuria poſſumus obviare volentes, ea tamen proteſtatione premiſſa quod non ex odii fomite ſed zelo juſticie ac juris perſonarum in hac unione exiſtentium defenſione ac ut bonum pacis & concordie inter nos & alios nobiscum in hac unione eſſe volentes vigeat cum conſenſu voluntate & beneplacito Reverendi patris ac Domini noſtri Domini *Wulbrandi* Epiſcopi Mindenſis nec non de maturo conſilio & omnium noſtrorum conſenſu ac voluntate & ſub obſervantia juramenti per quemlibet noſtrum corporaliter preſtiti nos aſtringimus hanc unionem & ordinationem in quantum jus permittit firmiter & perpetue obſervaturos, videlicet ſi aliquem de perſonis in hac unione exiſtentibus in beneficiis ſuis que in civitate & dioceſi Mindenſi ſaltim per annum iam

actu

actu pacifice poſſedit & obtinuit vel poſſidebit & obtinebit in futurum impeti vel inquietari ſeu litem ſibi moveri contingerit illi in ſui juris defenſione & proſecutione adherebimus, etiam ſi ſuper hujusmodi impeticionibus vel inquietacionibus illum contigerit apellare & appellationem proſequi illi ſimiliter adherere non differemus, etiam ſi perſonas predictas coram quocumque judice Eccleſiaſtico in Romana curia vel extra jus ſuum proſequi contingat dum tamen gravatus vel appellatus nobis & aljis quorum intereſt idoneam preſtet cautionem, & ſi occaſione premiſſorum aliquas expenſas fieri oportuerit, tunc in contribuendo volumus & debemus hunc modum ſequentem non obſtante cautione premiſſa obſervare videlicet quod ſi quem in ſuo beneficio ut prefertur ſeu in poſſeſſione ipſius contigerit impeti ſeu inquietari tunc injuriatus ſeu inquietatus hujusmodi in ſui juris defenſione & appellans in ſue appellationis proſecutione terciam partem expenſarum neceſſariarum faciet reliquas vero duas partes Nos capitula vicarij & Eccleſiarum Rectores faciemus ut ad hujusmodi contributionem Capitulum *Majoris* novem florenos vicarij ibidem tres florenos, capitulum ſancti *Martini* cum ſuis vicarijs quatuor florenos Capitulum ſancti *johannis* cum ſuis vicarijs duos florenos, Rector ſancte *Marie* Rector ſancti *Symeonis* unum florenum ſimul ita quod quilibet eorum terciam partem floreni, capitulum Hamelenſis (a) Eccleſie cum ſuis vicarijs ſi eos huic unioni intereſſe contigerit quatuor florenos & Capitulum Eccleſie Lubbicenſis (b) ſi ſimiliter intereſſe volue-

voluerint duos florenos & pro defenſione premiſſorum exponent &apud quatuor perſonas unam videlicet de capitulo *Majoris* unam de vicarijs ibidem unam de capitulo ſancti *Martini* & unam de capitulo ſancti *Johannis* ad hoc eligendas & ad placitum, quando viſum fuerit expedire, variandas deponent & iterum cum dicta florenorum ſumma in hujusmodi cauſis conſumpta fuerit in tantum hujusmodi litigans ac capitula &beneficiati predicti iterum & tociens quociens opus fuerit, exponent & apud easdem perſonas ſic eligendas deponent, que quidem perſone ſingulis annis videlicet feria quinta ſynodum quadrageſimalem immediate ſequente dictis capitulis & beneficiatis de hujusmodi florenorum ſumma congruam faciant rationem, quicquid etiam occaſione expenſarum in quibus inquietatores & impetitores husmodi forte condempnabuntur, acquiretur hoc dictis collectoribus ad fideles manus dictorum Capitulorum & perſonarum & litiganti ſe injuriato cuilibet ſecundum ratam expoſitorum aſſignabitur & realiter tradetur. ſi vero aliarum Eccleſiarum Collegiatarum capitula vel perſone civitatis & dioceſis Mindenſis videlicet Hamelenſes & Lubbicenſes nobiſcum in hac unione eſſe voluerint, ille in propriis ſuis litteris ſigillatis & preſentibus transfigendis quotam ſue contributionis ut prefertur taxatam in ſe continentibus jurabunt ſicut & nos juravimus huiusmodi unionem noſtram fideliter ſe velle obſervare. Et ſi quis in hac unione exiſtens, quod abſit, hujusmodi unioni & ordinationi auſu temerario contra ire, quod prefatis impetitoribus vel inquietatoribus auxilium

lium conſilium vel favorem dare de quo veriſimiliter conjecturari vel probari poſſit, preſumpſerit, illum tamquam inobedientem & violatorem fidei & ſui honoris a noſtro conſortio duximus removendum. Nullus etiam canonicorum ſive vicariorum jam admiſſorum ſive in futurum admittendorum ipſarum Eccleſiarum in hac unione exiſtentium ad perceptionem fructuum ſue prebende vel beneficij admittetur niſi prius juraverit ad ſancta Dei Evangelia huiusmodi unionem & ordinationem ſe velle inviolabiliter obſervare & ad habundanciam cautelam & firmitatem premiſſorum preſentem paginam ſigillis capitulorum predictorum quibus unanimiter ſumus contenti, fecimus communiri & ad perpetuam obſervantiam apud unumquodque capitulum Eccleſiarum predictarum unam litteram premiſſorum effectum continentibus unius & eiusdem tenoris ac eorumdem ſigillorum reponemus. Et Nos *Wulbrandus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis in evidens teſtimonium quod huiusmodi unio & ordinatio de noſtro conſenſu & voluntate & beneplacito ſic ut premittitur, proceſſerit, ſigillum noſtrum una cum ſigillo dictorum capitulorum duximus preſentibus appendendum. Datum & Actum in loco capitulari dicte Eccleſie Mindenſis ſub Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo nono feria ſecunda ante feſtum beati *Dyoniſij* & ſociorum eius. 7. Oct.

(a) Eccleſiae Hamelenſis fundatio praeceſſit fundationem Eccleſiae Mindenſis annos XXV a tempore illo, quo B. *Bonifacius* eam conſecraverat. *Chronicon*

Digitized by Google

nicon Mindense apud Meibomium script. Rer Germ. Tom. I. p. 565.

(b) *Volquinus* Episcopus Mindensis ex comitibus de *Schwalenberge* de villa *Lübbecke* fecit oppidum & canonici de villa *Alen* sive *Alden* sunt *Lübbecke* translati. *loc. cit. pag. 566.*

CLXXII.

CONCORDIA INTER VICARIOS *S. KAROLI* ET *S. SILVESTRI.*

Nos *Johannes* de *Monnichusen* Prepositus, *Henningus* de *Bodendick* senior totumque capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus per presentes, quod constitutus coram nobis in loco nostro capitulari capitulum nostre Ecclesie representantibus & facientibus discretus vir Dominus *Nicolaus Bodonis* rector Capelle Sti *Karoli* *) in ambitu dicte nostre Ecclesie situate publice recognovit, quod quondam bone memorie *Johannes* de *Holtorpe* Prepositus Ecclesie sancti *Johannis* Mindensis dicte capelle fundator . . pro salute anime sue medietatem curtis seu curie in *Schoyde* quam olim quidam *Hencke Happekinus* coluit & possedit, cujus reliqua medietas ad canonicos dicte Ecclesie Sti *Johannis* medijs prebendis prebendatis spectare dinoscitur, ad dictam capellam sancti *Karoli* comparasset & donasset, disposuisset & ordinasset sub hujusmodi conditione, quod idem Dominus *Nicolaus* aut dicte capelle Rector, qui pro tempore fuerit de dicta medietate curtis seu curie singulis annis in festo beati *Andree* Apostoli Altariste seu

vicario

vicario ſancti *ſilveſtri* in dicta Eccleſia ſancti *johannis* qui pro tempore fuerit, quando ipſum perſonaliter in dicta Eccleſia reſidere contigerit ſeu alias Canonicis & vicarijs dicte Eccleſie ſancte *johannis* dicto altariſta ſeu vicario non reſidente octo ſolidos gravium denariorum *Minde* legalium de medietate dicte curtis ſeu curie aut medietatem hujusmodi medietatis juriumque & pertinentiarum ejusdem curtis ſeu curie, quod ſtabit in optione rectoris dicte capelle ſancti *Karoli* ſolvere & dare debet & tenetur, unde & nos Prepoſitus ſenior & capitulum predicti hujusmodi donationem diſpoſitionem & ordinationem dicti quondam Dnī *johannis* de *Holtorpe* Prepoſiti ratas & grates habentes ad dicti Dni *Nicolai* ipſius capelle Sti *Karoli* Rectoris recognitionem & voluntatem ſtatuimus & ordinamus, quod deinceps ſepe dictus *Nicolaus* dicte capelle ſancti *Karoli* rector & ſucceſſores ſui ſingulis annis in feſto S. *Andree* Apoſtoli altariſte ſeu Vicario ſancti *ſilveſtri* in dicta Eccleſia ſancti *johannis* qui pro tempore fuerit, quando ipſum perſonaliter in dicta vicaria reſidere contigerit ſeu alias canonicis & vicarijs dicte Eccleſie ſancti *johannis* dicto altariſta ſeu vicario ut premittitur non reſidente octo ſolidos gravium denariorum *Minde* legalium de medietate dicte curtis ſeu curie aut medietatem medietatis ut prefertur ſolvere & dare debebit & tenebitur ac debebunt & tenebuntur. In cujus rei teſtimonium preſentes litteras noſtri ſigilli duximus appenſione roborandas. Datum Anno Milleſimo &c.

Charta haec data eſt circa annum 1409. quo vixit *Johannes de Monichuſen* Praepoſitus Eccleſiae Mindenſis.

*) Capella *S. Karoli* in ambitu in honorem fundatoris Eccleſiae Mindenſis *Caroli* Imperatoris erecta eſt.

CLXXIII.

SUPER REDDITUS PREBENDARUM S. CRUCIS IN *STEINWEDE* *) EXISTENTIBUS.

Officialis curie Mindenſis Divinorum Rectoribus in *Burlage Wedhem Dilingben* ſalutem in Domino, alias honorabilis vir Dnus *Conradus* de *ſolmes* Archidiaconus in *Lubbecke* videlicet de anno Dni Milleſimo tricenteſimo nonageſimo dum adhuc in humanis ageret ad inſtantiam prebendatorum ſancte crucis videlicet *Bencken Hoynck Raynken Hoynck Beneken Pollen Hermanni* de *Wend Hulben Dukere Henken Roden Bernd ſeffekingh Bernhardinum de Weneren Henneken vetschat johann Goltmeringh* nec non omnes & ſingulos agricultores ſeu fructificatores agrorum que ad prebendas ſancte crucis dinoſcuntur pertinere, nec non quemdam dictum *Ryſchawe* moneri fecit & citari ut in mandatis per eundem *Conradum* editis plenius continentur, ut prebendarijs ſeu prebendatis dicte prebende *ſancte crucis* cenſum perſolverent prebendalem, qui agricultores nominati in ſpecie reliqui vero in genere minime ſatis

fece-

fecerunt nec non adhuc ſatis facere intendunt & dictus *Rychawe* usque ad ſtrictiſſimum interdictum ad ſingulos actus gradatim per certos terminos per intervalla temporum procedendo pertinaciter induravit ſicut & adhuc perdurat, quare dicti prebendarij nobis tamquam in ſubſidium jurisdictionis de remedio oportuno providere humiliter ſupplicarunt dignaremur, unde precibus eorum rationi fore conſonam conſiderantes ſicut & debemus rationibus inclinari, quare vobis omnibus & ſingulis in *Burlage*, *Wedbem* & in *Dilingben* Divinorum Rectoribus requirimus & mandamus quatenus accedatis quo propter hoc fuerit accedendum requiratis & moneatis univerſos & ſingulos fructuarios reddituarios dictos *Benken Raynken Hoynck Bencken Pollen Hermannum* de *Wend Henken Dukere Henken Roden Bernhard ſeſſekingh Bernhardum de Weweren Heniken Luetſchat johannem Goltmeringh Conradum de Olden* ſi qui illorum in humanis agunt, alioquin eorum ſucceſſores dictorum agrorum & bonorum ad dictos prebendarios ſpectantium quorum nomina ſciveritis ſpecie reliquos vero in genere quorum nomina hic pro expreſſis habere volumus & mandamus, quos omnes & ſingulos ſic requirimus & monemus ut dicti prebendarij ſancte crucis de eorum cenſu prebendali infra tres ſeptimanas poſt intimacionem preſencium ac dampnis & expenſis inde realiter paſſis ſatisfaciant ſeu eorum aliquis ſatisfaciat realiter cum effectu, Inſuper mandamus vobis ſupradictis quatenus ex ſuperhabundanti moneatis dictum *Ritſchawe* quem & nos preſentibus ſic monemus ut

infra pre allegatum terminum dictis prebendarijs ſatis faciat ut prefertur vel medio tempore coram nobis *Minde* judicialiter compareant vel aliquis eorum compareat dicturus cauſas rationabiles quare ad premiſſa minime teneantur ſeu teneatur alioquin ſepedictos reddituarios ſive agricultores ſuperius nominatos alios vero in genere propter hoc ex tunc prout ex nunc & ex nunc prout ex tunc ad ſententias priſtinas contra eos promulgatas preſentibus innodamus & reintrudimus per preſentes precipimus & mandamus publice ſingulis diebus Dominicis & feſtivis nuntiari, Contra vero *Conradum* de *Olden* premiſſis omiſſis ſententiam excommunicationis ferimus in hijs ſcriptis, quos excommunicatos ſingulis diebus ut ſupra publice nuntietis, Item ne protervitas & dicti *Ryſchouwe* pertinacia alijs preſumptoribus transeat in exemplum contra premiſſa ſi ipſum premiſſa neglexerit gravius duximus procedendum ex tunc tociens quociens cum corpore Dominico ab infirmis viſitatis redieritis illam antiphonam *media vita* &c. cantetis ſi divina fuerint, ſin autem non ſubmiſſa voce legi procuretis vulgarique voce coram populo ſuam pertinaciam intimare procuretis & orationem faciatis ut Deus avertat velamen a corde ſuo eumque ad gremium matris eccleſie revocare dignaretur ſpiritumque malignum cor ſuum obſidentem majori vix campana ſonante terrendo. Non ceſſate ab hijs donec a nobis aliud habueritis in mandatis. Inſuper mandamus vobis diſcretis viris Dominis Prepoſito in *Burlage* & Divinorum Rectoribus in *Wedbem* & *Dilingben* ſub pena excom-

communicationis late ſententie quam in vos & quemlibet veſtrum ſi non feceritis que precipimus & mandamus quam ferimus in hijs ſcriptis, quatenus infra hinc & ſanctam ſynodum proxime facturam omnes reddituarios ſive agricultores nominatim quorum nomina ſciveritis in ſpecie reliquos vero in genere dictos prebendatos ſancte *Crucis Minde* detis & quilibet veſtrum det in ſcriptis ut ne redditus dictarum prebendarum per oblivionem non ſcitorum reddituariorum in oblivionem ſubmittantur, quicquid in premiſſis feceritis cum die executionis reddite ſuper ſigillis veſtris ſigillata. Datum Anno Domini Milleſimo quadringentiſimo decimo in profeſto *Lamberti* noſtro ſub ſigillo.

16. Sept.

*) *Wedekindus* de *Hoja* Epiſcopus Mindenſis Cometiam de *ſteinwede* a nobilibus Viris Dominis *joanne* & *Gerhardo* Comitibus de *Schoumborg*, quae fuerat prius *Alberti* Ducis ſaxoniae pro DCCC marcis argenti examinati anno MCCLXVIII. comparavit. *Meibomij Script. Rer. Germ. Tom. 1. pag. 365.*

CLXXIV.

SUPER INCORPORATIONEM ECCLESIE IN *ADENOYS* FACTAM MONASTERIO *WULSSINHUSEN* ETC.

Nos *Godfridus* Prepoſitus *Albaydis* Prioriſſa totusque conventus ſanctimonialium Monaſterij

rij in *Wullenbuſen* ordinis ſancti *Auguſtini* Hildeſemenſis Dioceſis tenore preſencium publice recognoſcimus, quod matura deliberatione diverſis tractatibus prehabitatis unanimi conſenſu cum venerabilibus viris Dominis Prepoſito Decano & Capitulo Eccleſie Mindenſis & ſpecialiter cum honorabili viro Dno *johanne de Northem* Archidyacono in *Pattenbuſen* pro ſe & ſuis ſucceſſoribus ſuper perpetuis capellanis ſeu alijs Divinorum Rectoribus ad Eccleſiam parochialem in *Adenoys* Mindenſ. Dioc. nobis per ſedem apoſtolicam incorporatam inſtituendis preficiendis ac ſynodalibus de ipſa ſolvendis in hunc modum concordavimus, videlicet quod quicunque Divinorum Rector ſive Vicarius perpetuus aut temporalis per nos dicte Eccleſie in *Adenoys* de cetero & in antea preficitur debet a dicto Domino *johanne* Archidyacono & ſuis ſucceſſoribus commiſſionem cure clavium ac Reliquiarum cuſtodiam tociens quociens recipere ac impetrare ſibi obedienciam faciens & per omnia ſicut alij dicti Archidyaconatus Divinorum Rectores atque plebani ſibi obedire hoc ſolo excepto quod ipſis decedentibus ſynodalia ſolvere minime teneantur pro quibus nos & noſtri ſucceſſores ſingulis annis in feſto *Michaelis* predicto Domino *johanni* Archidyacono & ſuis ſucceſſoribus ſedecim ſolidos Honoverenſium denariorum perpetue volumus & debemus perſolvere exquiſite & nos & idem Divinorum Rector omnia & ſingula facere volumus & debemus que littera incorporationis ſuper dicta Eccleſia nos ac Monaſterio noſtro per ſel. rec. Reverendum in *Chriſto* Patrem & Dominum

Otto-

Ottonem Epiſcopum de conſenſu Capituli ſui & aliorum quorum intererat ſingula in ſe continet, ad quam nos hic referimus. In cujus rei teſtimonium omnium premiſſorum nos Prepoſitus & Prioriſſa totusque conventus ut ſupra noſtra ſigilla duximus apponenda. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo decimo quinto feria quarta feſto Penthecoſtes.

22. Maji.

Series chartarum Mindenſium in libro Copiali hic indicat notitiam ſuper ſtudio exercendo in Univerſitate privilegiata & quod nemo ad emancipationem Majoris prebende admittatur, niſi XVIII. annum attigerit &c. hoc ſtatutum reperies in libello *Mindae* impreſſo 1752. ſub rubro: *Verzeichniſs derer Mindenſchen Dom-probſten &c. p. 51.*

CLXXV.

ORDINATIO AD MOLENDUM PRO PANIBUS PRAEBENDALIBUS. &c. *)

In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem quadringenteſimo viceſimo Indictione tridecima die vero Martis decima ſexta menſis octobris hora terciarum vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Domini *Martini* Divina Providentia Pape *quinti* anno tercio coram venerabilibus viris Dominis Decano & capitulo Eccleſie Mindenſis neque Notario publico & teſtibus infra ſcriptis perſonaliter conſtitu-

tus providus vir *Egbardus Pyrogbe* civis Mindenſis non ut aſſeruit vi aut metu inductus fraude aut ſiniſtra machinatione ſeductus vel circumventus ſed libere ſponte & matura deliberatione previjs etiam certis maturitate maſticatis tractatibus prehabita ſe & ſuos heredes perpetuis temporibus aſtrinxit & obligavit quo ad vadum dictum den molenbord a dictis Dominis Decano & capitulo in Emphiteoſin haberent & tenerent, quod vellent & deberent omnia & ſingula frumenta tam in ſiligine quam in tritico ad panes prebendales & etiam preſentiales & ad ſervicia dictorum Decani & capituli pertinentes molere & eos ſic expedire: quod piſtor eorumdem Dominorum in ſingulis ſextis ferijs hujusmodi grana incipiat molere ad unam ebdomadam ſpectancia & hoc continuare quo uſque tot grana & frumenta molſa ſint ac ad dictos panes pro una integra ebdomada ſufficiant ſine omni interſeratione & diſcontinuatione, ſic quod ex hoc ſui vel heredum ſuorum cum dictis Dominis nullum veniat impedimentum, quo minus panes hujusmodi ſtatutis temporibus videlicet Dominicis diebus & ſextis ferijs diſtribuentur & dividentur ac adjecta condicione, quod ſi aliquod incumbens impedimentum ex nimia aquarum inundacione aut impetu ſeu glaciei tranſitu aut molendinorum effraxione ex tunc proxima die apta ad molendum dictis impedimentis quam primum ceſſantibus ſimili modo continuando ſicut predictum eſt, omnia neglecta hujusmodi impedimentis exſtantibus molendo ſupplere & defectus adimplere teneantur & debeant quibuscunque occaſione ſeu excuſatione

ne

ne poſtergatis & ſecluſis, & in horum remunerationem & appreciationem dicti Domini Decanus & Capitulum memorato *Egbardo* & ſuis heredibus duas marcas gravium denariorum *Minde* legalium de pretio piſtori vel piſtoribus ſuis dando ultra partes quas de dictis granis ſeu frumentis pro pretio molendi recipere conſuevit & aſſolet vulgariter dando ſolvere & dare & dictum *Egbardum* & ſuos heredes in jure ſuo manutenere & defenſare pro poſſe & noſſe eorum debent & in antea teneantur omnibus dolo & fraude ſemotis & excluſis, ſuper quibus omnibus & ſingulis dicti Domini Decanus & Capitulum & prefatus *Egbardus* pro ſe & ſuis heredibus conjunctim & diviſim me notarium infra ſcriptum requiſiverunt ut ſuper premiſſis neceſſaria conficerem inſtrumenta. Acta ſunt hec prope & juxta altare ſancti *Johannis Evangeliſte* in Eccleſia Mindenſi ſub anno indictione die menſe hora Pontificatu & alijs quibus ſupra preſentibus ibidem ſtrenuo *Helmberto Kemerer* famulo *Tidevico Luchteman* & *Markquardo Bachuſe* laicis & civibus Mindenſibus teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

*) Ceſſante in Eccleſijs Cathedralibus & Collegiatis communi vita clericali, indubia tamen ejusdem remanſere veſtigia; ſic in Eccleſia Mindenſi obſervavimus commune dormitorium & alia quae ſubſidia noſtra ſuppeditant. In hac charta novum aſſerti ſuperioris teſtimonium perhibet communis per hebdomadam diſtributio panum.

CLXXVI.

EMPTIO XVI. SOLIDORUM PER RECTOREM FABRICE CANONICIS & VICARIJS CERTIS TEMPORIBUS MINISTRANDORUM.

Nos *johannes de Monichuſen* Prepoſitus, (a) *Hermanus Meſe* (b) Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus preſentibus publice proteſtando, quod diſcretus vir Dominus *Liborius de Herle* vicarius & Rector Fabrice Eccleſie noſtre de plenario noſtro conſenſu & aſſenſu vendidit juſte venditionis titulo diſcreto viro Domino *johanni Brandis* in noſtra Eccleſia vicario ac teſtamentario quondam Domini *Conradi* de *Bardeloue* vicarij Eccleſie noſtre ementis ad memoriam ipſius quondam *Conradi* in dicta noſtra Eccleſia jugiter peragendam certos annuos redditus decem & ſex ſolidorum gravium denariorum *Minde* uſualium & bonorum per dictum Dominum *Liborium* de *Herle* & ſuos in eodem officio ſucceſſores Rectores fabrice pro tempore exiſtentes ſingulis annis in duobus terminis ſive temporibus anni octo videlicet ſolidos ejusdem monete in feſto beati *Michaelis* & alterius octo ſolid. in feſto paſche de univerſis & ſingulis bonis ſive redditibus & obventionibus ipſius fabrice undecunque provenientibus proviſoribus vicariarum Eccleſie noſtre qui pro tempore fuerint; indilate exſolvendos pro viginti ſeptem marcis gravium denariorum pro nunc *Minde* uſualium predicto Domino *Liborio* Rectori Fabrice & ad uſus eiusdem fabrice per dictum Teſtamentarium integraliter traditis & numeratis hac

tamen

tamen gratia prelibatis Rectoribus fabrice pro tempore exiſtentibus conceſſa quod ſupra ſcriptos decem & ſex ſolidos annuos redditus quandocunque voluerint & eis placuerit infra octavas Penthecoſtes reemere poterunt pro viginti ſeptem marcis gravium bonorum *Minde* uſualium proviſoribus vicariorum predicte Eccleſie noſtre pro tempore exiſtentibus tradendis & preſentandis & ad alios certos redditus pro ſupra ſcripta memoria quondam Domini *Conradi de Bardeleve* ut premittitur peragenda convertendis, predicti vero decem & ſex ſolidi annui redditus ſingulis annis in anniverſario memorati quondam Domini *Conradi de Bardeleve* & pro memoria ſua ut premittitur peragenda inter canonicos & vicarios noſtre Eccleſie in Divinis preſentes dividentur & diſtribuentur pro ut in libro diſtribucionum preſenciarum & conſolacionum noſtrarum poſito in choro ipſius Eccleſie noſtre plenius continetur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum minus noſtre Eccleſie, quo utimur ad contractus preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini M° CCCC° XXI. Dominica die qua cantatur *Cantate* poſt feſtum Paſche.

21. Maji.

(a) *Johannes de Monichhuſen* ab an. 1409 & (b) *Hermannus Meſe* ab an. 1416. occurrunt.

CLXXVII.

CLXXVII.

STATUTUM VICARIORUM DE ANNIS GRATIE. *)

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Nos *johannes* de *Monichuſen* Prepoſitus, *Hermannus Meſe* Decanus *johannes* de *Bordeslo*, *Conradus de Slon*, *Hermannus Went*, *Hermannus Schoſeker*, *johannes* de *Northum*, *Bodo* de *Heſenbuſen* *Martinus* de *Alten* *Conradus* de *Balghen* *Hermannus Swartewold* canonici Eccleſie Mindenſis ad infra ſcripta in noſtro Capitulari Capitulariter congregati atque Capitulum dicte Eccleſie Mindenſis pro nunc facientes & repreſentantes univerſis & ſingulis preſentibus & futuris quos infra ſcriptum tangit negotium ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum cupimus fore notum, quod nos pluribus iteratis & diverſis vicibus ſimul & ſingulariter ſinguli in & extra Capitulum per vicarios noſtros qui nunc ſunt & per tempora noſtra in Eccleſia noſtra beneficiati fuerint incitati inducti ac eorum obnixis peticionibus moti exiſtimus, quod nos conſiderantes exilitatem fructuum beneficiorum ſuorum & molem ſarcinarum ſeu continuos labores per ipſos & eorum quemlibet eorundem beneficiorum ſuorum occaſione in & extra chorum divinis officijs inſiſtendo in conſolacionibus & preſencijs ad chorum miniſtrando atque in luminibus ponendis indies portandos, unde plerique debitis adeo gravantur, quod neque eorum exequie peragi neque hujusmodi debita perſolvi poſſunt, ex

quo-

quo non ſolum ſuarum animarum ſalutis periculum paciuntur, verum etiam diverſe querele blaſphemie plerumque in fideli populo poſt obitus eorum orte ſunt & cottidie oriuntur, ipſis & ſucceſſoribus ſuis talem facere dignaremur gratiam ſpecialem quod ipſi & ſucceſſores ſui beneficiorum ſuorum certos redditus, quos in Eccleſia noſtra obtinent, ad duos integros annos a die obitus cujuslibet computandos in debitorum ſuorum ſolutionem qui debitis gravati fuerint ac elemoſinarum pro ſalute animarum ſuarum elargitionem, ſi qui eorum debitis gravati non fuerint percipere & per ſuos Teſtamentarios valeant & quilibet eorum valeat ſublevare. Nos igitur Prepoſitus Decanus & Capitulum prenominati de premiſſis vicariorum in Eccleſia noſtra beneficiatorum querulosis precatibus & frequentibus inſtigationibus pie moti, etiam propenſius attendentes ut dictorum vicariorum noſtrorum decedentium exequie nec non debitorum ſuorum ſoluciones ac pro animarum ſuarum ſalute elemoſinarum elargiciones uberius fieri valeant & ut hujusmodi pericula precludi valeant & caveri, de omni noſtrum voluntate beneplacito aſſenſu & unanimi voto etiam ad hoc Reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Wulbrandi* Epiſcopi Mindenſis conſenſu expreſſo accedente ad perpetuam rei memoriam ſtatuimus & ordinavimus ac preſencium tenore in Dei nomine ſtatuimus & ordinamus ordinatione perpetua valitura, quod omnes & ſinguli certi redditus vicariorum in Eccleſia noſtra pro nunc exiſtentium & in futuris temporibus affuturorum vicarijs in eis decentibus

ac eas pacifice tempore obitus poſſedentibus per duos integros annos a die obitus eorum & cujuslibet eorum immediate computandos integraliter omni diminutione ſecluſà in debitorum ſuorum ſolucionem exequiarumque peractionem & elemoſinarum elargicionem deinceps ac de in antea cedere debebunt ſic quod eorum Teſtamentarij ſeu manufideles de eisdem redditibus ſub modo & forma prenotatis ſicut de alijs bonis & rebus poſt obitus eorum derelictis diſponere valebunt dummodo tamen eadem beneficia ſecundum eorum fundationem & inſtitutiones in Choro & extra in divinis officijs cantando legendo miſſas celebrando & de ipſis miniſtranda perſolvendo per perſonas ad omnia onera ipſorum beneficiorum abiles & ydoneas ſecundum Eccleſie noſtre ſtatuta & conſuetudines infra quindecim dies poſt obitum teſtatoris, Decano aut proximiori Canonico in ejus abſencia preſentandos ſine omni talium perſonarum que ad legendum & cantandum pro nobis Canonicis in novem lectionum minorum & medie ordinum feſtivitatibus abilitati & inſtituti ſunt diminutione negligentieque torpore debite reſpiciantur & ab inde ad chorum in preſencijs conſolacionibus & alijs quibusvis miniſtranda miniſtrent, in quibus ſi hujusmodi teſtamentarij quomodocunque negligentes fuerint, ex tunc Capitulum ſine cujuscunque contradictione & impedimento poteſt debet & tenetur de uberioribus & certioribus redditibus providere perſone abili per ipſum Capitulum tunc eligende, tantum ut beneficia ipſa modo predicto ſine negligencia reſpiciantur &

ex eis ad chorum & alias miniſtranda miniſtrentur per predictos duos annos; & quo ad illa debet ceſſare omnis auttoritas hujusmodi teſtamenti & hujusmodi facultas diſponendi & ordinandi debet ex tunc ad capitulum plene & omnino per hujusmodi negligentiam fore devoluta, ſed ſi ſucceſſores ipſis defunctis in hujusmodi beneficijs gaudere vellent, Conſtitut: fel. rec. *johannis* Pape *viceſimi ſecundi*, que incipit: *ſuſcepti regiminis* illi debent & tenentur de hoc coram Decano & capitulo ſolempniter infra decem dies poſt obitum predeceſſorum ſuorum immediatos proteſtari & ex tunc onera hujusmodi beneficiorum ſubire & conſuetudines Eccleſie noſtre & eorum fundationes in choro & extra ſupportare & certos redditus modo predicto cum teſtamentarijs prenotatis equaliter dividere per predictos duos annos quacunqne condicione ſeu fraudacione quibusvis excluſis, ſic tamen quod ad chorum & alias miniſtranda ab eisdem beneficijs de parte utriusque tam vivi quam mortui miniſtrentur, hac inſuper conditione adjecta, quod ſi qui de vicarijs predictis tam preſentibus quam futuris per integrum annum continuam reſidentiam in vicarijs ſuis ante obitum ſuum perſonaliter Eccleſie noſtre in choro & extra ſecundum vicariarum ſuarum inſtitutionem in divinis ſerviendo non fecerint, quod fructus hujusmodi duorum annorum ex tunc fabrice Eccleſie noſtre deductis oneribus predictis, cedere debebunt integraliter, hoc etiam adjecto, quod hujusmodi duorum annorum fructus de conſilio & aſſenſu Capituli diſponentur, Volumus etiam quod quecunque per

teſta-

teſtamentarios vicariorum noſtrorum, que a tempore quo primum in Capitulo noſtro materiam hujus ſtatuti tractare incepimus, facta & ordinata ſunt, rata firma & efficacia maneant & perſiſtant ac ſi poſt hujusmodi ſtatutum fierent aut facta forent, ne ex hijs lites & controverſie ſuſcitentur, que ex noſtra conceſſione voluntate & beneplacito facta fatemur & recognoſcimus. Ut igitur preſens ſtatutum ſeu ordinatio perpetuam obtineat roboris firmitatem, preſentes litteras ſeu preſens publicum inſtrumentum ipſum ſtatutum in ſe continens per notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari noſtreque Eccleſie ſigilli ad contractus communiter appellati juſſimus appenſione communiri.

Et nos *Wulbrandus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Mindenſis hujusmodi ordinationem & conſtitutionem per noſtrum capitulum ſic ut premittitur ſalubriter & provide ordinatam atque factam gratam habentes & ratam eamque & omnia in ea contenta noſtra auctoritate ordinaria confirmamus & approbamus in evidens teſtimonium preſentes literas ſigillo dicti noſtri Capituli ſigillatas etiam ſigilli noſtri appenſione duximus roborandas. Datum & actum *Minde* in loco noſtro capitulari ſub anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſexto, indictione quarta die vero lune viceſima quarta menſis Decembris hora primarum vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Domini *Martini* Divina Providentia Pape *quinti* anno decimo, preſentibus ibidem diſcretis viris *Lefbar-*

do

Digitized by Google

do Blomendal Colonienſis & *Conrado Broderke* Mindenſ. Dioc. clericis teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et ego *Hinricus Brandis* clericus Mindenſ. Dioc. publicus Imperiali auctoritate notarius, quia predictarum ordinationi & conſtitutioni omnibusque alijs & ſingulis dum ſic ut premittitur per prefatos Dominos & Capitulum fierent & agerentur una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi, ideoque preſens publicum inſtrumentum manu propria conſcriptum exinde confeci & de mandato ipſorum Dominorum & Capituli in hanc publicam formam redegi ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi rogatus & appenſione prefati ſigilli communivi in fidem & teſtimonium omnium premiſſorum.

*) Juxta hanc chartam Teſtamentarij Vicarij defuncti per duos integros annos recipiunt vicariae reditus, ut ſolvantur debita aut diſtribuantur elemoſinae in refrigerium animae. Debet nihilominus per hoc biennium miniſtrari chorus ab alio.

CLXXVIII.

SUPER OBEDIENTIA *GERBOLDESSEN.*

Nos *johannes de Monichuſen* Prepoſitus *Hermannus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis preſentium tenore publice proteſtando recognoſcimus, quod cum diſceptacionis materia

inter venerabiles Dominos *Martinum de Alten* ex una & *Rudolfum de Lutten* concanonicos noſtros ex altera ſuper obedientia *Gerboldeſſen* exorta & aliquamdiu ventilata fuerat, nos indigne ferentes hujusmodi perſonarum noſtrarum diſcordiam timentes quoque inpoſterum niſi celeriter ei congruis anthidotis ſubveniretur, majoris diſcidij inter perſonas capituli noſtri preſtet incrementum, partes noſtras pro disbrigatione *) prenotate diſcordie capitulariter ad hoc congregati fideliter interpoſuimus, tandem venerabiles Domini *Johannes* Prepoſitus & *Hermannus* Decanus noſtri prefati poſt multa placita & tractatus amicabiles inter dictas partes de conſenſu & conſilio noſtrum omnium habitas ad hanc concordie unionem dictas partes reduxerunt, quod Dominus *Martinus de Alten* dictam obedientiam in *Gerboldeſſen* retinebit in titulum ſuper optione quam de ea fecit & de ea ad chorum miniſtranda miniſtrabit, quo usque vocet obedientia Molendine aut obendientia in *Entenbuſen*, quarum una vacante Dominus *Martinus de Alten* optare aſſequi & inſtitui per eum qui poteſt & debet ſine omni contradictione & impedimento debent & obligabuntur quibuscunque ſtatutis & obſervationibus in contrarium quas & que quo ad hoc tollimus & ſuſpendimus & memoratam Obedientiam in *Gerboldeſſen* libere & expedite Domino *Rodolfo de Lutten* dimittere debebit tenore & continentia ſententie arbitralis & hujusmodi diſcordie disbrigationis late & promulgate, quam quidem arbitralem ſententiam ratificando approbamus & approbando ratificamus quo ad

dictam

dictam dimissionem Domini *Martini* atque assecutionem & assignationem Domini *Rodolfi de Luctten* hujusmodi obedientiam in *Gerboldessen* quo ad premissa sufficientem pronuntiamus optionem prementionati Domini *Rodolfi de Luctten* de dicta obedientia statim post emancipationem suam coram nobis factam, dummodo tamen solitum in assecutione obedientiarum prestet juramentum prestandum antequam se de ejusdem obedientie bonis quomodo libet intromittet ac etiam sepe fatum Dnum *Martinum* quo ad hujusmodi ascensum & assecutionem alterius obedientie presentium tenore de consensu omnium pro nunc obedientias habentium habilitamus habilemque presentium tenore decernimus & pronuntiamus, sed post hujusmodi ascensum & optionem per eum cujus interest obedienciam optatam recepto juramento solito assignandam fore & assignare posse & debere quovis impetimento semoto & excluso, simili modo etiam observandum inter dictas partes duximus pronuntiandum & pronuntiamus si sepedictus Dominus *Martinus* etiam aliam obedientiam quam unam de dictis in *Entenhusen* & Molendinam post presentium datam adoptaverit aut fuerit assecutus, mandantes vobis notarijs publicis conjunctim & divisim, quatenus hujusmodi approbationis confirmationis & ratificationis nostre processum in publicam formam redigatis nostrique sigilli ad contractus dicti appensione muniendo. Datum & Actum *Minde* in loco nostro Capitulari solito nobis inibi ad celebrandum Capitulum generale capitulariter congregatis sub anno Dni MCCCCXXseptimo, Indictione quinta

die vero menſis Decembris prima, hora primarum vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini *Martini* Divina providentia Pape *quinti* anno decimo, preſentibus ibidem diſcretis viris Domino *johanne Holthuſen* perpetuo vicario Eccleſie Mindenſis, *Gotſchalco ſtederen* alias *overkerken* & *Michaele Sartoris* clericis Mindenſibus teſtibus ad premiſſa vocatis atque rogatis.

Et Ego *Lefbardus Blomendal* clericus Colonienſis Dioceſis publicus Imperiali &c. &c.

Et Ego *Hermannus Kitewegge* clericus Mindenſis Dioceſis publicus Imperiali auctoritate &c. &c.

*) Disbrigatio hic ſignificat omnem extinctionem & extirpationem litis ac diſcordiae.

CLXXIX.

SUPER AREA CANONICALI.

Nos Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus publice proteſtando, quod domum & aream quamdam in ſolo curtis habitationis quondam Domini *Heningi* de *Bodendick* *) dum vixerat canonici noſtri & apud plateam ſancti *johannis* ſitas quas quondam *Chriſtianus Roggenbuck gebeke* ejus uxor & eorum heredes jure emphiteotico ſeu titulo meliorationis olim habuerunt & poſſiderunt de conſenſu omnium quorum intereſt & precipue Magiſtri *Hinrici ſiffridi*

fridi ſcolaſtici Eccleſie noſtre Teſtamentarij predicti Domini *Henningi* de *Bodendick* pie memorie *Hencken* van *Buſtede Albeyde* uxori ſue legitime ſuisque veris heredibus meliorationis titulo aſſignavimus & preſentibus aſſignamus perpetuo poſſidendam ita tamen quod Idem *Hencke Albeyde* ac ſui veri heredes ſingulis annis in feſto Paſce decem & octo ſolidos Mindenſ. denar. graves ſucceſſori prenotati Dni *Henningi* in curia memorata atque in feſto *Michaelis* ſingulis annis duobus campanarijs Eccleſie noſtre predicte pro tempore exiſtentibus duos ſolidos graves denar. *Minde* legalium in omnem eventum perpetue penſionis in effectu ſolvere debent & tenebuntur, etiamſi dicta domus & area cum ſuis meliorationibus quovis modo fuerit devaſtata, quod ſi non fecerint infra quindenam continue ſubſequentem totiens quotiens in dicta ſolucione negligentes fuerint ſingulis annis miniſtrare tenebuntur omni occaſione exceptionis & relevationis juris vel facti penitus procul motis & in contrarium minimine valituris, Eſt etiam adjectum quodſi prelibati *Hencke* & *Albeyde* ipſius uxor aut ſui veri heredes dicta bona cum ſuis pertinentijs vendere voluerint, hoc dictis curtis inhabitatori & Campanarijs noſtre Eccleſie pro parte exiſtentibus pre intimabunt & ad emendum pro tanta pecunie ſumma ſicut alteri rationabiliter poſſit vendi, exhibebunt, quod ſi ipſi vel alteri eorum eadem bona emere voluerint vel voluerit haſuper quo bono menſis ſpatium habebunt vel habebit tempus deliberandi, ex tunc dicto menſe elapſo memorati *Hencke* & *Albeydis* aut ſui veri here-

heredes prefata bona alteri vendere poterint ſalvis tamen penſionibus ac modis & condicionibus ſupradictis. In quorum omnium teſtimonium & noſtri conſenſus ſigillum quo utimur ad contractus preſentibus eſt appenſum Datum anno Domini .. CCCCXXVIII. feria ſexta poſt feſtum circumciſionis Domini.

8. jan.

*) *Henningus* de *Bodendick.* Archidiaconus in *Lübbeke* an. 1417. inter Capitulares Eccleſiae Majoris Mindenſis erat ſenior.

CLXXX.

FUNDATIO VICARIE SANCTI *ANDREE* IN ECCLESIA SANCTI *JOHANNIS* BAPTISTE FORENSI.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. *Hermannus* Decanus ſancti *Martini* Mindenſis Reverendi in Chriſto Patris & Domini Dni *Wulbrandi* Epiſcopi Mindenſis vicarius in ſpiritualibus generalis ad perpetuam rei memoriam. Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus preſertim quorum intereſt vel intererit in futurum ſalutem in Domino ſempiternam. Dum attente conſiderationis indagine perſpicimus quantus honor Deo & glorioſis ejus ſanctis in aucmentationem cultus divini exhibetur precipue quando cetus pſallentium & numerus Dominum in ſanctis ejus laudancium adaugetur, ideo divinum cultum & gloriam laudis & ſanctorum ejus multiplicari deſiderio concupi-

cupimus. ſane dilecti nobis in Chriſto *Bodo* de *Heeſenſen* Prepoſitus eccleſie ſancti *johannis* Mindenſis ac ſtrenuus vir *Hinricus de Heeſenſen* ejusdem Domini *Bodonis* frater famulus, Dominus *Albertus Wegewint* canonicus Eccleſie Mindenſis nec non in jure canonico Licentiatus *johannes* & *Albertus de Letelen* fratres cives Mindenſes hac pia conſideratione moti a bonis ſibi a Deo collatis & eciam a ceteris Chriſti fidelibus commiſſis quandam perpetuam vicariam ſive beneficium eccleſiaſticum ad quoddam altare in honorem ſancti *Andree* in Eccleſia ſive capella ſancti *johannis Baptiſte* in emmunitate *) eccleſie Mindenſis ſita conſecratum de novo fundare inſtaurare ac perpetuare prepararunt & eandem vicariam ſive altare ſufficientibus bonis & redditibus ut in litteris deſuper datis & confectis plenius continetur, in honorem ſancte & individue Trinitatis ſancte & intemerate virginis *Marie* tociusque celeſtis curie & preſertim in honorem beati *Luce* Ewangeliſte nec non ſancti *Gregorij* Pape dotaverunt perpetuarunt ac inſtaurarunt tali condicione adjecta & ex concordi fundatorum arbitrio approbata, quod jus patronatus ac preſentandi ad dictam vicariam ſive altare predictum perſonam habilem ac ydoneam Domino Epiſcopo Mindenſi vel ejus in ſpiritualibus vicario prenominatis manere debeat penes aliquos ex fundatoribus predictis qui ita deſcribuntur ac ſpecificantur videlicet penes *Hinricum de Heſenſen* ſupra ſcriptum ac ejus heredes nec non *johannem* & *Albertum de Lettelen* fratres predictos & eorum heredes per lineam maſculinam ab eis deſcenden-

tes modo tamen & forma infraſcriptis, videlicet quod poſtquam predictus Dominus *Albertus* quem ipſi preſentatores prenarrati tanquam habilem & ydoneum nobis ad dictam vicariam preſentaverunt noſque exinde ſibi ipſam contulimus eumque per libri traditionem quem in manibus noſtris tenuimus inſtituimus in eadem cederet vita fungeretur vicariam perderet vel quovis modo vacaret tunc prenominatus *Hinricus* vel ejus heredes ut predictum eſt preſentare debebunt perſonam quam idem Dominus Prepoſitus ſi vixerit, duxerit eligendam, alias ſi dictus Dominus Prepoſitus pro tunc vita functus eſſet dicto *Hinrico* ejusdem Domini Prepoſiti fratre vel ejus heredibus liberum ac integrum jus manebit pro illo tempore preſentandi, in ſecunda autem poſt datam preſentem vacacionem ad *johannem* & *Albertum de Letelen* fratres predictos vel eorum heredes jus ſpectabit preſentandi. In tercia vero & quarta vacacionibus jus patronatus ac preſentandi redeat ad illos de *Heſenſen*, in quinta ad illos de *Letelen*, in ſexta vero & ſeptima ad illos de *Heſenſen* revertatur & ſic ulterius ſucceſſive ſecundum ordinem procedatur ſic quod ſemper preſentacio bina vice ad illos de *Heſenſen*, pro tercia vero vice ad illos de *Letelen* pertinebit, verum prenominatis *johanne* & *Alberto de Letelen* cum linea deſcendente, abſit, de medio ſublatis, ex tunc preſentatio ac jus patronatus totaliter ad ipſos de *Heſenſen* devolvatur, ſimiliter ſi forte prememoratus *Hinricus de Heſenſen* cum linea deſcendente hac vita quod Deus avertat, non frueretur, predictis *de Letelen* in vita manen-

tibus

tibus penes ipſos jus patronatus totaliter maneat inconcuſſe, ſane ne ad regimen dicte vicarie ſive altare eligantur qui ſe ipſos regere ac gubernare omnino non noverunt, placuit ut perſona preſentanda quartum decimum etatis ſue annum debeat compleviſſe, alias is cui preſentacio facta fuerit, eam tanquam de perſona minus ydonea factam admittere minime teneatur. Rector eciam dicti altaris tres miſſas omni ebdomada per ſe vel per alium in altari predicto celebrabit ad quas omnino ſit aſtrictus, & ſi quid amplius boni facere voluerit voluntati ſue ac conſcientie relinquatur, oblationes etiam que ſibi ad dictum altare deferuntur recepturus nil amplius de juribus ad dictam capellam ſive eccleſiam ſeu ejus rectorem ſpectantibus niſi rogatus & requiſitus ac de bona voluntate rectoris exiſtat vendicando, alias rectori dicte capelle in omnibus exhibeatis reverentiam ac honoris complementum, inſuper ut omnis heſitationis materia auferatur, adjectum eſt & declaratum quod hujusmodi vicaria ſive altare ſit beneficium ſeparatum ad extra eccleſiam Mindenſem & quod canonicus eccleſie Mindenſis poterit aſſumi & inſtitui in eadem, qui tunc obedientiam Decano eccleſie Mindenſis ratione dicte vicarie facere minime teneatur nec eciam pro vicario eccleſie Mindenſis reputari debebit nec aliqua onera in eccleſia Mindenſi tanquam vicarius ſubire teneatur, ſi vero alteri quam Canonico Eccleſie Mindenſis conferretur tunc rationabilibus ex cauſis ordinatum eſt quod talis ſic inſtitutus in vicaria predicta teneatur facere obedienciam Decano Majoris Eccle-

Digitized by Google

ſie predicto ac ad omnia teneatur ad que vicarii Eccleſie Mindenſis ſolebant eſſe obligati. Inſuper ex rationabilibus cauſis volumus & ordinamus quod anniverſarium Dedicationis altaris prenotati quod prius in feſto ſancti *Andree* celebrabatur, ex nunc in antea in feſto beati *Luce* Ewangeliſte ſervetur ac teneatur, unde pro parte dictorum fundatorum fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut ad fundationem dotacionem ac ordinationem hujusmodi ad devotam intencionem ipſorum noſtri debitum officij pro confirmacione canonica adhibere dignaremur. Nos igitur Decanus & vicarius memoratus qui divinum noſtris temporibus augeri anhelamus cultum tam pijs operibus & tam ſalubribus peticionibus favorabiliter annuentes predictas fundacionem dotationem ac ordinacionem ac omnia & ſingula ſupra ſcripta de conſilio conſenſu ac beneplacito omnium quorum intereſt & preſertim capituli Majoris Eccleſie Mindenſis nec non rectoris dicte capelle ſive eccleſie ſancti *johannis Baptiſte* predicte gratas & ratas grata & rata habentes eas & ea auctoritate ac vice Epiſcopi Mindenſis qua fungimur in hac parte & preſentis ſcripti munimine confirmamus corroboramus & ratificamus. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum noſtri vicariatus duximus appendendum. Inſuper & nos Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis nec non Nos *johannes de Monichbuſen* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis ac Rector capelle ſive Eccleſie prenarrate proteſtamur ac notificamus per preſentes quod omnia premiſſa & ſingula ſunt de conſenſu noſtro ac bona voluntate

ſic

Digitized by Google

ſic ut premittitur facta & ordinata. In quorum teſtimonium fidem & robur ſigillum capituli Mindenſis nec non ſigillum Prepoſiti ac Rectoris capelle predicte duximus appendenda Datum Anno Domini M° CCCCXXVIII. decima ſeptima die Aprilis.

*) *Emmunitas.* Ambitus Monaſterij, aut Eccleſiae, intra quem immunitatis jus erat. Hoſtienſi in ſumma emunitas eſt libertas conceſſa Eccleſijs vel Eccleſiaſticis perſonis & rebus alijs ad eas ſpectantibus. Subin denotatur tractus amplior circum circa Eccleſias ſitus, cui libertas competit. Charta *Chlotarij* Regis pro fundatione Monaſterij Wiſſemburgenſis: *Reliqua vero familia* legitimo loco & tempore ter in anno pro juſticia facienda ad placitum Advocati debet convenire & in proficuum Advocati, ſi praeſens eſt, ſinguli ſingulos denarios ſolvere, exceptis his, qui ſunt in Emunitate.

CLXXXI.

QUOD MONASTERIUM DE *LUCKA* DEBET ANNUATIM ARCHIDIACONO IN *PATTENSEN* DE PAROCHIA *GHESTORPE* XLVIII. SOLID.

Nos frater *johannes* Abbas & totus conventus monaſterij in *Lucka* *) ordinis Ciſtercienſis Mind. Dioc. univerſis & ſingulis tam preſentibus quam futuris ad quem vel ad quos littere noſtre preſentes pervenerint ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Ad univerſitatis veſtre noticiam

deduci

deduci volumus per preſentes pro nobis & noſtris ſucceſſoribus publice proteſtando recognoſcentes quod previa matura deliberatione tractatibus diverſis cum venerabili viro Domino *johanne* de *Northun* Archidyacono in *Pattenſen* in Eccleſia Mindenſi pro ſe & ſuis ſucceſſoribus prehabitis ſuper exuvijs ſynodalibus ſibi & ſuis predeceſſoribus a plebanis & Rectoribus eccleſie parochialis in *Geſtorpe* in ſuo Archidyaconatu ſituate per ſedem Apoſtolicam noſtro monaſterio incorporate hactenus ſolutis & deinceps ſolvendis in hunc modum concordavimus videlicet quod nos *johannes* Abbas & conventus noſtrique ſucceſſores ſeu Rector predicte Eccleſie in *Geſtorpe* pro tempore exiſtentes perpetuis temporibus prementionato Dno *johanne* de *Northun* Archidyacono & ſuis ſucceſſoribus de cetero de pretacta Eccleſia parochiali in *Geſtorpe* pro predictis ſynodalibus exuvijs in feſto ſancti *Michaelis* ſingulis annis quadraginta octo ſolidos Honoverenſium denariorum antiquorum, quorum ſolidorum Honover: ſedecim Lub: denarji valent, debent ſolvere abſque protractione exquiſite, ſic tamen quod Rectores prefate Eccleſie inſtituti & inſtituendi Domino Archi Dyacono predicto & ſuis ſucceſſoribus obedientes quoad curam regimen & mandata exequenda & alia onera ſynodalia & Epiſcopalia ſufferenda ſicut dicti Archidyaconatus Divinorum Rectores atque plebani ceteri facere conſueverunt & ſolent, In cujus rei teſtimonium omnium premiſſorum ut ſupra *johannes* Abbas & totus conventus noſtra ſigilla duximus appendenda. Datum in *Lucka* Anno Domini Milleſimo

lesimo quadringentesimo vicesimo octavo die sancti *viti* Martiris.

15. jun.

*) Tempore *Henrici* Mindensis Episcopi Monasterium in *Lucka* in honorem *S. Georgij* Martyris egregij anno Christi MCXLIII. per Comites de *Halremont* & *Oldenborg*, qui fuerant haeredes, Domini & Comites in *Lucka*, fundatum est. *Meibom. Script. Rer. Germ. T. 1. p. 562. 577.*

CLXXXII.

CONSERVATORIUM CLERI MYNDENSIS DATUM IN CONC. BASILEENSI.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in spiritu sancto legittime congregata universalem Ecclesiam representans Venerabili Abbati in *Weider* *) prope & extra muros Mindenses ordinis sancti *Benedicti* ac dilectis Ecclesie filijs Hildesemensis & Osnaburgensis Ecclesiarum Decanis salutem & omnipotentis Dei benedictionem. Sane lamentabilis querela pro parte Venerabilis Episcopi Mindensis ac dilectorum Ecclesie filiorum Prepositi Decani & Capituli singulorumque Canonicorum & personarum nec non Universi cleri civitatis & diocesis Mindensis Ecclesiarum nuper nobis exhibita continebat quod nonnulli iniquitatis filij a quorum oculis timor Dei abscessit nonnullos census redditus aliaque bona mobilia & immobilia spiritualia & temporalia ad ipsos communiter & divisim spectantia occupare & detinere ipsisque seu cui-

cuilibet eorum ſuper premiſſis multiplices moleſtias & injurias irrogare preſumpſerunt hactenus & indies preſumere non verentur, Quare nobis humiliter ſupplicarunt ut eis ſuper hijs providere oportune dignaremur, Nos igitur dictis Epiſcopo Prepoſito Decano Capitulo Canonicis perſonis & clero ſuper hijs eo volentes remedio providere quo preſumptorum temeritas & ſimilia committendi aditus precludatur diſcretioni veſtre per hec noſtra ſcripta comittimus atque mandamus, quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios prefatis Epiſcopo Prepoſito Decano Capitulo Canonicis perſonis & clero ac eorum ſingulis defenſionis preſidio aſſiſtentes non permittatis eos ſuper premiſſis & quibuscunque alijs bonis & juribus ad ipſos & eorum quemlibet ſpectantibus ab eisdem preſumptoribus vel quibuslibet alijs perſonis cujuscunque preeminentie etiam ſtatus aut conditionis fuerint indebite moleſtari vel eis gravamina vel dampna ſeu injurias irrogari facturi ipſis & eorum cuilibet cum ab eis vel eorum aliquo ſuper hoc fueritis requiſiti de predictis & alijs perſonis ſuper reſtitutione hujusmodi jurium & bonorum reddituum & proventuum & aliorum quorumcunque bonorum mobilium & immobilium nec non quibuscunque moleſtijs & injurijs atque dampnis preſentibus & futuris in illis videlicet que requirunt judicialem indaginem ſummarie & de plano ſine ſtrepitu & figura judicij ſola facti veritate inſpecta, in alijs vero prout qualitas iuſtitie exegerit complementum, non obſtantibus tam felicis recordationis *Bonifacij* Pape *octavi*, quibus cavetur,

tur, ne aliquis extra ſuam civitatem vel dioceſin niſi in certis exceptis caſibus & in alijs ultra unam dietam a fine dioceſis ſue ad judicium evocetur ſeu quod judices a ſede Apoſtolica deputati extra civitatem & dioceſin in quibus deputati fuerint contra quoſcunque procedere ſive alii ſeu alijs vices ſuas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine dioceſis eorumdem trahere preſumant, ac de duabus dietis, In Concilio generali quam alijs quibuſcunque conſtitutionibus Apoſtolicis tam de judicibus quam de perſonis ultra certum terminum ad judicium non vocandis aut aliis editis que veſtre poſſent in hac parte jurisdictioni aut poteſtati ejusque libero exercitio quomodolibet obviare ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim quacumque auctoritate ſit indultum quod excommunicari ſuſpendi vel interdici non poſſint per litteras quaſcunque non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum volumus & decernimus per preſentes quod a data preſentium ſit vobis in premiſſis omnibus & eorum ſingulis ceptis & non ceptis preſentibus & futuris pro predictis procedere ac ſi ſupradicta omnia & ſingula coram vobis cepta fuiſſent & jurisdictio veſtra in premiſſis per citationem vel modum alium perpetuata legitime extitiſſet conſtitutionibus contrariis non obſtantibus quibuſcunque contradictores & rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo invocato etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Datum *Baſilie* ſecundo kalend. januarii anno a Nativitate Domi-

Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo quarto.

31. Dec.

*) An. 1114. vixit *Conradus* Comes de *Rhoden* & *Wunſtorp* fundator coenobij *Werder* (apud *Cranzium Metropol. l. 6. c. 33.* perperam *Verden* ſcribitur) &c. *Meibom. Script. Rer. Germ. T. 1. pag. 441.*

CLXXXIII.

SUPER MONASTERIO *MOLENBECK* DE NOVO RESTAURATO.

Albertus Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Mindenſis ad perpetuam rei memoriam. Quamvis Domini eſt terra & plenitudo ejus certa tamen loca pro cultu frequentiori ſue maieſtatis immenſe ſingularibus ſignorum indiciis plerumque conſecrare conſuevit, que quanto majori corporis negliguntur incuria tanto majori negligentes ipſi rei Dei redduntur injuria qui rurſum adeo neglecti & in deſideria cordis ſui traditi non nunquam ſic in vanitatibus ſuis evaneſcunt, quod loca & perſone divine juſticie diſpenſante ſecreto contrectatione mutua tabescentes ipſa cum perſonis loca vilescunt, & quia deviis a tramite veritatis veritas dicit, regnum Dei auferetur a vobis & dabitur genti facienti fructus eius ad honoris divini cultum plurimum cedere non ambiginus, ſi vepribus & ſpinis ab agro Dominico funditus extirpatis loca ſancta inhabitancium culpa in deſpectio-

ſpectionem deducta novellis olivarum quas in circuitu menſe Domini conſtitutas propheta commemorat, ſtuduerimus reformare. Cum igitur monaſterium in *Molenbeke* (a) noſtre dioceſis a multis retro actis temporibus pro congregatione feminarum que canonice ſeculares appellantur & certorum ebdomedariorum & beneficiatorum Domino inibi famulantium per Abbatiſſam pro tempore exiſtentem regi & gubernari ſolitorum fundatum & dotatum partim negligentia partim fortuitis caſibus & malo ſtatu patrie intervenientibus adeo decreverit in ſpiritualibus & temporalibus & in ſuis edificiis collapſum exiſtat ut tam Abbatiſſa eiusdem monaſterii quam canonice pauce numero ſuperſtites ebdomedarii & beneficiati ſupradicti terram fructiferam tanquam eis verſam in ſalſuginem abhorrentes & locum ipſum pro deſolato relinquentes cultum divinum inibi ad laudem & gloriam omnipotentis Dei & patronorum eiusdem monaſterii & animarum ſalute inſtitutum penitus quaſi poſtergarunt, ne igitur vinea Domini dudum ibidem pro favore pio Chriſti fidelium tunc manus adiutrices porrigentium multis laboribus plantata & fructu multiplici decorata ſpinis & vepribus invalescentibus ſupprimatur & maceriis depulſis conculcetur, nos ad ſupradicti loci reformationem & divini cultus augmentacionem pietate cure paſtoralis allecti incenſis deſideriis aſpirantes eundem locum malicia temporis loci qualitate & ſexus fragilitate penſatis non ſub huiusmodi canonicarum ſecularium per quas ut etiam ipſemet fatentur non ſperatur poſſe reformari ſta-

tu quem ſedes Apoſtolica approbare non dignatur, ſed ſub certe per eandem ſedem approbate religionis titulo cuius profeſſores ſexu virili non ſolum carne ſed & mente vigentes inter mundi pericula adverſitatis turbo non terret nec arriſus fortune fallacis diſſolvit decrevimus reformare, hinc eſt quod nobilis Domina *Sophia* de domo Ducum Brunſwicenſium Abbatiſſa *Gheſula* Prepoſita *Elizabeth* van *Suderſen* Canonica *Hinricus Degenbus Hinricus Franne Conradus Repeler* ebdomedarii & beneficiati monaſterii predicti ad noſtram propter predicta vocati preſenciam & modo reformationis per nos ut premittitur decreto conſentientes Abbatiam Prepoſituram Canonicas prebendas & ebdomedarias & beneficia pretacta cum omnibus & ſingulis ſuis juribus & pertinentiis univerſis ſponte & libere in manibus noſtris reſignarunt & quilibet eorum reſignavit, nos igitur reſignationes talismodi recipientes admittentes gratasque & ratas habentes ac titulos dignitatum prebendarum & beneficiorum extinguentes una cum honorabilibus viris Dominis Prepoſito & Capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis tractatu capitulari & matura deliberatione inter nos prehabitis Abbatiam Eccleſiam & monaſterium predicta cum omnibus juribus prerogativis privilegiis libertatibus emunitatibus bonis & rebus mobilibus & immobilibus terris agris cultis & incultis pratis paſcuis ſilvis aquis aquarum decurſibus viis & inviis redditibus penſionibus ac pertinentiis earundem univerſis venerabili Patri Dno *Arnoldo de Huls* Priori monaſterii Canonicorum Regularium in *Bodeken* Paderburn. Dioc. tradimus

con-

Digitized by Google

concedimus & assignamus per presentes ita quod ipse Ecclesie & Monasterio in *Molenbecke* pretactis prout ei facultas suppetit adaptate congregationem convenientem virorum Deo devotorum canonicorum videlicet regularium religioni sui monasterij in *Bodeken* supradicti conformium juxta ejusdem religionis exigentiam ibidem instituat cum juribus privilegijs libertatibus emunitatibus prerogativis rebus & bonis supra designatis, quorum regimen & gubernatio visitatio & inquisitio & correctio atque tocius monasterij tam in spiritualibus quam temporalibus administratio nec non prolate sub nomine Prioris institutio confirmatio & destitutio apud ipsum quamdiu advixerit & quemadmodum ei visum fuerit libere permaneat, ipseque de bonis & redditibus dignitatum & beneficiorum predictorum nec non officijs rebus & juribus alijs quibuscunque nominibus censeantur que alias ad Abbatisse presentacionem concessionem seu quamvis aliam disposicionem pertinebat literam habeat prout ipsorum bonorum qualitas exegerit disponendi facultatem & ei secundum Deum visum fuerit exedire, cum vero Domino permittente ipse de medio sublatus fuerit cesserit seu alias Prioratum in *Bodeken* quomodolibet dimiserit beneficiorum ac bonorum & rerum dispositionem hujusmodi apud Priorem qui ibidem pro tempore fuerit volumus perpetuo remanere, qui Priori monasterij canonicorum Regularium in *Wyndesem* Traject: Dioc. pro tempore existenti & Capitulo eorum generali quoad visitationem inquisitionem & correctionem Prioris institutionem & destitutionem

nem ſecundum ritum modum & privilegia ordinis eorum ac ſtatutorum plene ſubjectus exiſtat illo dempto quod Prior & fratres in *Molenbeke* teneantur ad ibidem conſuetam procurationem exhibendam & generalis interdicti conſervent totam primam obſervationem, nec tamen Prelatus, qui eidem monaſterio prefuerit coram alio quam coram nobis & ſucceſſoribus noſtris Mindens. Epiſcopis aut illo cui nos & ſucceſſores noſtri per patentes litteras hoc ſpecialiter duximus committendum vel ſaltim ſede vacante coram capitulo Eccleſie noſtre predicte quovis modo valeat conveniri & ſalva jurisdictione Domini Archidyaconi quoad executionem mandatorum contra ſubditos laycos infra parochiam predictorum Dominorum degentes ſicque monaſterium in *Molenbeke* ſupradictum de ſtatu canonicarum ſecularium ad obſervanciam canonicorum Regularium de conſilio aſſenſu & beneplacito honorabilium Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie noſtre predicte ob divini cultus augmentacionem multarumque animarum ſalutem viteque noſtre in bono melioracionem in ſancte & individue Trinitatis nomine transferimus per preſentes. ſed ne Abbatiſſa Prepoſita canonice & beneficiati predicti aut aliqui ex eis per dimiſſionem prebendarum fructuum & reddituum dignitatum & beneficiorum predictorum aut alias premiſſorum occaſione in cleri opprobrium mendicare cogantur, ſuſtinentes detrimentum unde potius commodum ſentire deberent, volumus eisdem Domine Abbatiſſe Prepoſite canonicabus niſi aliter medio tempore eis provideatur & beneficiatis illis

qui

qui pacificas dignitatum & beneficiorum predictorum poſſeſſiones reſignationis tempore habuerunt, de fructibus redditibus & proventibus monaſterij in *Molenbecke* ſepedicti quoad vixerint in annuis redditibus perſonarum qualitatibus & ejusdem monaſterij facultatibus debite circa hoc penſatis ſubveniri, ut autem premiſſa omnia & ſingula obtineant pleniorem roboris firmitatem preſentem paginam ſigilli noſtri munimine unacum majori ſigillo Capituli ſupradicti juſſimus roborari. Et nos *Hardewicus* Prepoſitus *Hermannus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis ſupradicte in ſignum noſtri conſenſus omnium premiſſorum preſentem litteram noſtri ſigilli juſſimus appenſione muniri. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo die lune viceſima ſecunda menſis Maji.

(a) Anno Domini DCCC quatuor minus fundatum eſt coenobium monialium in *Möllenbeke* in provincia (al. parochia) *Acriſte*, nunc *Eckerſtein* dicta in honorem S. *Dionyſij* ſociorumque ejus. De cujus fundatione illi habentur verſus:

Annis nongentis *Mölnbeck* duo bis minus annis
Folckrat & *Hiltborg* ſimul extruxere *Drogone*.

CLXXXIV.

DUAE VICARIAE IN ECCLESIA MAJORI MINDENSI FUNDANTUR.

Hinricus Wytbelogbe Canonicus Eccleſie ſancti *Martini* Myndenſis ac Reverendi in Chriſto Patris

Patris ac Domini Dni *Alberti de Hoya* Electi & confirmati Ecclesie Mindensis vicarius in spiritualibus ac Officialis generalis ad infra scripta specialiter deputatus hujusmodi sub tenore: *Albertus* Dei & Apostolice sedis gracia Myndensis Ecclesie Electus & confirmatus honorabili viro Domino *Hynrico Wytelogben* nostro in spiritualibus vicario generali salutem in Domino & fidelem diligentiam adhibere in Commissis. Exhibita siquidem nobis discretorum virorum Dominorum *Liborij de Horle* vicarij ejusdem nostre Ecclesie & *Theodorici Segber* presbyterorum nostre dioc. aliorumque Dominorum & personarum incrementum divini cultus affectancium peticio continebat, quatinus missam de beata *Maria* virgine glorioſissima in dicta nostra Ecclesia jugiter observandam fundare cupientes, quam institutionem & fundationem nostro munimine petierunt roborari, Nos igitur ut tanti boni efficiamur participes eorundem Dominorum inclinati justis precibus premissa diligenti examinatione ut fundationem hujusmodi repertam canonicam nostra auctoritate ordinaria confirmare valeatis vobis tenore presencium plenarie committimus vices nostras, in cujus rei evidens testimonium presentes nostras litteras Commissionis nostri sigilli jussimus & fecimus impressione communiri die vicesima tercia mensis octobris Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo primo. Universis igitur presentia visuris & audituris salutem in Domino ac rei geste noticiam sempiternam. sane constituti coram nobis discreti viri Domini *Liborius de Herle* perpetuus beneficiatus

tus in Eccleſia Myndenſi & *Theodericus Segher* rector eccleſie parochialis in *Lode* Mynd. Dioc. pie moti attendentes quod qui in preſenti ſeculo ſeminat hilariter fructus bonorum operum in futurum ſperare poterit ſe meſſurum eternaliter manipulos gaudiorum nobis humiliter & devote expoſuerunt quod ipſi de conſenſu venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie Myndenſis predicte & omnium quorum hujusmodi negocij intereſt vel intereſſe poterit in futurum unanimi voluntate & aſſenſu in augmentum divini cultus fideliumque defunctorum ſalutem ac eterne felicitatis proprium meritum duas perpetuas vicarias ſive ebdomadarias cum quingentis florenis *Renenſibus* ac redditibus cum eisdem florenis comparatis & in futurum Deo dante comparandis juxta certarum litterarum patencium ad hoc datarum & aſſignatarum continentiam & tenorem una cum Chriſti fidelium piarum manuum largitione fundarunt & dotarunt duobusque vicarijs ſive Rectoribus primi altaris ſancte *Marie Magdalene* nuncupati pro nunc & in futurum exiſtentibus in ſublevamen oneris & laboris addiderunt & appoſuerunt volentesque & ordinantes quod illi qui per ipſos Dominos fundatores primo & inpoſterum ſint preſentandi cum predictis duobus primis vicarijs officium nocturnum & diurnum tam in miſſis quam in alijs divinis in choro & extra prout hactenus eſt tentum & ſervatum equali onere alternatim reſpiciant & exerceant, nec non cum eisdem duobus vicarijs primi altaris ſingulis diebus per circulum anni unam miſſam de beata vir-

gine *Maria* ante pulſum primarum vel circa ſolempniter cum adjutorio unius ſcholaris de Dormitorio *) ac aliorum in officio ſalve ſancta parens ſive alio prout tunc tempus de beata virgine requirit coram dicto altari per ordinem ſine obmiſſione & negligentia per ſe vel alium ydoneum in perpetuum celebrabunt & cantabunt, volentes eciam quod tempore ceſſationis divinorum ipſam miſſam de beata virgine in capella ſancti *Nicolai* dicte Eccleſie Myndenſis fideliter obſervabunt, tribus tamen diebus ante feſtum paſce & in tribus ſummis feſtis videlicet nativitatis Domini noſtri *Jheſu Chriſti* paſce & Penthecoſtes excluſis & exceptis, adjicientes etiam quod temporibus ſtacionum in eccleſia & Dedicationum altarium ne alicui prejudicium exiſtant coram dicto altari offertorio completo ſubmiſſa voce legetur & ſervetur, temporibus autem octavarum Corporis *Chriſti* & viſitationis beate *Marie* virginis miſſe de eisdem feſtis cantentur & in miſſa Corporis *Chriſti* de Domina noſtra ſuffragetur, quodque hujusmodi moderni vicarij per eos preſentati & in futurum preſentandi cotidianas diſtributiones nec non vinalia & vinum tempore emancipationis Dominorum canonicorum ſicuti conſuetum eſt alijs vicarijs miniſtrari ſublevent & percipiant, volentes inſuper & ordinantes quod ipſi fundatores per tempora quoad vixerint & alter eorum vixerit in pleno jure permaneant & permaneat preſentandi perſonas ydoneas ad easdem, illis vero defunctis idem jus preſentandi ad camerarios antedicte eccleſie Myndenſis pro parte exiſtentes plene & libere devolva-

tur

tur qui ex tunc quociens opus fuerit perſonam ydoneam bone vite & laudabilis converſationis actuque presbiterum omni peſte & macula ſymoniace pravitatis excluſis conjunctim ad easdem Decano & Capitulo ſepedicte eccleſie Myndenſis preſentabunt, quem ſic preſentatum ijdem Dominus Decanus aut ſenior canonicus in ſui abſentia & capituli preſencia admittat & inveſtiat eundem ſibique corporalem realem & actualem poſſeſſionem vicarie predicte mandet & faciat aſſignari. volentes quoque quod ijdem moderni vicarij & eorum ſucceſſores ſicuti alij duo vicarij primi altaris continuam faciant reſidentiam perſonalem niſi tunc aliquem ipſorum juſta de cauſa de licentia Domini Decani aut ſenioris canonici predictorum ad tempus videlicet duorum menſium abeſſe contingat, ſupplicantesque nobis quatinus hujusmodi fundationem & dotationem confirmare & approbare dignaremur. Nos igitur attendentes ſupplicationem hujusmodi fore juſtam & quod non immerito edificium debeat auctorizari cujus ſolidum in montibus ſanctis poſitum eſt fundamentum, predictas fundationem ordinationem & dotationem auctoritate ordinaria nobis in hac parte ut prefetur commiſſa ratificamus confirmamus & approbamus, In cujus rei evidens teſtimonium preſentes litteras ſigilli noſtri vicariatus juſſimus & fecimus appenſione communiri. Datum *Minde* in curia habitacionis noſtre ſub anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo die viceſima ſexta menſis octobris.

*) *Dormitorium commune* in quo Scholares sive Domicellares Canonici dormiebant, signum vitae communis est olim observatae in Cathedralibus & collegiatis antiquioribus.

CLXXXV.

SUPER BONIS IN *KNATENHUSEN* ET *SOTSEREM.*

In nomine Domini Amen Anno Nativitatis ejusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo primo indictione quarta die vero decima sexta mensis octobris hora quasi meridiei Apostolica sede ut dicitur vacante coram venerabilibus & circumspectisviris Dominis *Hardewico Groperdorpp* Preposito *Hermanno de Wend* Decano *Bodone* de *Hesenbusen Rodolphe* de *Horst* & *Bartholdo Bockenouwen* Canonicis Ecclesie Mindensis in meique Notarii & testium infra scriptorum presentia personaliter constitutus strenuus *Wedekindus* de *Lerbeke* famulus Mindensis dioc. non vi nec metu coactus sed sponte ac animo ut apparuit deliberato publice recognovit & in veritate confessus fuit qualiter ipse ad plures annos proxime preteritos bona tho *Knatenbusen* ut pote terras arabiles prata & pascua ad curiam sive curtim *sotserem* pertinencia & ad ecclesiam Mindensem spectantia occupasset & detinuisset occupata ipsaque strenuo *Frederico Posch* filio *Walteri Posch* absque consensu Dominorum Prepositi Decani & Capituli ejusdem ecclesie impignorasset, quodque ipse dicta bona cum omnibus

&

& ſingulis ſuis pertinenciis quocunque nomine cenſeantur in & ad manus Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli predictorum a ſe dimitteret realiter & cum effectu & quod hujusmodi bona ad dictam eccleſiam ut prefertur ſpectantia ipſis Dominis de poteſtate prefati *Frederici* & aliorum quorumcunque illicite detentorum & occupatorum libera vacua & expedita ſtipulata bona fide michi Notario infra ſcripto per ipſum *Wedekindum* ſuper hoc facta redimere ordinare vellet promiſi omnibus dolo & fraude penitus ſecluſis, ſuper quibus premiſſis prelibatus venerabilis Dominus Prepoſitus ſibi & dicto ſuo capitulo per me notarium infra ſcriptum publica confici & fieri pecijt & requiſivit inſtrumenta. Acta ſunt hec extra muros Mindenſes apud molendinum Dominorum ſub anno Indictione die menſe & hora quibus ſupra preſentibus ibidem diſcretis viris Dominis *johanne ſture* & *johanne Holthuſen* in dicta eccleſia beneficiatis & *Arnoldo Kareman* clerico Mindenſi teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et Ego *ſifridus Coſtede* clericus Mind. Dioc. publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritatibus notarius premiſſis interfui ideo preſens publicum inſtrumentum per me ſcriptum exinde confeci ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignavi in teſtimonium premiſſorum rogatus & requiſitus.

Hic duae inſerendae eſſent chartae, prima continens ſtatutum, quod nec ſpoliatorum filii nec duo fratres ſimul ad praebendas Mindenſes admittantur. de an. MCCCCXLIX. 24. jan. Altera: ſtatuti modo dicti declaratio, quod ad Generoſos

non sit extendendum. de} eodem anno 12. febr. Sed utrumque documentum extat impressum in *elencho Praepositorum Mindensium pag.* 57 & 59.

CLXXXVI.

SUPER UNA CURIA IN *RUNNEBERGHE.*

Nos frater *Godfridus* Prior ceterique fratres monasterii sancte *Marie* in *Witenborgh* ordinis Canonicorum Regularium Hildesemensis dioc. Universis christi fidelibus quibus presentes littere fuerint exhibite rei geste memoriam sempiternam, ne gesta hominum lapsu temporis oblivioni tradantur eo quod omnium memoriam habere divinitatis potius sit quam humanitatis discreta decrevit antiquitas ut hec ipsa in scripta publica redigantur. Noverint igitur universi tam presentes quam futuri quorum interest id aut interesse poterit, quod de plenario & in scriptis expresso bene placito Rdi in Christo Patris ac Dni Dni *Alberti* Dei gratia Ecclesie Mindensis Electi & confirmati totiusque capituli prefate Ecclesie unanimi ac concordi consensu litteris ac sigillis approbato licito ac legitimo contractu legibus non improbato eimus in bonis ad prefatam Ecclesiam hereditario jure pertinentibus in campis ville *Ronneberge* prope *Honover* & specialiter ex una curte cum villicatione attinenti per quendam dictum *Otto Drauan* pro tempore jam currente possessam & incultam quatuor maldra siliginis quatuor maldra ordei & quatuor maldra avene omni

anno

anno prout in litteris desuper confectis plenius est expressum nobis indilate solvenda pro centum florenis de Reno justi ponderis ac boni valoris, quam quidem annuam pensionem de prefatorum consensu emimus a quodam famulo dicto *Martinus* de *Alten* sub tali tamen cautela quod si per prefati *Martini* nec non heredum ejusdem decessum & obitum ad pretaxatum Dnum Mindensem ejusque Ecclesiam & capitulum predicta bona in *Ronneberghe* devolvi contingeret sive quocunque alio modo hec ipsa sibi vel aliis quibuscunque possidenda usurparent, quod ex tunc secundum formam & tenorem in preallegatis litteris contentum & expressum prefatam pensionem pro prefata florenorum summa a nobis prius reemere debebunt, sublatis nichilominus omnibus exceptionibus omnique auxilio tam juris Canonici quam civilis quibus predictus contractus in nostre Ecclesie prejudicium aliquo modo rescindi posset seu impediri. In hujus rei seu facti lucidiorem evidenciam nostrum conventuale sigillum presentibus est appensum. Anno gratie Millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo ipso die sancti *johannis* ante *portam latinam.*

6. Maji.

CLXXXVII.

CLXXXVII.

SUPER TRANSFORMATIS HOSTIJS SPECIEM RUBEDINIS HABENTIBUS PER SACERDOTES SUMENDIS. ETC.

Nicolaus miſeracione Divina tit. S. *Petri ad vincula* ſacroſancte Romane Eccleſie presbiter Cardinalis Apoſtolice ſedis per Alamaniam legatus univerſis & ſingulis Rmis ac Reverendis Patribus & Venerabilibus viris Archi Epiſcopis Epiſcopis Abbatibus Prepoſitis plebanis vice plebanis Curatis & non curatis presbiteris & clericis tam Regularibus quam ſecularibus per Alamaniam ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Hoc maxime ad noſtrum ſcimus ſpectare officium, quod omnia que quovis modo puritatem orthodoxe fidei etiam ſub quacumque ſpecie religionis offendere poſſent diligentiſſima cura eradicemus, cum ejus ſummi Pontificis licet immeriti legatione fungamur qui a Deo principaliter cuſtos fidei exſtat deputatus. ſane multis probatiſſimorum virorum relatibus & viſibili experiencia comprobavimus fideles ad multa loca noſtre legationi ſubjecta concurrere ad adorandum Chriſti Dei noſtri cruorem pretioſum quem in nonnullis transformatis hoſtiis *) ſpeciem rubedinis habere arbitrantur, atteſtantur aut verbis ſuis nominant ſe ſic credere & adorare, Et quia ſacerdotes qui ob pecuniarum queſtum iſta non ſolum fieri permittunt ſed etiam ut ſic credant & adorent per aſſertorum miraculorum publicationem populum alliciunt & ſollicitant, nos igitur qui rem tam pernicioſam & noſtre fidei contra-

trariam ſine Dei maxima offenſa ſub ſilencio pertranſire non poſſumus, cum corpus chriſti glorificatum ſanguinem glorificatum in venis glorificatis habere catholica fides nos inſtruat, ad tollendam omnem occaſionem per quam ſimplex vulgus taliter ſeducitur, preſencium tenore auctoritate qua fungimur ſtatuimus & ordinamus, quod ubicunque tales hoſtie transformate reperiuntur per omnes provincias Alamanie noſtre legationi ſubjectas, ſtatim poſtquam ad noticiam ſacerdotum qui locis illis prefuerint, hec noſtra ordinatio perducta fuerit ab ulteriori publica oſtenſione transformatarum hoſtiarum penitus ceſſent & nequaquam amplius palam populo miracula talia publicent, que populum ſeducere poſſint aut ſigna plumbea ad inſtar transformatarum hoſtiarum fieri permittant, ſed ipſas transformatas hoſtias pocius per ſacerdotem celebrantem ſummi in communione precipiant quam ſacratiſſimam Eukariſtiam in ſpiritualem refectionem nobis divino munere datam per ſpecierum corruptionem deſinere permittant, omnem autem locum in quo poſt monitionem ab oſtenſione hoſtie transformate ceſſatum non fuerit, eo ipſo quod ter ipſa prohibita oſtenſio continuatur ex nunc prout ex tunc & ex tunc prout ex nunc ſtrictiſſimo Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto quo uſque Archi Epiſcopus provincie loci illius ubi inhibita oſtenſio preſumpta fuerit, habita certitudine de obediendo huic noſtre ordinationi huiusmodi interdictum duxerit ammovendum volentes quod oſtenſores ipſi poſt noſtram eis inſinuatam ordinationem ab omni officio

cio quo uſque ab Archi-Epiſcopo abſoluti fuerint, ſuſpenſi exiſtant pariformiter & ſub eadem interdicti late ſententie pena ſtatuimus & mandamus omnes tales ymagines & picturas ab oculis ſimplicis vulgi ammoveri ad quas propter figuram viſibilem in ſuis adoracionibus vulgus ſpecialius recurrit & per publicum recurſum in figura ipſa ſe ſalutem querere verbo aut ſigno oſtendit, quo circa vobis omnibus & ſingulis Revendiſſimis Dominis Archi-Epiſcopis prefatis precipimus ut omnibus veſtris ſufraganeis hanc noſtram ordinationem ſive ſtatutum hujusmodi quantocyus inſinuetis & per provincias veſtras publicari mandetis ut ad omnium noticiam deducatur, faciatisque eam ab omnibus inviolabiliter obſervari. Datum in *Halberſtad* ſub noſtro ſigillo die Lune quinta menſis julij anno a nativitate Domini Milleſimo qradringenteſimo quinquageſimo primoPontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dno *Nicolai* divina Providentia Pape quinti anno quinto.

*) Hoc ipſo anno die Dominica poſt feſtum S. *Martini Theodericus* Archiep. Mog. provincialem ſynodum *Moguntiae* celebravit, ubi inter alia ſtatutum = XVI. ſi quae etiam ſint in ſuis dioeceſibus hoſtiae transformatae aut pallae rubricatae, ſi quidem hoſtiae tales ſumi poſſint, eas ſumi faciant alioqin illas totaliter occultent aut recondi diſponant, ut ſic omnis occaſio concurſuum auferatur. = Praefatam ſynodum ad petitionem comprovincialium *Nicolaus* Cardinalis tit. S. *Petri ad vincula* Apoſtolicae ſedis per Alemaniam Legatus tunc praeſens confirmavit. vid. *Concilia ad h. a.*

CLXXXVIII.

ORDINATIO CIRCA CULTUM DIVINUM &c.

Nicolaus &c... Legatus Universis & singulis Prepositis Decanis & Capitulis singulisque canonicis & personis tam Cathedralis quam etiam collegiatarum Ecclesiarum quarumcunque per civitatem & diocesin Mindensem ubilibet constitutis salutem in Domino sempiternam. Decet domum Domini omni devocione decorari, hinc est quod nos auctoritate Apostolica qua fungimur in hac parte statuimus & ordinamus ut divinus cultus competentibus horis omni cum gravitate in quibuscumque Ecclesijs civitatis & diocesis predicte deinceps modeste & absque clamorosis vocibus debite peragatur cantusque organorum in missa maxime post Evangelij lectionem nullatenus audiatur & cottidiane distributiones nequaquam inter divina & in choro fiant atque etiam ab omnibus levitatibus risu & cachinatione fabulis & collocutionibus in loco orationis & in choro omnino abstineatur, sitque diligentissima Decani cura circa strictam salutaris disciplinę observantiam omnimode introducendam, & si quis de ecclesia quacumque civitatis & Diocesis hujusmodi cujuscumque condicionis fuerit circa premissa suo Decano non obedierit, ultra penam quam Decanus ipse cum capitulo pro delicto imponendam judicaverit, inobediens ipse a cottidianarum distribucionum perceptione per octo dierum spacium suspensus existat, in quo tamen ejus postmodum diligentia exigente

Decanus ipſe ſecum poterit diſpenſare. Datum *Minde* ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta Auguſti Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto. *)

*) Deſumpta ſunt haec e Concilij Baſileenſis ſeſſione XXI. ubi praeſcribitur, quomodo Divinum officium in Eccleſia ſit celebrandum, Quo tempore quiſque debeat eſſe in Choro, &c.? &c.

CLXXXIX.

QUOD JUDEI DEBENT PORTARE CIRCULUM CROCEI COLORIS.

Nicolaus miſeratione divina tit. ſancti *Petri* ad vincula ſacroſancte Romane eccleſie presbiter Cardinalis Apoſtolice ſedis per Alamaniam legatus Univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus per civitatem & dioceſin Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Quoniam ex injuncto officio nobis incumbit ut quantum noſtrarum eſt virium ſacrorum canonum in quibus de judeis inter alia reperitur, quod judei in veſtitu a *Chriſtianis* diſcerni & non ſolum uſurariam non exercere pravitatem ſed etiam ad uſurarum reſtitutionem cogi debeant obſervantiam judicamus, hinc eſt quod nos volentes eam humanitatem in civitate & dioceſi Mindenſi judeis ipſis exhibere que

in

in Romana urbe Chriſtianitatis primatum obtinente exhibetur, apoſtolica auctoritate qua fungimur in hac parte ſtatuimus & ordinamus, quod in antea a feſto Natalis Domini proximo jam futuro omnes & ſinguli judei in civitate & dioceſi prefatis ubicunque exiſtentes circulum cujus dyameter communis hominis digito minor non ſit ante pectus in eorum veſte aut mantello de croceis filis viſibiliter conſuto palam & publice ita omnium eos intuentium oculis appareat in ſignum differentie ut a Chriſtianis diſcernantur deferre debeant & teneantur, quodque judee mulieres in eorum peplo quem publice portare ſunt aſtricte, duas blavias rigas viſibiliter apparentes deferant ac etiam quod a dicto tempore deinceps ab omni uſuraria pravitate quo ad Chriſtianos abſtineant omnino & ſi hec fecerint tunc niſi in fidem noſtram orthodoxam machinentur in eis per eccleſiam catholicam permiſſis poterint tollerari, ſi vero a dicto tempore ultra ab uſuris ſe non abſtinuerint & preſcripta dinoſcentie ſigna non portaverint manifeſte, ex tunc tota illa parochia ubi tales judei aut judee moram traxerint ſeu fuerint ipſo facto ſuppoſita ſit eccleſiaſtico interdicto, quod ibidem quamdiu hujusmodi judei aut judee inibi fuerint ſtrictiſſime volumus obſervari precipientes ſub penis juris in interdictis locis celebrantibus inflictis ne quovis modo quisquam ſacerdos ſecularis vel regularis etiam apoſtolice ſedi immediate ſubjectus infra parochiam ſic interdictam publice preſumat divina celebrare, hujusmodi ſic per nos lato interdicto durante, qua propter omnes & ſingulos Chriſti fide-

les precipue cohercivam jurisdictionem habentes in domino exhortamur atque requirimus ne contra hujusmodi constitutionem & ordinationem nostras in suarum animarum grave periculum judeos favendo causa sint aut occasio interdicti, sed Deo potius obsequium prestando hujusmodi ordinationi sive statuto nostris quibus pro canonum executione hanc interdicti penam oportunam judicamus, ut tenentur, obediant ne notari valeant quod ob modicum temporale commodum judeorum munera cultui preferant divino, verum si contingeret in aliquem dictarum civitatis & diocesis locum ubi etiam prius judei aut judee diu non fuerunt judeos aut judeas quocumque tempore post jam dictum Natalis Domini festum advenire volumus & similiter statuimus quod tunc mox postquam judei aut judee se inibi ad residentiam firmaverint, plebanus ecclesie parochialis ibidem palam teneatur populo in ecclesia insinuare quod nisi infra decem dies ab insinuatione tunc proximo futuros judei seu judee hujusmodi prefata dinoscentie signa portaverint & ab omni usura cessaverint ut prefertur quod tunc quamdiu in illa parochia fuerint parochiam ipsam ecclesiastico suppositam sciant interdicto, quam & nos ex nunc prout ex tunc in eventum predictum ecclesiastico & strictissimo interdicto supponimus per presentes inhibentes ne in locis interdictis hujusmodi alia fiant ipso durante interdicto nisi ea que de jure in talibus fieri permittuntur. Datum in civitate Mindensi sub nostro sigillo die Mercurij quarta mensis Augusti Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo

teſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Domini *Nicolai* divina providentia Pape quinti Anno quinto.

Idem *Nicolaus* Cardinalis Anno MCCCCLII. ſecunda Maji ſtatutum in ſynodo Moguntina anno priori celebrata de judaeis & crucis Xpi inimicis editum declaravit, ut in hac charta continetur. Circulus, quem judaei deferant, effigiatus eſt in der juden zu Franckfurt ſtättigkeit und ordnung &c. gedruckt anno 1614. fol.

CXC.

SUPER EXECUTORIBUS.

Nicolaus &c. . . . Legatus Univerſis & ſingulis *Chriſti* fidelibus per civitatem & Dioceſin Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino cum noticia ſubſcriptorum. Plures hiis diebus pro divini cultus augmento morum reformacione ac extirpandis viciis & dictis civitate & dioceſi virtutibus plantandis ordinationes & diverſa ſtatuta Apoſtolica auctoritate qua fungimur in hac parte edidimus atque fecimus publicari & quia parum foret jura condere niſi debite demandarentur executioni, id circo dicta auctoritate ſtatuimus & ordinamus quod premiſſorum omnium noſtrorum ſtatutorum & ordinationum conſervatores & executores Reverendus in Chriſto Pater Epiſcopus nec non dilecti nobis in chriſto Prepoſitus & Theſaurarius Eccleſie Mindenſis conjunctim aut diviſim eſſe debeant & teneantur, & ne ob quod-

cunque ſtatutum vel preſtitum per ipſum Epiſcopum juramentum ab huiusmodi executione & omni alia correctione que ſibi ut Pontifici in edificacionem ſue Eccleſie incumbit quomodolibet retrahantur prefata auctoritate dicto Reverendo Patri Epiſcopo precipimus ut huiusmodi ſtatutis contrariis & juramentis non obſtantibus tam in executione premiſſorum & correctionibus quam aliis que ſibi ex officio de jure facere incumbunt, libere procedat declarantes eadem ſtatuta & juramenta contra executionem talem in nullo prejudicare debere a quibus etiam juramentis ſi ea preſtiterit quo ad effectum premiſſum ad habundantem cautelam auctoritate predicta eundem Dominum Epiſcopum abſolvimus per preſentes & non ſolum ipſum Epiſcopum ſed & omnes alios inferiores dictarum civitatis & dioceſis prelatos corrigere habentes ſimiliter ab omni juramento tali abſolvimus quod eos quo minus correctionis officium exequi poſſent aliquo modo impediret, volentes tamen juramenta quo ad non alienationem & omnia alia que pacem & conſervacionem Eccleſie concernere videntur ac capitulum *irrefragabili**) de officio ordinarij in ſuo robore firmiter permanere. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta menſis auguſti anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto.

*) In hoc capitulo XIII. de Officio judicis ordinarij ſancitur, ut Eccleſiarum Praelati ad corrigendum

dum ſubditorum exceſſus, maxime clericorum, ad reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere, executionem ipſorum nulla conſuetudo vel appellatio impediat &c.

CXCI.

QUOD NON PONATUR INTERDICTUM SIVE CESSATIO IN LEVIBUS ET CORRIGIBILIBUS CAUSIS NISI ULTRA ANNUM IN EXCOMMUNICATIONE PERMANSERIT.

Nicolaus &c. . . . Legatus Reverendo in *Chriſto* Patri Epiſcopo Mindenſi ac perſonis Eccleſiaſticis quibuscunque per civitatem & dioceſin Mindenſem ubi libet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Humeris noſtris licet inſufficientibus impoſitum legationis officium nos excitat ut propenſiori cura intendamus ne per eccleſiaſticorum judicum jurisdictiones per quas inobedientium precipue & delinquentium peccata puniri debeant divinus cultus diminuatur aut per illos pauperes nimium pregraventur, auctoritate igitur Apoſtolica qua fungimur in hac parte inhibemus ne per dioceſin & civitatem Mindenſem propter quodcunque pecuniarium debitum aut divinorum ceſſus aut etiam Eccleſiaſticum ponatur interdictum *) ſeu contra participantes propter queſtum procedatur, quin ymmo volumus quod ſi ſecus factum fuerit ex tunc interdictum & ceſſum

divinorum eosdem nullius existere roboris vel momenti ac in hijs excedentem per sex menses a judicando esse suspensum declarationem inferioris judicis superiori committentes, nolentes tamen per hoc excommunicatos qui ultra annum in excommunicatione steterint quos inopia non excusat in aliquo privilegiari quin contra eos ob clavium contemptum procedi possit prohibemus etiam judicibus sive officialibus ne de causis ad eorum forum ex privilegio seu approbata consuetudine non spectantibus se aliquatenus intromittant, committimus insuper vobis Episcopo prefato ut cum vestri consilio capituli ea que circa sallaria nuntiorum (notariorum procuratorum & sigilliferorum pro pauperum alleviatione emendanda & moderanda inveneritis emendetis & moderari curetis etiam cum vestri consilio capituli seclusis ipsis quos tunc concernet materia absque personarum acceptione debite puniatis faciatisque singula premissa & etiam per vos sic ordinata censura ecclesiastica mediante firmiter observari. Datum in civitate Mindensi sub nostro sigillo die Mercurij quarta mensis Augusti Anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo Pontificatus sanctissimi in *Christo* Patris & Domini nostri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti anno quinto.

*) Interdictum dicitur generalis excommunicatio quae fertur in provinciam, vel villam aut castrum *cap. 17. de Verbor: significat:* Hinc poena gravissima est, & non nisi ex causa gravissima imponi debet, cum poena delicto est proportionanda.

CXCII.

Digitized by Google

CXCII.

CONTRA CONCUBINARIOS.

Nicolaus &c. . . Legatus Reverendo in *Chriſto* Patri Epiſcopo Mindenſi ſalutem in Domino ſempiternam. Quamvis ſancti patres diligentiſſima cura conati ſunt concubinatus feditatem de domo domini eliminare, eos tamen hactenus nequaquam id perfeciſſe conſpicimus, nos igitur qui impoſito nobis legacionis officio quantum noſtrarum eſt virium ſatisfacere cupimus priſcorum inherendo veſtigijs auctoritate Apoſtolica qua fungimur in hac parte ſtatuimus & ordinamus ut omnes & ſinguli clerici ſive presbiteri publici concubinarij per civitatem & dioceſin Mindenſem ubilibet conſtituti cujuscumque condicionis ſtatus gradus ordinisque exiſtant etiam ſi exempti fuerint juxta formam decreti in Baſilienſi concilio *) eo durante de concubinarijs editi quod a vicio hujusmodi deſiſtant & eorum concubinas quas ſecum vel alias habent effectualiter dimittant neque alias reaſſumant ſub penis in eodem decreto contentis per eorum ſuperiores moneri debeant & requiri, & ſi inobedientes fuerint ſecundum decretum prefatum debite puniantur, ſi vero quod abſit concubinarij ipſi poſt monicionem & requiſicionem hujusmodi ipſis factas anno integro elapſo adhuc ab ipſo deteſtabili concubinatus vicio abſtinere non curaverint tunc ad penas juris adhicientes ſimiliter ſtatuimus & ordinamus quod nullus preter Epiſcopum aut ab eo ſpecialiter ad hoc cum expreſſione proprij nominis deputatus pote-

ſtatem habeat clericum ſive presbiterum publicum concubinarium poſt factam & ſibi inſinuatam admonitionem abſolvendi qualescunque etiam litteras confeſſionales habuerit, quodque omnis talis eo ipſo quod concubinam habet & ſecum deliquit ſit ab officio ſuſpenſus quo ad ſe & alios, ac quod Epiſcopus poſt binas impenſas abſoluciones amplius a ſuſpenſione non abſolvat ſed bene a peccato & debitam deſuper injungat penitenciam. ſi autem concubinarius ille ſe emendaverit tunc Archi Epiſcopus etiam tercia vice ipſum ad ſuorum executionem ordinum reſtituere poterit, ſed nunquam deinceps, Et quod concubina hujusmodi concubinarij poſt primam ſibi factam admonitionem pro excommunicata quoad hominum communionem habeatur & eccleſiaſtica careat ſepultura ac clericus adulterium aut cum moniali ac filia ſpirituali inceſtum committens nullatenus niſi per Epiſcopum in perſona aut illum cui ſpecialiter commiſerit, abſolvatur, qui etiam deſuper acerrimam penitenciam injungat, ſi autem tale delictum publicum fuerit, tunc clericus ille excommunicatus ſit & exiſtat, poteſt autem omnis concubinarius publicus ab ordinario deponi ſi delicti enormitas & perpetratum ſcandalum id expoſcunt. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo Die Mercurij quarta menſis Auguſti Anno a nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* divina providencia Pape quĩnti Anno quinto.

*) Eſt

*) Eſt conſtitutio Seſſionis XX. ſaluberrima ubique promulgata.

CXLIII.

CONSTITUTIO QUOD NON FIANT NOVE FRATERNITATES IN DIOC. MIND.

Nicolaus miſeracione divina tit. ſancti *Petri* ad vincula ſacroſancte Romane Eccleſie presbiter cardinalis Apoſtolice ſedis per Alamaniam legatus univerſis & ſingulis *Chriſti* fidelibus per civitatem & dioc. Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Sanctorum Patrum inſtituta nos inſtruunt quid pro cultu Dei cottidie agendum exiſtat & quod novitates que per fraternitates fuerint licet videantur ex quadam devocione prodire ſint pocius impediende quam fovende quoniam Chriſtiane unitati ſingularitates illas nequaqam convenire neque eas ſperatum fructum afferre experimur, auctoritate igitur Apoſtolica qua fungimur in hac parte ſtatuimus & ordinamus, quod nulle nove fraternitates ſub pretextu cujuscunque ſancti operis in civitate & dioc. Mindenſi deinceps admittantur & jam introducte nequaquam quibuscunque favoribus vel indulgentijs amplius augeantur, unde ſiqua fraternitas ſeu etiam conſuetudo introducta in dictis civitate & dioceſi habeat ob reverenciam ſacratiſſime Eukariſtie proceſſiones cum delatione ſacramenti ſeptimanatim aut menſatim fieri auctoritate preſata diſtricte precipiendo mandamus ut ſacramentum ipſum

ipsum modo quo ad infirmos clauso vase deferatur, ita quod amplius nequaquam sive per vitrum aut cristallum intueri queat in quocunque tempore vel loco, excepto festo sacramenti & per ejus octavas & tunc non nisi ante prandium ac cum summa veneratione custodia & ornatu, nam nequaquam convenit ut extra illud tempus quod ad hoc specialiter privilegiatum existit diviniſſima Eukaristia preterquam in manibus sacerdotis missam celebrantis aut Christi fidelem Dominico corpore communicantis intueatur, Exigit enim tanti sacramenti summa veneratio ne ex crebritate sue ostensionis fidelium tepescat devocio & summa illa sancti sacramenti festivitas nimis avide expectetur minusque solempniter peragatur, siquis vero sacerdotum civitatis & Diocesis predicte a festo Nativitatis beate *Marie* virginis jam proxime futuro in antea contra statutum ordinationem ac mandatum nostros hujusmodi venerit & sacramentum in pervijs vitris aut cristallinis monstrancijs super altare posuerit aut in processionibus portaverit preterquam in festo Corporis Christi & per ejus octavas, ille per annum ab officio suspensus existat, *) ut autem hujusmodi nostre littere & singula in eis contenta ad omnium quorum interest publicam pervenire possit noticiam Reverendo in Christo Patri Episcopo Mindensi dicta auctoritate districte precipiendo mandamus ut hujusmodi nostros perpetuo duraturos statutum & ordinationem infra unius mensis spatium a data presencium computando per singula suarum civitatis & diocesis loca debite & diligenter faciat publicari. Datum in

civita-

civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die Mercurij quarta Auguſti Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* Patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* Divina providencia Pape quinti Anno quinto.

*) *Joannes Gropperus* has de frequentiori Euchariſtia expoſitione querelas *Coloniae* movit, Venerabile Sacramentum, in proceſſionibus nimis crebro circumfertur & populo plus nimio & plerumque palam ſpectandum exhibetur. Haec praeterquam quod pijs & Deum timentibus non prebentur, haeretici & improbi quique offendicula inde naſcentia ad ſuas haereſes & improbitates ſtabiliendas ac tuendas arripiunt.

CXCIV.

CONTRA CONCUBINARIOS.

Nicolaus &c. . . . Legatus univerſis & ſingulis *Chriſti* fidelibus preſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino cum noticia ſubſcriptorum. Quia pridie mandatum emiſimus quod & valvis eccleſie Majoris Mindenſis uti precepimus fuit affixum, ita quod in omnium civitatem Mindenſem inhabitancium noticiam deductum exiſtit, in quo ſub pena ſuſpenſionis a divinis ac alijs penis juris mandavimus quatenus omnes clerici beneficiati civitatis Mindenſis publici concubinarij mulieres de incontinencia ſuſpectas tenentes a ſuis domibus concubinas & ſuſpectas mulieres hujusmodi expel-

expellerent nosque de hoc infra triduum certificarent, alioquin tertia die ipsa coram nobis hic comparerent ad videndum se declarari in prefatas penas incidisse & ad ulteriora usque ad privationem beneficiorum inclusive contra se procedi volentes citacionem hujusmodi omnes artari ac si cuilibet concubinario aut suspectam mulierem in domo sua habenti insinuata fuisset, sicque clerus civitatis predicte de paricione dicti nostri mandati per *Bartoldum Bochenow* Archidyaconum in *Lo* in Ecclesia Mindensi & Decanum sancti *johannis* Mindensis nos certificavit ac quod in futurum nemo ex clero ipso relabi vellet nos quantum potuit cercioravit, unde nos ad laudem Dei pro salute animarum procuranda ac ad decorem ecclesie augendam & ad finem ut illi qui hactenus abstinuerunt a talibus mulieribus aut qui eas dimiserunt hoc tempore in futurum abstineant declaramus per presentes, quod siquis ex clericis beneficiatis civitatis Mindensis in antea quamcunque concubinam aut suspectam mulierem ad suam domum assumpserit aut in alia domo ad sua commercia tenuerit, ille talis ab ingressu Ecclesie & fructuum beneficiorum suorum suspensus existat districte precipiendo mandantes sub pena interdicti late sententie ne Capitula hujusmodi beneficiato quicquam ex fructibus beneficiorum cedere aut eundem ad interessendum divinis permittant, quinymo volumus & harum serie declaramus quod eo ipso quo hujusmodi concubinario de fructibus beneficiorum suorum contra hujusmodi nostrum mandatum responsum aut ipse ad interessendum divi-

nis

nis admiſſus fuerit, totam ipſam civitatem Mindenſem Eccleſiaſtico in notorijs juris & facti absque declaratione alia ſuppoſitam eſſe interdicto, & illud ibidem ſervari debere abſolutionem & relaxationem penarum & ſententiarum hujusmodi nobis & Apoſtolice ſedi tantum modo reſervantes. Datum in civitate Mindenſi ſub noſtro ſigillo die veneris ſexta menſis Auguſti Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo primo Pontificatus ſanctiſſimi in *Chriſto* patris & Domini noſtri Dni *Nicolai* Divina providencia pape quinti Anno quinto. *)

*) Legatur ſeſſ. XX. concilij Baſileenſis, ubi decretum de Concubinarijs eſt promulgatum.

CXCV.

QUOD CLERICI NON TENEANTUR DARE IN MOLENDINIS DATIAS.

Nicolaus miſeratione divina tit. ſancti *Petri* ad vincula ſacroſancte Romane Eccleſie presbiter Cardinalis Apoſtolice ſedis per Almaniam Legatus dilectis nobis in Chriſto Decano & Capitulo Eccleſie Majoris ac alijs perſonis Eccleſiaſticis nec non prudentibus proconſulibus & conſulibus per civitatem Mindenſem ubilibet conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Cum nuper ad civitatem pro ſalute fidelium perveniremus exortamque ibidem inter vos differentiam ſuper ſolutione dacie *) in molendinis per cives inibi ſolvi ſolitam repe-

reperiremus vobisque tam civibus quam clero hinc inde auditis nobis & nostre ordinationi parere utrobique promisistis, hujusmodi igitur differentiam sedandam ut nostre legationis officium exigit ad nos recepimus, volentesque itaque ut tenemur tam libertatem ecclesiasticam manutenere quam secularem statum in civitate vestra in pace constituere auctoritate legationis nobis commisse qua fungimur in hac parte tenore presencium decernimus & declaramus in antea nullam datiam aut gabellam novam a decem annis citra introductam rationem molendinorum per quemcunque clericum in civitate Mindensi solvi nec ipsum clerum ad eam solvendum cogi debere decernentes ex nunc irritum & inane si secus super hijs a quovis quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit quomodolibet attemptari prohibentes sub penis juris contra eos qui suis ordinationibus libertates ecclesiasticas infringere satagunt ne de cetero talis datia exigatur directe vel indirecte aut alia ista ammota de novo in gravamen cleri instituatur volentes etiam hanc nostram ordinationem & prohibitionem per proconsules & consules Mindenses pro tempore existentes inviolabiliter observari. Datum *Davantrie* Trajectensis Dioc. sub nostro sigillo Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, die quarta decima Mensis Augusti Pontificatus sanctissimi in *Christo* Patris & Domini nostri Dni *Nicolai* divina providentia Pape quinti Anno quinto.

*) Est tributi species vel pensitatio quaedam imposita. Dicitur etiam Data, Datium, Dacium.

CXCVI.

Digitized by Google

CXCVI.

BENEFICIUM SS. TRINITATIS IN ECCLESIA PAROCHIALI VILLE *AFFERDE.*

Nos *Hardewicus Groperdorp* Prepoſitus *johannes de Orvernhem* Decanus totumque Capitulum Majoris eccleſie *Mindenſis* ſupplicatione porrecta Reverendo Patri ac Domino noſtro Dno *Alberto* Epiſcopo dicte noſtre Eccleſie ex parte venerabilium ac Religioſorum virorum Domini *johannis* Abbatis totiusque conventus monaſterij ſanctorum *Mauricij* ac *Symeonis* *) civitatis *Mindenſis* ordinis ſancti *Benedicti* tenore verborum tali videlicet ſane ſicut exhibita nobis pro parte veſtra petitio continebat quod poſtquam quondam *jordanus Hoed* canonicus Eccleſie *Hamelenſis* noſtre *Mindenſis* Dioc. de & ſuper certis tunc deſignatis bonis quorum aliqua in feodum alia emptionis titulo a monaſterio veſtro tenuerat quoddam perpetuum beneficium in honore ſancte *Trinitatis* ac glorioſe ſemper virginis *Marie* genitricis Dei ſanctorumque *johannis Baptiſte Petri* & *Pauli* & *johannis Evangeliſte* in Eccleſia parochiali in villa *Afferde* dicte noſtre Dioc. de expreſſo bone memorie *Rodolfi* Abbatis & totius conventus dicti monaſterij veſtri conſenſu fundaverat & dotaverat ita videlicet ut quamdiu ipſe fundator nec non quondam *johannes* & *Amelunghus* fratres laici ejusdem fundatoris nepotes in humanis agerent ad eorum ſeu illius qui ſenior inter eos exiſteret preſentationem perſone ydonee dictum benficium per Abbatem dicti monaſterij pro tempore exiſtentem conferri

deberet, Poſt eorum vero deceſſum ipſum beneficium per unum ex religioſis ejusdem Monaſterij deſerviri poſſet cum certis pijs largitionibus donationibusve de dictis deſignatis bonis annuatim fiendis & oneribus ſupportandis in eadem fundatione expreſſis circum ſcriptis etiam temporibus locis & perſonis fundationemque & dotationem hujusmodi ordinaria auctoritate confirmari fecerat. Tandem poſt decurſum temporis prefatis fundatore & nepotibus ejus vita functis bone memorie *johannes Berch* Abbas & conventus dicti monaſterij beneficium prefatum de dicta parrochiali eccleſia ad prefatum monaſterium auctoritate ordinaria predicta transferri fecerunt omnium illorum quorum intererat ſeu intereſſe poterat ad id accedente conſenſu prout in litteris patentibus deſuper confectis premiſſa cernuntur plenius contineri. Cum itaque poſtmodum ſicut eadem peticio ſubjungebat beneficium prefatum per obitum quondam *Florini Wylhelmi* vacaverit & vacet ad preſens pro parte veſtra humiliter fuit ſupplicatum quatinus translationi predicte robur confirmationis adicere & ut pia fundatoris intentio plenius exequatur benigne providere dignaremur, nos itaque hujusmodi ſupplicationibus inclinati nec non translationem prefatam ratam habentes & gratam beneficium prefatum cum juribus & pertinentijs ſuis univerſis dicto monaſterio veſtro ſimili ordinaria auctoritate perpetuo unimus annectimus & incorporamus ita videlicet juxta primeve fundationis & dotationis illius formam & tenorem illud ex nunc & in antea per unum ex profeſſis

feſſis veſtris in divinis deſervire facere illiusque redditus & proventus obventiones & emolumenta in veſtros ac monaſterij & benificij predictorum uſus & utilitatem convertere libere & licite valeatis elargitionibus donationibusve ex eisdem juxta formam fundationis hujusmodi ut premittitur faciendis alijsque eisdem impoſitis oneribus noſtroque inſuper & cujuslibet alterius juribus ſemper ſalvis. proviſo nichilominus quod beneficium predictum debitis & conſuetis obſequijs occaſione premiſſa nullatenus defraudetur, & quia hoc attento quod religionis ſancte incrementum ſicut ſpiritualibus ita & temporalibus fomentis enutriri oportet ſperantes cultum Dei ob id ſuccreſcere dum eum perficere debentibus ſolicitius providetur nequaquam abnuendum hoc quod petitum extitit eſtimamus ymmo verius veluti conceſſum eſt per Reverendum Patrem & Dominum noſtrum Dominum *Albertum* Epiſcopum ſupplicationibus hijs pijs bene motum bene conceſſum conteſtamur, approbamus quoque & ratum habemus. Datum anno Domini MCCCCLVIII. die quinta decima menſis julij noſtro ſub ſigillo preſentibus appenſo.

*) *Bruno* Epiſcopus Mindenſis Monaſterium S. *Mauricij* extra muros in Inſula prope Civitatem Mindenſem, ubi in Domino feliciter requieſcit, anno Chriſti MXLII. fundavit de ſuo proprio patrimonio. Id tamen poſtea tempore *Alberti* de *Hoja* translatum eſt ad Civitatem Mindenſem ad Eccleſiam S. *Simonis* anno Domini MCCCC XXXV. *Chron. Mindenſe.*

Digitized by Google

CXCVII.

COMMENDA SS. *FABIANI* ET *SEBASTIANI* DOTATUR.

In nomine ſancte & individue Trinitatis amen. *Hinricus Ludeman* officialis curie *Mindenſis* nec non Reverendi in Chriſto Patris & domini Dni *Alberti* Dei & Apoſtolice ſedis gracia Epiſcopi Mindenſis in temporalibus vicarius Generalis omnibus in Chriſto pie & juſte viventibus in eo qui eſt omnium vera ſalus, ſalutem. Officij noſtri debitum exigit & requirit ut ea que ad divinum cultum in domo Domini a fidelibus ordinantur perpetue firmitatis robore confirmemus & ad hoc ut noſtris temporibus divinus cultus augeatur, operam damus, proinde notum eſſe cupimus tam preſentibus quam futuris, quod cum honorabiles & diſcreti viri Domini *Hinricus Brand* perpetuus vicarius ad altare ſancte crucis invencionis in Eccleſia Mindenſi ſituatum & *johannes Olderogghe* rector parochialis eccleſie *Luttekenbremen* Mind. Dioc. pia intentione moti ad laudem & honorem omnipotentis Dei beate *Marie* virginis & omnium ſanctorum ob remedium & ſalutem animarum ſuarum parentum fratrum ſororum & omnium benefactorum ſuorum & omnium Chriſti fidelium animarum quandam perpetuam commendam ad altare in honore ſanctorum *Fabiani* & *Sebaſtiani* martirum nec non *Margarete* virginis & *Gregorij* confeſſoris in paradiſo dicte Eccleſie Mindenſis ſitum noviter erecum & conſecratum de bonis ſibi a deo collatis

dotare

dotare cupientes ipſeque Dominus *Hinricus Brand* tres curias quarum una in *Halle* vulgariter nuncupata curia villicalis in *Halle*, alia in *Weſtenfelde* & tertia in *Heringſtede* villis etiam Mindens. Dioc. ſite a ſtrenuo famulo *Heymchen de visbeke* ejusdem dioc. & ſuis veris heredibus per dictum Dominum *Hinrictum* pro centum florenis *Renenſibus* boni auri & juſti ponderis emptas & pagatas ac dictus Dominus *johannes Olderogghe* unam curiam in villa *Wolbeke* prope & juxta *Luttekenbremen* quam pro nunc de *Grote henke* poſſidet excolit & fructificat a valido *Rabodone Gemelen* pro quadraginta florenis *Renenſibus* ac tria maltra frumentorum triplicis annone unum videlicet ſiliginis unum ordei & unum avene in decima ville *Eſſcher* ejusdem dioc. & ejus campis & limitibus a famoſo *Wulff hardo de Czerſen* pro viginti quinque ſimilibus florenis nec non quatuor modios ſiliginis totidem ordei & totidem avene vulgariter *Wiſchepelmate* duos ſolidos *Bilveldenſes* duos pullos & duas vigenas ovorum a providis viris proconſule conſulibus & toto conſulatu opidi *Buckeborch* pro quindecim etiam ſimilibus florenis atque eciam decimam ville *Schernicke* & in campis ejus & ditionibus pro viginti florenis eciam *Renenſibus* boni auri & juſti ponderis per prefatum Dominum *johannem* emptas & empta & quinquaginta florenos conſimiliter *Renenſes* in prompto & numerato auro boni & juſti ponderis pro redditibus emendis ad dictum altare pro ipſius rectoris pro tempore ſuſtentatione apponendis cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis ac agris cultis & incultis pratis paſcuis vijs invijs aquis nemoribus vir-

gultis ac universis attinentijs in quibuscunque consistant donacione irrevocabili & absque spe redemendi ad donata dederunt ipsamque perpetuam commendam ad altare predictum dotando & in perpetuum usui rectoris dicti altaris pro tempore existentis applicando deputarunt & assignarunt ac quilibet ipsorum dat deputat & assignat per presentes, hac conditione adjecta quod dictus Dominus *johannes Olderogghe* prefati altaris sanctorum *Fabiani* & *Sebastiani* martiris ac sancte *Margarete* virginis & *Gregorij* confessoris primus debeat esse rector ac quod prelibati Domini *Hinricus* & *johannes* & quilibet eorum in curijs a bonis per alterum ipsorum comparatis & adhuc comparandis & emendis ad altare hujusmodi datis & deputatis & assignadis ac dandis deputandis & assignandis quousque vixerint vitalicium obtinebunt & habebunt, sic tamen quod altero eorum mortuo alter superstes in partem vitalicij mortui succedat & altero eorum in Domino defuncto superstes unam missam animarum pro ipso defuncto in salutem & remedium omnium Christi fidelium animarum per se singulis septimanis celebret aut per alium ydoneum presbiterum celebrari procurabit, ipsis vero ambobus Dominis *Hinrico* & *johanne* in Domino defunctis & non prius ipsi voluerunt & volunt atque de consensu nostro & aliorum quorum interest ordinatione perpetue valitura ordinaverunt & disposuerunt quod dictum altare cum dictis bonis datis sic ex nunc prout ex tunc erectum & in perpetuam commendam sacerdotalem in paradiso dicte Ecclesie Mindensis perpetuo maneat institutum ita quod

post

poſt obitum amborum predictorum Dominorum *Hinrici* & *johannis* ſuccentori pro tempore dicte eccleſie Mindenſis actu in ſacerdotio conſtituto vel qui ſuccentor infra annum a tempore collationis & proviſionis ſibi facte ſe poſſit & debeat facere in ſacerdotem legitime promoveri modo infra ſcripto conferatur ſibique de eodem cum predictis ſuis bonis provideatur, qui ſuccentor & presbiter duas miſſas unam videlicet pro omnibus Chriſti fidelibus defunctis, reliquam vero de tempore ſecundum velle ſuum ſingulis ſeptimanis per ſe celebrabit vel per alium ydoneum celebrari procuret verum tamen ſi prelibata bona ſic ut premittitur comparata per illos qui ea vendiderunt reemi contingeret extunc ijdem fundatores voluerunt & volunt quatenus ſuccentor pro tempore & hujusmodi altaris poſſeſſor ſummam florenorum ſive pecuniarum hujusmodi apud venerabiles Dominos vicarios in Eccleſia Mindenſi & ad eorum ciſtam cauſa cuſtodie deponat donec & quo usque idem ſuccentor cum ſcitu & conſenſu venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli ſepedicte Eccleſie Mindenſis alios ſimiles annuos redditus cum ſumma memorata emere poſſit & valeat cum effectu. Idem quoque ſuccentor cui de dicto altari fuerit proviſum ad debitum chori & ad obedientiam Decani tanquam vicarij in dicta Eccleſia Mindenſi perpetue erit obligatus, placuit igitur dictis fundatoribus & placet quod preſentacio ad eandem commendam cum eam quovis modo vacare contingerit, poſt ipſorum amborum fundatorum obitum & non prius ad honorabilem

virum ſtructurarium *) dicte Eccleſie Mindenſis pro tempore exiſtentem auctoritas preſentandi & inſtitucio ad eandem ad venerabiles & circumſpectos viros Dominos Prepoſitum Decanum & Capitulum Eccleſie Mindenſis pertinebunt & pertinere debeant cum effectu, premiſſis igitur omnibus & ſingulis per prefatos fundatores ſolempniter conceptis ordinatis & in finem ſalubriter deductis, ipſi nobis precibus obnixis humiliter ſupplicarunt, quatenus ad devotam eorum intencionem prenarratam noſtri officij debitum per confirmationem debitam & canonicam adhibere dignaremur. Nos igitur *Hinricus* officialis & vicarius antedictus volentes pia petencium vota & preſertim divinorum cultum augentia in quantum poſſumus adimplere, idcirco dicte commende modo quo predicitur erectionem fundationem inſtitucionem predictorum bonorum ad eam applicationem auctoritatem preſentandi & inſtituendi diſpoſicionem & vitaliciorum predictorum reſervacionem cum omnibus & ſingulis punctis & articulis ſupra narratis auctoritate noſtra ordinaria confirmamus, approbamus & ratificamus volentes & mandantes ea ab omnibus quorum intereſt perpetuis temporibus ſub anathematis ſententia inviolabiliter obſervari. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium premiſſorum preſentes litteras noſtri vicariatus ſigilli appenſione fecimus communiri. Inſuper nos Prepoſitus Decanus & Capitulum dicte Eccleſie Mindenſis in ſignum & evidens documentum quod omnia & ſingula premiſſa de communitatis conſilio conſenſu & aſſenſu facta &

ordina-

ordinata ſint, ſigillum noſtrum quo ad contractus utimur, juxta prefati Domini *Hinrici* Officialis & Vicarij predicti ſigillum in perpetui roboris firmitatem de mandato noſtro eſt appenſum. Datum Anno Domini MCCCCL octavo.

*) Structurarius, Magiſter fabricae, ſtructurarum ad Eccleſiam pertinentium.

CXCVIII.

LITTERA UNIONIS BURSFELDENSIS.

Albertus Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Epiſcopus omnibus & ſingulis preſentia viſuris pateat evidenter quod expoſito nobis pro parte venerabilis Patris Dni *Hinrici* Abbatis ac religioſorum virorum Prioris & conventus monaſterij S. *Viti* in *Schinna* *) noſtre dioceſis ordinis S. *Benedicti*, quod ipſi conſiderantes predeceſſores ſuos a regularis vite obſervantia notabiliter fuiſſe collapſos deſiderantesque hujusmodi in ſuo monaſterio obſervantiam effectualiter reſumere & fideliter continuare ac ob id utile judicantes, ſe in hujusmodi obſervantia vivere, quos in eadem expertos cognoverint & propterea ſe venerabilibus & religioſis Patribus capituli annalis Burſfeldenſis citra tamen exemptionem a capitulo Provinciali ſui ordinis ac illius ac ordinarie jurisdictionis prejudicium univiſſent ac Capitulo eorum ſe ſubmiſiſſent promiſiſſentque ſtatuta & ordinata in Capitulis eorum acceptare & ſervare ipſisque reformatis in divino cultu victu & veſtitu ac ceremonijs quan-

quantum perſonarum & loci permitteret condicio ſe in omnibus conformare, Capitulum ipſum annale viſitare viſitatoresque eis ab eodem capitulo mittendos recipere & eisdem in hujusmodi obſervantia obedire aliaque facere prout in quadam littera per dictum *Hinricum* Abbatem & conventum ſuum de ſuper ſub data Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo ſabbato ante Dominicam *Letare* ſigillata ac per nos ac venerabiles Dominos Prepoſitum Decanum & Capitulum Eccleſie noſtre predicte viſa & diligenter lecta plenius continetur, humiliter ſupplicantes, quatenus hujusmodi ſubmiſſionem unionem promiſſiones & omnia alia in hujusmodi littera contenta noſtra auctoritate ordinaria ratificare approbare & confirmare dignaremur, nos igitur *Albertus* Epiſcopus predictus prefati monaſterij S. *Viti* ordinis beati *Benedicti* in *Schinna* nobis ſubjecti reformati ut in obſervantia regulari per ipſos partim ſua ſponte noſtrosque ac religioſorum Patrum Abbatum S. *Symeonis* in *Minda* ac S. *Pauli* prope *Bremam* honorabiliumque Dominorum *Alberti* de *Letelen* Archidiaconi in *Pattenſen* noſtre Dioc. & Prepoſiti ſancti monialium in *Neudorppe* ejusdem noſtre Dioc. ſed & illuſtris ac ſtrenui comitis *johannis* de *Hoya* pie recordationis fratris noſtri uterini diligentiſſimos conatus & labores aſſumpta & introducta in Domino perficere valeant & proſperari ferventer deſiderantes pro fideli dicte obſervantie continuatione & firma corroboratione deſiderium ac conatum dictorum Abbatis & conventus in Domino merito commendantes ipſorum petitioni favorabiliter annuendo de ſcitu & conſenſu venerabilium Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie noſtre Mindenſis huiusmodi unionem ſubmiſſionem promiſſiones ac omnia & ſingula in huiusmodi littera quam hic pro ſufficienter in-

inſerta haberi volumus, contenta ex certa noſtra ſcientia auctoritate noſtra ordinaria approbamus ratificamus & confirmamus ſolemniter per preſentes decernentes & volentes quod non liceat dictum *Hinricum* Abbatem & eius conventuales vel eorum ſucceſſores ab huiusmodi obſervantia jam certis retro actis laudabiliter obſervata & continuata ac per nos ac premiſſos coadjutores noſtros laborioſe introducta nec non unione ſubmiſſione & promiſſis huiusmodi ullo unquam tempore quovis queſito ingenio vel impetrando indulto aliquo modo in toto vel in parte declinare ſi omnipotentis Dei ac noſtram & ſucceſſorum noſtrorum voluerint indignationem evitare, promittentes eisdem Patribus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris, quodſi eosdem Abbatem & conventuales vel eorum ſucceſſores ab huiusmodi obſervantia ſic laborioſe introducta ac per ipſos aliquamdiu ut premiſimus laudabiliter continuata & per noſtros labores introducta nobis proinde in Domino merito & affectuoſe grata & per nos diligenter manutenenda notabiliter declinare vel contra huiusmodi premiſſa facere contingeret, quod Deus avertat, nos vel ſucceſſores noſtri ad requiſitionem dictorum Patrum eosdem Abbatem & conventum & eorum ſucceſſores ad reſumenda depoſita & continuanda aſſumpta modis & mediis quibus convenit mediantibus diligenter & efficaciter compellemus, & quod viſitationes per ipſos Patres & Capitulum ad dictum monaſterium mittendo in nullo velimus impedire vel quovis modo ſuſpendere vel alias facere aut permittere quo minus iniunctum eis officium libere exequi poſſint & exercere, quin ymmo per ipſos ad hoc requiſiti eis efficaciter velimus aſſiſtere & diligenter cooperari, ut ordinata per ipſos pro continuacione & ſtabilicione hujusmodi obſervancie effectualiter

ſuſ

ſuſcipiantur & diligenter obſerventur auctoritate noſtra ordinaria in premiſis omnibus ſemper ſalva. In quorum omnium & ſingulorum premiſſorum fidem preſentes litteras noſtri iuſſimus ſigilli appenſione communiri. Et Nos *Hardewicus* de *Groperdorppe* Prepoſitus *johannes* de *Quernheim* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis predicte, quia premiſſa omnium & ſingula de noſtro ſcitu & expreſſo conſenſu acta profitemur, Ideoque pro nobis & noſtris ſucceſſoribus in premiſſis fidelem faciemus aſſiſtenciam per ipſum aut eius ſucceſſores vel Patres dicti capituli annalis deſuper requiſiti. In quorum evidens teſtimonium preſentes litteras etiam ſigilli capituli noſtri fecimus appenſione communiri. Datum Anno Dni Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo octavo ante Dominicam *oculi* feria quarta.

16. Mart.

---

*) Sub *Henrico* Epiſcopo Mindenſi Coenobium in *Schinna* ordinis S. *Benedicti* in honorem S. *Viti* ſociorumque ejus per comites de *Hallermont* anno Domini MCXLVII. fundatum eſt. De Unione Bursfeldenſi videantur *Leuckfeldij Antiquitates Burſfeldenſes.*

* * *

XLI.

S·VRIEUS DEI·GRA·SANCTE MOGONCIN SEDIS ARCHIEPS SACRI ROMANI IMPII PER GERMANIAM ARCHICA·PRINC·ELECT·

Cöntgen Sc. Mog.

ad XLI.

H. Göttgen Sc. Mog.

XLII.

Digitized by Google

Digitized by Google

XLIV.

S·DANIELIS D·G·CONFIRMATI ARCHIEPI·MOG·S·RO·IMP·ARCHICANCELLARI·ELE

Digitized by Google

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK

ÖNB
+Z150706101

Digitized by Google

Digitized by Google

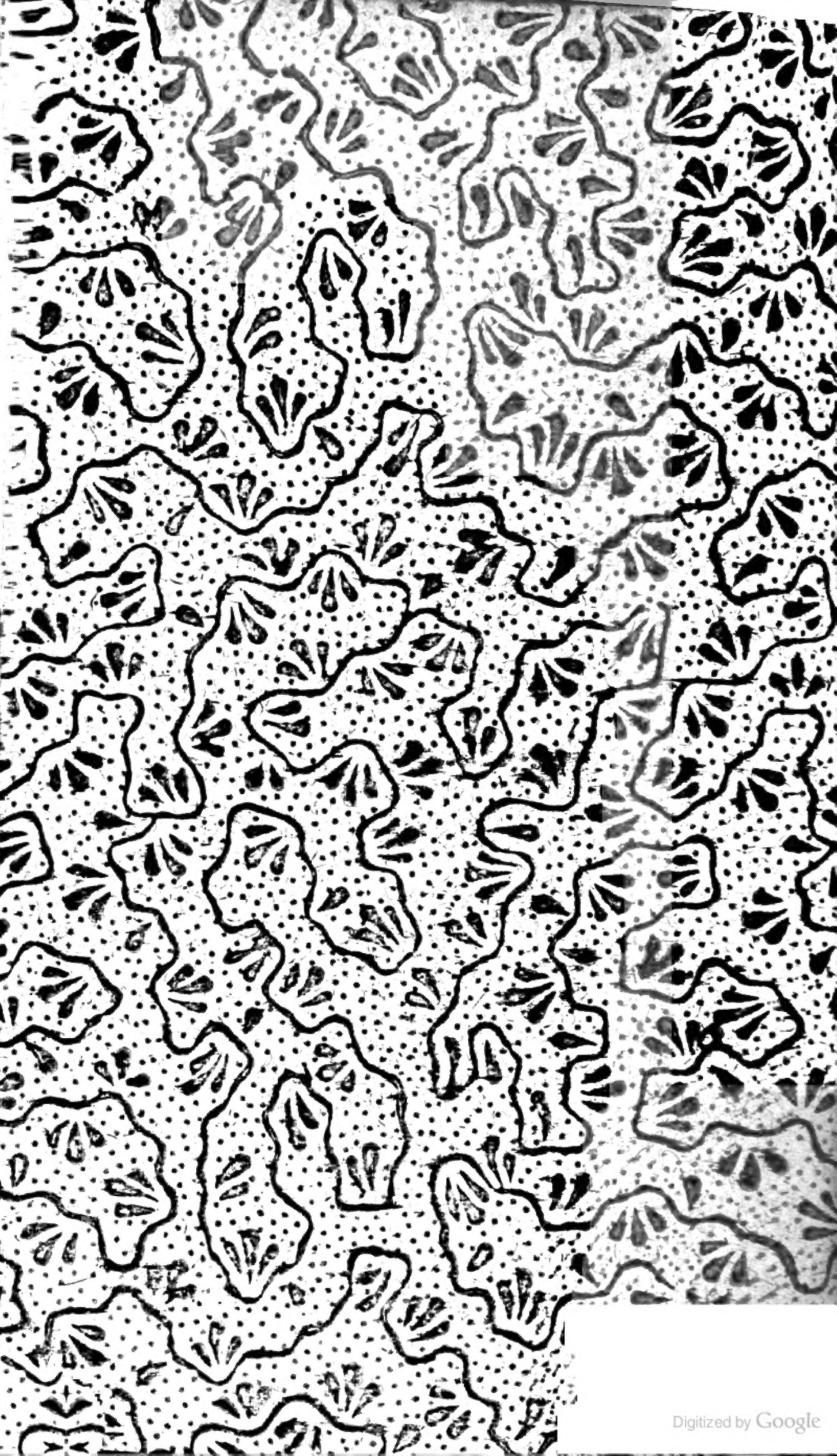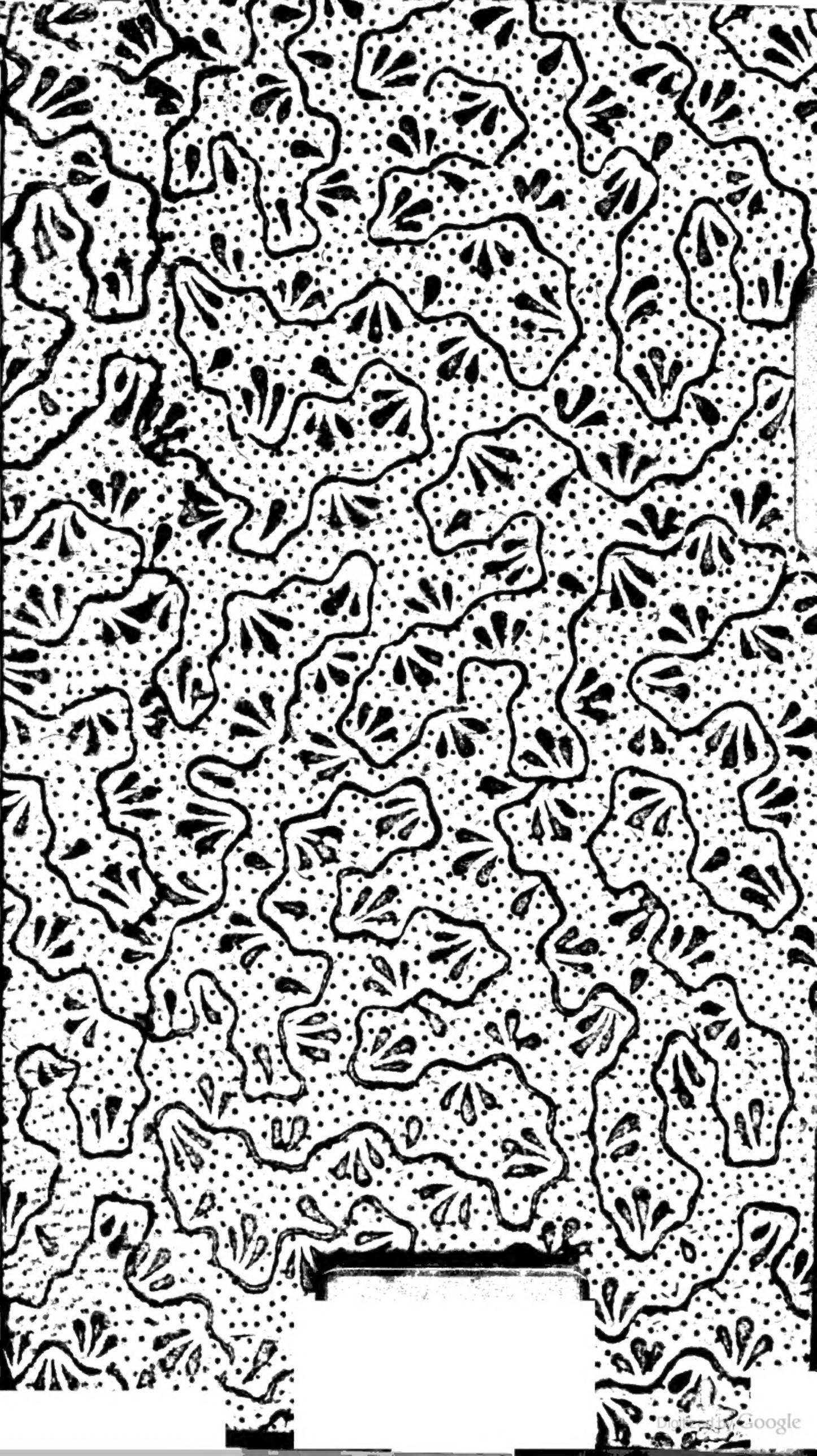
Digitized by Google